

İSMAİL ABTULOV

RAVNO – (UZUNCAALAN)
ÜÇ "ALAN" KÖYLERİNDEN BİRİ

Tarihsel etüt

Razgrad, 2020

Yazar: İSMAİL ABTULOV
Redaktör: AYDIN NAİM
Basım öncesi düzenleme: HİKMET TOPALOV (ŞEN)- Bursa Uludağ Üniversitesi
Bilimsel Araştırma Fonu Saymanı
Yayınev i: Razgrad-Poligraf-OOD

İÇİNDEKİLER

❖ Kitabın yazarı- İsmail Abtulov Hasanov.....	6
❖ Sunuş.....	8
❖ Önsöz – Neden Üç "ALAN" KÖYLERİNDEN BİRİ"?.....	9

Birinci bölüm

➤ Köyün tarihçesini yazma girişimleri var mıdır?.....	12
---	----

İkinci bölüm

❖ Konum ve doğal kaynaklar	
➤ Konum, arazi, topraklar ve iklim.....	15
➤ Bitki örtüsü (Flora) ve hayvan dünyası (fauna).....	16
➤ Uzuncaalan ormanı.....	17

Üçüncü bölüm

❖ Çağlar boyunca Ravno	
➤ Tarih Öncesi ve Tarih Çağları Devirler.....	19
➤ Yerleşim yeri, tarihsel kaderi ve nüfus.....	21
➤ Kolonizasyon.....	25
➤ İslâmlaştırma.....	27

Dördüncü bölüm

❖ Ravno (Uzuncaalan) köyü arazisinde yerleşim yerleri	
➤ Köy ve mahalleler.....	35

Beşinci bölüm

❖ İdari durum ve yönetim	
➤ İdari durum.....	42
➤ Ravno köyü muhtarları.....	43
➤ Bayındırlık ve elektrikleendirme.....	46
➤ Su şebekesi.....	47

Altıncı bölüm

❖ Toplumsal ve siyasi hayat	
➤ Zulme ve adaletsizliğe karşı savaş.....	49
➤ Savaşlara katılım.....	50
• Birinci Dünya Savaşı.....	50
• İkinci Dünya Savaşı.....	51

Yedinci bölüm

❖ Geçim

➤ Tarım.....	52
• Ekim.....	53
• Hasat.....	53
• Hayvancılık.....	54
• Tarımda kooperatiflerin kurulması.....	54
➤ Zanaatlar.....	57
➤ Ticaret.....	60
➤ Sağlık.....	61
➤ PTT Hizmetleri.....	64
➤ Köyde diğer geçim faaliyetleri.....	65
➤ Spor.....	66
➤ Avcılık.....	67

Sekizinci bölüm

❖ Din, Eğitim ve Kültür

➤ Din.....	67
➤ Ortodoks Hristiyan dini.....	67
➤ İslâm dini.....	68
• Mescit- Küçük Mahalle’de ibadet yeri.....	68
• Orta Mahalle’de cami – Mustafa cami.....	69
• Mezarlıklar.....	71
➤ Eğitim.....	72
• Özel Türk okulu.....	72
• Bulgar okulu.....	76
• Okul öncesi eğitim.....	78
• Okuma yazma öğrenim kursları.....	78
➤ Kültür.....	79

Dokuzuncu bölüm

❖ Ravno köyünde Müslümanların örf, âdet ve gelenekleri.....	82
➤ Dini bayramlar.....	82
➤ Mevsimlik gelenekler.....	83
➤ Doğum, evlilik, ölümden gelenek ve adetler	85
• Doğum.....	85
• Evlilik.....	86
• Düğün.....	88
• Ölüm.....	90

➤ Konut.....	91
➤ Yemek.....	92
➤ Giyim.....	94

Onuncu bölüm

❖ İnançlar ve halk meteorolojisi.....	96
➤ Ravno köyü sakinleri neye inanır?.....	96
❖ Halk meteorolojisi.....	97
❖ Lânetlemeler (Beddualar).....	97

On birinci bölüm

❖ Sülâle ve lâkaplar.....	98
❖ Köyün gelişmesinde önemli görev ve sorumluluk üstlenen kişiler.....	108

On ikinci bölüm:

❖ Belgesel öyküler ve şiirer.....	123
➤ Çömlek zenginliği.....	123
➤ Direniş.....	130
➤ Rehine.....	137
➤ YAŞAM – HAYATTA KALMAKTIR !.....	144
➤ Soyumuz,...Boyumuz ! – şiir.....	150

On üçüncü bölüm

❖ Soy ağacı çizelgeleri	154
-------------------------------	-----

Kaynakça.....	164
---------------	-----

Haritalar.....	166
----------------	-----

Foto albüm.....	171
-----------------	-----

KİTABIN YAZARI - İSMAİL ABTULOV HASANOV

8 Kasım 1944'te Razgrad ili Ravno köyünde, çok fakir bir ailede doğdu. 1958'de Ortaokulu kendi köyünde bitirdi. Lise eğitimini 1962 yılında Razgrad "A. S. Makarenko" Pedagoji Okulu'nda tamamladı ve sıra öğretmenliği için diploma aldı. Kendisini lise eğitimi esnasında tanıdım. Çalışkan, mütevazı ve dürüst idi, onu seçkin bir öğrenci arkadaşımız olarak bildik. 1974 yılında Sofya "Aziz Kliment Ohridski" Üniversitesi, Şarkiyat bölümünden Türk

dili ve Bulgar dili uzmanı olarak mezun oldu. İlerleyen yıllarda, Varna'daki Öğretmen Geliştirme Enstitüsü'nde yüksek lisans ve uzmanlık kursları ile ilköğretim okullarında Rusça öğretmenliği hakkı kazandı. 1975-1976 eğitim yılında, aynı Enstitü'nün Almanak'ında "İlköğretim Okulu Öğrencilerin Yazı İşleri" konulu yazısı yayınlandı. 1985 yılında Sofya Sosyal Bilimler ve Sosyal Yönetim Akademisi'nde Ulusal Ekonomi Yönetimi uzmanlığı yaptı. 1986'da ise Moskova Sosyal Bilimler Akademisi'nde Felsefe Anabilim Dalı eğitiminde bulundu. 1988 yılında Sofya "Georgi Stoykov Rakovski" Askeri Akademisi'nde yedek subay eğitimi aldı. 1996 yılında, Ankara Hacettepe Üniversitesi'nde bilgi tazeleme seminerlerine katıldı.

İş hayatına 1962 yılında Kircali ili Konçe (At Alan) köyünde öğretmen olarak başladı. Ertesi yıllarda, askerlik görevi kesintisiyle, Glodjevo şehri ve Ravno köyünde öğretmen idi.

Genç öğretmenin yaşam ve mesleki tecrübesi, kamu hayatına bağlılığı ve sorumluluk üstlenmesi, fark edildi ve 1979- 1982 yıllarında kendi köyünde muhtar seçildi. Bundan sonra Senovo kasabasında Vatan Cephesi Komitesi'nin Belediye Başkanı görevine getirildi. Glodjevo kasabasında muhtar görevine atandı. Daha sonraları Razgrad ili Devlet Denetim Komitesi'nde Başkan Vekili, Senovo şehrinde BKP ilçe komitesi birinci sekreteri ve 1988- 1990 yıllarında Ruse ili Vetovo şehri Belediye Başkanı idi. 1990 yılında Ravno köyündeki "Aziz Paisiy Hilendarski" Ortaokul'a müdür ve öğretmen olarak geri döndü. 2007 yılında emekli oldu. Razgrad kentinde yaşıyor. Evli, iki kızı vardır. Her ikisi de yüksek eğitimlerini tamamlayıp, öğretmenlik hakkı kazanmıştır.

İsmail Abtulov Hasanov'un çalıştığı ve çeşitli görevlerde bulunduğu tüm yıllar boyunca, sosyal açıdan faydalı faaliyetler geliştirdi ve aktif oldu. İş, idari, yönetsel ve kişisel nitelikleri, yerel halk tarafından takdir edildi.

1974- 1982 yıllarında Ravno köyü "Stefan Karaca" kültürevi başkanı seçildi. Yerel "Pobeda" futbol kulübü Başkanı, Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği (TKZS) likidasyon Başkanı, 7 yıl Ravno avcılar kulübü Başkanı ve 2004-2009 yılları arasında Kubrat "Sokol" Avcılık ve Balıkçılık Derneği Denetim Kurulu Başkanı görevlerinde bulundu. 2002 yılından günümüze kadar, arası kesilmeden, Okul- Aile Birliği başkanıdır.

Etkin ve yararlı pedagojik ve sosyal açıdan başarılı aktivitesi nedeniyle, İsmail Abtulov, Bakanlar Kurulu, Sanat ve Kültür Komitesi "Otliçnik" (Mükemmellik) rozeti,

1981'de "Bulgaristan'ın 1300'üncü Yılı", 1982'de "Çerveno zname na truda" (Kırmızı emek bayrağı) ve 1984'te "Kiril i Metodiy" devlet madalyaları ile ödüllendirildi.

İsmail Abtulov'un, senelerce süren hummalı çalışmasının eseri olan bu Tarihsel etüt, okuyucularda büyük bir ilgi uyandıracığını ümit ediyoruz.

Redaktör: AYDIN NAİM

SUNUŞ

Sayın Okuyucu, Değerli Uzuncaalan'lılar,

Elinizde tuttuğunuz bu kıymetli eser, Araştırmacı-Yazar İsmail ABTULOV'un kaleminden bizlere ulaşmıştır. Bu kitap, okuması pek kolay olmayan, ama insan eline aldıktan sonra da, pek kolay bırakılmayan bir kitaptır. En önemli yanlarından biri, insan her okuduğu satırda, derin düşüncelere dalması, geçmişe doğru bir yolculuğa çıkması. O nedenle herkesin, ister kökleri Uzuncaalan'da olsun, ister olmasın, bu kitap sindire sindire, okunması gereken bir kitap. Şahsi tecrübelerimden biliyorum ki, 1951 ve 1970' li yılların başlarında Türkiye'ye küçük yaşta göçen veya orada doğanlar, anne ve babalarının geldikleri yerleri, doğru dürüst bilmiyorlar. Günümüz dünyasında politik ve daha ziyade ekonomik sebeplerden dolayı geniş bir insan göçü yaşanmaktadır. Bulgaristan'ın Avrupa Birliği üyesi olması ile kazanılan, serbest dolaşım hakkının kullanılması sonucunda, ülke nüfusunun yaklaşık %25, başta AB ülkeleri olmak üzere, dünyanın her tarafına dağılmış durumundadır. Onların, şu anda küçük olan ve orada doğan çocukları, 40-50 yıl sonra köklerini, anne ve babalarının nereden geldiklerini muhtemelen bilmeyecekler.

Eskiler derler ki "İnsan geleceğini görmek isterse, geçmişini bilmeli". Bu eser sadece bu boşluğu doldurmuş değil, Uzuncaalan köyü ve civarı ile ilgili birçok tarihi bilgileri gün ışığına çıkararak, çok değerli bir başvuru kaynak eseri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Esas itibarıyla **ÜÇ "ALAN" KÖYLERİNDEN BİRİ** konsept olarak, yazarın ilk eseri, Bulgarca olan **"RAVNO-GEÇMİŞTEN İZLER "** kitabının bir nevi devamı da diyebiliriz. Kitabın bu güne dek, pek bilinmeyen, çok değerli tarihi bilgileri gün ışığına çıkarması ile birlikte, kıymetli kılan unsurlar, eserin elde edilen tarihi bilgileri belgelendirilmesi, teyit ve tasnif etmesidir, zira buna yazarın özen göstermesi ve temel prensiplerinden biri olmasıdır. Ve tüm bunların ardında hayranlık derecesinde muazzam ve çok yoğun emek, yıllarca süren araştırma, arşiv tarama, teyit etme çalışması vardır.

Eser sahibi, hedefini: **"Ravno köyü sakinlerinin, geçmişe ait bilgi aradığında, yararlanacak, bulgu ve belgelerle dolu basılmış bir kitabı olsun"** olarak ifade etmiş ve bu hedefine fazlası ile ulaşmıştır. Kitap sadece bir "tarihsel etüt veya eser" değil, aynı anda demografik, etnografik, folklor, coğrafi, topografik, iklim, toprak ve tarım ile flora ve fauna bilgileri içeren, çok kapsamlı bir bilimsel kitaptır. "Belgesel öyküler ve şiirler" bölümü ile edebi eser niteliğini taşımaktadır.

HİKMET TOPALOV (ŞEN)- Bursa Uludağ Üniversitesi Bilimsel
Araştırma Fonu Saymanı

ÖNSÖZ

NEDEN ÜÇ "ALAN" KÖYLERİNDEN BİRİ'?

1967 yılında Varna ili Longoz'un Çalı Mahalle¹ köyünde asker arkadaşımın düğününe davetliydim. Beni, misafirleri ağırlayan kahve ocağına götürdüler. Sohbet usulü kim ve nereden olduğumu öğrendikten sonra, köşede oturan ve kahvesini üfleyerek içen, çok yaşlı bir ihtiyar, bana gülümseyerek baktı ve şu soruları sordu:

"Köyünüzün eski adı nedir?"

"Uzuncaalan", dedim.

"Demek ki Üç Alanlar köylerindensin."

"Bizim Deliorman'da Üç Alanlar köyü yok", cevabını verdim.

"Evlâdım, dedi, dedemden dinlediğimi sana anlatabayım."

Sigarasını tazeledi, odada herkes onu seslediğine emin olduktan sonra, konuşmaya başladı:

..." 77 yaşındayım. Sülâlemiz uzun ömürlüdür. 1852 doğumlu dedem, bana hep dedesinden bahsediyordu. Onun dedesi 91 sene yaşamış. Genç yaşta Deliorman'da tüccarlık yapıyormuş. Üç Alanlar köylerinde çok iyi karşılanıyormuş ve köy odalarında, sabaha kadar tatlı muhabbetler yapıyormuşlar. Bu köylerin misafirperverliği etrafa yayılmış ve Tutrakan'a giden tüccarlar, kervanları ile bu köylerde geceleme-yi tercih ediyormuş. Tek bir köyün adı değil, o yaylada 3 köyün adında hep "Alan" varmış. Sen bu köyleri bilir misin?"

Biraz düşününce aklıma gelen üç köyü söyledim.

"Evet biliyorum. Eski adları Uzuncaalan. Sırtalan ve Beyalan köyleri".

Muhabbetimiz gecenin küçük saatlerine kadar devam etti. Anlatılan olaylar 1760- 1810 yıllarına kadar geri gidiyordu. Kamenovo (Güzelcealan) köyü daha ortada yoktu.

Uzak bir yerde köyümüzün adı geçmesi, anlatılması, beni duygulandırdı. Gururlandım. Araştırmacılığım süresinde köyümüzün çok seneler öncesi var olduğunu belgelerle kanıtladım. Bu nedenle kitabın başlığına **ÜÇ "ALAN" KÖYLERİNDEN BİRİ** ibaresini ilâve ettim.

Çok eski zamanlardan beri insanlar burasını neden yerleşme yeri seçti? Onları buraya neler çekti? Var olan son derece güzel alanlar, ovalar mı, sağlıklı iklim mi, yabani çiçek ve otların mis kokuları ile dolu havası mı veya düşman saldırılarına karşı güvenlik sağlayan Deliorman'ın gür ve geçilmez ormanları mı? Burada, yer altından bol bol su fışkıran kaynaklar, suları durmadan akan dereler ve nehirler yok. Burası büyük bir alış-verişi canlandıracak kavşak da değil. Hayatın çilesiz ve varlıklı geçeceğini gösteren belirtiler de ortada yok. Kesinlikle, köyün ve çevresinin konumu, Ravno köyün kaderini, hayatını ve karakterini etkilemiştir.

¹ Çalı Mahalle- Dıbravino köyü, Avren belediyesi, Varna ili.

Gerçekten tüm bu sorulara cevap vermek, nedenleri açıklamak, anlatmak zordur, ama tarih bizlere araştırıp bulmak ve incelemek için birçok izler bırakmıştır. Köy kenarında yollar, yok olmuş mahalle ve köylerden kalıntılar, anlatılan efsaneler ve anılar, geçmişte ve daha yakın zamanlarda oluşturulmuş arşivlerdeki tozlu belgeler, bilgi edinmek için tükenmez kaynaktır.

Uzuncaalan ve Uzuncaalan'lıların geçmişi, yaşam şartları, geçim dertleri, aralarında ve komşu köylerle ilişkileri, gelenek ve âdetleri, ayrı ayrı sülâlelerin ve kişilerin köyün gelişmesinde katkıları nelerdir? Eğitim ve kültürünü kaleme alıp, anlatmak, hayatım boyunca hep ilgi alanım olmuştur.

Sayın okuyucu, elinizde tuttuğunuz bu kitap Bulgaristan'ın Razgrad iline bağlı Uzuncaalan, bugünkü adı Ravno olan köyün tarihi değildir. Tarih boyunca köyde vukuat bulmuş olayları kayıt etmek, analize etmek, öğrenmek ve tarih açısından değerlendirmek amacı yoktur. Bireylerin sosyal ilişkileri ve köydeki siyasi gelişmeler üzerine odaklı değildir. Uzak geçmişten günümüze kadar keşfettiğim belgeleri ve anıları, bilinen bilgi ve verileri, sistematize edip, Sizlere anlatan tarihsel etüt çalışmasıdır.

Yerleşim yerin doğal manzaralarını, demografik durumu, geçim, tarım, kooperatifçilik hareketi, ticaret, sağlık ve spor alanlarını aydınlatan zengin bir kaynak ve malzemeleri analize ederek yazılan araştırmadır. Köyümüze ait, geçmişten kalan izleri, bilgileri, ayrı ayrı başlıklarda sergiledim. Kazılarda bulunan antik eşyaları uzmanlarla inceleyip, Razgrad, Rusçuk, Sofya ve İstanbul Osmanlı Arşiv belgelerinde, köyümüzün geçmişine ait izleri aradım. Yaşlı insanların anılarını sesli olarak kaydettim.

İncelemelerimde yanlışlar, kusurlar ve eksik taraflar mümkündür. Lâkin bu şekilde yazılan kitap sayesinde, öteden beri olan şu hayalim gerçekleşti:

Ravno köyü sakinlerinin, geçmişe ait bilgi aradığında, yararlanacak, bulgu ve belgelerle dolu basılmış bir kitabı olsun.

Eğer asırlar boyunca biriktirilen bilgiler, örf, âdet ve gelenekler kitaplara yazılıp, tarif edilmezse, akarsu gibi bizden uzaklaşır ve unutulur. İnsanlığın ilerleme ve yükselme yolunda yarattığı harikaların en büyük mucizesi "Kitaptır".

Hayatım boyunca hep bir geçiş kuşağın temsilcisi oldum. Çocukluğum, tarımda, şahsi mülkiyet yıllarında, inekler, atlar arkasında ve tarlada çalışarak geçti. Gençlik ve olgunluk yıllarım sosyalizmin kolektif mülkiyet koşulları altında idi. Demokratik değişimler yıllarında gelecek günlerin belirsizliği ve işsizliğin etrafa yaydığı acıyı hissederek yaşadım. Köyde yaşayan ve çalışan sakinlerin temsilcisi olarak bildiklerimi, senerce yazıp topladığım yaşlı insanların anılarını ve devlet arşivlerindeki şimdiye kadar bilinmeyen ve hiç okunmamış vergi defterlerinden, dijital yollarla edindiğim bilgileri, kitap sayfalarına dökmeğe başladım. Yıllarca topladığım malzemeyi sayfalara aktardım. Geçmişi ve anılarını anlatan kişilerin çoğu bugün hayatta değil. Arkada bıraktıkları ise Ravno insanların hayatından küçük, ama gerçek parçalardır. Onlar Uzuncaalan'ın tarihini yaratıp yaşadılar, ben ise kaleme alarak Sizlere anlatmağa çalıştım.

Köyüm için yazdığım ilk kitap "**SELO RAVNO- SLEDİ OT MİNALOTO**" (**RAVNO KÖYÜ- GEÇMİŞTEN İZLER**) başlığı altında Bulgarca basıldı ve kısa bir süre içinde tü-

kendi. Bulgarca okuyamayıp, anlamayanlar ve köyden göç edenlerin teklifi üzere, kitabın başka bir versiyonunu Türkçe yazdım. Daha fazla köyümüzde etnik Türk varlığın oluşumu, yayılması, geçimi, örf ve âdetlerini belirtme amacını izledim. Kitabın oluşması epey bir zaman aldı.

Köyümüzde doğup, yaşayanların evinde kıymetli bir misafir olacağına umut ediyorum. Köyü terk edip, ıssız baba ocağına nadiren dönenler, kitabın sayfalarını okudukça, sıcacık anne sevgisini ve uyuyan çocuğun saçlarını okşayan, titiz babanın sesini hissedecek ve duyacak, Çocukluk ve öğrenci yılların oyunlarını hatırlayarak, canlandıracak. Tahmin ediyorum ki, başka yerlerde doğup yetişen kişiler, atalarının yıllar öncesi bırakıp, gittikleri köy ve sülâleleri için değerli bilgiler edinecekler. En büyük umudum ise, muhakkak gelecek araştırmacılar için, **bu kitap temel bir kaynak olup, köyümüz için bilinmeyen bulgularla tamamlanacak.**

Çalışmalarım esnasında bana anılarını anlatan ve destek olan Ahmet Süleymanov, Hasan Hacıömer, Ahmet Memişev, Ahmet Sadıkov, Hasan Cuguş, Hasan Kundaksız, Mustafa Kundaksız, Fahriye Efraim, Ayşe Ahmet Azman, Müzeyen Çakır, Hasan Mürsel, Mehmet Abil, Mehmet Bilâl, Bedriye Ademova, Hüseyin Feyzullov, Yakup Memişev, Emine Osmanova Salieva (Kuş) teşekkür ederim.

Ayrıca Balıkesir'de oturan **Ayhan Aydın** beye, Kastamonu'da oturan Çokçapınar'lı **Aliosman Gürcan'a** ve İstanbul'lu **Hüseyin Parlak** beye sağladıkları paha biçilmez yardımları için çok **MÜTEŞEKKİRİM!**

Bu kitabın basılması, **Ravno'lu Hüseyin Feyzullov ve Kubrat'lı Lütfi Dahilov'un asil yardımı** olmadan mümkün olmazdı. Kendilerine saygı ve minnetarlığım sonsuzdur!

Hayatımın zorluklarına ve sıkıntılarına rağmen, beni her konuda destekleyen eşim **Hatice ve kızlarım:**

-Tenzile ve torunum Eliz'e,

-Ayşel ve torunum Ece'ye TEŞEKKÜR EDİYORUM!

Çalışma sürecinde bana yardım eden arkadaşlarıma, tanıdıklarıma ve hattâ beni eleştirenlere ve daha birçok kişiye içtenlikle TEŞEKKÜRLERİMİ SUNUYORUM!

İsmail Abtulov

BİRİNCİ BÖLÜM

Köyün tarihçesini yazma girişimleri var mıdır?

Gençlik yıllarımda bazı atılgan, zeki ve meraklı arkadaşlarımla, doğup büyüdüğü köylerin geçmişi ve bireyleri için coşkulu ve büyüleyici hikâyelerini dinledikçe, Ravno köyü için yazılmış belgeleri bulup, bilgi edinme hevesine kapıldım. Okul, köy, bölge ve milli kütüphanelerde yazılar bulamayınca, yaşlıların anılarını yazmağa başladım. Arşivlerde 450 günden fazla belgeler üzerinde çalıştım. Bulduğum yazılar bir iki sayfadan ibaretti ve tatmin edici değillerdi. Neden şimdiye kadar Uzuncaalan'ın geçmişi için derin bir araştırma yapılmamış? Neden geçmiş nesiller gelecek nesillere yazılmış belgeler bırakmamış? Cesaretleri, yoksa bilgi ve imkânları mı yokmuş? Bu boşluğu kapatmak için bulduklarımı ve okuduklarımı, merak edenlerle paylaşmayı gerekli buldum.

1. Felix Kanitz "Tuna Bulgaristan'ı ve Koca Balkan" cilt 3.

Yahudi kökenli Macar bilim adamı, arkeolog, coğrafyacı ve ressam, 1860-1875 yılları arasında Tuna Vilayeti ve Koca Balkan bölgelerini Osmanlı devleti izniyle 18 defa gezmiş. 15 Mayıs 1874 ertesi, Razgrad demiryolu garından hareket ederek Topçu (Topçii), Uzuncaalan (Ravno), Güzelcealan (Kamenovo), Locva (Glodjevo) ve Balbunar (Kubrat) ve daha birçok yerleşim yerlerini gezmiş ve kaleme almış. Köyümüz için şu mısraları yazmış:

..."13 derecelik bir sıcaklıkta, Topçu köyünden sonra, defalarca kıvrılan nehir boyunca, atlarımızı sürüp, Tozlu alan² Türk köyünden, Gödjeze (Güzelcealan) köyüne erdik. Bu yerleşim yerlerinde Bulgar'lar ve Türk'ler beraberce yaşıyordu. Her iki köyde o kadar fazlasıyla hayvan sürüleri vardı ki, akşamları mezradan dönerken, aralarından geçmek için zaptiyem tozdan güçlükle yol açıyordu. Sinirleniyor ve çobanların milliyetini düşünmeden hepsine „köpek” ve „moskov” diyerek küfür atıyordu. Güzelcealan'da en fazla dikkat çeken, siyah abanoz ağacı rengindeki muhtardı... Locva'ya gitmek için refakatçi istedik...Orman ve çayırılar arasından bir buçuk saat yolculuktan sonra yüksek sahanın kamburundan Locva minaresini gördük...

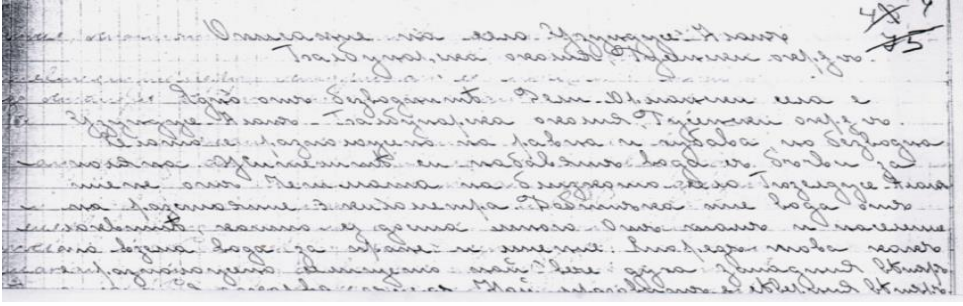
1.Rusçuk ili Balbunar kazası Uzuncaalan köyü betimlemesi (Opisanie na selo Uzuncealan, Balbunarska okoliya, Rusenski okrig)³

Uzuncaalan İlköğretim Okul müdiresi Rayna Dimitrova, Balbunar kazası Eğitim Müdürlüğü'ne 1925/1926 ders yılı sonuçlarını açıkladığı mektupta, köyümüzü şöyle tasvir etmiş:

..."Rusçuk ili Balbunar kazası Uzuncaalan, susuz, Deliorman köylerinden biridir. Köy düz, güzel, ama susuz bir alanda bulunur. İçme suyunu 3 km uzaklıkta bulunan Güzelcealan çeşmesinden fiçılarla taşırlar. Yıkanmak, çamaşır ve hayvanlar için sayısı bol olan gölcüklerden su alırlar.

² Sürülerin ardından kalkan tozdan dolayı köyümüze Tozlualan demiş.

³ DA- Razgrad, f. 160 K. op.1,a.e. 10

D.A. Razgrad, f. 160 K. op.1, a. e. 10

. Küçük mahalle insanları ise içme suyunu Kanlı Pınarlık mevkiindeki su kuyularından taşırlar. İşlenen tarlalar kara topraktır, yeterlidir ve köyün etrafındadır. Köy üç mahalleden oluşmuştur: Küçük Mahalle'ye Türkler yerleşmiş, Dobruca Mahallesi'ne 1922 yılında Dobruca'dan kovulan Bulgar göçmenleri yerleştirilmiş ve Orta Mahalle'ye Türkler yerleşmiş. Eski iki mahallenin sokakları eğri ve plânsız, yeni Dobruca mahallenin ise doğru ve plânlıdır. Arsalarda, yaşama evi, hayvan ahır, samanlık ve kümesler vardır. Küçük mahalle ve İspedense mevki arasında Çakmaklık'ta çekiç, nacak ve bıçak şeklinde çakmak taşından antika eserler bulunmuştur. Önceden bu köyde Bulgar'ların yaşadığını ispatlayan ve sonradan tarlaya dönüştürülen Hristiyan mezarlığı varmış. Şimdi Türk mezarlığı var, ama Bulgar mezarlığı yok. Ölüler 3 km uzaklıkta olan Güzelcealan mezarlığına gömülüyor. Bazı yerlerde Türk kahvehaneleri ve küçük bakkallar bulunur. Parmakla sayılacak kadar zanaatçı var: 1 kunduracı, 1 fıçı ve 1 hamutçu. Kilise yok. Türk köyü olduğu için camii var ve yanında ise Türk okulu"...

3. "Razgrad ili yerleşim yerleri tarihine ait malzemeler" (Materiali za istoriyata na selištata ot Razgradski okrug) Zaptiev. İvan Ganev⁴

Yazar Razgrad kentinden bir araştırmacıdır. Bölgenin birçok yerleşim yerlerini dolaşmış. Köyün idari temsilcileri ile sohbet esnasında edindiği bilgileri defterlere kaydetmiş. Köylerin çoğu için yazılar bir iki sayfadan ibarettir. Yazdıklarını Razgrad Devlet Arşivi'ne bireysel yazı olarak teslim etmiş. Uzuncaalan (Ravno) köyü için yazılmış satırlardan özet:

..."Köyde 300 dolayında ev var. Bulgar'lar ve Türk'ler yaşamaktadır. Razgrad'tan 28 km uzaktadır. Üç mahalleden oluşmuştur: Küçük, Dobruca ve Orta. Mahalleler arasında 250 dekar düz bir ova var. Köyün başlıca sülâleleri şunlardır: Gençö Koley, İvan Uzunov, İvan Simeonov, Aleksandır Gençev, Molla Hüseyin, Hacı Ahmet Ömerov, İsmail Çobanov, Tahir Feradov, Arşim Deli Hasanov, Mehmet Ali, Tatar Hasan. Ravno, Kamenovo ve Glodjevo köyleri arasında kutsal ve altında adak kurbanı kesilen ağaçlar bulunur. Seneler öncesi Dıralıköy ve Hoşkondu mevkilerden kervan yolu geçiyormuş. Eskiekinlik'te Bulgar mezarlığı, İspedense'de ise dev yüzyıllık ağaçlar varmış"...

⁴ DA-Razgrad, L.f. 684, op. 1, a.e, 33, L.10

Yazar Uzuncaalan ile Güzelcealan köylerin eski adlarını karıştırıyor. Ayvalık ve Tarlacık yer adları köyde yoktur. Eski Bulgar mezarlığı Eskiakinlik'te değil Maşatlık'tadır.

4. Raço Ivanov Uzunov'un Ravno (Uzuncaalan) köyü için yazılı anıları (Memoari na Raço Ivanov Uzunov za selo Ravno)

Raço İvanov 1924 yılında Dobruca'dan köyümüze yerleşen bir ailenin oğludur. Ömrü boyunca döneme göre siyaset görüşlerini değiştirmiştir. Lise tahsili olmamış olsa da, boydaşları ve köydeşleri arasında atılgan ve dirayetli kişi olarak bilinir. 1985-1989 yılları arasında Türk'lerin yaşadığı her köyde "Soya dönüş" ad değiştirme sürecine destek verip, köy tarihçileri tarafından, yararlı olacak öyküler ve efsaneler yazılması teşvik ediliyordu. Ravno'da bu vazifeyi Raço İvanov üstlenmiş. Yazılar bir köy komisyonu tarafından incelenmiş. Gerçekten uzak, uydurma efsane ve öykülerle dolu sayfaların inandırıcı olmayacağını düşünerek ve imlâ yanlışların fazla olması yüzünden, komisyon yazılanların yeniden işlenmesine karar vermiş. Bu esnada 1989 yılında zorunlu göç başladı ve yazdıklarının değersiz olduğunu anlayan yazar, anılarını yayınlamadı.

Ölümünden sonra, damadı Petır Petrov tarafından muhafaza edilen, el yazısı anıları, 2006 yılında okudum. İçeriğinde değerli bilgiler de bulunmaktadır:

- Romanya hükümeti tarafından kovulan Dobruca Bulgar'ların, köyümüze nereden geldiklerini ayrıntılarıyla yazmış.
- Köyün kültürel, sosyal, spor ve ekonomi alanında gelişmesi, ilerlemesi, kurumların ve bireylerin faaliyetlerini özenle anlatmış.
- Köydeki etnik grupların gelenek, örf ve âdetlerin özelliklerine dikkat çevirmiş.

İKİNCİ BÖLÜM

Konum ve doğal kaynaklar

Konum, arazi, topraklar ve iklim

Uzuncaalan köyü Kuzeydoğu Bulgaristan'ın Deliorman yaylasında, Razgrad kentinden 28 km uzakta, Kubrat istikametinde bulunmaktadır. Konumu $43^{\circ}7^0$ kuzey enlem ve $26^{\circ}2^0$ doğu boylamı olmakla, rakım 200- 299 metredir. En alçak nokta Yılanlık kulağında, en yüksek nokta ise Topçu tren istasyonuna (Prostorno) giden kara yolun orman çıkışında ölçülmüştür.

Arazi- dalgalı ova şeklindedir. Köy arazisinde başlayan 4 adet kuru vadi⁵ bulunmaktadır: Köyün batısındaki Kanlı Pınarlık'tan gelen vadi, Yılanlık kulağında Kovanlı Orman'dan gelen, Yaylân vadisi ile birleşip, Glodjevo topraklarından geçer, Sırtalan köyü arazisinden Tuna nehri istikametine uzanır. Köy içindeki ve doğusundaki vadiler ise Kamenovo köyü topraklarında birleşirler. Etraftaki yerleşim yerlerine uzaklık şöyledir: Kamenovo (Güzelcealan)- 2 km, Kubrat (Balbunar)- 14 km, Glodjevo (Locva)- 11 km, Senovo- 11 km, Ruse (Ruşuk)- 57 km. Razgrad ve Kubrat kentlerine otobüs hatları vardır. Yüzölçümü- 21379 km² olup, 19803 dekara eşittir. Onlardan 13218 dekarı tarım arazileri, 5420 dekarı orman, 1034 dekarı yerleşim yeri arazisi ve geri kalanı ise mera ve mezarlıklardır

Topraklar, humus bakımından zengin, verimli, kahverengi orman, kara toprak ve alüvyon tipindedir.

İklim- karasaldır. Yaz mevsimi, kuru ve bunaltıcı sıcak, kış mevsimi ise uzun ve soğuk geçer. Yıllık sıcaklık ortalaması 10.3°C. Temmuz ve Ağustos ayları en sıcaktır. Bazı seneler 39°C sıcaklık ölçülmüştür, Ocak ve Şubat aylarında eksi 25°C kadar düşer. Yağışların çoğu ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde düşer. En fazla Haziran ayında, en az ise Şubat ayındadır. Yıllık ortalama m² 435 litredir. Nisan tipik ilkbahar, Ekim ayı ise tipik Güz ayıdır. Yaz aylarında kuzeydoğudan esen sıcak, kuru poyraz ve yetersiz yağmurlar, tarımda kuraklığa ve hasat düşüklüğüne neden olurlar. Kış aylarında fırtına niteliğinde esen kuzey rüzgârlar, bitkilerin kar örtüsünü savurur ve donmalara sebep olur. Köy halkı rüzgârlara „Lodos” ve „Poyraz” adı vermezler. Güney, güneydoğu ve güneybatıdan esen tüm rüzgârlara „Akyel” ve kuzey, kuzeydoğu ve kuzeybatıdan esen tüm rüzgârlara "Karayel" adı verirler. Kış fırtınaları iletişimde, ulaşımda ve hayat şartlarında zorluklar yaratır. Eski köy kâhyası barabancı Miti şöyle anlatıyor:

"4 ve 5 Şubat 1954 senesinde çok kar yağdı. Evlerin çatılarına kadar her yer karla dolmuştu. Köyde hayat durmuştu. Hayvanların ahırlarına gidebilmek için tüneller açıyorduk. Köy muhtarı Rayço Doçev kazadaki kaymakamlıktan, Ravno- Kamenovo- Topçii istikametinde Razgrad'a giden yolu, küreklerle açılması için tüm erkeklere

⁵ Kuru vadi-Yerli halk onlara "kulak" demektedir.

seferberlik ilân edildiği haberi aldı. Büyük zorlukla haberi, hanelere imza karşılığı bildirdim. İçecek su yoktu. Sobaların üstünde kar eriterek, su topluyorlardı"..."

27 Ocak 1981 tarihinde ansızın basan kar tipisini hepimiz hatırlıyoruz. Tarım kooperatifinde koyun fermaları inşaatında çalışan Locva'lı 25 işçi köyümüzde kaldı. Ayı ayrı haneler onları ağırladılar ve iki gün sonra, güçlü askeri araçlar onları köylerine taşıdılar. Batı, kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğudan ansızın gelen rüzgârlar kış günleri kar, yaz günleri ise gök gürültülü fırtınalar ve dolu getirirler. Son 100- 120 yıl içinde, hasılatı yok edecek dolu köyümüzü vurmamıştır. Nisan ve Ekim aylarında ağaçlarda ve sebzelerde donmalar olur.

Sisler- tipik bir mevsim olayıdır. İlkbahar, Sonbahar ve Kış mevsimlerinde oluşurlar. Görüş mesafesini 50– 200 metreye düşürürler. Ulaşımda aksamalar ve zorluklar meydana gelir. Bir sene içerisinde 25- 35 gün sisli geçer.

Buzlanma ve don atmosferik olaydır. Soğuk ve nemli havalarda, su buharların donarak, buz oluşması olayıdır. Yollar şeffaf ve gözle görülmeyen buzla örtülür. Ulaşım zorlaşır ve ekonomide aksamalar olur. Elektrik telleri buzlanıp ağırlaşır ve koparlar. Direkler yıkılır. Köyümüz şanslı olup, buzlanma olayı nispeten nadirdir. Son 25– 30 sene zarfında oluşan şu buzlanmalar hatırlanır:

- 25- 26 Aralık 1984 tarihinde, yolları kaplayan buz zırhı yüzünden, ulaşım tamamen felç olmuştu. 20- 21 Kasım 1993 yılında soğuk yağmur damlaların donmasıyla elektrik tellerini 10- 20 mm kalınlığında buz kaplamıştı. Ağaçlar ve yerdeki otlar "buz ormanına" benziyordu. Zarar boyutu yüksek olan buzlanma 23- 24 Kasım 1998 yılında oldu. Elektrik telleri, çapları 20- 30 mm, bazı yerde ise 80 mm kalınlığında buzla kaplanmıştı. Buzdan örülmüş halata benziyorlardı. Bir metre telde buzun ağırlığı 9 kg idi. Dobrucan mahallesindeki trafodan Senovo– Kamenovo yüksek gerilim iletim hattına kadar tüm direkler kırıldı ve günlerce köye elektrik verilemedi.

Depremler- köyümüzde kaçınılmaz başka bir doğal afettir. Yaşlılar, merkez üssü Razgrad olan 17 Mart 1942 yılında oluşan, 7.0 Richter büyüklüğünde depremi hatırlamaktadır. Şehirde 102 kişi ölmüş ve binalar yıkılmış. Uzuncaalan'da ölen yok, ama duvarlar çatlamış ve bacalar yıkılmış. Romanya'da 4 Mart 1977 yılında Vrança'da meydana gelen deprem halk arasında korku ve panik yarattı. Bacalar yıkıldı, kiremitler kırıldı, elektrik şebekesi zarar gördü. 4 Şubat ve 7 Aralık 1986 yılında merkez üssü Strajitsa ve Popovo şehirleri depremleri köyümüzde hissedilmişti.

Bitki örtüsü (flora) ve hayvan dünyası (fauna).⁶

Uzuncaalan coğrafik konumu itibariyle, bölgenin topoğrafik, jeolojik ve iklim özelliklerine sahip olması nedeniyle, Deliorman'ın flora ve faunasına ait tüm temsilcilerine sahiptir. Deliorman yaylasına has yüksek boylu ormanlar, zengin bitki örtüsü çeşitleriyle, ormanlarımızda geniş yapraklı ağaçlar hakimdir: gürgen, kayın, meşe (kırmızı meşe ve ak meşe), ıhlamur, dişbudak⁷, akasya, kavak, ceviz, yaban cevizi,

⁶ Flora- yetişen bitki türleri, Fauna- bölgede var olan hayvan türleri.

⁷ Dişbudak- Köy halkı „duştubak”bilir.

ahlat (yaban armudu) vb. Bendorman mevkiinde 1963 yılında dikilen iğne yapraklı çam ormanı vardır. Kısa boylu çalılardan yaban gülü, kızılçık, çakaleriği (güvem), ley-lak (erguvan), alıç (yemişen- yemişken), sumak (tetre), fındık ağacı ve vb. yetişir. Ot-su bitkilerin çeşitliliği şu ot ve çiçeklerle ifade edilir: Kardelen, sarıçiğdem, sümbül çiçeği, ısırgan, mürver, zambak, tilkikuyruğu, peygamber çiçeği, yabani karanfil, sarı kantaron, hanımeli, kekik, devedikeni⁸, kırmızı haşhaş, ayrık otu, sarmaşık otu, papatya ve diğerleri. Seneler önce köy içinde ve etrafta çok yaban armutları (ahlat) varmış. Su içme yerlerine yakın olan yaban armut ağaçları altında hayvan sürüleri dinleniyormuş. Seneler sonra kurumuşlar ve kesilmişler. Küçük mahalle ile Orta mahalle arasında, Dere mahallesine (bu gün Güzelcealan-Kamenovo) kadar uzanan ve fazlasıyla yaban armudu bulunan uzun bir alan varmış. İşte bu alan köyün adını vermiş ve köyümüze Uzuncaalan demişler. 1922 yılından sonra ovayı arsalara bölmüşler ve Dobruca'dan kovulan Bulgar ailelerine vermişler.

Köyün faunasını oluşturan yabani hayvanların ana türleri şunlardır: kurt, tilki, çakal, tavşan, karaca, yaban domuzu, geyik, keklik, serçe, bülbül, kırlangıç, karga, saksığan, ağaçkakan, kertenkele, karayılan, engerek ve diğerleri. Yıllar boyunca insanların ekonomik ihtiyaçlarına göre evcil hayvan ve bitki tercihleri değişmiştir. Geçmişte daha çok buğday, arpa, çavdar, mısır, fasulye, karpuz, kavun, kabak, hayvanlardan ise at, inek, manda, keçi, koyun yetiştiriyorlardı. Şimdi bitkilerden üstünlüğü buğday, mısır, arpa, ayçiçeği, hayvanlardan ise keçi, koyun, tavuk, kaz, hindi almıştır.

Uzuncaalan ormanı.

Orman, köyün son evlerinden sadece 500- 600 metre mesafededir. Yıllar boyunca biyolojik çeşitliliği ve ekonomik faydaları ile büyük önemi olmuştur. Ormanın azalmasında başlıca neden, sektörde yolsuzluk, öngörüsüz yönetim ve gelişigüzel ağaç kesmeleridir. Yaklaşık 110 yıl içinde orman alanının yarısı yok edilmiş. 1905 yılında 11000 dekar olan orman, bugün 5420 dekar kalmıştır. Sofya Merkez Devlet Arşivi'nde bulunan Şumnu ili, Kubrat ilçesi, Ravno köyü belediye ormanı iş plânında⁹, sınırlar detaylı olarak gösterilmiş. Birinci kompleks "Büyük Orman" ikinci kompleks "Kovanlı Orman" diye adlandırılmış. 1924 yılında özel çalışan orman mühendisi Tsonü İvanov, Uzuncaalan ormanını optik arazi ölçüm aleti teodolit ile ölçmüş. 9 Ekim 1924 tarihinde yazılan protokolde Büyük Orman kompleksi 7915 dekar, Kovanlı Orman ise 644 dekar imiş. 1905 yılında 11000 dekar olan orman alanı, 1924 yılında 8559 dekara düşmüş. Nedeni ise Dobruca'dan gelip yerleşen ailelere ispedense mevkideki orman alanı ağaçları kesip tarla yapmak için verilmiş. Orman sınırlarını belirleyen protokol 1925 yılında 33 No'lu resmi "Dirjaven vestnik" gazetesinde yayınlanmıştır. Protokollerde açıkça yazılmıştır:

"Bu ormanlar baltalıktır. Sürekli kullanım için Ravno köyü belediyesine devredilmiştir."

⁸ Devedikeni- Köy halkı „eşekdikeni” bilir.

⁹ TS.D.A.-Sofya, f. 113A, op.2, a.e.250

Köy halkı arasında şöyle bir söylenti dolaşmaktadır:

"Uzuncaalan, Topçu ve Senovo köyleri arasında Kovanlı Orman'ın hangi köye ait olduğu senelerce çözülememiş. Anlaşmazlık ormanda çözülmüş. Üç köyün (Ravno, Topçii, Senovo) yetkili temsilcileri sabahleyin, erken erken ormana gelmişler. Horozların ötmesini beklemişler. Sadece Uzuncaalan'dan gelen horoz sesleri duyulmuş. Orman Uzuncaalan'a bırakılmış."

Günümüzde Kovanlı orman Topçii köyüne verilmiştir. Tüm orman ağaçları geniş yapraklıdır. Birkaç yerde, 1963 yılından sonra dikilen iğne yapraklı ağaç grupları bulunmaktadır.

Orman içinde neler var?

*Ova ve çayır*lar- 315 dekar imiş. Günümüzde tümü akasya ve başka türlerle ağaçlandırılmıştır.

Küçük tarlacıklar- 48 dekar imiş. Hepsi ağaçlandırılmış.

Yollar- 10 dekar (Senovo yolu)

Gölcükler- 7 dekar, kurumuşlar

0.6 dekar bugün çalışmayan Dayama Kulağındaki Taş Ocağı.

Ormanı yangın ve soygun saldırılarından korumak için sert ve acımasız orman muhafızları¹⁰ olmuştur. Bilinen orman koruyucuları şunlardır: Vehaplar sülâlesinden Vehap, Recep Selim Kula, Nedü Matev. Emin Hatibov vs.

Ormanda yer adları.

Bilinen yer adları şunlardır¹¹:

Bend Orman- Kamenovo- Razgrad yolun batısında bulunur.

Kasaba Yolu- Kamenovo- Razgrad yolun 1580 metre batısında, orman içinde bulunur. Bugün hayvan otlatma parkına sınırdır.

Dıralıköy- Köyün güneybatısında, 2 km uzaklığında, eski bir yerleşim yerin adı.

Donanma Kulak- Dıralıköy'e yakın bir çayır. Çevre köylerden genç kız ve delikanlıların süslenip, töre etkinliklerinde ve bayramlarda toplandıkları yer.

Yaylâ(n)- Osmanlı yetkilileri tarafından yörüklerle, yaz aylarında hayvanlarını otlatmak için, devredilen yer adı. Karşılık olarak celepkeşanlar aracılığı ile Osmanlı başkentine hayvan satıyorlarmış. Donanma Kulağı'ndan başlayarak, Dıralıköy yakınlarından geçer ve Yılanlık'tan Glodjevo sınırına doğru uzanır. Bugün orman içindeki kısmı tamamen ağaçlandırılmıştır. Geri kalan kısmı ise tarladır.

Orta Burun- Donanma Kulağı'na yakın, çok güzel bir ağaçlık arazi.

Balcı (Balcalık) Kulak- Topkoru istikametinde yerin adı. Çakırlar sülâlesi ve Fizi-ler'den Sali abbaların burada kovanlıkları varmış.

Dayama Kulak- çift tırnaklı hayvanlar için yapılan derme çatma ağıllar yeri. Burada Çobanlar sülâlesinden Hacı Osman ve Çoban İsmail'in koyun ve keçi bakmak için büyük ağılları varmış.

¹⁰ Köy halkı "korucu" bilir.

¹¹ Ormandaki yer adları Kubrat şehri Orman işletmesi haritalardan alınmıştır.

*Mandacı Eğrek*¹²- Manda sığırların yazın öğle sıcağında toplandıkları ağıl ve otladıkları yer.

Karaca Yalıkları- Mandacı eğreğin yanında, Senovo yolun sol tarafında bulunur.

Köklük karşı- Senovo yolun sağ tarafında, İbiş yasağın alt tarafında bulunur.

Bidinli Kulak- Yağmurlu günlerde acımasız, zalim vadi. Burada Çobanlar sülâlesine ait derin bir göl varmış. Bugün orman ve tarla arasında sınır olan vadi.

Uzun Kızılık (Kızılıklık)- Ravno- Senovo yolun sol tarafında. kızılık ağaçlı arazinin adı.

Yük Çalısı- Arabalara yükletilen çalılar yeri. Kel Mustafa gölcüğün güneydoğusunda bulunmaktadır.

Çiradin Fındıklık- Ateş yakmak için fındık çırıntısı¹³ bulunduğu yer. Yük Çalısı arazinin güneyinde bulunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞLAR BOYUNCA RAVNO

Tarih Öncesi ve Tarih Çağları Devirler

Tarih öncesi dediğimizde, akla ne gelir?

Uzmanlar tarihin başlangıcı olarak yazının icat edildiği Milâttan Önce (MÖ)¹⁴ 3500 yılını esas almıştır. Yazının icadından önceki döneme **TARİH ÖNCESİ**, yazının icadından sonraki döneme de **TARİH ÇAĞLARI** denmiştir. Yüzyıllar boyunca Ravno köyünde kimler yaşadı? Nereden geldiler, nasıl yaşadılar, neler yaptılar, inançları neydi, adet, gelenek ve görenekleri nasıldı? Bu sorulara cevap vermek zor, ama yaşadıkları sürede, bıraktıkları izler bizlere çok şeyleri aydınlatmaktadır. Bu izler yerin derinliklerinde, kütüphane ve arşiv rafların üstündeki tozlu ve sararmış kitap sayfalarında, insan eli ve zekâsı, onlara ermesini, keşfetmesini beklemektedirler.

Malümdür ki, köyün batısında, Küçük Mahalle'den sonra "Çakmaklık" denilen yer vardır. Burada senelerce önce çıkarıp, işlenen çakmaktaşı atıkları bulunmaktadır. İşte bu parçalar üzerinde çalışmalar 20'nci yüzyılın 90'lı yıllarında hayli bir hız buldular. Varna Arkeoloji Müzesi müdürü İvan İvanov diyor:

... "7- 27 Haziran 1995 yılı arasında Ravno köyü civarında yapılan arkeolojik çalışmaların önemi şimdiden sonra değerlendirilecek, lâkin daha şimdi bir şey açıktır. Bulgaristan topraklarında şimdiye kadar bilinmeyen ve Avrupa tarihinde yeri olan yeni bir keşfin eşiğindeyiz"...

¹² Yerli halkın ağzında "Mandacı İrek"

¹³ Çırıntı- Kolay ateş yakmak için kullanılan kuru ağaç dalları.

¹⁴ Milâttan Önce (M.Ö.): Hz. İsa'nın doğumundan önceki döneme Milattan Önce (M.Ö.), sonraki döneme ise Milattan Sonra (M.S.) denir.

Paris'ten Fransız kadını, 2-nci derece bilim adamı, Fransız- Bulgar ekibin yönetmeni, araştırmacı, Dr. Laurence Manolakis, arkeolog Aline Averbuh ve Fransa'dan özel çağırılan jeofizikçi Jacques Dyolepie ve Varna Arkeoloji Müzesi müdürü İvan İvanov, Milâttan öncesi, Erken Kalkolitik devri, 5000'inci yıllarına ait (günümüzden 7000 yıl önce) işlenmiş çakmaktaşı atık parçaları buldular. Burada yaşayan Tarih Öncesi insanlar yerel çakmaktaşın niteliklerini iyi biliyormuş. Sosyal hayat basamağında, daha yüksek rütbesi olan kişiler için tasarlanmış, 30 cm uzunluğunu aşan, özel kaya taşı bıçaklar ürettiyorlarmış. Bu, onların daha yüksek bir uygarlık düzeyine mensup olduğunun kanıtıdır. 20 metre uzunluğunda kazılan 3 hendekte, işlenmemiş kaya taşı bulunmamış. Bulunan tüm parçalar Kalkolitik¹⁵ devrinden günümüze kadar gelen işlenmiş kaya taşı atıkları imiş. Kazılan 0.65- 0.85 m. çapında dördüncü hendekte, dikey, 5,30 metre derinliğe inen, oval "baca" denilen derin bir kuyu bulundu. Kadim insanlar toprağın altına girdikçe, temiz hava almak için, yeryüzüne çıkan "oval bacalar" açmışlar ve çakmak taşlarını çıkarmışlar. Kuyuda bulunan sönmüş ateş kalıntıları yer altında ışıktandırma olduğunu ispatlamaktadır. Çalışma sonuçları Tarih Öncesi yıllarda yerleşim yerinde yaşam olduğunu kanıtlamaktadır. 1997 yılında üçüncü kez, aynı Fransız- Bulgar ekibi, çakmaktaşı ocağını incelediler. Bulgaristan İlimler Akademisi- Sofya Milli Arkeoloji Enstitüsü'nün 2013 yılı basın yayınında okuyoruz:

"...Bölgenin en önemli ve kullanımlı Tarih Öncesi hammadde çakmaktaşı ocağı, Razgrad ili Ravno köyü alüviyal ve alüvyon yataklarıdır¹⁶..."

Ne yazık ki, 1995 yılı köy muhtarı Bogdan Stoyanov, gelecek nesiller için kazıların yapıldığı yeri kolay bulabilmek için lokalizasyon işaretleri koydurmamış. Bugün "oval baca" arkeolojik sondajın yapıldığı yeri göstermek mümkün değil. Antik çağlarda (Milâttan önce 700'lü yıllardan, Milâttan sonra 476 senesine kadar) köyümüzde yaşam var olduğuna tanık olan antik mezar höyükleri (tümsekler)¹⁷ vardır. Köyün güneyinde, Topçii köyü istikametinde, Bendorman mevkiinde, Razgrad Tarih Müzesi uzmanları araştırmalar yaptı. Arkeoloji uzmanı Georgi Dzanev ile yaptığım mülâkatta şunları söyledi:.

"...Son yıllarda höyükler (tümsekler) üzerinde çalışmalarımız hızlandı. Onlar Milâttan 300- 400 yıl önce yaşayan Trakyalılara ait olup 43 adettir. Höyüklerden 500- 600 m doğuda, Kamenovo topraklarındaki "Kaletto" denilen eski yerleşim yerinde yaşayan Trakyalıların cenaze gelenek ve törelerin kalıntılarıdır. Ne yazık ki, defineciler tümünü kazıp yağmamışlar..."

Kamenovo köyü kalesinin alt tarafındaki dere boyu vadide Ravno köyü sakinlerinden biri ıhlamur ağacı kabuğundan lif¹⁸ yapmak için kazılan kuyuda, 1935 yılında, Lâtince yazılı metal plâka bulmuş. Bugün Razgrad Tarih Müzesi'nde sergilenmektedir.

¹⁵ Kalkolitik- Bakır Taş Çağı, diğer adıyla Kalkolitik Çağ MÖ 5000-3000 yılları arasını kapsayan tarih öncesi dönemdir.

¹⁶ Arheolojik eski otkritiya i razkopki prez 2012 g" Sofiya, 2013, BAN

¹⁷ Yerel halk "ücek" bilir.

¹⁸ Yerli halk "ilika" bilir.

Profesör D. Deçev yazıyı okumuş ve askerlik hizmetini bitirdiğini belgeleyen bir Roma lejyoner diploması olduğunu kanıtlamış.

Yerleşim yeri, tarihsel kaderi ve nüfus

Ne zaman, kimler tarafından, nerede ve hangi ad ile yerleşim yeri olmuş? Bu sorulara yanıt verecek yazılı belge, efsane veya başka çeşit kaynaklar bulunmamış ve var olduğu da bilinmiyor. İlk yazılı bilgileri XVI asra ait Osmanlı belgelerinde buluyoruz.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara- 2002 senesi yayını olan "370 Numaralı Muhasebe-î Vilâyet-î Rûm - İli Defteri (937-1530) II" derlemenin 559. sayfasında köyün adı Uzunlar ve 1530 yılında Çernovi kazası, Nigbolu sancağına bağlıdır. 16'ncı 17'nci 18'inci 19'uncu yüzyıllarına ait Osmanlı belgelerinde ise köyün tanımı şöyledir: Hezargrad (Razgrad) kazası, Divaneorman (Deliorman) nahiyesi, Uzuncaalan karyesi. 1878-1934 seneleri arasında köyün adı Uzunce Alan yazılmış. 1934 yılına kadar Razgrad bölgesinde, günümüzde ise Tırговиште ili, Antonovo belediyesinde bulunan Dljka Polâna (Uzuncaalan) köyü var. Her ikisini karıştırmamak için köyümüz Uzunce Alan yazılmış). 1934 yılında 3775/ 07.12. No'lu Başbakanlık emri ile köyümüze Ravno adı verilmiştir. 1878 yılından günümüze kadar yapılan birçok arazi bölmelerde köyümüz farklı yıllarda Ruse, Şumnu ve Razgrad illerine bağlanmıştır.

Ulusal İstatistik Enstitüsü, Razgrad İstatistik Ofisi, Bulgaristan'da 1881- 2011 yılına kadar yapılan resmi nüfus saymalarında, Ravno köyü için şu verileri bildirmiştir.

Seneler	Nüfus	ETNİK YAPI			
		Bulgar	Türk	Rom (Çingene)	Başka
1881	578	4	574	0	
1888	585	8	577	0	
1893	629	16	613	0	
1900	717	29	688	0	
1905	782	31	684	67	
1910	719	Etnik yapı verileri yok.			
1920	865	20	804	41	
1926	1071	Etnik yapı verileri yok.			
1934	1564	Etnik yapı verileri belediyelere kadar gösterilmiş, Köyler için yok.			
1946	1236				
1956	1257	Etnik yapı verileri belediyelere kadar gösterilmiş, Köyler için			
1965	1251				

		yok.			
1975	1137	Etnik yapı verileri gizlilik altında tutulmaktadır.			
1985	954	Etnik yapı verileri gizlilik altında tutulmaktadır			
1992	865	145	629	88	3
2001	807	100	599	105	3
2011	623	43	506	71	3

31.01.2020 tarihinde Ravno köyünde kalıcı ve geçici kayıtlı olanlar 830 kişidir.

Onlardan: Bulgar- 10, Türk- 650, Romlar- 170

Nüfusun etnik yapısını *Bulgarlar, Türkler ve Çingeneler (Rom'lar)* oluşturur.

Bulgarlar köyün yerli halkıdır.

Bulgaristan'ın "Sveti Sveti Kiril i Metodiy" Sofya Milli Kütüphanesi ve İstanbul Osmanlı Arşivi'nde bulunan belgelerde, köyün ilk insanları Bulgarlar olduğuna bulgular var. Orta Mahalle'nin doğusunda ve kuzeydoğusunda yaşıyorlarmış. Kiliseleri ise ağızdan ağıza gelen söylentilere göre, bugün Bürhan Feyzullov'un yaşadığı evin önündeki alanda bulunuyormuş. Bulgarlar köyü terk edince, ahşap olan kilise çürüyüp, kendiliğinden yıkılmış. 1676 yılına ait cizye vergi defterinde Hristiyan ailelerin listesi var. Bulgaristan'da ilk kez "Kapantsi"¹⁹ kelimesi, bir etnograf grubun adı olarak, *Stoyan Kapanets*, vergiye tabi tutulan kişinin adı ile anılmıştır.

Osmanlı devletinde cizye vergisi, Müslüman olmayan vatandaşlardan yılda bir kez, yalnız erkeklerden alınan, baş vergisidir. Onlar askere alınmaz, mal ve can güvenliği ve diğer hakların devletin koruması altında olduğu için alınan vergidir. Alınabilmesi için bu kimsenin akıllı, hür, sağlıklı, erginlik çağına ulaşmış erkek olması şarttır. Bu nedenle akıl hastaları, bunaklar, çocuklar, kadınlar, köleler, kör ve topallar, çok yaşlılar, yıl içinde altı aydan fazla bir süreyle hasta olanlardan cizye alınmaz. Seneler sonrası vergi, kadınlar hariç, tüm erkeklerden alınır olmuş. Köy ve kişilere göre dağıtımı ve toplanması, mıntika kadısının sorumluluğu altında imiş. Listedeki vergiyi toplamak için, köy ve mahalledeki din adamın, reis olduğu bir komisyon, vergiye tabi olanları çağırıyorlarmış. Müslümanlığı kabul edenler vergiden serbest bırakılıyormuş. Petrov, Petir "Po sledite na nasilieto". Sofya, 1972 senesinde basılmış kitabın 274. sayfasında, Uzuncaalan köyünde 1676 yılında, cizye vergisi ödeyecek gayrimüslim erkeklerin isimlerini şöyle sıralamış:

Stoyan Todor, Mirço Nikola, Nikola (okunmuyor), Nedâlko İvan, Radoslav Radovan, Rusi Pavlü, İvan İvan, Murad Mihne, Marko Drume, Drume Ruse, Bogdan Murad, Dragne Nikola, Murad Nikola, Paraşkevo Dimo, Mano Danço, İvan Todor, Nikola Nikola, Marin İvan, Stoyan Dragan, Dragan Gergi, Dragne Rusi, Dragne Dragne, Ergen Çernü, İvan Stani, Stoyu Stoyan, (okunmuyor) Dragan, Nikolço Gergi, Nikola Hristo, Nedâlko Petir, Dimitir Nedâlko, Gergi Nedelço, Nedelço Yağcı, Todor Nedâlko, Stanço

¹⁹ Petrov, Petir "Po sledite na nasilieto". Sofiya, 1972

*Veliko, Petır Dragan, Slav İvan, Drume İliya, Boyu Drume, Todor Filip, Petır Rad, Andrey Mihal, Nikola Danço, Stoyan Radul, Bogdan Dimo, İvan Toma, Mani Stamo, Tanas Vlad, Vlad Dobre, Danü Nikola, Nikola Tanas, Velko İvan, Marin Todor, Gergi Nikolço, Murad Paraşkevo, Stoyan Gergi, **Stoyan Kapanets**, Tanas İvan, Petır İvan, Velü Dobroslav, Nedâlko Radoy, Veliko Stoyko.*

Yazar, altı çizilmiş kişilerin, Müslümanlığı kabul etmiş Bulgar oldukları iddiasındadır. Köyümüzde Bulgar'ların var olduğunu ispatlayan daha birçok senelere ait cizye vergisi yoklama defterleri bulunmaktadır. İstanbul *Osmanlı Arşiv Başkanlığı'nda* 1844 yılında hazırlanan *Dosya: Gömlek №: 749, Fon Kodu: MLCRD. altında Karacaarnavud (Poroişte), Uzuncaalan (Ravno), Kabakulak (Uşintsi), Leynek (Lipnik), Hırşova (Hırsovo), Topçu (Topçii) karyelerinde (köylerinde) bulunan gayrimüslim, ahalinin yoklama defteri bulunmaktadır. Bu defterin 7–10 sayfalarında Uzuncaalan'da yaşayan Bulgar erkeklerin adları yazılmıştır.*

İstanbul Osmanlı Arşiv Başkanlığı; Dosya № Gömlek №: 749 Fon Kodu: ML.CRD.(Uzuncaalan gayrimüslim yoklama defteri-Kopye)

Razgrad Bölge Arşiv dairesinde bulunan başka bir belgede Kamenovo köyüne ilk yerleşmeler hakkında şöyle bir açıklama var:

"...Kamenovo köyüne yerleşmeler 1816 yılında başlamıştır. İlk yerleşenler 1780 yılında Uzuncaalan'dan Rusya'ya giden göçmenlerden geriye dönenler imiş²⁰.."

Hakikaten 18'inci ve 19'uncu yüzyılda yürütülen Rus– Osmanlı savaşları, kuzey-doğu Bulgaristan'ın, Dobruca ve Deliorman bölgelerinde olmuştur. Rus ordusuna yardım etmek amacıyla birçok Bulgar gönüllüsü Rus müfrezelere iştirak edip, ordunun ilerlemesini sağlamışlar. Antlaşmalar sonucu Rus ordusu geri çekilirken, Türkler tarafından işkenceye tutulacaklar korkusu altında, birçok Bulgar aileleri, ordunun arkasından Besarabya'ya göç etmişler. Senelerce orada kaldıktan sonra, sultan affı ile bazı aileler geri dönmüşler. Bıraktıkları evleri boş bulamayınca, 2 km uzakta yeni kurulmaya başlayan Güzelcealan'a (Yerli ağızda Dere mahallesi, bugün ise Kamenovo) köyüne yerleşmişler. Yeni kurulan köye göç etme süreci 20– 30 yıl içinde çok hızlı olmuş. Köyde yaşayan Bulgar'ların tümü Güzelcealan'a göçmüş. Tuna vilâyeti 1873

²⁰ DA- Razgrad, f., 154 K. "İstoričeska spravka, selo Kamenovo"

yılı Salname'de Uzuncaalan'da Bulgar ailesi yok, Güzelcealan'da ise 141 kişidirler. 1881 yılı resmi sayımda Ravno'da 4 Bulgar yaşıyor: Bunlar Trâvna dağ evlerinden (kolibelerden) Genço Kolev ailesi ve Tırgovişte bölgesinden gelen İvan Uzunov ailesi. 1922- 1940 seneleri arasında Dobruca'dan ve etraf köylerden gelen Bulgar sayısı 650 dolayında oluyor. 1960 senesinden sonra Bulgar aileleri Ruse, Razgrad ve diğer büyük şehirlere göç ediyor. Bugün köyde kişi olarak 10 yaşlı Bulgar kalmıştır.

Nüfus ve Emlak		Aşar ve Harak	
Köy	Nüfus	Köy	Aşar ve Harak
1. Zavut	1171	1. Zavut	1171
2. Demir Baba Tekkesi	1171	2. Demir Baba Tekkesi	1171
3. Ada Köyü	1171	3. Ada Köyü	1171
4. Kalova	1171	4. Kalova	1171
5. Lipnik	1171	5. Lipnik	1171
6. Kuyucak Kebir	1171	6. Kuyucak Kebir	1171
7. Kuyucak Kasım	1171	7. Kuyucak Kasım	1171
8. Kuyucak Zincirli	1171	8. Kuyucak Zincirli	1171
9. Uzuncaalan	1171	9. Uzuncaalan	1171
10. Güzelcealan	1171	10. Güzelcealan	1171
11. Dikilitaş	1171	11. Dikilitaş	1171

Not: Tuna vilâyeti 1873 (Hicri 1290) yılı Salnamesi, 150- 151. sayfasından kopye edilmiş bu parçada, köyler yukarıdan-aşağı şöyle sıralanmış: 1. Zavut, 2. Demir Baba Tekkesi, 3. Ada Köyü. 4. Kalova. 5. Lipnik, 6. Kuyucak Kebir, 7. Kuyucak Kasım, 8. Kuyucak Zincirli, 9. Uzuncaalan, 10. Güzelcealan. 11. Dikilitaş, (kopyede görünmeyen köyler Topçu ve Hüseyin Baba Tekkesi bulunmaktadır)

Türkler

Türkler Uzuncaalan'a ne zaman geldiler? Soruya cevap vermek için, ilkönce Bulgaristan'da Türk varlığı nasıl oluştuğunu açıklamak gerekir. Bulgar topraklarının Osmanlı eline geçmesinden sonra, yerleşim yerlerin etnik yapısında hızlı ve köklü bir Türk- İslâm kitlesi oluşmaya başlamıştır. Bugün uzmanlar Müslüman kitlenin hızla büyüme nedenleri üzerinde tartışmalar yürütüyor. Bazıları "İslamlaştırma", diğerleri ise "Kolonizasyon" hipotezlerin en önemli faktör olduğunu savunuyorlar. Osmanlı vergi defterleri, kurumlar arası yazışmalar, Osmanlı diplomasi, mahkeme kayıtları üzerinde araştırmalar ve analizler yapılmaktadır. Objektif bir analiz "Kolonizasyon" faktörün daha önemli olduğunu göstermektedir. 1985 yılında Türkler'in adlarını değiştirme sürecine hizmet eden uzmanlar ise "İslamlaştırma" faktörün daha önemli olduğunu savunurlar. Görüşlerinin birleştiği ortak nokta ise, *Osmanlı'dan önce Balkanlar'da Türk varlığının olmasıdır.*

Kolonizasyon

Fethedilen topraklarda yeni yerleşim Türk diaspora²¹ alanları kurulması ile başlamıştır. Bulgar topraklarında yeni idari ve askeri yönetimi kurup, çalışır hale getirmek için Türk diasporun büyümesini kolaylaştıran yollar:

- Askeri ve idari yönetim sistemi kurmak.
- Zorunlu ve gönüllü göç
- Kızılbaşların kuzeydoğu Bulgaristan'a yerleştirilmesi
- Kırım Tatarları

Askeri ve idari yönetim sistemi kurmak.

Yeni kurulan askeri garnizon ve idari yönetim müesseselerinde yalnız Türkler çalışabilirmiş. Bu maksatla merkezi hükümet, Anadolu'dan gereken Türk'leri göç etme yoluyla aktarmış. Bu kişiler emekli olunca ve memurluktan azledilince, bağışlanan ve büyük gelir taşıyan topraklardan ayrılmayıp, tüm aile fertleriyle buralarda yaşamağa devam etmişler.

Osmanlı İmparatorluğu (Osmanlıca: Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye , (عَلِيَّةُ عُثْمَانِيَّة) دَوْلَتِ) çok uluslu, teokratik monarşi devletidir. Siyasi devlet idaresi güçlü. din adamlarına aittir. Sultan, Müslüman'ların dini ve dünya işlerinin başkanı idi. Fethedilen topraklar miri arazisi (devlete ait topraklar) ilân edilir ve savaşlarda belirli başarı gösteren devlet memurlarına ve askerlere *Dirlik* toprakları adında Tımar sistemine uygun şekilde verilirdi. Gelirleri, maaş karşılığı olarak bırakılan topraklardır.

Dirlik topraklar yıllık gelirlerine göre üçe ayrılırdı:

1. *Has topraklar:* Yıllık geliri 100.000 akçeden²² fazla olan topraklardır. Padişaha, şehzadelere, vezirlere, divan üyelerine, beylerbeyi ve sancak beylerine verilirdi. Bunlar kendilerine ayrılan topraklarda oturmazlar, vergilerini "voyvoda" adı verilen adamlarına toplatırlardı. Bunlar; geçimleri dışında kalan gelirden, her 5000 akçe karşılığı "cebelü" denilen atlı asker beslemek zorundaydılar.

2. *Zeamet topraklar:* Yıllık geliri 20.000 akçe ile 100.000 akçe arasında olan topraklardır. Bunlar orta dereceli devlet görevlilerine, kadırlara, hazine ve tımar defterdarlarına, alay beylerine, kale dizdarlarına, divan kâtiplerine verilirdi. Bunlar; geçimleri dışında kalan gelirden, her 5000 akçe karşılığı "cebelü" denilen atlı asker beslemek zorundaydılar. Uzuncaalan'da Tatar Pazarcık'tan (Dobriç'ten) zaim sahibi olan Emin ağanın (Eşrefalar sülâlesinden) İvan adında çırağı var.²³

3. *Tımar topraklar:* Yıllık geliri 3.000 akçe ile 20.000 akçe arasındaki topraklardır. Savaşta yararlılık gösteren askerlere, başarılı memurlara, din görevlilerine verilirdi. Bunlar; geçimleri dışında kalan gelirden, her 3000 akçe karşılığı "cebelü" denilen atlı asker beslemek zorundaydılar. Uzuncaalan arazisi 1530 yılında, Tırgovişte (Cuma) kazasında Podgoritsa (Akmehmedi) köy arazisi ile birlikte, tımar sahibi Mahmut

²¹ Diaspora- Vatanından koparak, başka yerlerde azınlık olarak yaşayan topluluk.

²² Akçe- Gümüş olan Osmanlı Devleti temel para birimi.

²³ BOA, İstanbul; Dosya № : Gömlek № :749, Fon Kodu: ML.CRD.

adında bir kişiye ait olduğu Osmanlı arşivlerinde kayıtlıdır.²⁴ Bu şekilde kısa bir zamanda Bulgaristan'da Türk varlığı büyümeğe başlamış.

Zorunlu ve gönüllü göç. Anadolu topraklarında yaşayan ve çeşitli sebeplerle Osmanlı Devleti'ne sorun yaratan Karaman, Konya, Kayseri, Balıkesir bölgelerinde göçebe kabileler, geçimlerini hayvancılıkla sağlayan yörükler, ordunun önüne katılarak Balkanlar'a geçirilmiş. Sultan II. Mehmet- Fatih, Kanunname ile Yörükleri hukuki düzenlemeye tabi tutmuş. Göç ettikleri yeni yerlerde kalabilecekleri, yaylak ve kışlak alanları belirlenmiş. Diğer ahaliden farklı olarak, vergi öncelikleri verilmiş. Ordunun geçeceği yerlerde imar ve muhafaza hizmetinde bulundurulmuşlar. Verimli topraklara yerleşmek, zengin olup, daha yüksek sosyal gruba ermek amacı ile gelen gönüllü yörükler, orduda eşkıncilik²⁵, derbencilik²⁶ gibi devlet hizmetlerine alınmışlar. Rumeli'ye yerleştirilen bu Türk nüfus, orduya gıda, barınma, binek hayvanı gibi lojistik destek sağlamıştır. Bunlar Balkanlar'daki kolonizasyonun ilk çekirdeğini oluşturmuştur. Bu göçebe toplulukların iskân yerleri, mevcut yerleşim yerlerin içinde olmayıp, padişahın emriyle, nüfusu az dere boylarında otlaklar, çayırlar, orman içlerinde, ıssız meydanlarda olmuştur. Birçok tarikat ve aşiret mensubu, dervişlerin önderliğinde kurulan bu yerleşim yerleri, 10– 15 aileden fazla olmamakla, aşiret veya geldikleri coğrafi bölgenin adını almış. Yörük boyların yanı sıra, Balkanlar'da fetihlerde bulunan askerlerin aileleri de bu topraklara yerleşmiştir. Bunlara fatihlerin, yani fethedenlerin evlatları manasına gelen "Evlâd-ı Fâtihân" denilmektedir. Kurulan yeni köylerde, camiler, köprüler, çeşmeler, tekke ve zaviyeler inşa edilmiş. Kendilerine "mülk arazi" denilen topraklar, öşür vergisi ödemeleri şartı ile verilmiş. 17'inci yüzyıla kadar uzanan bu göçler neticesinde, yörük ocakları çoğalmış.

Bulgaristan'da yörük ocakları:

Naldöken yörük ocakları 1603 yılında 243 imiş ve aile fertleri ile birlikte sayıları 50 000 dolayında imiş,²⁷

Tanrıdağ yörük ocakları 1591 yılında 420 olup, daha fazla kuzeydoğu Bulgaristan'a ve Akdeniz kıyılarına yerleştirilmişler. Aile fertleri ile birlikte sayıları 100 000 dolayında imiş,²⁸

Kocacık, Selânik ve Vize yörük ocakları Bulgaristan'ın farklı bölgelerine iskân edilmişler. Kısa bir zaman içinde yörüklerin sayısı 450 000 olmuş.

Kızılbaşların Kuzeydoğu Bulgaristan'a yerleşmesi

Kızılbaşlar göçebe hayat süren Türklerin torunlarıdır. Kuzeydoğu İran, Horosan bölgesinde, Mogol orduların işgalci tehditi altında kalan ve Haydar Safevi görüşlerini benimseyen Kızılbaşlar, Anadolu'ya yerleşmişler. Bektaşî tarikatı ile yakınlık gösteren dini ve felsefi görüşleri, Osmanlı devleti resmi sünni din ve felsefi görüşlerinden fark-

²⁴ BOA, İstanbul; Tapu tahrir defteri No 382, s.362-363

²⁵ Eşkınci; Savaşa giden eyalet askeri.

²⁶ Derbenci; Geçit yerlerini korumakla görevli kimse:

²⁷ İbrahim Yalimov, İstoriya na turskata obştnost v Bılgariya, C. 2002, s.31

²⁸ İbrahim Yalimov, İstoriya na turskata obştnost v Bılgariya, C. 2002, s.31

lılığı yüzünden dışlanmışlar. Şah İsmail ile yapılan savaştan sonra isyana katılan Kırşehir, Kırıkkale, Yozgat gibi illerdeki ve Tokat, Sivas ve Malatya gibi şehirlerdeki Alevi nüfusun önemli bir kısmı Deliorman'a sürülmüş. Onlar Yerli Sarı Saltuk Türk'lerine karışarak Deliorman Türk topluluğunu oluşturup, çoğunluğa çevirmişler.

Bulgaristan'da 3 gurup Kızılbaş yaşamaktadır:

Babailer (Pazarteliler) Kuzey ve Kuzeydoğu'da yaşayan, Bektaşî tarikatı görüşlerini paylaştan en büyük Kızılbaş topluluğudur.

Çelebiler (Çarşambalılar) Kuzeydoğu Bulgaristan'da yaşamaktadırlar. Kubrat belediyesinde en büyük toplulukları bulunur.

*Şeyh Bedrettin devamcılar (Bedrettin Simavi)*²⁹ Topluluk olarak Kazanlık şehri bölgesinde yaşarlar. Kızılbaş taraftarı olduklarını çok sonra belirlemişler

Kırım Tatarları

Bizans, Arap ve Türk kaynaklarından alınan bilgilere göre kolonizasyonun çok önemli unsuru olan Kırım tatarları, Provadiya, Asenovgrad ve Stara Zagora bölgelerine yerleşmeleri, Beyazıt I. emri ile başlamış. İskân edilmeler 1418, 1515, 1784 seneleri sonraları ve 1856 yılı Kırım savaşıdan sonra Plovdiv, Yambol, Şumen, genellikle tüm Kuzey ve Kuzeydoğu bölgelere olmuştur. İslâm dinine mensup birçok Tatar köyleri kurulmuş. Senelerce ayrı topluluk olarak yaşamışlar. Sonraları Türklerle kaynaşmışlar. Askeri seferleri esnasında sultanlar Tatar bölüklerine çok güveniyormuş. Akıncı olarak düşmanda panik yaratmak için "vur, kaç" görevleri yapıyormuşlar. Gösterdikleri cesaret ve başarılar için Tatar hanları ve komutanlarına büyük hediyeler veriliyormuş. Daha ilk yıllarda kolonize etme yolu ile Bulgaristan topraklarına askeri, dini ve idari, müesseselere yerleştirilen memurlar, yörükler, Kızılbaş'lar ve Tatar'lar bölgenin etnik yapısını değiştirmiş.

İslâmlaştırma

Fethedilen topraklarda İslam'ı yayma bir süreçtir. İslâm dini, Bulgaristan'ın etnik ve dini yapısının değişmesinde önemli rol oynamıştır. Bu değişimin temel nedenleri şunlardır:

- *Osmanlı'dan öncesi yerleşen Türk kavimler*
- *Hristiyan dini tarikatları (Bogomiller)*
- *Yeniçeri ocakları*
- *Sosyo- ekonomik nedenler*

Osmanlı'dan öncesi yerleşen Türk kavimler

Balkanlar'a ilk Türk kavimleri Peçenek, Kıpçak (Kumanlar) ve Oğuz Türk boyları. 11'nci yüzyılda Hazar Denizi ve Karadeniz kuzeyinden gelmişlerdir. Balkanlar'a giren ikinci Türk kuşağı ise güneyden, Anadolu üzerinden olmuştur. Orta Asya'dan gelip Anadolu'ya yerleşen Türkler, Osmanlı Beyliği zamanında Bulgaristan'a yerleşmeye başlamıştır.

²⁹ Bedreddin Simavi, filozof ve kazasker Şeyh Bedreddin İsyanı diye bilinen dini ve siyasi ayaklanmanın lideridir.

Peçenekler; Asya'dan kopan, Avrupa'ya yerleşen, bir Türk boyudur. Bulgaristan'da Roma İmparatorluğu ile komşu olmuşlar. Başka bir Türk kavmi olan Kuman'lar (Kıpçaklar) tarafından yıkılmışlar. Macaristan, Ukrayna, Bulgaristan, Sırbistan, Moldova gibi ülkelerin halkları içerisinde asimile olarak tarih sahnesinden silinmişlerdir. Ünlü Rus Türkolog, dil bilimcisi ve etnolog profesör Nikolay Baskakov, Türk dillerinin sınıflandırmasında, eski Peçenek dilini Oğuz- Bulgar alt gruba, fazlasıyla Bulgar- Hazar dillerine ait karışımlar ve Kıpçak dillerinin etkisi altında olduğunu göstermiştir.³⁰ Yakın zaman tarihçilerine göre Bulgar çarı Simeon, Peçenekleri kendi tarafına çekmeyi başarmış, hattâ 917 yılı Bizans'a karşı Aheloy nehri savaşında müttefikleri imiş. Zamanla Balkanlar'ın ücretli askerliğini yapar duruma gelmişler. Deliorman, Dobruca'ya yerleşmişler. Hristiyanlığı benimsemişler

Kıpçaklar,

Asya kıtası bozkırlarında yaşayan, göçebe hayat süren, beyaz tenli, kumral sarı saçlı, mavi, yeşil gözlü eski Türk boylarıdır. 10'uncu ve 11'inci yüzyılda Balkanlar'da Bizanslılara karşı savaşlarda aktif rol oynamaya başlamışlar. Tuna boyuna, Dobruca ve Deliorman'a yerleşmişler. Soylu Bulgarlar'la evlilikler yoluyla kıdemli Bulgar toplumun bir parçası haline gelmişler. İdeolojik baskıları sebebi ile bu Türk kavimleri Hristiyanlığı kabul ederek kimliklerini kaybetmişler. Bulgaristan topraklarında yaşamaları, Hristiyanlığı kabul etmeleri ve kendi ortamlarında sosyal eşitsizliğe rağmen, kısa bir zaman içinde Bulgar köylüsünün günlük hayatını, geleneklerini tamamıyla benimsemeyip, ayrı bir topluluk olarak yaşamışlar. Balkanlar'a Osmanlılar gelince, Türkler'le etnik yakınlığını hissetmişler, örf ve adetlerin benzemeleri, dillerinin yakınlığı nedeniyle, yeniden İslâm dinini benimsemişler. Seneler sonra eriyip Türk toplumu ile kaynaşmışlar.

Hristiyan dini tarikatları (Bogomiller)

Ortaçağ'da Bulgaristan'da ortaya çıkıp, Avrupa'nın doğu ve batısında pek çok ülkede insan kitlelerini etkilemiş bir dinî akımdır. Kendilerini Hristiyan diye nitelemelerine rağmen, birçok konuda yaygın Hristiyan anlayışından farklı inanca sahipmişler. Teslise³¹ inanmıyor, İsa'nın, Tanrı'nın oğlu olmadığına, peygamber olduğunu düşünüyor, kilise hiyerarşisini³² ve dolayısıyla Papalık ve Ortodoks kilise otoritesini tanımıyor ve haç gibi dinî sembolleri kabul etmiyorlarmış. Ortadoğu dinlerine yakınlık gösteriyorlarmış. Bu özelliklerinden dolayı Ortaçağ boyunca Papalığın ve Ortodoks Kilise'nin büyük tepkisiyle karşılaşmışlar, Engizisyon³³ mahkemelerinde idama mahkûm edilmişler. Birçoğu işkenceye uğramış ve batıya, Bosna tarafına sürgün edilmişler. İbadetlerini yapamıyorlarmış. Osmanlı'nın yerleşmesini kurtuluş olarak kabul edip, ibadetlerindeki yakınlığı tespit edince, kısa bir zamanda İslâm'ı ilk benimseyenler olmuşlar.

³⁰ Baskakov, N. A. Türskiye Yazıyki, Moskva, 1960, s. 126- 131

³¹ Teslis- Hristiyan dininde Üçleme: Baba-Oğul-Kutsal Ruh .

³² Hiyerarşi- Bir toplulukta veya kuruluştaki kişiler arasında ilişkileri, görev ve yetkilerine göre sınıflandıran sistem.

³³ Engizasyon- Katolik kilisesinde zalim işkence yöntemlerini benimseyen bir yargılama sistemidir.

Yeniçeri ocakları. (Yeniçeri Yeni asker).

Osmanlı İmparatorluğu sınırlarını genişletme amacı ile yürüttüğü savaşlarda, ordu ihtiyaçlarını giderme için pençik³⁴ sistemi ile oluşturduğu askeri bir sınıf. 8- 10 yaşında Hristiyan halktan alınan çocuklar, devşirme³⁵ için, çocuğu olmayan. Türk ailelere verilmiş. İslâmiyet'i, Türkçeyi, Türk örf ve adetlerini öğrendikten ve sünnet edildikten sonra, yeniçeri ocağına kayıt olurlarmış. Evlenmeleri ve askerlik sanatından başka bir işle meşgul olmaları yasakmış. Yapılan elemelerden sonra, zekâ testine tabi tutulurlar ve nitelikleri yüksek olanlar Enderun mektebinde eğitim gördükten sonra, saray ve saltanat hizmetine alınmış. Bazı uzmanlar Enderun mektebinde eğitimi, günümüzdeki komando eğitimi ile kıyaslamaktadır. Osmanlı'nın 638 sene ayakta olduğu yıllarda 215 azam-i veziri olmuştur. Onlardan, 137 başka millettendir olup, yalnız 78 Türk'tür. Zamanlar sonra evlenme hakkını kazanıp, aileleri ile yaşamaya başlamışlar. Hayatını kaybeden yeniçerilerin oğulları "kuloğlu" adı ile ve az bir süre sonra hayatta olan yeniçerilerin oğulları da ocaklara kabul edilmiş. Devşirme usulü asker yetiştirme 1705 yılı sonrası duruyor. 1826 yılında Yeniçeri ocakları ortadan kaldırılmış. 19. yüzyıl başında yeniçerilerin sayısı 140 000 dolayındadır.

Sosyo-ekonomik nedenler.

Osmanlılar Bulgaristan'da boyarların feodal sisteme uygun kurduğu yönetim sistemi bulmuşlar. Bazı boyarlar topraklarını, miri toprak ilânından kurtarmak için, Müslüman'lığa geçip mallarını korumuşlar. Çar İvan Şişman'ın büyük oğlu Aleksandır, Osmanlı yönetimini tanıyarak İslam dinine geçmiş, İskender adını alıp Samsun ve İzmir valiliğine atanmış. Müslüman olan Hristiyan aristokrasilerine prestijli ve kazançlı hükümet hizmetlerinde görev vermek, yaygın uygulama imiş. Vergi sisteminde Müslüman ve gayrimüslimler eşit değilmişler. Hristiyan ve Yahudi'ler savaşa alınmadıkları için ek olarak "Cizye" vergisine tabi tutuluyorlarmış. Yıllar geçtikçe vergi ağırlaşmış. Uygulanan devşirme vergisi ağır ve şiddetli olmuş. İyi yaşam şartları ve daha yüksek sosyal gruba geçme arzusu, dinlerini değiştirmek için birçok kişiyi motive etmiş. İslâm'ı kabul edenler ek vergilerden kurtuluyormuş ve ordu hizmetlerine alınıyorlarmış. Sofya Milli Kütüphanesi Şarkiyat Bölümü'nde İslâm'ı kabul etme için verilmiş pek çok kişisel, aile ve grup dilekçeleri bulunmaktadır. Sosyo- ekonomik kısıtlamalar dolayından Müslüman toplum arasına yeni gruplar katılmıştır. 17'nci yüzyılda, yürütülen savaşlar sonucu, Osmanlı İmparatorluğu askeri ve ekonomik gücünü kaybetmeğe başlamış. Merkezi hükümet vergi sayısını ve miktarını artırmış..

Celepkeşanlar-

Kesilecek küçükbaş hayvanları, bilhassa koyun sürülerini satın alıp, Varna limanı üzerinden İstanbul'a ve büyük askeri garnizonlara götürmek ile yükümlü olan toplum. Sosyal ve etnik yapısı oldukça renkli. Müslümanlar, gayrimüslimler, köylüler, şehirli, göçebeler, çiftçiler ve diğerlerinden oluşan gruptur. Sofya Milli Kütüphanesi-

³⁴ Pencik- savaşlarda elde edilen esirlerin beşte birinin asker olarak yetiştirilmesi.

³⁵ Devşirme- Hristiyan topraklardan genç ve yetenekli çocukların toplanarak, sıkı bir eğitim altında üstün bir asker ve yönetici sınıf oluşturma sistemidir.

si Şarkiyat Bölümü'nde bulunan 1573 yılına ait Hezargrad kazası Celepkeşan defterinde, Uzuncaalan karyesinde 20- 40 adet koyunları olan Yakup Abdullah ve Veled-i Hoca Abdurahman adında 2 celepkeşan kayıtlıdır.

Avâriz-

Osmanlı Devleti zamanında olağanüstü hallerde halka yüklenen vergi. Müslümanlardan, hem de gayrimüslimlerden alınmış ve zamanla sürekli vergi haline gelmiş. Mıntika kadısı, avarız hanelerini tespit edip, köylere dağıtır ve toplanmasını sağlar. Daha sonraları vergi toplama işini devlet "mültezim"³⁶ denilen kişilere kiralık olarak devretmiş. Bu sisteme iltizam³⁷ denir. Vergi toplayıcı kendine kâr sağlamak için, köylüler üzerine büyük baskı uygular ve fazlasıyla vergi almış. Sofya Milli Kütüphanesi Şarkiyat Bölümü'nde 1676 yılına ait signatür OP, bölüm OAK, No 129/3 belgesinde Uzuncaalan karyesinde 4 avarız hane gösterilmiş. Toplanacak vergi ise 496 İstanbul kilesi³⁸ arpa (12 ton) ve 4500 akçe olarak yazılmış. Bir avarız hanenin 15 normal haneden oluştuğunu göz önünde bulundurursak, bu vergiyi 60 hane ödemektedir. Vergiden muaf olan 15- 20 (yaşlı, özürlü, geliri düşük, savaşa katılan) hane ilâve edilince, köyde 75-80 hane yaşadığını anlayabiliriz. Bu haneler basit, çekirdek olmayıp, birkaç kuşağın yaşadığı geniş aile tipidir.

Cizye vergisi

Osmanlı Devleti'nde yaşayan gayrimüslim (Hristiyan ve Yahudi) halktan, askerlik görevine alınmadıkları için, can ve mallarının güvenliği karşılığında alınan bir vergidir. Cizye toplamakla yükümlü görevlilere cizyedar denilirmiş. Seneler sonra devlet vergi toplamayı açık artırma ile kiraya verip, mültezim denilen kişilere teslim etmiş. Mültezimler vergi oranını istedikleri kadar büyütüp, hanelere baskı yapıyormuş. 1856 yılında kaldırılıp, yerine Müslüman olmayan erkeklerden toplanan bedel-i askeri vergisi getirilmiş. Ravno (Uzuncaalan) köyünde yaşayan ve bu vergiye tabi tutulan Hristiyan hanelerin adları *İstanbul; Osmanlı Arşiv Başkanlığı; Dosya No Gömlek No :749 Fon Kodu:ML.CRD belgede verilmiştir.*

Temettuat defterleri

Seneden seneye hazineye gelen gelirin azalmasını telâfi etme amacı ile Osmanlı idaresi vergi sisteminde radikal bir değişim uygulamaya başlamış. 23.01.1840 yılında yayınlanan özel bir nizamname ile "Temettuat defterleri" üzerinden toplanan vergi getirilmiş, Bu bir gelir vergisi imiş. Merkezde özel eğitim gören toplayıcılar, vergi mükellefi olarak, yaşam yerlerinde hane reisin adını, haneye gelir sağlayan tüm kaynakları yazıp, yıllık geliri ve bu gelire göre verilecek vergiyi belirlermiş, Memur, muhtar ve imam tarafından imzalanan ve mühürlenene belgede, kişinin arazileri, bitkileri, hayvanları, değirmenleri ve arı sepetleri, gelir kaynakları olduğu için defterlere yazırmış. İstanbul Osmanlı Arşivleri Başkanlığı'nda birçok köy ve mezralar için 1844 yı-

³⁶ Mültezim -köylülerden alınan vergiyi toplamakla yükümlü kişi

³⁷ İltizam- Vergi toplama işini açık artırma usulüyle kiraya verme sistemi.

³⁸ İstanbul kilesi- 25,656 kg denk gelen ağırlık ölçü birimi.

İnada yazılmış Temettuat defterleri muhafaza edilmiştir. Onlar üzerinden, günümüz araştırmacıları, şehir ve köyler için şu bilgilere ulaşabilirler:

- Ortalama hane nüfusunu belirleyip, toplam nüfusu açıklamak.
- Şehir ve köyün etnik yapısını belirlemek.
- Hane reislerin mesleğini inceleyerek, köydeki iş kolları ve sosyal gruplar üzerine yorumlar yapmak.

İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Hezargrad kazası Uzuncaalan karyesi için 1844 yılında yazılmış 2 belge bulunmaktadır.

Belge No 1: Gömlek № 11988 Fon Kdu:ML.VRD.TMT d. (Hezargrad kazası, Divaneorman nahiyesi, Uzuncaalan karyesi temettuat defteri.)

Bu belge Uzuncaalan köyünde yaşayan hane reislerin adlarını, arazilerini, bitkilerini, hayvanlarını ve vergilerini içermektedir

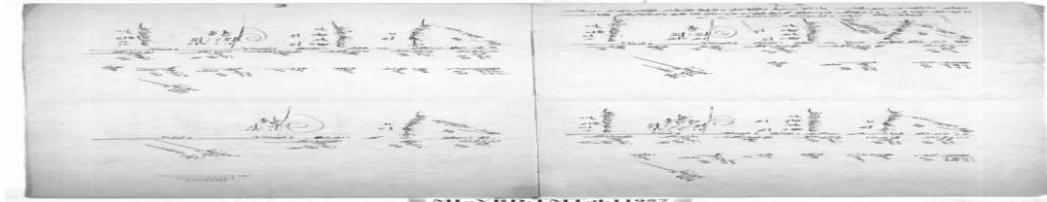
Defterdeki hane reislerin adları

- 1.Hatib-i el Hacc Hasan bin Ömer (köyün hatibi)
- 2.Muhtar bin Hasan (Köyün muhtarı)
- 3.İmam Molla Hüseyin bin Ahmet
- 4.Yahya bin Himmet
- 5.Köroğlu Ahmet bin Ömer
- 6.Yusuf bin Emrullah
- 7.Muradoğlu Ahmet bin Ali
- 8.Kadioğlu Süleyman bin Ömer
- 9.Solakoğlu Abdi (Abdullah) bin Süleyman
- 10.Mustafaoğlu Hüseyin bin Abdullah
- 11.Pehlivan Osman bin Osman
- 12.Deli İbişin Feyzullah bin İbrahim
- 13.Kandilcioğlu Hüseyin bin Abdullah
- 14.Tokoğlu Hasan bin Ali
- 15.Solakoğlu Hüseyin bin Abdullah
- 16.Deli Ahmedoğlu Hüseyin bin Ahmed
- 17;Kara Ahmedoğlu Hasan bin Ali
- 18.Deli Hüseyin bin Osman
- 19.Numan bin Abdullah
- 20.Beslemeoğlu Feyzullah bin Mehmed
- 21.Saroğlu Hüseyin bin Mehmed

- 22.Kara Mehmed'in Hüseyin bin Mehmed
- 23.Deli Himmedoğlu Hasan bin Himmed
- 24.Kara Alioğlu İsmail bin Himmed
- 25.Kadioğlu Himmet bin Ömer
- 26.Ali bin Bilal
- 27.Çırak İsmail bin Süleyman
- 28.Kozoğlu Mustafa bin Mehmed
- 29.Kundaksızoğlu Mehmed bin İbrahim
- 30.Tokoğlu Hüseyin bin Osman
- 31.Çoban Salihoğlu Mehmed bin Salih
- 32.Beslemeoğlu Kel Himmet bin Abdullah
- 33.Kulaoğlu Hüseyin bin Himmet
- 34.Çakıroğlu Mehmed bin el Hacc Süleyman
- 35.Beslemeoğlu Himmed bin Mehmed
- 36.Cuşoğlu Hasan bin İsmail
- 37.Deli Süleymanoğlu Mehmed bin Süleyman
- 38.Uzunoğlu Hasan bin Ali
- 39.Halil Amuca bin Mehmed
- 40.Kara Himmet İbrahim bin Ali
- 41.Şeküroğlu (Şakiroğlu) İbrahim bin Salih
- 42.Canbazoğlu Hasan bin Halil
- 43.Tokoğlu Mustafa bin Hasan
- 44.Çoban Salihoğlu Süleyman bin Halil
- 45.Süvari zaptiye memurlarından Mehmed bin Sadık
- 46.Kel Ömeroğlu İsmail bin Ömer
- 47.Kılçıklioğlu Hasan bin Süleyman
- 48.Canbazın Ömer bin Abdi
- 49.Canbazın Abdi (Abdullah) bin Hasan

Bu belgedeki bazı hanelerin temsilcileri halân köyümüzde yaşamaktadır. Bu listede bulunmayan haneler, köyümüze daha sonraki senelerde gelmişlerdir.

Belge No 2: Dosya № Gömlek № :11957 Fon Kodu: ML.VRD.TMT d (Hezargrad kazası, Di-vaneorman nahiyesi, Uzuncaalan karyesi, Güzelce mahallesi temettuat defteri)

Bu belge 1844 yılında Uzuncaalan köyüne bağlı Güzelce mahallesinde³⁹ yaşayan hane reislerin adlarını, arazilerini, bitkilerini, hayvanlarını ve vergilerini içermek-

³⁹ Güzelce; yerli halk Dere mahallesi bilir, bugünkü adı Kamenovo

tedir. Mahallenin temettuat defteri iki bölümden ibaret. Birinci bölümde Müslüman haneler, ikinci bölümde ise Hristiyan haneler yer almıştır.

Müslüman haneler :

Salih bin İsmail –mahalle-i mezburun hatibi; Hasan bin Hüseyin-mahalle-i mezburun muhtarı; Çakıroğlu İbrahim bin Osman; Kara İsmail bin Mehmed; Veli Beşoğlu Mehmed bin Himmet; Uzun İbrahim bin Halil; Torosoğlu İbrahim bin İbrahim; Bakioğlu bin İsmail; Gavalcı Hasan bin Hüseyin; Hüseyin bin Hasan; Garboğlu Himmed bin Mustafa; Deli Ahmedoğlu bin Himmed; Osman bin Kara İsmail; Sipahioğlu Himmet bin Hasan; Yakub bin Emrullah; Cuguşoğlu Osman bin İsmail; Karahimmetoğlu Himmed bin Himmed; Kara Ahmedoğlu Mehmed bin Himmed; Solak Ali bin Süleyman; Dedeoğlu Hüseyin bin Feyzullah; Sipahioğlu Hüseyin bin Hasan

Ayrı olarak, ikinci bölümde Bulgar hanelerin adları, malı mülkü ve vergileri kaydedilmiştir.

Çingeneler (Romlar)

1881'deki ilk nüfus sayımından 2011'deki son nüfus sayımına göre Ravno köyündeki Çingene topluluğu en hızlı büyüyen etnik grubudur. 1900 nüfus sayımında köyde Çingene yoktur. 1905 yılında ise 67 çingene olduğu kayıtlanmıştır, *Nereden geldiler ve ilk aileler hangileridir?*

Bu soruyu cevaplamak için Bulgar topraklarında ilk olarak ne zaman göründüklerini açıklamamız gerekiyor. Temel hipotezlerden biri, Çingenelerin Hindistan'daki en düşük Hint kastlarından, çeşitli küçük kabileler ve göçebe gruplardan geldiğidir. 8'inci yüzyılda Çingeneler, Bizans İmparatorluğu'nun Asya topraklarına giriyorlar. Bulgaristan'a Çingeneler 11-12'nci yüzyılda Bizans döneminde geliyorlar. Bugün, lehçeleriyle ve geleneksel erkek zanaatlarında farklılık gösteren gruplara ve alt gruplara ayrılırlar. Yaşadıkları ülkelerde, çingene etnik gruplarına farklı tasnif yapılmıştır. Yardımcı ders kitabı "Razkazani Pitišta"⁴⁰ (Anlatılmış Yollar) Bulgaristan çingeneleri şu gruplara ayırmıştır:

1. *Yerliler*. Bulgaristan'a geldikten sonra, kalıcı olarak yerleşmişler ve eski göçebe hayatı unutmuşlar. İki ana gruba ayrılırlar:

a) *Horohane roma*- Müslüman olan romlar. Bulgaristan'daki çingene topluluğun 75% temsil ederler. Dilleri Romani olup, fazlasıyla Türkçe kelimeler kullanırlar. Türkçe'yi iyi bilirler. Halk arasında onlara Türk çingeneleri derler. Erkeklerin zanaatlarına göre birçok alt grupları vardır.

b) *Dasikane roma*- Doğu Ortodoks Hristiyan dinine mensupturlar. Günümüzde, çeşitli Protestan kiliselerine bağlılıkları artmıştır. Erkeklerin zanaatlarına göre birçok alt grupları vardır.

2. *Kaldaraşlar*- eski göçebe hayatı süren bakırcı ve kalaycılardır. Avusturya-Macaristan ve Sırbistan üzerinden 19. asırda Bulgaristan'a gelmişlerdir. Kimliğini en iyi korumuş Roman topluluklarından biridir. Ortodoks dinine mensupturlar. Halâ

⁴⁰ Razkazani Pitišta- Kolev, D.Kristeva, A. Krumova. V. Tirnovo- 2003

"Meşere"⁴¹ denilen mahkemeleri vardır. Kabile arasında evlilik yaparlar. Gelinlerini satın alırlar. Aralarında cepçilik, yankesicilik popülerdir.

3. *Rударlar*- Bulgaristan'daki üçüncü en büyük Roman topluluklarıdır. 19. yüzyılda Romanya'dan gelirler. Kendi bilinçlerine sahiptirler ve eski bir Rumence sürümünü konuşurlar. Ortodoks Hristiyanlarıdır, Diğer topluluklarla karşılaştırıldığında, nispeten yüksek bir eğitim seviyesine sahiptir. Köylerde müstakil mahallelerde yaşarlar. Rударların birçok alt grupları vardır: kopanarlar, ayıcılar vb.

4. *Millet*- Bunlar dördüncü büyük Roman topluluğudur. Türk öz bilincine sahip Müslüman'lardır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, özel bir statü verilmiş, daha az vergi ödemişler, orduya hizmet veren faaliyetlerde bulunmuşlar. Diğer Romanlardan farklı olarak, sosyal statüleri daha yüksek imiş.

Usta Millet- Kuzeydoğu Bulgaristan'ın bazı bölgelerinde adlandırılan bir alt grup yaşamaktadır. Kendilerini Romanlar'dan ve Türkler'den farklı bir etnik grubu olarak tanımlarlar. Kökenleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun en ünlü silah yapımcıları olan Afganistan'dan gelen, bilinmeyen bir demirci kabilesinden olduklarını öne sürerler.

Ravno köyündeki Romanlar Millet grubuna aittir. Köye yerleşmeleri 1900'den sonra başlamıştır. İzzet Saliyev Haşimov, ilk Roman ailesinin Ravno köyüne yerleşmesi, Zavet belediyesinde olan, Prelez (Karakocalar) köyünden olduğunu söylemiştir. İlkönce Kamenovo köyü Çapar yaması rom mahallesine, oradan da köyümüze gelen dedesi Haşim Deli Hasan'ın ailesi olduğunu anlatmıştır. Köydeki Romanlar bu ailenin torunlarıdır. Torunlarının anılarında, Yaşar dede hakkında söylentiler halâ yaşamaktadır. Birinci Dünya Savaşı'na katılmış, Tutrakan muharebesinden çok altın ve para ile dönmüş, büyükbaş hayvan satın alıp, yakındaki pazarlara sığır tedarik eden saygılı, varlıklı bir tüccar olmuş. Onun ahırlarında, yeni kurulan tarım kooperatifin (TKZS), inekleri birkaç yıl boyunca bakılmış. Yerel idari yönetimi Çingenele karşı farklı, ayrımcıl bir tavır sergiliyormuş. Örneğin, Ravno köyü belediye meclisi başkanı, 26 Aralık 1946 tarih ve 113 sayılı emir ile zührevi hastalıkların yayılmasını önlemek için Çingene ve çocuklarının, halka açık yerlerde gezmelerini yasaklıyor ve para cezasına çarptırılmasını emrediyor, onlara hizmet veren dükkân sahipleri de ceza alıyorlar. 1947 yılı 3 sayılı Protokol'e göre, Ravno belediye meclisi, tüm Çingene ailelerinin Temmuz 1947'ye kadar Kamenovo köyü, Çapar Yaması'ndaki Çingene'lerin yanına yerleşmeye zorlanmasına karar veriyorlar. Daha sonra belediye, köyde bir Çingene mahallesi oluşturmak için köyün Kuzeydoğu'sundaki Suvat Gölünün yanındaki araziye göstermiş. Günümüzde genç nesil yurt dışında yaşıyor, yaşlılar ise şifalı otlar topluyor ve cambazcılık yapıyor. Kendilerine güzel evler inşa ettiler ve döşediler. Köyün merkezinde satılan en güzel evleri aldılar. Tüm çocuklar okula devam etmekte ve aktif olarak okul ve okul dışı etkinliklere katılmaktadırlar. Geçtiğimiz 30 yıl boyunca, okulu bırakan çocuk olmadı. Erkek çocuklardan bazıları ortaokullarda eğitimlerine devam

⁴¹ Meşere- Yaşlılardan ve otoriteli kişilerden oluşan, çeşitli davaları çözen konsey.

ediyor. Kızlar erken evlenir ve eğitimlerine liselerde devam etmezler. Bulgarlar'la ve Türkler'le barış içinde yaşamaktadırlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RAVNO KÖYÜ ARAZİSİNDE YERLEŞİM YERLERİ

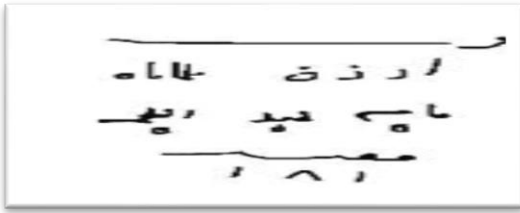
Köy ve mahalleler

Bölgenin çok eski köylerinden biri olan Uzuncaalan köyün ilk yerleşim yeri, Orta Mahallenin doğu ve kuzeydoğusunda Bulgarların yaşadıkları araziler imiş. 15'inci asırda Türklerin buralara gelmesiyle, Bulgarların yaşadığı yerin 2 km etrafında, birkaç yeni Türk mahalle ve köyler kurulmuş: **Obanönü, Dere Mahallesi, Musatçılar, Küçük Mahalle, Dıralıköy, Hoşkondü, Cevizlik ve daha sonraları Çerkezlik**. Suya yakın ve boş yeşil arazilere bir kabileden, veya aşiretten, 10- 15 hane yerleştiriliyormuş. Sene-ler sonra farklı nedenler dolayı, bazıları boşalmış ve yok olmuş, bazıları ise aynı adları ile bugün devam etmektedir

Dere Mahallesi, Orta Mahalle ve Küçük Mahalle, tek bir köyün 3 mahallesi imiş ve resmi kayıtlarda ilk önce Uzunlar, daha sonraları Uzuncaalan karyesi adı ile kayıtlara geçmiş. Osmanlı idaresi hazinenin gelirlerini belirleme amacıyla, Rumeli topraklarında tüm kasaba, köyleri, mezra⁴² ve mahalleleri, buralarda oturanları, künyelerini⁴³, yetiştirdikleri her çeşit ürünlerin, yıllık miktarları ve vergilerini şifreli siyakat⁴⁴ yazısı ile Tahrir⁴⁵ defterlerine kayıtlamış. Daha sonraları onlara Tapu Tahrir Defteri adı verilmiş. Şimdiye kadar açıklanan Tapu Tahrir defterlerinde Uzuncaalan iki defterde yer almıştır.

1. 370 Numaralı "*Muhasebe-İ Vilâyet-İ Rûm - İli Defteri (937-1530) II* " Ankara 2002.

559 sayfasında Uzunlar karyesi için gösterilen vergi miktarı (Kopye)

Bu ilk belgede Uzunlar karyesi (köyü) Çernovi kazası, Nigbolu livasında gösterilmiş. ve bu köyde 5 evli, 5 bekâr Müslüman hane yaşıyormuş ve ödedikleri vergi ise 181 akçe imiş.

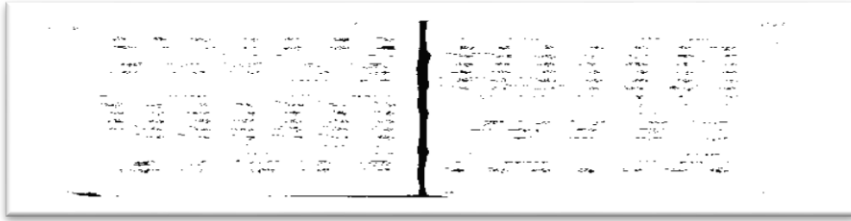
2. *Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (BOA)- İstanbul, yayınladığı 382 numaralı Tapu Tahrir Defteri*. 362 ve 363 sayfalarında 196'ncı sıradaki Uzunlar karyesinde tımar sahibi Mahmut adında bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Aynı kişi 197'nci sıradaki Akmeahmedi (Podgoritsa, Tırgovişte ili) karyesinin de tımar sahibidir.

⁴² Mezra- köyden küçük, yönetim olarak köy muhtarlığına bağlı, kırsal yerleşme.

⁴³ Künye- Bir kimsenin adı, soyadı, mesleği, evli, bekâr gibi özelliklerini gösteren kayıt.

⁴⁴ Siyakat- Maliyede kullanılan şifreli yazı.

⁴⁵ Tahrir- Kaydetme.

196'ncı köy – Hezargrad kazası, Uzunlar karyesi (Kopye) 362'nci sayfada verilen adlar.

1. Ramazan veledi İskender-	- Çift (Evli), Ellici
2. Memi veledi Ramazan- Ellici (yüzde elli ile ekim yapan ortakçı.)	
3. Mehmet veledi Ramazan	- Ellici
4. Merdane mu'tık ⁴⁶ -ı Ramazan	- Çift
5. Koçak veledi Oruç	- Çift
6. Şirmend veledi Abdullah	- Çift, Ellici
7. Veli veledi Şirmend	- Çift, Ellici

sayfa :363'te verilen adlar:

8. Aziz veledi İskender	- Çift, Ellici
9. Durak veledi Abdullah	- Çift
10. İskender veledi Abdullah	- Çift
11. Mehmet veledi Göcek	- Çift
12. İnebeyi, veledi İbrahim	- Çift
13. Kulfal veledi Kemal	- Çift
14. Hüsam veledi Hoca	- Çift
15. Halil mu'tık Bayramşah	- Çift
16. Armağan veledi Nasuh	- Mücerred (Bekâr)
17. Ali veledi Oruç	- Mücerred

Çift (Evli)- 9; Mücerred- 2; Elliciyan- 4; Veled-i Elliciyan- 2.

Hasıl: 808

VERGİLER :

1. Resm-i çift maa Elliyican (Tüm resmi çift (evli) Elliciyan vergisi)	
(13 ahıs x 22)	= 286 kuruş
2. Resm-i mücerred (Resmi bekâr vergisi (2 şahıs x 8).....	= 16 kuruş
3. Hinta- Keyl- 37, Kıymet (Buğday vergisi 37 kg, değeri).....	= 229 kuruş
4. Şair- Keyl- 12, Kıymet- 60 (Arpa vergisi 12 kg, değeri).....	= 60 kuruş
5. Alef maa mahlüt, Keyl- 8,(Karışık hayvan yemi vergisi-8 kg, değeri- =	32 kuruş)
6. Öşr- i Kovan- (Onda bir kovan (bal)vergisi. Değeri.....	= 122 kuruş)
7. Öşr- i Besatin- 4 kuruş (Onda bir bostan vergisi	= 4 kuruş
8. Öşr- i Meyve- 3 kuruş (Onda bir meyve vergisi)......	= 3 kuruş

⁴⁶ Mu'tık, Azledilip, müslümanlığı kabul eden asker veya köle.

9. Öşr-i Kettan maa fiğ- 15 kuruş (Tüm onda bir keten vergisi). = 15 kuruş
 10. Resm-i Arus- 10 (Resmi evlilik vergisi)= 10 kuruş
 11. Adet- i deştbanı-11 kuruş (Koruculuk vergisi)..... = 11 kuruş
 12. Niyalet badhava (Önceden belirlenmemiş vekillik vergisi) = 20 kuruş

Hasıl = 808 kuruş

Bu kişilerin adı ve toplanılan vergi, Uzunlar köyüne ilk yerleşen Türk'lere aittir. Köye ait tipik vergi, keten vergisidir. Köyümüzde bazı haneler 1955 senesine kadar Kamenovo köyündeki ırmak boyunda keten bitkisi yetiştiriyordu.

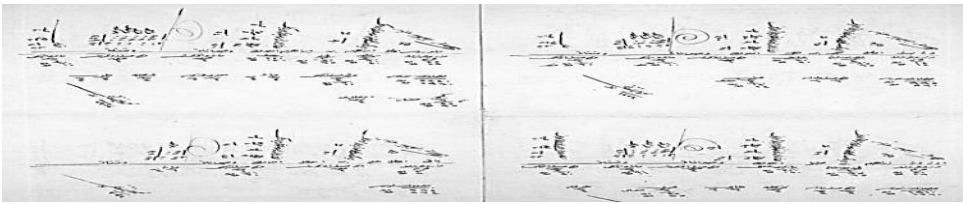
Obanönü-

Oba, çadırlarda yaşayan göçebe ailelerin meydana getirdiği topluluktur. Genellikle yüksek yerlerde, ırmak boylarında, yol üzerinde kurulurlar. Ravno köyün doğusunda, son evlerden 700 metre uzaklıkta, Kamenovo'ya giden eski yolun sağ tarafındaki mevkide Obanönü bulunur. Bugün tarım tarlasıdır. Tarla sahipleri eski zamandan kalmış seramik kalıntıları, kesme alet parçaları bulmuşlardır. Tahmin ediliyor ki, Türk boyların köyümüze yerleştiği ilk yer burasıdır. 500- 600 metre uzaklıkta küçük bir ırmağın suları akmaktadır. Hakikaten buradan güneye doğru daha yüksek yere çıktığımızda Razgrad ve Kubrat şehirlerine giden yolları gözetlemek için müthiş bir manzara görülür. Obanönü kuzeyinde bulunan yeleken, yüksek ve etrafı açık Kamenovo'daki ovaya, köylümüz Yel Değirmen Ovası demektedir. Kuşaktan kuşağa iletilen söylentiye göre, burada yel değirmenleri varmış.

Dere Mahallesi- İ

İlk yıllarda Dere mahallesi Uzuncaalan karyesine bağlı, idari fonksiyonu olmayan yerleşim yeri. Aynı bir yerleşim yeri olarak, 19'uncu asırda Güzelcealan adını alıyor, idari fonksiyon veriliyor ve 1934 senesinde Kamenovo adını alıyor. 1844 yılı Temettuat defterinde mahallenin muhtarı ve hatibi vardır. Bugün ayrı bir köydür ve Türk yoktur.

Uzuncaalan karyesi, Güzelcealan mahallesi 1844 yılı Temettuat defteri,

ML. VRD. TMT...11957, BOA- İstanbul. (Kopye)

Not: Bu defterde kayıtlı tüm hane reislerin adı, varlığı ve vergisi verilmiştir.

Orta mahalle; Mahalleye çok isabetli bir ad verilmiş. Uzuncaalan karyesi Dere mahallesi ile Küçük mahalle ortasında kalan mahalle. Çok eski ve köyün temel mahallesidir. İlk önce 1850 yıllarına kadar mahallenin alt tarafında, doğu istikamette, Bulgar haneleri, camii dolayında ise Türk haneleri yaşıyormuş. O tarihten sonra Bulgar'lar Kame-

novo köyüne göç etmişler. 1768- 1774; 1787- 1792; 1806- 1812; 1828- 1829; 1853- 1856; 1877- 1878 Osmanlı- Rus savaşlarından sonra köyümüze etraf köy ve şehirlerden, başlıca Razgrad, Ösençe (Osenets), Solenik (Svalenik), Razgrad, Güzelcealan (Kamenovo), Topçu (Topçii) olmak üzere Türk haneleri gelmiş. Çoğu Orta mahalleye, birkaç hane ise Küçük mahalleye yerleşmiş. Orta mahallenin en eski sülâleri: Hatipler, Ömerağalar, Kanderciler, Vehaplar, Pelvanaliler, Çakırlar, Karaaliler, Topallar. Razgrad'tan gelen haneler: Eşrefalar. Belberler, Zeynallar, Kılçıklar; Kamenovo'dan gelenler: Solaklar, Uzun Hasanlar, Arabacılar, Karaahmetler, Araplar, Cambazlar; Topçu'dan gelenler: Muratlar, Solak Aptiler, Osenets'ten gelen haneler: Göçler, Hacı Veysallar; Svalenik'ten gelen haneler: Mollalar, Memişler, Cıbalar. Bu mahalleye yeni yerleşen haneler dini alanda daha hazırlıklı ve sosyal hayatta daha atılgan imişler. Bu sülâleler arasından köye hizmet veren imamlar, hatipler, ilk öğretmenler ve muhtarlar yetişmiştir.

Küçük mahalle-

Orta Mahalle'nin 600 metre batısında bulunmaktadır. Uzuncaalan'a ilk yerleşen Türkler tarafından, iki küçük ova üzerine kurulmuştur. Hayvancılıkla geçimini sağlayan birkaç yörük hanelerin kışlak mahallesidir. Daha ilk yıllarda ibadet yeri mescit kurmuşlar. Duvarlarını çubuktan örmüşler ve günümüze kadar defalarca tamir edilmiştir. Mahallenin en eski sülâleleri: Cuguşlar, Kundaksızlar, Hafızlar, Kozlar (Hacılar, Çobanlar), Beslemeler, Fiziler, Çemrekler, İpçavuşlar, İbişler, Seitabiller. Kamenovo'dan gelen haneler: Körhasanlar. Deliismailler, Kulalar, ve Ceferler. Beytullalar sülâlesi Drânovο'dan gelmiş. Drânovο'ya ise Macaristan'dan gelmişler. Mahalle "Arpalık" denilen tarım arazisine çok yakındır. Yerli halk "Arpalık" kelimesinin anlamını sürekli arpa ekilmiş tarla bilirler. Osmanlı tarihinde ise "Arpalık" idari, saray, dini ve bilim insanlarına, görevlerine son verildikten veya emekli olduktan sonra, ödenen ek ödenektir. Köyümüzde yüksek idari ve dini görevlerde bulunan şahıslar yaşamıştır. Silistre eyaleti idari yönetiminde görevli Uzuncaalan'lı Emin ağa, Hacı Pazarcık (Dobriç) şehriden Andrey adında çırağı Uzuncaalan'a getirmiş ve çalıştırmış. Kılçıklar sülâlesinden Bâla şehrinde kadılık, Aytos'ta müftülük yapan kişi var olduğuna dair söylentiler mevcut, lakin bunu belgelerle kanıtlayamadım. Bu delillere dayanarak bu tarım tarlası "Arpalık" maaşı ile bağlantısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Dıralıköy-

Ravno köyü sakinleri Dıralıköy'ün nerede olduğunu biliyorlar. Köyün 2 km güneybatısında, yaklaşık 300 dekarlık ormanlık bir alan. Günümüzde bu arazinin sınırları işlenilir tarım tarlalarına ermektedir ve Rusçuk- Varna demiryolu hattına 2 km uzaklıktadır. Orman içinde halen mezarlar ve mezar taşları vardır. Defineciler taşları yıkıp parçalamışlar, gömülmüş olanların kemiklerini etrafa dağıtmışlar. Mezarların yapılma tarzına bakılınca Müslüman mezarlığı olduğu anlaşılıyor. 2 adet taşın üst ucunda birer delik var. Bunların Sünni İslâm inancına ait olmadığını belirtmek ve Alevi inancına ait olduğunu düşünmek yanlış olmaz.

Dıralıköy'de ritüel mezar taşı.

İlkönce çadırlarda yaşıyor ve hayvancılıkla geçinip davalarını Yaylâ(n) kulağı çayırlarında otlatıyorlarmış. Köy 19'uncu yüzyılın ikinci yarısından sonra, zalim kolera salgını yüzünden yok olmuştur. 1844 yılı Temettuat vergi defterlerinde köyün adı Durali Fakih yazılmıştır. Şeriat kanununu dikkatli, ince anlayışlı ve ayrıntılı bir şekilde bilen âlime "Fakih" denir.

Doğu Anadolu'da göçebe hayat yaşayan yürük Dur Ali (Tur Ali) aşiretin, Rumeli topraklarına yerleştirildiğini belirten belgeler Osmanlı arşivlerinde bulunmaktadır. Engin orman çayırları arasında barındırılıyor ve otlakları kullanabilmeleri için kendilerine öncelik veriliyormuş. Bu topraklarda Dur Ali (yerel ağızda fonetik transkripsiyondan sonra Dıralı) adında Razgrad, Haskovo (bugün Stoykovo), Smolân (bugün Yagodina), Yunanistan'ın Dedeâğaç bölgesinde (bugün Dorikon) köyler tescil edilmiştir. Samuil belediyesine bağlı Vladimirovtsi köyündeki mahallelerden biri ve Loznitsa belediyesindeki Gökçesu köyünde bir çeşme ve toprak arazisi bu adı taşımaktadır.

1844 yılında hazırlanan Temettuat vergi defterlerinde, bu yerleşim yeri kaleme alınmıştır. İstanbul Osmanlı Arşivi Başkanlığı'nda kod numarası şöyledir:

Hazergrad kazası Duralı Fakih köyü Temettuat defteri – 1844 Kod: ML.VRD.TMT.d, № 12105, BOA – İstanbul

Bu vergi defterinde hane reislerinin adları, gelir sağlayan mülkler ve senelik verilecek vergiler tespit edilmiş ve şu isimler kayıtlıdır:

Hatib-i Karye-i Mezbur Ali Efendi bin Osman (Erbab-ı ziraatden);⁴⁷ Muhtar-ı Karye-i Mezbur Kara Mahmed bin Hüseyin (Erbab-ı ziraatden); Molla Mehmed bin Osman (Erbab-ı ziraatden); Çoban Ali Karındaşı İsmail bin Hüseyin (Erbab-ı ziraatden); Yakub oğlu Mehmed bin Hüseyin (Erbab-ı ziraatden); Kaba Ali bin Osman (Erbab-ı ziraatden); Uzun Halil bin İbrahim (Erbab-ı ziraatden); Sadullah bin Salih (Erbab-ı ziraatden); Topal oğlu Hüseyin bin Hasan (Erbab-ı ziraatden); Kara Hüseyin oğlu Mahmud bin Hüseyin (Erbab-ı ziraatden); Koca Receb bin Abdurrahman (Erbab-ı ziraatden); Halil oğlu İbrahim bin Bekir (Erbab-ı ziraatden); Çolak İsmail bin Mehmed Ali (Erbab-ı ziraatden); Siyahi Salih Ağa bin Ali (Erbab-ı ziraatden); Pataralı Mehmed bin Salih (Erbab-ı ziraatden); Forsa (Korsa) oğlu Mehmed bin Mehmed (Erbab-ı ziraatden); Koca Salih bin Hasan (Erbab-ı ziraatden); Feyzullah oğlu Halil bin Ömer (Erbab-ı ziraatden);

⁴⁷ (Erbab-ı ziraatden)- Çiftçi sahibi⁴⁷

Balta Ahmed bin Hüseyin (Erbab-ı ziraatden); Çapraz Hasan bin Ali (Erbab-ı ziraatden); Veli Beşe'nin Bilal bin Veli (Erbab-ı ziraatden); Veli İbrahim bin Ömer (Erbab-ı ziraatden); KaraAli bin Mustafa (Erbab-ı ziraatden); Musa bin Osman (Erbab-ı ziraatden); Kara İsmail bin Hüseyin (Erbab-ı ziraatden); Uzun Çoban oğlu Mehmed bin Ahmed (Erbab-ı ziraatden); Uzun Hasan bin Yusuf (Erbab-ı ziraatden); Ömer Kâhya bin Yusuf (Erbab-ı ziraatden); Laz oğlu Murad bin Hüseyin (Erbab-ı ziraatden); Daloğlu Salih bin İsmail (Erbab-ı ziraatden); Veli Mehmed bin Kara Mustafa (Erbab-ı ziraatden); Daloğlu İbrahim bin İsmail (Erbab-ı ziraatden); Veli Ahmed bin Osman (Erbab-ı ziraatden); Kara Veli bin Köle (Gün)oğlu Mehmed (Hizmetkâr esnafından); Elekçioğlu Halil bin Dahil (Vahil) (Erbab-ı ziraatden); Mestin (Mestan?) bin Ahmed (Hizmetkâr esnafından)

Dıralıköy için bulunan tek belge budur. Nesilden nesile aktarılan efsaneler halâ köyümüzde anlatılmaktadır. Ravno köyünden Hafızlar'ın Ahmet Süleymanov Halilov'un hikâyesini kaydettim:

... "Beşevli (Goriçevo) ve Tutrakan'a giden kervan yolu Dıralıköy yanından geçiyormuş. Zalim kolera salgını can alıyor, ortalığı kavurup yakıyormuş. Köyün hemen hemen tüm nüfusu ölmüş. Geriye kalan birkaç aile çevredeki köylere kaçmış, ancak tehlikeli bulaşıcı bir hastalık olma korkusu karşısında iyi karşılanmamışlar. Anne ve babası ölen küçük çocuk, aç, susuz, ağlayarak kervan yoluna yaklaşmış. Oradan geçen Sırtalan (Belovets) köyü sakini sesi duymuş, çocuğu toplamış ve büyüttmüş. Seneler sonra Türkiye'ye göç etmiş. Yıllar sonra Ravno köyü sakinlerinden, Türkiye Balıkesir şehrine ziyarete giden bir erkek, orada Dıralıköy'ünden olduğunu, Sırtalan köyünde büyüdüğünü ve daha sonraları Balıkesir'e yerleştiklerini anlatan bir kişi ile karşılaşmış"...

18 Mart 1935 yılı, Kamenovo Belediye Başkanı Angel Katev'in önerisine dayanarak, Belediye Meclisi olağanüstü toplantıda alınan karar üzere, Dıralıköy alanındaki yabani armut ağaçlar köklenmiş. Bugün alan gür bir akasya ormanıdır.

Musatçılar-

Yaşlı insanların anlattıkları anılarda, Uzuncaalan'a çok yakın bir arazide Musatçılar köyü var olduğu söylenmektedir. Ahmed Memişev, Ahmed Süleymanov Halilov ve Hasan Ramizov bu araziye Çingene mahallesinden başlayan vadinin Topçii nehri ile birleştiği mevkiye çok yakın Baykuşa denilen tarlalar olduğunu söylerler. Bugün bu alan Kamenovo köyündeki tarım arazilerinin bir parçasıdır. Köyün aynı konumunu Kamenovo köyü tarihini yazan Krüstü İvanov göstermiştir. Türk köyü olduğu ve veba hastalığı yüzünden sağ kalan sakinleri Kubrat belediyesinde Musatçılar (Toçıları) köyüne yerleştikleri söylenir. Güneybatı Anadolu'dan Bulgar topraklarına zoraki yerleştirilen yörükler oldukları tahmin edilir. Musatçılar kelimesi lehçe kelimedir. Türkiye'nin Manisa ili, Soma belediyesi, Darkale köyü ağzında, gelin çeyizlerini damat evinde sergileyen kişilere "musatçılar" denir. Silistre eyalet mahkemesinde görülen bir dava mazbatasında Uzuncaalan ve Musatçılar tarla sınırında olan olay anlatılmaktadır. 9 sayfalık belge Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)- İstanbul'da bulunmaktadır.

BOA, İstanbul MVL-887 mazbatasından görüntü ve okunması (sayfa No 4)

...*"Silistre Eyaleti dahili kain Hezargrad kazasına tabi Uzuncaalan karyesi ahalisinden mecruhen vefat eden Halil bin Hacı Hasan'ın varisleri la-ebeveyn ammileri Hüseyin ve Mehmed meclis-i acizanemize gelerek müteveffa-yı merkurum katili olmak üzere ihzar olunan yine karye-i mezbure sakinlerinden Yahya bin Osman muvacehesinde murisleri merkurum Halil ile merkurum Yahya gezeran eden şehr-i Zilhicce'nin beşinci günü karye-i mezburun hududunda Saçıla (Musaçılar?) tarlası demekle"...*

9 Şevval 1274 (23.05.1858 (Cuma)

Bende- Vali-i Eyalet-i; Esseyyid İsmail Rahmi Silistire

(mühür)

Olay şudur: Musatçılar köyü sınırındaki tarlada, Yahya bin Osman tarafından öldürülen Halil bin Hacı Hasan'ın mirasçıları, Hüseyin ve Mehmed'in mahkemeye başvurması neticesi, katil Yahya, prangaya vurularak 7 sene gemilerde "kürek çekme" cezası almıştır. Bu, zamanın en ağır cezasıdır.

Cevizlik-

Kovanlı Orman yanında bir tarım arazisi. Pek çok ceviz ağacı varmış. Bugün köklenmişlerdir. Ateşlerin yakıldığı yerler belli oluyor ve ev eşyaları bulunmaktadır. Bilinmeyen bir nedenle köy yok olmuştur. Göçlerin Mustafa Osmanov Hatibov askerlik yaptığı senelerde, bölüğü buradan evlerin temel taşlarını söküp, Kiçenitsa köyüne giden şösenin temeline taşımışlar.

Çerkezlik-

1864 yılında köyün güneydoğu tarafına, bugün tarım kooperatifin arazilerini kaplayan bölgeye, kuzey Kafkas dağlarından 15- 20 Çerkez ailesi ikamet edilmiş. Yerel halk tarafından memnuniyetle karşılanmamışlar. Hükümet onları sorun yaratan köyleri cezalandırma maksadı ile jandarma güçleri olarak kullanıyormuş. Türk ve Bulgar haneleri, özellikle at, kümes hayvanları ve kovan sepetleri çalma hırsızlığından, rahatsız imişler. Çalışmayı sevmiyorlarmış. Karşılık gösteren kişileri öldürüyorlarmış. Onların bu zorbalıklarını önlemek için Uzuncaalan, Güzelcealan ve Locva köylerinden yetkili kişiler, beraber ve birlik olarak tepki göstermişler. Locva'dan Mehmet Çakır ve Hasan Ferad, Güzelcealan'dan Çolak Salim Mehmet yatağanı ve dolmalı tüfeği ile hırsızlıklara karşı mücadele etmişler. Derme çatma, kerpiç evlerde yaşıyorlarmış. Müslüman olmalarına rağmen, ölmüşlerinin mezarlarını yerli halkın mezarlarından uzak, mezarlığın ayrı bir köşesine gömmelerine razılık verilmiş. 1877 yılı Rus- Türk harbin daha ilk günlerinde, Rus birliklerin ve Bulgar halkın intikamından korkarak, Anadolu'ya göç etmişler. Daha sonra Türkiye'ye göç eden Türkler, Bursa ve Balıkesir

illerinde yaşayan bazı Çerkezler'in Uzuncaalan'dan gelip, yeni köyler kurmuş olduklarını öğrenmişler. Bursa ili, Mustafakemalpaşa belediyesi, Soğucak mahallesinde, onların torunları ile temaslar kurulmuştur. Nesilden nesile aktarılan ve halâ anlatılan bir efsaneden şunları öğreniyoruz:

... "Zamanında, köyün en zengini olan Orta Mahalle'li Hacı Ömer'in oğlu Ömer, komşu Çerkez mahallesinden çok güzel bir kızı beğenir. Anası ve babası gelinlerinin Çerkez kızı olmasını istemez ve evlenmesine müsaade etmezler. Savaş başlar. Ailesiyle birlikte kız Türkiye'ye göç eder. Hüzün ve umutsuzluğa kapılan delikanlı, akrabaları olan Pıdikler sülâlesinin tokatları önüne, 2 adet ormandan getirdiği karaağaç fidanı diker. Seneler sonra zengin Hacı Ömer de ailesi ile birlikte Türkiye'ye göç eder. Oğlu Ömer'i orada başka bir kızla everir. Aradan çok seneler geçer. Köye oğlu Ömer'in öldüğü haberi gelir. Aynı yıl 2 büyük karaağaç sararıp solar ve kururlar. Köy sakinleri aynı sene içerisinde Çerkez kızın da öldüğünü tahmin ediyorlar. Olayı ise karşılıksız bir sevdanın alâmeti olarak yorumluyorlar."

BEŞİNCİ BÖLÜM

İDARİ DURUM VE YÖNETİM

İdari durum.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara- 2002 senesi yayını olan "370 Numaralı Muhasebe-î Vilâyet-î Rûm - İli Defteri (937-1530) II" derlemenin 152. sayfasındaki haritada köyün adı Uzunlar ve 1530 yılında Çernovi kazası, Nigbolu sancağına bağlı olup, Topçu köyünden hemen sonra gösterilmiş. Bu haritada bugünkü Kamenar, Kroyaç, Jelâzkovets, Çerkovna, Dânkovo, Lipnik, Strajets, Getsovo, Osenets, Tsar Kaloyan, Senovo, Vetovo, Goriçovo, Zvinartsı, Yüper ve daha bir çok köyler Türkçe adları ile kaydedilmiştir. 16'ncı asırda Hezargrad kazası Celepkeşan defterinde köyün adı artık değişmiş ve Uzuncaalan olmuştur. 1877- 1878 Rus- Osmanlı harbine kadar köyün idari durum ve yönetimi şöyledir:

- 15'inci asırda: Uzunlar karyesi, kaza Çernovi (Çerven), liva (sancak) Nigbolu (Nikopol)
- 16'ıncı asırda: Uzuncaalan karyesi, nahiye Divaneorman (Deliorman), kaza Hezargrad (Razgrad), sancak Nigbolu.
- 18'inci asırda: Uzuncaalan karyesi, kaza Hezargrad, eyalet Silistre.
- 1819- 1864: Uzuncaalan karyesi, kaza Hezargrad, Silistre sancağı.
- 1864- 1878 Uzuncaalan karyesi, kaza Hezargrad, Rusçuk sancağı, Tuna vilâyeti.
- 1877- 1878 Türk- Rus savaşından sonra köyün idari yönetim alanı çok defa değişmiştir. Sofya Ulusal İstatistik Enstitüsü, Milli yerleşim yerlerin tescilinde köyümüz ile bağlı veriler şöyledir:
- 1880: Uzuncaalan, kaza Kokarca (Golâm Porovets), sancak Razgrad, (tahminime göre Kokarca köyü kazasına bağlanma nedeni seçimlerdir)

- 1887: Uzuncaalan, belediye Uzuncaalan, kaza Razgrad, sancak Razgrad.
- 1892: Uzuncaalan, belediye Güzelcealan, kaza Razgrad, sancak Razgrad.
- 1900: Uzuncaalan, belediye Güzelcealan, kaza Razgrad, sancak Ruse.
- 1934: Ravno, belediye Kamenovo, kaza Kubrat, sancak Şumen.
- 1941: Ravno, belediye Kamenovo, kaza Kubrat, sancak, Ruse
- 1946: Ravno, belediye Ravno, kaza Kubrat, il Ruse.
- 1959: Ravno, belediye Kamenovo, kaza Kubrat, sancak Razgrad.
- 1979: Ravno, belediye Senovo, il Razgrad.
- 1987: Ravno, belediye Vetovo, il Razgrad.
- 1990: Ravno, belediye Vetovo, il Ruse.
- 2003: Ravno, belediye Kubrat, il Razgrad.

Yerel idari sisteminde özyönetim, belediye başkanı, belediye meclis üyeleri, meclis başkanı ve köy muhtarı tarafından gerçekleştirilir. Geçerli bir süre için seçilirler. 1900- 1934 seneleri arasında belediye meclis üyeleri seçilir ve onlar kendi aralarında belediye başkanını seçiyorlardı.

1934- 1945 senelerinde belediye başkanı atanma yolu ile iş başına getiriliyordu.

1945- 1990 yıllarında seçilmiş belediye meclis üyeleri bir belediye başkanı seçerdi. Köy muhtarları doğrudan seçim ile iş başına geliyordu. 1991 senesinden sonra yerel seçimlerle belediye başkanı, meclis üyeleri ve köy muhtarları seçilir.

Muhtar,

Bir yerleşim yerinde, yaşam ortamının iyileştirilmesi, muhtarın faaliyetine son derece bağlıdır. Toplumu birleştirme, sorunları çözme yollarını arayıp, bulma becerisi çok önemlidir. Kamu işleri finanse etmek için kaynakları bulup, bütçe kuruluşlarıyla senkronize etmek, büyük ölçüde köyün görünümünü ve yaşam şartlarını etkiler. Köy sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, köyde yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu, kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, köy ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla işbirliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür. Ayrıca, köy muhtarları belediye İhtisas Komisyonlarına ve meclis oturumlarına katılıp, görüş bildirmek hakkına sahiptir. Bugün muhtarlar belediye ve merkezi yönetimden fazla bir destek görmemekte ve birçok durumda üzüntü veren uygulamalarla karşılaşmaktadırlar.

Ravno köyü muhtarları

19'uncu yüzyılın ikinci yarısından başlayarak 1878 yılına kadar köy muhtarların listesini özel isim ve senelerle çizmek neredeyse imkânsızdır. Uzuncaalan köyünde 2018 yılına kadar muhtarlık yapan 31 kişinin adını sıralayabildim. Onlardan bazıları seçim, diğerleri ise atanma yolu ile iş başına gelmiştir. Kendi yeteneklerine göre az veya çok, kamu işlerinde, eğitim, sağlık, kültür ve ekonomi alanında faaliyet göstermişlerdir. Onların listesini hazırlamak için mevcut olan doğum, evlilik ve ölüm kütüklerini belediyede ve devlet arşiv dairelerinde gereken titizlikle inceledikten sonra şu listeyi hazırladım:

<i>No</i>	<i>Muhtarın adı ve soyadı</i>	<i>Muhtarlık se- neleri</i>	<i>Gördüğü faaliyet</i>
1.	Hasan bin Mehmet	1844	Adı 1844 Temettuat Defterinden alınmıştır..
2.	Genço Kolev	1878-1891	1869 yılında Trâvna Balkanı mahallelerinden gelip, köye yerleşen ve evlenen ilk Bulgar ailesi)
3.	Yakup Hacı Veysalov	1892-1906	Orman sınırlarını belirlemiş
4.	Feyzulla Mehmedov Feyzullov	1907- 1917	Savaş yıllarında engizasyon işleri
5.	Hakkı Eşrefov	1918-1920	Bilgi yoktur
6.	Yakup Hacı Veysalov	1921-1922	Bilgi yoktur
7.	İbrahim Hacı Veysalov	1922-1924	Cami avlusunda okul için 3 oda
8.	Recep Selimov Kulov	1924-1926	Mezarlıklar için yeni arazi ayırmış.
9.	İvan İvanov Uzunov	1926-1928	Voden'den su borusu ve Çerkezlik'ten Dere mahallesine taş yol
10.	Recep Selimov Kulov	1929-1930	Köy içinde kaldırımlar
11.	Kosta Dimitrov Popov	1930-1931	Köy içinde su şebekesi
12.	Ahmet Ömerov	1931-1932	Köy içinde kaldırımlar
13.	Yusuf Hacı İbrahimov	1932-1933	Köy içinde kaldırımlar
14.	Ahmet Ömerov	1933-1934	Bilgi yok
15.	Simeon Karageorgiev	1934-1939	Köy içinde kaldırımlar, Bulgar okulu binası, Dıralı köy alanı-

			nı akasya ile ağaçlandırma.
16.	Kosta Dimitrov Popov	1939-1944	Köy içinde kaldırımlar. Kültürevi (çitalışte) ilk binası
17.	Milü Milev Milev	1944-1946	Köy içinde kaldırımlar.
18.	Neno Nikolov Nenov	1946-1947	Köy içinde kaldırımlar.
19.	Stoyan Atanasov Kadinov	1947-1949	Köy içinde kaldırımlar. Merkezde tüketim kooperatifin eski mağazaları.
20.	Dimitır Kostov Popov	1949-1951	Köy içinde kaldırımlar.
21.	Donço Tsonev Markov	1952	Köy içinde kaldırımlar.
22.	Rayço Doçev Rahnev	1953-1956	Köy içinde kaldırım, Türk okulu, muhtarlık binası, köy ortasında köprü.
23.	İbrahim Hasanov Topalov	1956-1959	Köy içinde kaldırım. Köy elektrik şebekesi, köy planlama düzeni ve uygulamada yeni sokaklar açmak
24.	İvan Georgiev İvanov	1959-1962	Köy içinde kaldırım, köy parkı, sokaklardaki ıhlamur ağaçları.
25.	Dimitır Tsonev Stoyanov	1962-1979	Köy içinde kaldırım, yeni kültürevi binası (çitalışte), parkta N.P. Karacata anıt plâkası (6.11.1964), trafo, su şebekesini genişletme

26.	İsmail Aptullov Hasanov	1979-1982	Sokakları asfaltlama, merkezde yeni mağazalar, postane, sağlık evi, emekliler kulübü, otomatik telefon şebekesi, futbol sahası, kooperatif avlusunda asfaltlama ve 2 adet koyun sayısı, trafo, parkta İvan A.İvanov anıt plâkası (2.06.1982)
27.	Seliman Aliev Kerimov	1982-1987	Sokakları asfaltlamak, Orta mahallede kulüp, terzi atölyesi, mezarlıkta bayındırlık işleri, su şebekesini genişletme, trafo
28.	Bogdan Borisov Stoyanov	1987-1995	Sokakları asfaltlama, köy fırını.
29.	Şaziye Hasanova Hüseinova	1995-1999	Merkezde peykeler ve köy pazarı.
30.	Sali Mehmedov Süleymanov	1999-2011	Sokakları asfaltlama, trafo, kültürevi ve muhtarlık binasını tamir etmek.
31.	Şinasi Aliev Aptullov	2011-	Sokakları asfaltlama, emekliler kulübü, muhtarlık binasını ve merkezdeki çeşmeyi tamir etmek,, çocuk oyun alanı inşa etmek

Bayındırlık ve elektrikleendirme

Köyün bayındırlık işleri sadece bütçenin sağladığı ödenekler ile yapılmaktadır. 20'inci yüzyılın 60'lı yıllarında, köy ve kasabalarda yapılan toplantılarda, ailedeki her çalışan üyenin geliri, gönüllü vergilendirilmesi konusunda karar alınırdı. Paralar köyün bütçe dışı hesabına toplanır ve yalnız bayındırlık için harcanıyordu. Bu sistem

artık yürürlükte değildir. Yıllar boyunca, dini tapınakların dışındaki tek kamu binası, muhtarlık binasıdır. Günümüz ana okul avlusunun üst tarafında inşa edilen eski bina-
dır. Ne zaman yapıldığı bilinmiyor. Avluda başka binalar da varmış. 1952'de Türk oku-
lun kuruculuğu başlayınca yıkılmışlardır. Geçici olarak, Orta mahallede Nikolay Pır-
vev'in evi, yeni bir muhtarlık binasının inşasına kadar kullanılmıştır.

Bulgar okulu 1935 yılında inşa edilmiş. 08.11.1936 tarihinde resmi açılış olmuş-
tur. 1962 yılından beri tek İlköğretim Okuludur. Kültürevi ilk binası 1940 yılında; ye-
niden inşası ve tadilatı ise 1970 yılında yapılmıştır. Eski dükkânlar ve eski fırın 1949
yılında inşa edilmiştir. 1980 yılında eski fırın postaneye çevrilmiştir. Türk okul binası
1953 yılında inşa edilmiş. Resmi açılış tarihi 05.09.1954. Bugün binada ana okul ço-
cukları eğitim görmektedir. Muhtarlık binası 1954 yılında inşa edilmiştir. Günümüzde
bu binada sağlık ocağı bulunmaktadır. Köy ortasındaki köprü 1952- 1953 senelerinde
inşa edilmiştir. Köyün elektrikleendirilmesi ve elektrik şebekesinin kurulması 1957-
1958 yılında muhtar İbrahim Topalov önderliğinde olmuştur. Köy merkezindeki park
1961 yılında oluşturulmuştur. 06.11.1964 tarihinde park içine N.P.Karacata anıt
plâkası konulmuştur. 1977-1978 yıllarında köyümüzü Senovo demiryolu istasyonuna
bağlayan çevre yolu yapılmıştır. 1979 yılı Mayıs ayında köyde ilk asfaltlama başlamış-
tır. Merkezdeki yeni mağazalar 1980 yılında kurulmuştur. Futbol sahası 1980 yılında
yapılmıştır. Merkezdeki emekliler kulübü 1981 yılında inşa edilmiştir. 02.06.1982
yılında park içine İvan A. İvanov anıt plâkası konulmuştur. Orta mahalledeki kulüp
1984 yılında inşa edilmiştir. Konfeksiyon atölyesinin kuruluşu 1986- 1988 senelerinde
olmuştur. 1992 yılında yeni köy fırını inşa edilmiştir.

Su şebekesi

1924 yılında öğretmen Rayna Dimitrova köyümüzü şöyle tasvir etmiş: ...*"susuz De-
liorman köyü"*...

2019 yılı sonunda köyümüzde halâ sabit bir su kaynağı bulunmamış ve bu yüzden
yerel kaynaktan temin edilen su ile daima akan çeşme yoktur. Köyümüzde pınar da
yoktur. Buna rağmen köyün sürekli içme suyu vardır. Su Topçii köyü içme suyu kuyu-
larından eternit borularla gelir. İçme suyu temini yüzlerce yıl Uzuncaalan'lılar için
büyük bir endişe kaynağı olmuştur. Küçük mahalledeki haneler, boğucu sıcak yaz ve
dondurucu kış aylarında İspedense mevkideki tarlalardan sonra Glocevo tarlaları
sınırında bulunan Kanlı Pınarlık kuyularından fıçılarla su tedarik ediyordu. Bu arazide
Adem Mehmet Besleme, suyu bol ve çok derin olmayan 14 pınar saydığını söylemiş-
tir. Günümüzde yalnız bir pınar kalmıştır.

Orta Mahalledeki haneler, Kamenovo köyü Razgrad'a doğru çıkışında, Topçiiys-
ka nehrin vadisinde, Uzuncaalan çeşmesi adını taşıyan yerden, fıçı ve bakırlarla su
taşıyorlarmış. 1810 yılında, Kamenovo köyü ise Kaleto mevkideki kaynaklardan, top-
rak borularla çeşmeye kadar su getirilmiş. Bugün senelerce hizmet veren Uzuncaalan
çeşmesinin boruları telef edilmiş, çeşme yıkılmış, namı nişanı kalmamıştır. Köy sakin-
leri arasında şöyle bir söylenti dolaşmaktadır:

..."Uzuncaalan çeşmesinin inşatından tam 100 sene sonra, 1910 senesinde, Güzelcealan (Kamenovo) köyüne, aynı mevkiden, başka bir kaynaktan, su getirmek için borular döşenmiş. Suyun hep bir kaynaktan alındığı düşüncesi üzerine, iki köy arasında anlaşmazlık ortaya çıkmış. Her iki su kuyularına farklı boyalar katmışlar. Böylelikle her iki köyün çeşmelerin suyu ayrı ayrı kaynaktan geldiğini ve karışmadığını anlamışlar"...

Köy içinde su oranı çok az olan, iki pınar bilinmektedir. Biri kültürevi avlusunun güneyindeki sokakta, çok derindir ve çoğu zaman kuru imiş. Nihayet 1924 yılı civarında tamamen kurumuş. Beklenmedik talihsiz olayları önlemek amacı ile betonla kapatılmıştır. Diğer pınar ise Çoban yasak ile mezarlık arasında olduğu söylenece de, kesin konumu bilinmiyor.

Hayvanları sulamak için köy içinde ve etrafında gölcükler varmış. Genel olarak, inşa eden veya yıllarca bakımını yapan ve temizleyen kişinin adını taşırlar:

Koca gölcük- köyün güney kısmında, bugünkü tarım kooperatif avlusu yanında bulunuyor. Çok temiz suyu varmış. Bugün tamamen kurumuş ve su tutmuyor.

Kaz gölcüğü- iki mahalle arasındaki ovada, İlhan Hasanov'un evine yakın bir yerdedir. Köyün kazları buraya toplanıyormuş. Bugün su tutmuyor.

Suvat⁴⁸ gölcüğü- köyün kuzeyinde. Çingene mahallesinde bulunuyor. Sıcak yaz günlerinde köyün mandaları göl içine girip, yuvarlanıyormuş. Bugün tamamen kurumuştur ve tarlaya dönüştürülmüştür.

Orta Mahalle'nin kuzeydoğu, bugünkü "Maşatlık" denilen mevki yanında konumu bilinmeyen *Tahtalı gölcüğü* varmış.

Küçük Mahalle'nin ortasında, etrafı söğüt ağaçları ile sarılmış, derin bir göl, bugün kurumuş ve çöplüğe dönmüştür.

Köy etrafında ve ormanda bulunan göller :

Şerif abba gölcüğü- Küçük Mahalle'nin batısında. Bugün kurumuştur.

Çoban anne gölü- İbiş yasağı alt tarafında, Bidinli pınar vadisinde bulunur. Kurumuştur.

Hacı Ömer gölcüğü, Kâzim ağa gölü, Adil abba gölü, Hasan Hoca gölü, Balcalık gölü, Tahir abba gölü, Tıkanık İmam gölü, Ömer ağa gölü, Abdurahman gölü, Kel Mustafa gölü (daha sonraları Neno gölü). Bugün orman içindeki tüm göller temizlenmedikleri için su tutmuyor ve kurumuşlardır.

1926 yılında hükümet kararı ile Uzuncaalan köyüne, İşperih belediyesi Voden su kuyularından, içme su getirilmesi öngörülmüştür. Ruse ili Semercievo köyüne kadar su hattına, bölgedeki tüm yerleşim yerlerinin sakinleri, kaliteli Mannesman boruları döşemiştir. Köyde ilk geçici çeşme 1929 yılında, bugünkü kooperatif avlunun batısındaki yaban armutları yanına inşa edilmiştir. 1930'larda köy içinde 8 sokak çeşmesi inşa edildi. 1931'de öğretmen Ivan Sapunov evine çeşme ile su getirdi. Ardından, sayıları 10'a yükseldi. 1963'te Voden'den su temini durdu. Günümüzde köy şe-

⁴⁸ Suvat - çayır, dere kıyılarında hayvanların su içmesine elverişli yer.

bekesindeki su, Topçii köyü su kuyularından pompalar ile sağlanmaktadır. Her hane- nin çeşmeleri var. Su şebekesinin bakımı Fahri Zekeriev tarafından gerçekleştirilmek- tedir.

Kanlı pınarlık mevkideki su kuyusuna öğrenci gezisi

ALTINCI BÖLÜM

TOPLUMSAL VE SİYASİ HAYAT

Zulme ve adaletsizliğe karşı savaş

Köy sakinleri, bölge ve ülkede yaşanan olaylardan uzak durmamışlardır. Adalet- sizlik, zulüm, yağmalama ve savaşlara karşı olduklarını kanıtlayan arşiv belgeleri bu- lunmuştur. Rusçuk ayarı Tirsniklizade İsmail'in 1797 yılında Uzancaalan'ı yağmalama girişimine karşı verilen direniş, kitabın "ÖYKÜLER" bölümünde, "DİRENİŞ" başlıklı öyküde anlatılmıştır.

1876 yılında, Bulgaristan'da Osmanlı devletine karşı Nisan ayaklanması olmuş- tur. Ayaklanmadan sonra Romanya'da oluşturulan Tanü Stoyanov'un silâhlı çetesi, Tutra- kan belediyesi Pojarevo köyü yakınlarında, Tuna nehrini geçmiş ve Koca Balka- na gitmek için Uzuncaalan ormanlarından geçip, Popovo tarafına yönelmiştir..

İkinci dünya savaşı yıllarında Bulgaristan'da faşizme karşı mücadele edilmiştir. Silistre ili Bradvari'de (Baltacı Yeni Köy) doğmuş ve çok küçük yaşta ailesi ile Ravno'ya yerleşen Nikola Petrov bu mücadeleye "Karacata" takma adını alarak katılmış ve 22 Haziran 1944 yılında Blagoevgrad ili Yakoruda demiryolu istasyonunda öldürülmüş- tür.

1877- 1878 Rus- Osmanlı harbinde, köyümüzde ve dolay köylerde savaş ol- mamıştır. Razgrad Tarih Müzesi yayını olan "1877- 1878 Rus- Türk harbinde doğu cephe- deki savaşlar ve Razgrad'ın kurtuluşu" adlı Bulgarca kitabın 21'inci. sayfasında Güzelcealan ve diğer köylerin 30 Ocak 1878 tarihi, Osmanlı'dan kurtulduğu gün ola- rak kaydedilmiş. Bilinen ve ağızdan ağıza söylenenlere göre Orta Mahalle'de Hacı

Ömer'in odasına Rus ordunun atlarını tedavi eden baytar yerleşmiş. Hacı Ömer ve erkek çocukları, baytardan at hastalıkları ve tedavisi için bilgi ve tecrübe edinmişler. Senelerce köy ve etraf köy sakinleri hasta atlarını onlara getiriyormuş.

Vurgulanması gereken şudur:

Çekilmekte olan Osmanlı ordunun arkasından köyümüzden Anadolu'ya çok az hane göç etmiştir. Tam aksine, Svalenik, Osenets, Blagoevo, Razgrad ve başka yerleşme yerlerinden birçok Türk ailesi Uzuncaalan'a gelip yerleşmiştir. Köyümüzden göç etmeler 19'uncu yüzyılın 80'li ve 90'lı yıllarında hızlanmıştır.

Savaşlara katılım.

Balkan savaşı 5 Ekim 1912 yılında başlamıştır. Balkan Birliği devletleri (Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ) Osmanlı devletine savaş ilân ederler. Bu savaş Birinci Balkan savaşı olarak bilinir Çok kısa bir süre içerisinde Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlar'daki toprakların çoğunu kaybeder. Bulgaristan'ın daha fazla toprak almasını kabul edemeyen Yunanistan, Karadağ, Sırbistan ve Birinci **Balkan Savaşı**'na katılmayan **Romanya Krallığı**, aralarında birleşerek, Bulgaristan'a savaş açarlar ve 16 Haziran 1913 tarihinde İkinci Balkan savaşı başlar. 10 Ağustos 1913 tarihinde Bukureşt antlaşması ile barış sağlanır.

Birinci Dünya savaşı

Bu savaş 28.07.1914 tarihinde başlayıp 20 Eylül 1918 yılına kadar devam eder. Ahmed Sadık Eşrefov, Ferad Tahir Körhasan, Adil Veysalov Kundaksaz ve Hasan Ramizov Adilov'un anılarına göre Birinci Dünya Savaşı yıllarında köyden birçok erkek seferber edilmiş. Ordunun yiyecek, mühimmat ve diğer malzeme ihtiyacını karşılamak için, geri hizmet veren bölük ve ekiplere kayıt edilmişler. Onlardan hangilerinin doğrudan savaş alanında, hangilerinin lojistik geri hizmetleri bölük ve ekiplerde oldukları bilinmiyor. Seferber olanlar:

1. Mehmet Ahmedov Kadioğlu- kırk sekizinci alay, üçüncü bölükte er, 02.12.1916 senesinde, bugün Romanya topraklarında bulunan, **Baltageşti** köyü savaşlarında şehit düşmüştür.
2. Ali Hakkı Hoca- savaştan dönmemiş.
3. İbrahim Hakkı Hoca- savaştan dönmemiş.(Bu iki kardeş Orta Mahalle'deki Zeynallar sülâlesindendir. Sülâlede Hakkı ve İbrahim adları halâ devam etmektedir.
4. Mehmet Feyzullov- Orta Mahalle'de Karaaliler Sülâlesinden. Savaşa katıldığı sene- den 7 yıl sonra eve dönmüş.
5. Vasil Hristov Bıçvarov- Uzuncaalan'a 1925 senesinden sonra yerleşiyor. Çatalca savaşlarında köyümüzden İbrahim Zeynal ile mühimmat taşıyorlarmış. Savaş alanına girmemek için öküzlerinin ayaklarına çivi çakıyorlarmış.
6. İbrahim Zeynal – öküz arabaları ile cepheye erzak taşıyormuş.
7. Sali Hüseyinov Feyzullov- Küçük Mahalle'de Sali abba olarak bilinir. 7 yıl eve dönmez. Esir düşer ve 2 seneden sonra Fransız esir kampından toplu kaçış yaparlar.
8. Adil Veysalov- Küçük Mahalle'de Kundaksızlar sülâlesinden.
9. Abil Halilov- Küçük Mahalle'de Hafızlar sülâlesinden.

10. Ferad Tahirov- Küçük Mahalle'de Körhasanlar sülâlesinden.
11. İsmail Ömerov- Orta Mahalle'de Ömerağalar sülâlesinden.
12. Osman Süleymanov Solakov- Orta Mahalle'de Solaklar (Aptiler) sülâlesinden.
13. Hasan Naimov- Orta Mahalle'de Uzunlar sülâlesinden.
14. İsmail Yakubov- Orta Mahalle'de Berberler sülâlesinden.

Orta Mahalle'nin kuzeyinde, eski tarım kooperatifi bağlıkların bulunduğu yerde, 1915 yılı Tutrakan savaşı öncesi, askeri siperler, kurt kapanları ve çukurlardan oluşan savunma hatları kazılmıştır. Adem Memişev'in evi, askeri seyyar hastanesi olarak kullanılmış. Hafif yaralı askerler burada tedavi edilip, gerisi geriye cepheye gönderiliyormuş. Bu hastanenin temizlik işleri Memişler sülâlesinden gelin Firdevs'e verilmiş. Hastaları ziyaret ve muayeneye gelen doktorlar, Firdevs'i orada bulamayınca, hemen bulup getirilmesini istemişler. Korku ve strese düşen gelin, kalp krizi geçiriyor ve vefat ediyor.

Sadık Eşref'in samanlık ve ahırlarında esir alınan Romanya askerleri koğuşlanıyormuş. "Ortaburun" orman mevkiye konvoyla götürülüyor, Rusçuk ve Razgrad tüccarlarına odun kesiyorlarmış. Soğuk kış günlerinde, ayakkabı olmadığı için, karaağaç kabuğundan çarık yapıyorlarmış

Balkan ve Birinci Dünya Savaşları yıllarında köy muhtarı Fizollar sülâlesinden Feyzulla Mehmedov'tur. Kamenovo (Güzelcealan) belediye başkanı seferber edilince, belediye başkanı görevi ona bırakılıyor. Ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için tüm yerleşim yerleri askeri müsadereye⁴⁹ tutuluyor. Bu fırsatı yakalayan köy muhtarı Feyzulla Mehmet, toplanan at, öküz ve diğer hayvanların bir kısmını müsadere merkeze teslim etmeyip, Romanya tüccarlarına satıyor. Kargaşalıktan ve düzensizlikten faydalanan muhtar, bazı asker ailelerin kız ve kadınlarına sarkıntılık yapmaya başlamış. Bunu haber alan askerler izin alıp, onun yok edilmesine sebep oluyorlar. Razgrad hastanesine tedaviye giden muhtarın bedeni, çivili tabut ile köye getiriliyor. Bulaşıcı salgın hastalığı neden edip, yüzünü göstermeden gömülüyor.

İkinci Dünya Savaşı (1939- 1945)

İnsanlığın en büyük, acımasız, yıkıcı ve dehşet saçıcı savaşıdır. Bu yıllar içinde Bulgaristan hükümeti taraf değiştirerek ilkönce Mihver devletler⁵⁰ grubunda, daha sonraları ise Müttefik devletler⁵¹ grubunda yer alıyor. 8 Eylül 1944 tarihinde 3'üncü Ukrayna ordusunu yöneten Mareşal Födör İvanoviç Tolbuhin birlikleri karadan ve denizden Bulgaristan'a giriyor. 9 Eylül'de Kamenovo'dan kamyon ve at arabaları ile Sovyetler Birliği askeri bölükler köyümüze geliyorlar. Komutan ve subaylar Stoyan Çakırov ve Hüseyin Ömerov'un evlerine yerleşiyorlar. Askerler ise içme suyu ve beygirlerini sulamak için çeşmesi olan, ormana yakın, Yaylân ovasına çadır kuruyorlar. Ateşler yakıyorlar. Köydeki Türk gençleri askerlerin üniformalarını ve silâhlarını hayranlıkla seyredip, sıcak ilişkiler kurmuşlar, çünkü onların çoğu Tatar, Azarbeycan ve

⁴⁹ Müsadere- zorla alma, alıkoyma.

⁵⁰ Mihver devletler- Eksen (dingil) devletler : Almanya, İtalya, Japonya

⁵¹ Müttefik devletler (Bağlaşık)- Fransa, İngiltere, ABD ve SSCB.

Türkmen kökenli imiş ve kolaylıkla anlaşıyorlarmış. Zengin aileler atlarını orman içindeki gürlüklere gizlemişler. Kız ve genç gelinler ise evde saklanıyor, dışarı çıkmaya cesaret edemiyorlarmış. Birkaç gün sonra bölükler Senovo demiryolu istikametine çekilmişler. 9 Eylül 1944'te monarşi yönetim yıkılıyor ve idareye Vatan Cephesi hükümeti geliyor. Bulgaristan taraf değiştirerek müttefikler tarafından (Sovyetler Birliği, ABD, İngiltere, Fransa) savaşa katılıyor. Bu katılım iki aşamalı olarak geçiyor. Birinci aşama Eylül- Kasım 1944 aylarını kapsar, ikinci aşama ise Aralık 1944'te başlayıp Mayıs 1945'e kadar devam eder. Savaş Ravno köyündeki hayatı etkiler. 30 Bulgar genci seferber edilir. Onlardan 1'i şehit düşer, 3 kişi ise yaralanır.

Türk ailelerinden, orduya lojistik ve geri hizmetler için şu kişiler seferber edilmiştir:

- 1.Mehmet Aliev Pıdikov- 2'nci aşama savaşlarına katılmış.
- 2.Sali Saliev Aşimov- 2'nci aşama savaşlarına katılmış.
- 3.Süleyman Mehmedov Külev- 2'nci aşama savaşlarına katılmış.
- 4.Süleyman Osmanov Solakov- 1'nci aşama savaşlarına katılmış

YEDİNCİ BÖLÜM

GEÇİM

Tarım

Ezelden beri Ravno köyündeki nüfusun esas geçim kaynağı tarımdır. Buğday, arpa, mısır, fiğ, akıllı ve deli darı, mercimek, fasulye, kenevir ve diğerleri yetiştirilir. Rus- Osmanlı 1877- 1878 harbinden sonra diğer birçok yerleşim yerlerin aksine, *arazi hemen büyük toprak sahiplerinin eline geçmiyor*. Bu nedenle nüfusta gözle görülecek toplumsal ve sosyal bir farklılık yok. Ana kütlenin 15 ile 25 dekar arazisi var. Bunlar başka yerleşim yerlerinden gelen Türk'lerdir. Bir düzine⁵² ailede ise, 50 ile 80 dekar verimli topraklar bulunmaktadır. 100-150 dönümlük toprak sahipleri parmakla sayılacak kadar azdır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük ailelerin dağılması başladı. Müslüman ailelerde miras paylaşımı Şeriat yasalarına uygun yapılıyordu. Erkek kardeşler arasında eşit paylaşım yapılır, kızlara ise erkek kardeşlerin yarısı veriliyordu. Dobruca'dan gelen Bulgar ailelerin her birine hükümet kırkar dönüm tarla veriyor. Türkiye'ye göç eden aileler, topraklarını çok ucuz veya parasız, yeni gelen Bulgar ailelerine bırakıyordu. 1965 yılına kadar ormanların yarısı köklenip, işlenir tarım arazilere dönüştürüldü. Verimliliği iyileştirmek için, arazisi fazla olan çiftçiler, tarlaların bir kısmını nadas⁵³ bırakırlardı. İlkbahar ve sonbaharda tarlalarını gübrelemek için bazı köylüler, koyun sürülerini tarlalarda yatırıyor. Kurtlardan korumak için barınak

⁵² Düzine- Aynı cins on iki varlıktan oluşan çokluğa düzine denir.

⁵³ *Nadas*- işlenen tarlanın belirli bir süre boş bırakılmasıdır

yerlerini hafif çitlerle çevreliyorlar. Çok emek kaybetmeden, doğal olarak tarlalarını gübreliyorlardı.

Genelde, toprağın işlenmesi, ucuna demir takılmış ağaç sabanlarla olurdu. Köyümüzde onlara "Kara saban" denirdi. Daha sonraları demir pulluklar devreye girdi. Bu araçlar öküz, manda ve atlarla çekiliyordu. Bugün, köyün arazileri yüksek teknoloji tarım makineleri ile işlenmektedir. Köyümüzdeki arsalar büyük ve köylüler küçük boyutlu tarım makineleri ile bahçelerini işlemektedirler.

Ekim

Tarımda, ekim işi çok önemli bir andır. Ekim işi güz ve bahar aylarında olur. Atalarımızdan kalan öz sözler, nesilden nesile aktarılmaktadır:

"Yüz, sabanı düz" (Kasımdan 100 gün sonra sabanını hazırla)

"Yüz on, tarlaya kon" (Kasımdan 110 gün sonra, tarlaya git)

Çiftçi tarlayı sürüp, hazırladıktan sonra ekim işine başlar. Eline bir şinik alır ve ekmeğe başlar. Sağ ayağını her yere bastığında, avucuna tohum alıp, etrafına yarım daire şeklinde saçar. Ekilen tohumlar, ince çubuklardan örülmüş sürgülerle örtülür. Sürgünün üstüne ağırlıklar konulur veya çoğunlukla sahibin kendisi biner. 1935'ten sonra demir dişli tırmıklar kullanılmaya başlandı.

Hasat

Uzuncaalan'da hasat yerine "*orak*" denilir. Tarımda en gergin ve sorumlu bir faaliyettir. Çiftçi orağın başlayacağı günü, tarlalarını gezip, ayarlar. Aile sakinleri sabahın erken saatlerinde tarlaya giderler. Çiftçi hayvanlarla meşgul olurken, diğerleri çabuk elden bir demet ekin biçip, bağlar ve sahibin önüne dikerler. Hasılâtın bol ve bereketli olmasını dileyen kişiye, tarla sahibi para ikramiye eder. Yardımlaşma ve dayanışma olayları, şarkı ve türkülerle imeceler halinde olur. Orak biçenler desteleri yere bırakırlar. Tecrübeli birisi onları toplayıp, demetlere bağlar. Gün sonunda demetler beşerleme veya dokuzarlamalar yapılarak, bir araya toplanırlar. Demetler harmanlara taşınmasından önce, ilgili devlet makamları, bozulmuş ve hendekli yolları gönüllüler sayesinde düzeltirler. Angıç kanatlı arabalara demetler yükletilir. Yüksek oldukları için üst tarafa, uzun bir sırık uzatılıp, sağlam bir urganla (sicim) arabanın angıçlarına sıkı sıkıya bağlayıp, harmana taşınılırdı. Eskiden her evin bir harman yeri mutlaka vardı. Bu çiftçilikle uğraşanların olmazsa olmazlarındandı. Umumiyetle harman ev yakınında, iyi düzeltilmiş ve çiğnenmiş, özel bir yerdir. Yığın (yuvun) dediğimiz yuvarlak bir daire biçiminde, demetler harman kenarına yığılırdı. Taşıma işi bitince, demetler harmana, ortadan başlayarak, kenara doğru dağıtılırdı. Buna demet dağıtma denirdi. Bundan sonra öküzlerle veya koşumlu atlarla üzerinde gezinilip yasılılırdı. Köyümüzde genellikle düven kullanılırdı. Düven harmanda ekinlerin tanelerini sapından ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzeyinde keskin çakmak taşları çakılı olan, kızak biçiminde bir araçtır. Çakmak taşları "Çakmaklık" denilen mevkide bol bol bulunmaktadır. Düven üzerine binmek, çocuklar için zevkli bir olaydı. Ev sahibi düvenin üstüne binip, uzun bir urganla (sicim) hayvanları yöneltirdi. Bazı köydeşlerimiz harmanın ortasına bir kazık diker ve sicim ile atları bağ-

layıp gezdirirdi. Sicim kaziğa dolandır, atlar yakınlaşır ve sonra atları ters koşturup harmanın sonuna kadar sapları çiğnetirdi. 3- 4 defa diren⁵⁴ veya yaba ile harman aktarılıp çevrilirdi. Yabalarla saman bir tarafa ayrılır. Tabanda kalan taneler tırmık veya gelberi ile ortaya toplanırdı. Harman savurma işi, akşamüstü esen rüzgâr çıkınca yapılırdı. Rüzgar yardımı ile tane ve saplar bir buçuk metreden aşağı bırakılır, taneler alta, samanlar biraz daha ileri düşer, birbirinden ayırmağa çalışılırdı. Ayıklanan tane, çuvalara doldurulur, gelecek dönem tohumlukları ve değirmene gidecekler ayrılıp, ambarlara götürülürdü. Samanlar ise targa veya arabalar ile samanlığa taşınırdı. Daha sonra, 1940'lı yıllarda, tınaz makineleri ve traktör ile çalışan harman makineleri ortaya çıktı. Günümüzde bu şekilde ekim ve hasat toplama olmuyor. Bu işler modern ve yüksek kaliteli biçerdöverlerle yapılmaktadır.

Hayvancılık

Uzuncaalan'da öncelikle küçükbaş hayvancılıkta süt, et, deri ve yünleri için koyun, keçi, büyükbaş hayvancılıkta ise etinden, sütünden ve gücünden yararlanmak için inek, manda, at ve eşek bakılmaktadır. Köylüye yardım etmek amacı ile 1940 yılında eski muhtarlık avlusunda damızlık hayvanlar için büyük bir ahır inşa ediliyor. Uzun yıllar ahırdaki bakıcı Ali Molla Osman'dır. Ahır, yanındaki ambar ve muhtarlık binası 1952 yılında yıkılıp, yerine Türk okulu kurulmuştur. Küçükbaş hayvan sürüleri Çobanlar, Hacı Veysallar, Memişler, Muratlar, Zeynallar, Cıbalar, Kristü Çakırov, Mirço Kovaçev ve Angel Gaydarov sülâleleri bakıyordu. Büyükbaş hayvan ise Yaşar Haşimov bakıyordu. Onun ahırında daima 30- 40 adet inek, düve ve buzağı vardı. 1958 yılında Ravno'da 137 adet inek, düve ve dana, 832 adet koyun ve kuzu varmış. Bugün sadece 1 aile inek bakıyor. Şimdi koyun sayısı hızlı bir şekilde azaldı, yaklaşık 40 adet kalmıştır. Hüseyin Feyzulov tarım şirketinde 1 sürü inek bakmaktadır.

Tarımda kooperatiflerin kurulması

İkinci Dünya Savaşından sonraki ilk yıllarda tarım, arazinin ilkel şekilde işlenmesi, düşük verimler ve dayanılmaz devlet vergileri ile karakterize edilmektedir. Her tarafta olduğu gibi, Ravno köyünde de hükümet ve parti temsilcileri, Sovyetler Birliği usulü, tarım kooperatifleri kurulması için baskı yapmaya başladılar. 15 Haziran 1950 senesinde 34 kişi kültürevinde (çitalişte) Sovyet usulü Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği (Trudovo Kooperativno Zemedelsko Stopanstvo- TKZS) kurdular. Onların arasında hiçbir Türk çiftçi yoktu, çünkü kooperatiflere güvenmiyorlardı. 9 Ağustos 1950 tarihinde eski, terkedilmiş. Türk mezarlığı ve Çerkezlik mevkiindeki köy arazisinin bir kısmını içeren geniş bir alanı, kooperatif avlusu için verilmesine karar alındı. Mezar taşlarını ve merhumların kemiklerini çıkararak küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar için saya ve ahırlar inşa etmeye başladılar. Aynı yıl Kasım ayında kooperatife ilk Müslüman ailelerinden İsmail Yakubov ve Hasan Ahmet Çancı kabul ediliyorlar. 1951 yılında Mehmet Hasanov Cıba kooperatife üye oluyor. 1950 kış ayları ve 1951 yılı baharında ortaya çıkan güçlükler yüzünden kooperatifi terk etme başvuruları yoğunlaş-

⁵⁴ Diren- Yerel halkın "digrene" verdiği ad.

yor. İlçe yönetimi tedbirler alınca, bazıları evlerini terk edip, gizli illegal hayata geçiyorlar. Peşlerine düşen polis ve jandarma bölükleri haftalarca köyün etrafını makineli tüfeklerle kuşatıyorlar. Çok geçmeden illegal hayata geçenlerin izini bulup, Belço Nikolov Petrov'u Silistre ili İşirkovo köyü mağaralarında öldürüyorlar. İvan Raçev İvanov'u tutukluyorlar ve hapishaneden hapishaneye naklederken, firar ediyor ve Türkiye sınırına yakın bir yerde öldürüyorlar. Tarım kooperatifin güçlenmesine rağmen, köyde halen çok sayıda özel çalışan çiftçiler var. Bunların çoğu Türk ailesi ve birkaç zengin Bulgar sülâlesi. 1955 yılında Kubrat ilçe idari ve parti yönetimi, bölgede özel çiftçi bırakmamak için son hücumu geçiyor. Muhtarlığa ilkönce köy münevverlerini çağırıyorlar. Üye olmazlarsa işten azledileceklerini ve sürgün edileceklerini söylüyorlar. Öğretmen Ahmet Hüseyinov Veysalov, Ahmet Osmanov Cıba ve Ali Abtulov Hasanov üyelik dilekçelerini imzalıyorlar. Onlardan sonra İsmail Dahilov (kültürevi büfesinde çalışmakta), Mehmet Osmanov Solakov, Rasim Ahmedov, Hüseyin Kadir Kanderici ve Seliman Osmanov Solakov üye oluyorlar.

1956 yılı Mart ayında zorunlu üye olma başlıyor. Ravno köyü eski sakini ve muhtarı, Kubrat Komunist Parti memurluğunda çalışan Dimitir Kostov Popov, diğer görevli ve milisler eşliğinde köye gelirler. İlk başta, Türk nüfusunun yetkili, zengin ve manevi liderleri muhtarlığa çağırılıp, işkenceler yapılıyor. Geceleri geç vakide kadar mahzende kapalı tutuyorlar ve ertesi gün birkaç kez daha bu tekrarlanıyor. İmzalayıp, razı gelenleri serbest bırakıyorlar. Raço Ivanov Uzunov'un yayınlanmamış anılarında yazdığı şudur:

"...Kooperatifleştirme hareketini hızlandırmak ve kitleleştirme amacı ile Ravno köyü eski sakinleri ve muhtarı, Kubrat Komunist Parti memurluğunda çalışan Dimitir Kostov Popov ve Petir isminde başka bir görevli, milisler eşliğinde köye gelirler. Bu iki kişinin yönetmenliği altında "gönüllü" üye olma dilekçesini imzalayanlar serbest bırakılıyordu. Kabul etmeyenler ise işkence görüyor, tabanca ile göğüslerine vuruluyor, sakallarından tutup, mahzene kapıyorlardı. Hafızlar sülâlesinden Süleyman dede bana ağlayarak:

"Çok döğdüler, sakalımın tüylerini asılıp yoldular, sonra da ayaklarımdan bağlayarak mahzene tepesi üstü asacaklarını söylediler. İmzaladım, kurtuldum"

Çok sene sonra hikâyeyi oğlu Ahmet Süleymanov 1994 yılında devam etti:

"Karanlıktı. Belediye önünde babamı bekliyordum. Gitmesine izin vermişlerdi. Çıktı. Ayaklarının üstünde zor duruyordu. Yanına gittim. Kolundan tuttum. Güçlülkle: "İmzaladım, sırtımdaki deriyi kurtardım", dedi. Eve varınca, tüm aile efradı toplandık, iki koyun kestik. Vücutundaki ezik acılarını azaltmak için, sıcak koyun derisine sardık. Üzülüyordu, ağlıyordu. Tarlalar, hayvanlar, çiftçi aletlerin hepsi elinden alındı. Kooperatif malı oldu. Gayret edemedi, 40 gün sonra vefat etti. Uzun yıllar yaşayabilirdi"...

Köyün orta halli ve itibarlı çiftçileri aynı şekilde çağırılıp, dilekçe imzaladılar. Hasan Hacı Ömerov'u, köy imamı Hasan Usta'yı ve diğer zenginleri ikna etme amacı ile komşu Glodjevo köyü muhtarı Yusuf Karabacak'ı köyümüze getirdiler. Onu, zorunlu devlet vergileri toplama yıllarından tanıyorlardı. Sandalyeye oturmuş, elindeki ta-

bancayı, masanın bir ucundan diğer ucuna, gürültü ile değiştiriyormuş. Hiçbir söz söylemeden, kaşlarını çatarak duruyormuş. Çağırınlar onun kan dolu gözlerini görünce, çabucak dilekçelerini imzalayıp, çıkıyorlarmış. Birkaç gün içinde, çingeneler hariç, tüm köy aileleri kooperatife üye oldular.

İlk yıllarda yeni kurulan kooperatif önünde çok zorluklar çıkıyor. Yeni kooperatif idari yönetimine Türkler'den Abil Abilov Halilov, Feyzula Mustafov Müvselov ve Seliman İbrahimov Pehlivanov seçiliyorlar. Ailelerden toplanan küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar için sayalar ve ahırlar inşa ediliyor. Devlet tarafından verilen makineler ile tarımda yeni devir başlıyor. Köyde yaşayanlar için yeni meslek ve işyerleri yaratılıyor. İşsizlik ortadan kalkıyor. İlk yıllarda memnun olmayan köylüler, kısa bir süre sonra, yeni evler kuruyor, çocuklarını okutuyor, köydeki sosyal, kültür ve spor etkinliklerine katılıyorlar. Gençlerin çoğu şoför oluyor, tarım makinelerini kullanıyor ve hayvancılıkla meşgul oluyordu. Kadınlar ise tütün ve sebze yetiştirme işlerinde çalışıyordu. Kooperatif koyun fermasında seneler boyu Süleyman Solakov yönetici idi. Son senelerde ise İbrahim Efraimov ve Rujdi Solakov aynı fermada yönetici idiler. İlk senelerde Hasan Hacı Ömerov ve Mehmet Mehmetşerifov Veysalov ve daha sonraları Mehmet Osmanov (Cıba) tarımda yöneticilik yaptılar. Şaban Osmanov emekli oluncaya dek tarım alanında yönetici idi.

1958-1959 döneminde devlet yetkilileri, tarım kooperatiflerini sağlamlaştırma amacı ile komşu köy kooperatiflerini birleştirerek, bir idari çatı altına toplamaya başladılar. Köyümüz küçük olduğu için ilk önce Glodjevo, daha sonraları Prostorno köyü kooperatifleri ile birleştirilme teşebbüsünde bulunulsa da, halk razılık vermeyince, Kamenovo köyü "Klement Gotvald" kooperatifi ile birleşti. 1970-1971 yıllarında tarım kooperatiflerini daha büyük çatı altına toplayarak, devlet Tarımsal Sanayi Kompleksleri (APK- Agrarno Promişleni Kompleksi) kurdu. Ravno, Kamenovo, Topçii, Prostorno, Senovo, Krivnâ ve Glodjevo köyü tarım kooperatifleri bir araya getirildi ve idari yönetim Senovo köyü yerleşim yeri oldu. İşlenen tarım toprakları artık kişinin malı olmaktan çıkmış, devlet malı olmuştu. Tarımda mekanizasyonun devreye girmesiyle iş gücü ihtiyacı önemli ölçüde azaldı. Bulgar aileleri Kubrat, Razgrad ve Rusçuk şehirlerine göç etmeğe başladılar. Köydeki İlköğretim Okulu'nda eğitimini tamamlayan Türk çocukların tamamı, şehirlerdeki lise ve meslek okullarında tahsil görüyor, yeni meslek sahibi oluyor, köyü terk edip, şehirlerdeki fabrikalarda çalışmaya başladılar.

Bulgaristan'da 1990'daki demokratik değişikliklerden sonra, tarımda radikal değişiklikler oldu. İlkönce Ravno köyü tarım kooperatifi etraf köylerden ayrılarak, köyün topraklarını kendi başına işlemeğe başladı. Yeni kooperatif başkanı Kerim Eşrefov seçildi. Devlet kararı ile bu kooperatiflerin varlığına da son verilince, toprak ve hayvanları tekrar sahiplerine iade etmeğe başladılar. Tarlalarını alan köylülerin elinde sürüp, ekmek için güç ve makineler yoktu. Yeniden, gönüllü olarak, bir araya gelip, yeni tarım kooperatifleri kurdular. Günümüzde tarım topraklarını işleyenler :

"Şampion" şirketin başkanı Hüseyin Feyzulov 25000 dekar üstünde toprak işlemektedir. Bölgede tarım ile meşgul olan bu güçlü şirket, kendi özel tarlalarından başka Ka-

menovo, Topçii, Prostorno ve Senovo yerleşim yerlerinde, dürüstlüğü ile güven kazanarak, yüzlerce köylünün isteği üzere, topraklarını kira ile işlemektedir. Çağın en modern traktör, biçerdöver ve diğer mekanizasyonu ile çiftçilik yapan Hüseyin Feyzulov, kooperatif avlusunda tahıl depoları, inek ferması ve koyun sayaları inşa etti. Kamenovo köyünde depolar, mağaza ve meyhanesi vardır. Şirketinde 35 üzerinde işçi çalışmaktadır. Tüm aile efradı- oğul, gelin ve torunlar, becerilerine göre, şirketin ayrı ayrı bölümlerinde görev almışlardır.

1993 yılında adliye kararı ile köyde iki adet yeni tarım kooperatifi kayıtlanmıştır.

1. "Ustrem" (Atılma, Hamle) Üretim ve Tüketim Kooperatifi (Proizvodstvena Potrebitelska Kooperatsiya)

Kerim Kerimov Eşrefov kooperatif başkanı seçiliyor ve heyeti idarede Şaban Osmanov, Süleyman Kerimov, Mehmet Abilov, Anton Tihov, Mustafa Mehmetşerifov ve Ali Veliev Hasanov yer alıyorlar. Günümüzde kooperatif 2500 dekar tarla işlemektedir ve Kerim Eşrefov başkandır.

2. "Zadruqa" (Topluluk) tarım kooöeratifi (Zemedelska kooperatsiya- ZK)

Şaban Mehmedov Müvselov kooperativ başkanı seçiliyor ve heyeti idarede Georgi İvanov, Mehmet Osmanov (Cıba), Slavço Ençev, İvan Petrov, Ali Aptullov, Ahmet Süleymanov, Radko Raçev ve İsmail Abtulov yer alıyorlar. 1999 yılında Şaban Mehmedov'un yerine Georgi İvanov başkan seçiliyor. Günümüzde kooperativ 3500 dekar tarla işlemektedir. Başkan ise Zülkâr Hüseyinov'tur.

Zanaatlar

Temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığın yanı sıra aileler daha fazla gelir almak için el işleri yapıyordu. Usta-çırak ilişkisi ile sürdürülen bu el işler eğitimi daha çocukluk yıllarında başlardı. Ustanın yanında yıllarca çalışan çırağa, sınavdan sonra kalfalık unvanı verilirdi. Zanaatın tüm hünelerini öğrenen kalfa, aynı zanaat ustaları önünde, becerisini göstermek için sınava tutulurdu. İyi performans gösterdiği takdirde, usta unvanını alır, dükkân açma ve yanında çırak ve kalfa çalıştırma hakkına sahip olurdu. Eskiden köyümüzde yaygın olan zanaatlar *kahvecilik, berberlik, marangozluk, bozacılık, demircilik, hamutçuluk, terzicilik, fıçıcılık ve inşa ustalığı idi*. Aynı zamanda, Uzuncaalan'lılar kiracılık ta yapıyorlardı. Tüccarların satın aldığı odun ke-restelerini ve diğer malları öküz ve manda arabaları ile Razgrad, Kubrat, Rusçuk ve Tutrakan pazarlarına taşıyorlardı. Eşkiya baskılarından korunmak için yolculuklarını grup halinde yalnız gündüz yapıyorlardı.

Macunculuk; Dönemin en popüler zanaatı idi. Macun kazanların yanından geçerken tüm çocukların ağzının suyu akardı. Hele tavaların sonunda kalan beyaz köpüklü macunun kokusu ve lezzetine doyum olmazdı. Başlangıçta, her aile ürettiği karpuzlardan, evde karpuz macunu kaynatıyordu. Daha sonra şeker pancarı ve şeker kamışından yapmağa başladılar. Hayvanlar ile döndürülen silindirik preselerde, kamışı sıkıştırıp, suyu çıkarılır ve tavalarda kaynatılırdı. Benzer kazanlar Orta Mahalle'de Stoyan Todorov Çakirov ve Küçük Mahalle'de Hüseyin Mehmedov Çobanov'ta vardı.

Yıllar sonra, Rusi Dobrev, Mustafa Mehmedşerifov, Nedelço Grınçarov evlerinde pancar macunu kaynatmağa başladılar. Günümüzde pancardan macun yapmak için kazan yalnız Sadık Mehmedov'un evinde vardır.

Razgrad ve Rusçuk şehirlerinde ün kazanmış *tatlıcılarımız* Vasko Vılçanov ve Donço Raçev'tir. Günümüzde köyün tatlıcısı Kadir Abilov Kadirov'tur.

Boza, Emin Dahilov ürettiyordu. Mahalleler arasında ve düğünlerde boza güğümünü omuzlarında taşıyıp, dolaşırdı. Daha sonraları kardeşi İsmail Dahilov (Çiçek lakabı ile bilinir) evinde boza ve renkli köy şekerleri üretmeye başladı. Günümüzde, bu sülâleden köyümüzde yaşayan yoktur. Küçük Mahalle'de Ceferler sülâlesi de boza ürettiyordu. Bu yüzden onlar Bozacılar olarak ta bilinir. Günümüzde, bu sülâleden köyümüzde yaşayan yoktur.

Dülgercilik; Köydeki hayatın her aşamasında, yaşamak için ev ve çiftçilik ile ilgili binaların yapılması ihtiyacı büyüktür. Dülgerler, yapıların kaba ağaç işlerini yaparlar ve köy halkı arasında itibar gören kişilerdir.

Günümüze kadar hatırlanan *inşaat* ustalar şunlardır: Topallar'dan Mustafa inşaat ustasıdır. Bu sülâleden Bursa'da yaşayan beşinci kuşak torunu Hikmet Topalov (Şen), ataları Mustafa için ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısında Uzuncaalan ve Güzelcealan'da birçok binalar yaptığını anlatıyor. Onunla ilgili rivayete göre, atası Mustafa, binanın çatısına erilince, gür ve güzel sesiyle, komşulara seslenip, verilen hediyeler için maniler okuyormuş. Kazanda salça kaynatan eşi onu dinlerken, kazana yaklaşan küçük çocuğu farketmez, çocuk kazana düşer ve feci şekilde ölür. Köyümüzün anılmış ustaları arasında Beytulla Kanderici, Mehmet Sadıkov, Hüseyin Muradov, Kundaksızlar'dan Ahmet, Mehmet ve Mustafa Veysalov kardeşler, Ali Veliev, Hakkı Zeynalov ve Bulgarlar'dan Veliçko Kurtev, Yordan Kutsarov, Donço Tsonev bulunmaktadır. 1965-1990 yılı döneminde, köyümüzden 32' den fazla işçi Razgrad İnşaat ve Montaj şirketinde çalışıyordu. Sabah ve akşamları otobüsler ile iş yerlerine gidip geliyorlardı.

Doğramacılık. Doğramacılar kapı, pencere, raf vb. ağaç işlerini yapan kimselerdir. İşliklerinde el aletleri ile verilen siparişlere göre kapı ve pencere yapan, çok az usta vardı. Aranılan doğramacı Hasan Muradov'tu. Bulgarlar'dan ise Dimitir Popov, Radi Minkov anılmış doğramacı idiler.

Demircilik- Arabacılık. Geleneksel bir zanaattır ve diğer zanaatlara göre daha hızlı gelişmiştir. Ustaların küçük işlikleri (atölyeleri) vardı. Ham madde demiri ısıtarak basit el aletleri ile kapı kilitleri, pencere doğramaları, kazma, kürek, orak, balta, nacak, çapa, keser, satır, ekmek sacı, kapı sürgüleri, kara saban demirleri, çapa kürek yivileri ve çeşitli boyda nal üretip, atları nallarlardı. Ağaçtan öküz ve manda arabaları ve daha sonra taliga denilen at ve eşek arabaları yapıyorlardı. Köyümüzdeki ustalar, özel eğitim almadan, kendi kendilerini yetiştirmişlerdir. Kendiliğinden zanaatı benimseyenler, Hasan Yakup (Hasan Usta), oğlu Ahmet, Memiş Adem ve Ahmet Muradov'tur. Bulgarlar'dan bu işle meşgul olanlar Todor Kovaçev, Georgi Kolev- Perlito,

Petir Vasilev ve Stanü Petrov idi. Günümüzde Sadık Mehmedov tek demirci ve araba ustasıdır.

Berberler. Berber, erkek saç kesen, sakal ve bıyık tıraşı yapan kişidir. Yirminci yüzyılın başlarında Orta Mahalle'de, Berberler sülâlesinden Mehmetşerif ünlü berberdir. Atölyesi yoktur. Evindeki kahvehanede tıraş ediyormuş. Yaptığı tıraşın ödemesini, hasat toplamından sonra, zahire karşılığı alıyormuş. Oğulları Mehmet, Ali, Necip ve Recep babalarından öğrendikleri zanaatı senelerce işlemişler. Küçük Mahalle'den Abil Abilov uzun yıllar boyunca köyde atölyesi olan tek berberdi. Bugün köyde berber yok. Orhan Tahirov ve Berberler sülâlesi torunu Alâidin Aliev evlerinde nadi-den saç kesme işlerini yapıyorlar.

Ayakkabı tamiri ile Berberler sülâlesinden İbrahim Bilâl meşgul oluyormuş. Ayakkabı tamiri ve hamutçuluk ise Kosta Koev yapıyormuş.

Değirmencilik. Seneler öncesi un öğütme işleri evlerde bulunan el değirmen taşları ile yapıyormuş. Daha sonraları Kamenovo köyünden geçen Topçiyka nehri boyunda, Hasan Ramizov'un anılarına göre, 13 adet su gücü ile işleyen "karadjeyki" denilen, su değirmenleri çalışıyormuş. 1930'lu yıllara kadar bu dere boyunda Cuguşlar, Eşrafalar, Solak Aptiler ve Hacı Hatipler sülâlelerin su değirmenleri varmış. Modern makineli değirmenler ortaya çıkınca, su değirmenleri önemini kaybetmişler ve yok olmuşlar. Her hane, evinde ekmek pişiriyormuş. 1949 yılında köyde ilk ekmek fırını kurulmuş. Uzun seneler Yakup İsmailov Belberov, Şaban Hüsmenov ve İliya Tsonev bu fırında çalışmıştır. Bu bina bugün posta binası olarak kullanılır. 1992 senesinde yeni fırın yapıldı ve özelleştirdikten sonra Hüseyin Feyzullov satın aldı. Feride Şakirova ve Halime Zeynalova burada uzun seneler fırıncı olarak çalışmıştır. Günümüzde bu fırın çalışmamaktadır.

Yorgancılık. Geleneksel Deliorman yorganları pamuk, ya da yünle doldurularak yatakta örtünmeye yarayan örtüdür. Yorganı yapmak için astar, renkli yüz kumaşı ve iç denilen dolgu malzemesi (pamuk, yün,,) iğne ve iplik hazır edilir ve her mahallede bu işleri yapan birkaç kadın toplanıp, imece usulü yorgan dikerdi. Daha sonraları Kabil Hacı Veysal'ın damadı Niyazi, Rusçuk'tan gelip, yorgan dikermiş.

Terzilik. Eskiden hayli rağbet gören terzilik günümüzde yok olma seviyesine gelmiştir. Erkekler yirminci yüzyılın 40'lı senelerine kadar çakşır taşıyordu. Köyde çakşır ustası Aleksandır Gençev idi. Daha zengin olanlar Kuyucuk köyünde Kara Mehmet'e gaytanlı çakşır diktiriyordu. Daha sonraları terzilik yapan ve yanında 4- 5 çırağı çalıştıran İvan Benov, erkek elbisesi dikiyordu. Türkler arasında terzilik yapan aileler yoktu. Terziliğin unutulmağa başladığı senelerde gençlerden Fikret Mehmet Abil ve Mehmet İdriz Besleme kısa bir zaman için erkeklerle pantolon diktiler. Bayan elbiseleri dikenler arasında, atölyesi olan kadınlar yoktu. Petranka Çakirova ve Seyde Ahmedova evlerinde bayan giysileri dikiyordu.

Kahvecilik. Türk mahallelerinin her birinde 3- 4 kahve odası varmış. Bu kahve odaları aynı zamanda, mahallenin misafir odası imiş. Etraf köylerden misafiri olan ev sahibi, misafirini odaya götürür, gecenin geç saatlerine kadar yapılan muhabbet sü-

resinde 2-3 defa kahve ikram ediliyormuş. Her yaş genç ve yaşlılar için ayrı kahve odaları varmış. Onlara görüşleri, inançları ve algıları yakın olan gruplar toplanıyormuş. Orta Mahalle'de Pıdık Tahir'in kahvesi köyde en temiz, Karaaliler sülâlesinden Feyzulla ise en iyi kahveci olarak hatırlanıyorlar. Bu mahallede Aleksandır Gençev'in kahvesi uzun seneler, camiye gidenlere hizmet vermiş. Eyüp Veliev'in evinde 1995 yıllarına kadar kahve odası vardı. Küçük Mahalle'de kahve odaları olan aileler: Hacı Osman kahvesi, Hacı Ömer kahvesi, Kundaksızlar'ın Ramiz dedenin kahve odası, Kanderci Aptulla odası, Berber Abil odası ve Seyithabiller odası. Bu köy odalarında tüccarlık amacı ile yalnız birkaç yerde kahve yapılıyormuş. Hanelerde çalışan kahve odaları günümüzde kalmamıştır.

Camcılık.1930-1940 yıllarında Ferat Kara Ruse'den cam getirip, camcılık yapıyormuş. 1980-2005 yılları arasında Mehmet Mehmetşerifov ve oğlu Yüksel camcılık atölyesi çalıştırmıştır.

Müziyenler. Uzuncaalan'da aranılan kişilerdir. Onlar olmadan nişan, düğün ve eğlenceler yapmak imkânsızdır. Maalesef, Türk aileleri arasında, tüm geçimini bu meslekten sağlayan yoktur. Müzik eğitimi almadan, yalnız içindeki müziğe karşı sevgi ve eğilimi karşılamak için, merak gösterdiği müzik aletlerini kullananlar, düğünlerde ortaya çıkıyorlardı. Bu boyda müzisyenler arasında İdris Besleme, Tahir Selimov, Nureddin Kırsıtlı, Ramadan Şabanov, Ahmet Hasanov, Şaban Muradov'u ve Seyfettin İbrahimov'u göstermek doğru olur. Bulgarlar'dan İvan Tsvâtkov, köyde ve ilimizde meşhur bir müzisyen idi. Razgrad "Napredik- 1869" kültüründe (çitalište) çocuklara akordeon dersleri veriyordu. Akordeon ustası Atanas Polifronov köy etkinliklerin daimi müzisyeni idi.

Ticaret

Ravno köyünde, On dokuzuncu asırda, ticaretin gelişmesine ait belge bulup, göstermek imkânsız. Razgrad Bölge Devlet Arşivi'nde, doğum ve evlilik olaylarını kaydeden kütüklerde, etraf köy ve şehirlerden gelen seyyar tüccarlar tanık (şahit) olarak yazılmış. Bu tüccarlar geçici olarak açtıkları dükkânlarda şeker, tuz, gaz, ayakkabı gibi temel ihtiyaçları gideren mallar satıyorlarmış. Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar köyde resmen çalışan dükkânlar yoktur. Köylü hasılatı topladıktan sonra ailesi için gerekeni ayırıp, yakınlardaki pazarları ziyaret ederek, hayvan ve bitkisel ürünlerini, ailenin ihtiyaç duyduğu malzeme ile değiştirmiş. Bu zamanlarda Küçük Mahalle'de Çoban İsmail'in kızı Kâfiye ve Orta Mahalle'de, Tırgovişte'den (Cuma) gelen İvan Uzunov, evlerinde çok küçük bakkal dükkânları açmışlar. 1922- 1926 yılları arasında Dobruca'dan kovulan Bulgar aileleri köye yerleşince, Simeon Avramov ve Raço Radkov daha büyük mağazalar açıp, çeşit mallar satmağa başlamışlar.

15 Ekim 1944 senesinde, yoksullaşan köy halkı için `Pçela` (Arı) adı verilen kredi kooperatifi kuruluyor. Kooperatif, açtığı mağazada üyelerine, temel ihtiyaçlarını karşılayan malları daha ucuz satıyor ve gereken iş aletleri satın almak için düşük faizli krediler veriyormuş. Kısa bir zamanda kooperatif faaliyet alanını genişleterek demirci ve araba ustası Georgi Simeonov'un önderliğinde işlik, Mehmet Mehmetşerifov Ber-

berov'un yönettiği berberlik atölyesi ve Simeon Mirçev'in yönettiği erkek elbise dikimi terzi atölyesi açıyor. Kooperatifin idari yönetmenliği altında 1947 yılında köy merkezinde mağaza, meyhane ve fırın inşa ediliyor. 1948 yılında kredi kooperatifi kapsamlı kooperatife dönüştürülerek, faaliyet alanını genişletiyor. İhtiyaçlardan fazla olan yün, mısır, deri, yumurta ve diğer ürünleri ailelerden satın almak için, alıcılar tayin ediliyor. Alıcılar, ellerinde sepetler ile mahalle mahalle gezip, yumurta topluyordu. Satın alınan her yumurta bir halkadan geçirilir ve içerisinden geçenler daha düşük fiyatla satın alınırdı. Daha sonra alıcılar evlerde yetiştirilen kuzu, ördek, kaz, tavşan, yemişlerden ise erik, kayısı ve üzüm satın almağa başladılar. Satın alınan hayvanlara karşılık, sahipleri aile bütçesine ek olarak, iyi para ve yem alıyordu. Köyde uzun yıllar alıcı olarak Hüsmen Osmanov (Kahveciler'den Hüsmen), Ramadan Selimov ve Hasan Ahmedov Besleme çalışmıştır. Sıcak yaz aylarında bazı yiyecek malların soğutulması için, derin kuyular kazılır ve kış aylarında buz tutmuş göllerden buzlar kesilip, derin kuyulara kat kat samanla örtülür ve yaz aylarında çıkarılırdı. Kooperatif 1953 yılında Kamenovo (Güzelcealan) Tüketim Kooperatifi ile birleştiriliyor. 1978 yılında köy merkezinde 2 yeni mağaza ve 1 restoran inşa edilmeğe başlıyor. Para yetersizliği yüzünden Razgrad İl Kooperativ Birliği inşaatı durduruyor. 1981 yılında köy muhtarı İsmail Abtulov'un sağladığı paralar ile inşaat sona eriyor ve resmi açılış yapılıyor. Yine aynı muhtarın Millet Meclisi'nden sağladığı paralar ile 1992 yılında yeni fırın kurulup, faaliyete başlıyor. Orta Mahalle'de Süleyman Külev, kendi evinde, kooperatifin kiraladığı odalarda, kahvehane çalıştırıyordu. Hizmete yakın, sabırlı ve ağırbaşlı Süleyman Külev, tercih edilen bir tüccardı. Günün her saatinde misafir ağırlamaya hazırды. Bugün mağazalar özelleştirilmiştir. "Ustrem" Üretim Tüketim Kooperatifi, merkezdeki mağazaları ve restoranı almıştır. Şaban Mehmedov Mürselov'un evinde bakkal dükkânı vardır. Kısa bir süre için merkezde Rujdi Mehmet Solak, evinde bakkal ve kahvehane açmıştır. Küçük Mahalle'de Zelkif Hasan Besleme, evindeki bakkal dükkânı ile kısa bir süre mahalle sakinlerine hizmet vermiştir. Son iki sene içinde Vasil Pırvanov okula yakın mevkide, yeni bakkal ve kahvehane inşa etti ve çalıştırmağa başladı.

Sağlık

Seneler öncesi köyde organize sağlık hizmetleri yokmuş. Hastalık durumunda, halk şifacılarından, hocalardan, büyücülerden, kırıkçılarından ve tedavi etme gücü olduğuna inanılan kişilerden yardım aranıyormuş. Hastalıklara ve kazalara doğaüstü güçlerin neden olduğu, ya da hasta kişinin yaptığı veya yapmadığı davranışlardan, başlarına geldiğine inanılıyormuş. İşte bu inanç, halk tıbbi uygulamanın temelini oluşturmuştur. Bu kişiler sahip oldukları tedavi etme yeteneğini, kendilerinden önce bu işi yapan baba veya anadan alırlar, yani ailevi bir yetenektir. Bu yetenek genellikle babadan oğula, anadan da kız evlâda, eğitim gerekmeden geçer. Hastalıkları, kendilerine özgü yeteneklerle ve olağanüstü yöntemlerle tedavi etme gücünde olduklarına inanılmış. Örneğin, köyümüzde kurşun döken, siğil ve yılanlık kesen, ballama ilâcı yapan, uçuk geçiren, bademcik tedavisi yapan, ruhsal bozukluğu tedavi eden, nazar-

dan korunmak için dualar okuyan, pek çok farklı kişiler varmış. Bunların bazıları günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Ballama denilen tedavi işini Ramiz Kundaksız'ın eşi Şafiye, kesme şeker üzerine dualar okuyup, üfürdükten sonra hastaya verirmiş. Günümüzde bu şekil tedaviyi kızı Aççe Ramizova benimsemiştir. Etraf köylerde ise ballama koca karı ilâcını bal ve kuru nane karıştırılarak yapıyorlarmış. Ramiz dedenin anası Firdevs ise göz intihaplarını, hastanın bağlı gözlerinin üstünde ıslak keten üsküle yakıp, gezdirir ve sonra temiz su ile yıkayarak tedavi ediyormuş.

Kılçıklı İbrahim Hoca *dua okumak* ve muska yapmak ile ruh bozukluğunu tedavi ediyormuş. Etraf köylerden gelen ve evin önünde saatlerce bekleyen at arabaları varmış. İplerle bağlı gelen ruh bozuklu hasta, hocanın duasından sonra gülererek gidiyormuş.

Eşrafalar sülâlesinden Sadık ve Ahmet Hoca, akıl bozukluğu hastaların tedavisi için dua okuyup, muska yazıyorlarmış.

El, ayak kırıkları ve burkulmaları Ömerağalar'dan Hüseyin dede ve Çobanlar sülâlesinden Şafiye İsmailova Çobanova tedavi ediyormuş

Fizollar'dan Vesile Kerimova Mustafafova hastalık sonucu gözlerde beliren kanı kesme şeker ile kazıyıp, alıyormuş.

Küçük Mahalle'li Sali Hüseyin Feyzulla'nın (Sali abba) kızı, Süleyman Külev'in ilk eşi Cevriye, şiddetli cilt bozulma hastalığını önlemek için "Yılcık" kesme usulü uyguluyormuş. Yılcık kesmek için belirli şartlar gerekiyormuş. Tedavi eden ve edilen, yılan öldürmüş olmaması, hastalığın özel duasını öğrenmesi ve yalnız Çarşamba günü gündeğümü ile gün batımı arasında yapılması gerekiyormuş. Hasta, kırmızı bir bez altına uzanır, tedavi eden kişi, hastanın belirli yerlerine bıçakla dokunur ve 10- 15 dakika süren duayı okurmuş. Bugün Cevriye'nin kızı Halime, yılcık kesme usulünü biliyormuş. Eyüp Veliev'in annesi Ayşegül Hasanova Velieva yılcık kesmenin başka bir usulünü uyguluyormuş. Vücudun kızarmış bölgelerini tıraş bıçağı ile yaralayıp, sarımsak sürüyormuş.

Kadeh vurma usulü ile tedavi etmek pek yaygın imiş. Her mahallede birkaç yaşlı kişi bu işi yapıyormuş. Korku, kaygı, depresyon, uykusuzluk ve kâbuslar yüzünden strese düşen kişiler, Körhasanlar'ın Feride'ye kurşun döktürüyorlarmış. Günümüzde kızı Acer Apbtulova Muradova bu hisleri yitirmek için kurşun dökmektedir.

Doğumlarda Anadolu nene, Selime Gafurova ve Ayşe Kerimova Belberova ebelik yapıyorlarmış.

Diş çekimi işlerini berber Mehmetşerif Belberov ve Abil Abilov yapıyormuş. Bu hizmeti sıklıkla Hasan Hasanov Fevziev de (Küçük Hasan) veriyormuş. Nadir de olsa diş çekiminden sonra enfeksiyonlar da oluyormuş.

Hasta atların tedavi edilmesini Orta Mahalle'li, köyün en zengini, Hacı Ömer,(Ömerağalar sülâlesi) 1878'de Rus-Türk harbinde evlerinde konaklayan, Rus veterinerinden öğrenmiş. Aile, yıllarca edindikleri bilgi ve becerileri, nesilden nesile

aktarmış. Yakın senelere kadar kapılarında daima hasta atları tedavi etmek için gelenler vardı. Köyümüzde artık bu sülâleden kimse kalmamıştır.

İştahsız olan büyükbaş hayvanların, buzağılar, inekler, manda ve atların tedavisi için Aptulla Hasan Kanderici aranıyormuş. Sivri uçlu bir biz ile hayvanın dilini delip kan akıtiyormuş.

Yirminci yüzyılın otuzlu ve kırklı yıllarında, cehalet ve yoksulluk içinde yaşayan halkımız, sık sık şifacıların yardımını arıyordu. Piyasada sabun, gaz, şeker, mutfakta kullanmak için yağ ve daha birçok şeyler yoktu. Kadınlar hayvan yağından ev yapımı sabun yapıyorlardı. Kişilerin neden kaşındıkları, bit veya uyuzdan mı, anlaşılmazdı. Bitleri temizlemek gaz ve sirke karışımı ile yapılıyordu. İlçe merkezi tarafından atanan bir komisyon, evlere giderek, yatak eşyaları ve kişi kıyafetlerini dezenfekte ediyorlardı.

Uyuz (gicik) için en önleyici halk ilâcı, sönmüş kireç ve kükürt karışımından yapılıyordu, Gereken yerlere sürüldükten sonra, dayanılmaz ağrılara neden olan karışımın iki kez uygulanması yeterliydi ve hastalık kayboluyordu.

Tıbbi yardım aramamanın başka bir nedeni ise Bulgarca'yı bilmemek idi. Doktora derdini ve acılarını Bulgarca anlatabilecek çok az insan vardı. Ruse'den gelen, Glodjevo köyünde hizmet veren ve Türkçe bilen feldşer (sağlık görevlisi) Petko'nun, çalışma gün ve saatlerini izleyerek muayene olmak için günlerce bekliyorlardı. Daha sonraları Kamenovo köyünde açılan sağlık evi Ravno köyü sakinlerine de hizmet vermeye başladı. Tarım kooperatifi tarlalarında çalışma sürecinde meydana gelen iş kazalarında acil yardım vermek için Seyde Efraimova ve Stoyanka İlieva kısa süren sağlıkçı kurslarına gönderildiler. Kendilerine iş kazalarında acil yardım için ilâç, bez ve malzeme dolu sağlık çantaları verildi. Köyümüzde sağlık ocağı 1959 yılında, köy muhtarlığın bir odasında, Razgrad'tan gelen sağlık memuru İvan Stefanov ile başladı. 1980 yılında sağlık ocağına, yeni bir giriş yaparak, muhtar İsmail Abtulov daha fazla odalar sağladı. Günümüze kadar sağlık ocağında çalışan feldşerler (sağlık görevlisi): Nasuf Rufadov- Bojurovo (Pınar Beş Evli) köyünden, Dimitir Kinev, İvan Pomakov, Hüseyin Ahmedov- Kundaksızlar sülâlesinden, Radi Dimitrov ve Stefan Enev. 1994-1996 arasında Varna'dan doktor Kiro Kirov hastaları muayene etmiştir. 1996 yılından günümüze kadar Nail Nail arası kesilmeden, köyümüzde sağlık hizmeti vermektedir. Hemşire olarak Rositsa Petrova, Ayşe Rufadova, Tatâna Georgieva, Mediha Beytullova ve Ferah Adil çalışmıştır. Diş hekimi olarak Kubrat şehrinden Petir Petrov çalışmış ve daha sonraları Rusçuk'tan Rayna Tütüncieva özel dişçi kabinesi açmıştır. 2000 yılında başlayan sağlık reformu kurallarına göre, köyümüzde çalışan aile hekimleri şunlardır: Dr.Reyhan Habil- Vetovo şehrinden, Dr. Beyzat Gavalcı- Razgrad'tan, Dr. Perihan Moka- Kubrat'tan ve Dr. Deyan Kolarov- Razgrad'tan. Ravno köyünden tıbbi eğitim alıp, köyümüzde çalışmayanlar: Cemile Mehmedova- feldşer (sağlık görevlisi), Emine Ramizova- hemşire, Stefanka Pırvanova ve diğerleri. Sağlık ocağında uzun yıllar hademelik yapanlar: Lûtsa Nedelçeva, Seyde Sarova ve Halime Hasanova.

PTT Hizmetleri

Köyde, posta hizmetlerinin gelişmesine ait hiçbir arşiv belgesi bulunamadı. 1844 yılı Uzuncaalaan Hristiyan nüfusu kayıt defterinde (№ 749, *ML..CRD, BOA- İstanbul*) sıradaki 16'ncı kişinin adı, 30 yaşındaki *Todor'un oğlu Çapar Vasil* kaydedilmiştir. "Çapar" kelimesinin diğer anlamı postacı, ulak, kuryedir. Lâkin hangi kurumlarda, hangi kurye servislerinde görevli olduğu anlaşılmamaktadır. Yıllar boyu köyde posta şubesi ve acenteliği yokmuş. Muhtar, mektup, telgraf ve küçük kolilerin teslim edilmesi gibi posta hizmetlerini yapacak bir kişiyi özel kurye olarak gösterirmiş. Kurye, toplanan mektupları haftanın ayrılmış günlerinde, Kubrat şehrindeki en yakın PTT şubesine teslim eder, köydeşlerimize gönderilenleri alıp getirir ve hanelere teslim edermiş. 1925 yılına kadar Postacı Hüseyin adı ile bilinen Hüseyin Ahmedov popüler kişi imiş. Sabah erken, yaya Kubrat şehrine gider, öğle namazını kılmak için köye döner ve öğleden sonra mektupları ailelere götürürmüş. Daha sonraları, her Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri Tsvâtko İvanov bisikletiyle bu işi yapmış. Çok az süre için Ravno köyü posta hizmetleri Pobit Kamık (Dikili Taş) köyündeki PTT şubesine verilmiş. 1922 yılında Kamenovo köyünde açılan PTT şubesi köyümüze de hizmet vermeye başlamış. 1940 yılında Ravno köyü ormanından kesilen ağaç direkleri, halk gönüllü kazdıkları kuyulara dikeyiyor. Posta uzmanları direktten direğe iki çelik özel tel uzatarak, Kamenovo PTT şubesinde bulunan, bir düşük gerilim aküsüyle beslenen, köyümüze gelen, yeni telefon hattını kuruyorlar. Telefon alıcı cihaz, muhtarlıkta odaya kurulu ve orada çalışan kâtip ona hizmet ediyor. Gerekğinde muhtarın emri ile gece nöbetçisi tayin ediliyor. Bu şekilde gece ve gündüz ilçe merkezi, il merkezi ve tüm yerleşim yerleri ile bağlantı sağlanmış oluyor. Postacı Şaban Beyrâmov Sadikov ve Penü Petrov her gün Kamenovo PTT şubesinden postayı getirip alıcılara dağıtıyorlar. Köyümüzde PTT şubesi, 1972 yılında muhtarlık binasında açıldı. İbrahim Efraimov Osmanov şubenin şefi tayin edildi. Okullarda, kooperatiflerde ve topluma hizmet verilen yerlerde ve iki özel ev telefonu açıldı. 1980 yılında PTT şubesi muhtarlıktan çıkarılıp, tamir ve tadilatın sonra, eski köy fırın binasına yerleştirildi. Artık köyümüze her gün posta arabası mektup, gazete, dergi ve koliler getiriyordu. 1980 yılında köy muhtarı İsmail Abtulov'un hummalı çalışması ve ısrarlı isteği ve halkın gönüllü emeğiyle, köy içi ve köy dışı kazılan 14 km uzunluğunda hendeklere, kablolar yerleştirildi ve otomatik telefon şebekesi kuruldu. Çok kısa sürede 154 ev telefonu açıldı. Kamenovo köyü şubenin bakımı ve iki köyün telefon hatlarındaki arızaları ortadan kaldırmak için Ravno köyünden Hilmi Arabaciev, telefon teknisyeni olarak atandı. Hemen hemen her aile günlük gazete ve periyodik basın dergilere abone oluyor. Verilen hizmetler genişledikçe, yeni kuryeler atanıyor. Şubede, telefon, parasal posta hizmeti, posta kolisi, emekli maaş verilmesi, toto fişleri kabulü, ödenmesi, gelen basın yayınların teslim işleri yapılıyordu. Yerel radyo yayını yoktu. Muhtarlık binasından, merkezdeki elektrik direğine çıkarılan hoparlör ile köy haberleri duyuruluyordu. İlk televizyon alıcısı 1965 yılında öğretmen Radko Raçev satın aldı. Günümüzde her ailede 2 veya 3 renkli televizyon alıcısı vardır. Çanak antenler sayesinde yüzlerce uydu

programları seyrediyorlar. 2005 yılından sonra Smirnenski (Beyalan) köyündeki "Netboks- Bilgariya" şirketi köye internet ve kablolu TV programları yayıyor. 70'ten fazla hane bu hizmetleri kullanmaktadır. Ersin Dinçer Hüseyin şirketin bölgedeki şebeke bakımı için teknisyen atanmıştır:

Ravno köyü PTT şube şefleri:

İbrahim Efraimov Osmanov – 1972 – 1974 seneleri

Hristina Nedelçeva Paskova - 1974 – 1977 seneleri

Sevdalina Stoyanova İvanova- 1977 (geçici olarak)

Sevdalina Staneva Aleksandrova - 1977 - 1997 (Kamenovo köyünden)

Ayşe Ramadanova Eşrefova - 1997 - 2013 seneleri

Seniha Şabanova - 2013- devam ediyor

Köyümüzde postacı (kurye) olanlar: Sevdalina Stoyanova İvanova, Fatme İsmailova Yaşarova, Nevriye Osmanova Beyramova, Fatme Eyubova Beyramova, Selime İbrahimova Salieva, Selime Halilova Halilova ve Rayfe Hasanova Hasanova. 1990 senesinden sonra abonelik basın yayınları büyük ölçüde azaldı. Sadece birkaç gazete ve dergi başlığı alınıyor. Tercih edilen gazete ise "Treta Vızrast" (Üçüncü yaş). Yerli radyo yayınları durdu. Bugün şube mektup, gazete dağıtır ve emekli maaşları, sosyal yardımları ve para transferlerini ödemektedir. İşlerin azalması dolayından şube şefi tüm işleri kendi başına yapar ve aynı zamanda Kamenovo PTT şubesinde hizmet vermektedir.

Köyde diğer geçim faaliyetleri

Halkın geçimiyle ilgili sorunlar her zaman idari yönetimin odağı olmuştur. 1930'dan 1946'ya kadar olan dönemde, Kamenovo belediye idaresi, Ravno köyünde yaşayanların hayatını ve yaşam ortamını iyileştirmek için önemli kararlar almıştır. Bu kararların hemen hemen hepsi köyde inisiyatif ve girişimcilik eksikliği nedeniyle yerine getirilmemiştir. Buna örnekler:

- *Kamenovo köyü Belediye Meclisi (tutanak № 28/03.10.1940)* aldığı kararla Ravno köyünde, çevredeki köylere hizmet verecek, modern bir tohum eleme ve temizleme tesisatı inşa etmeyi öngörüyor. Devletin yardımı ile inşa edileceği bilinmesine rağmen, ilgisizlik yüzünden karar yerine getirilmemiştir.

- *Kamenovo köyü Belediye Meclisi (tutanak № 8 /01.04.1941)* aldığı kararla, Milli Ekonomi Bakanlığı'nın 1936 yılı (№ 12/26.06.1936) tutanağına dayanarak, devletin teşviki ile Ravno'da "Yılanlık Kulağı" ve "İnce Kuru" (Dayama Kulağı) mevkilerinde taş ocaklarının yenilenmesi ve geliştirilmesini beyan ediyor. Buna rağmen taş ocakları geliştirilmemiş.

- *Kamenovo köyü Belediye Meclisi (tutanak №8/16-05-1944)* aldığı kararla Ravno'yu kümes hayvanları yetiştirme köyü olarak beyan ediyor. Tavukçuluk, civciv yetiştirme, kuluçka çıkışı ve hijyenik kümesler inşa edilmesi için belediye ücretsiz arazi belirliyor. Bakanlık, kümeslere gereken makinelerin getirilmesi ve montajı için parasal yardım etmeye hazır olmuş olsa da, bu fırsattan yalnız Petır Stefanov Belçev yararlanıyor. Yaylân mevkide arazi alıyor, makineler getirilmeden, köy usulü küçük bir kümes inşa

ediyor. 9 Eylül 1944 tarihinde Bulgaristan'da monarşi rejimi yıkılınca bu girişim de gelişmemiştir.

Lise ve meslek okullarında tahsil gören ve yeni meslek sahibi olan Türk gençleri, köyü terk edip, şehirlerdeki fabrikalarda çalışmaya başladılar. Köyde kalan iş gücü ise köye yakın işletme ve fabrikalarda, iş yeri bulup, işletmelere ait otobüslerle iş yerlerine gidip geliyorlardı.

- *MOK- Senovo (Madencilik ve Zenginleştirme Tesisi)*. Yirminci yüzyılın 60'lı yıllarında, Senovo kasabasında kaolin üretimi çok hızlı gelişti ve 3 vardiyalı üretime geçildi. Razgrad, Ruse ve çevre köylerden işçileri kendi otobüsleri ile taşıyorlardı. Köyden kadın ve erkek olmak üzere 52 kişi çalışıyordu. Bugün kaolin tesislerinde yaklaşık 20 kişi çalışıyor.

- *Razgrad garında "Dânko Stefanov" Düz Cam ve Porselen Zavodu'nda* (büyük sanayi müessesesi) 3 vardiyada çalışan işçiler için servis otobüsleri vardı. Bugün müessese çalışmamaktadır.

Köydeki gençlerin tercih ettiği meslek, şoför olmak idi. Devlet Otomobil İşletmesi (DAP) Senovo ve Kubrat'ta, Topçii ve Kamenovo taş ocaklarında, Senovo ve Vetovo kasabalarındaki kaolin maden ocağında, 27'den fazla şoför çalışıyordu.

Kadınlara iş imkânı sağlamak için 1988'de Ruse şehrindeki "*Arda*" Giyim Fabrikası, köyümüzde konfeksiyon atölyesi açtı. Atölyenin inşası, işçi seçme, eğitimleri ve işletmenin üretim faaliyete başlaması Seliman Aliev Kerimov'un himayesi altında oldu. 1998 yılında Glodjevo şehrinden Osman Cinliev'in "TRİMEKSİM" şirketi ve ortakları: Varna'dan Petir Nikiforov ve Razgrad'tan Behçet Hamdiev, atölyeyi satın aldılar. 13 yıl arası kesilmeden ürettikleri giyimleri Kanada "TRAVEL" şirketine ihraç ettiler. Sahipleri 2010 yılı sonunda çalışmalarına son verdiler ve atölyeyi Paris'ten "HE-JE-A" şirketine sattılar. Bugün atölye kapalı, hiçbir şey üretmiyor.

Spor

Ravno köyünde spor için arşiv belgeleri bulunmamaktadır. Spor hatıraları uzak geçmişte, düğün ve bayramlarda yapılan at yarışları ve güreşler ile bağlıdır. Köy çapında yapılan güreşlerde Hasan Hacıömer, Mehmet Kundaksız, Aptulla Kanderici, Sali Cuguş, Kosta Gençev, Ahmet Sali Arşim, Yusuf ve Kabil Haciveysel kardeşler alaya çıkıyordu. Bölgesel ve ulusal ölçekte seçkin sporcumuz olmamış. Organize spor aktivitelerinin başlangıcı 1930'larda başlıyor. Bulgar gençleri genellikle futbol oynuyor. Türkler katılmıyor. İlk futbol sahası bugünün dükkânları ve yeni fırının yerinde imiş. Daha sonra, günümüz parkın içinde ve oradan da Çingene mahallesindeki kurumuş göl içine değiştirilmiş. Senelerce faaliyet gösteren futbol takımı, Bulgar gençlerinin şehirlere gitmesiyle, 1960'tan sonra dağılmış. Türk gençleri spor etkinliklerine seneler sonra katılmaya başlıyor. Köyde futbol takımı olmaması yüzünden, Osman Recebov Molla, Osman Abtulov Hasanov ve Hasan Mehmedov Cambaz, senelerce komşu Kamenovo köyü futbol takımında oynamışlar. 1980 yılında köy muhtarı İsmail Abtulov, gençlerin yardımı ile Küçük Mahalle'de, Çoban Yasak'ta bir futbol sahası yarattı. Yeni kurulan futbol takımına "Pobeda" (Zafer) adı verildi ve 14 yıl boyunca Kubrat

bölgesindeki futbol elemelerine katıldı. Aktif futbolcularımız: Özcan Hacıömerov, Orhan Hacıömerov. Ridvan Solakov, Niyazi Yahov, Remzi Necibov, Fikret Ahmedov, Dinçer Hüseyinov. Yüksel Müstecibov, Gürsel Müstecibov, Dinçer Recebov, Erdinç Recebov, Ehliman Süleymanov, Yonuz Ademov, Mehmet Süleymanov Külev, Lâtif Hasanov, Yüksel Selimanov, Gençer Ahmedov, Fernu Mehmet Arabacı, Glodjevo'dan Niyazi Kasper, Krivnâ köyünden Recep Akov ve Ahmet Mustafafov. Antremanları Ruse şehrinden Boris Şopov, daha sonraları Osman Abtulov ve Seid Yusufov yürütmüştür. 1992'de futbol takımı faaliyetini durdurdu. Bugün köyde organize spor etkinliği bulunmamaktadır. 2001-2004 döneminde futbol sahası bozuldu, çimento direkler ve sahayı çevreleyen tel örgü kayboldu.

Avcılık

Ravno köyü ormanlarında zengin av hayvanları bulunmaktadır. Köydeki ilk av kulübünün kurulduğu tarih ve yöneticilerin adları bilinmemektedir. Yaşlılar, avcılarının sayısız olduğunu söylüyor. Sofya, Merkez Devlet Arşivleri'nde bir arşiv belgesinden, 1949-1956 yılları arasında, Ravno köyünde avcı kulübün başkanı Dimitir Kostov Popov ve Kubrat belediyesi Av ve Balıkçılık Derneği'n bir parçası olduğunu öğreniyoruz. Ravno köyündeki avcı kulübü 1958 yılında kayıt defterinden silinmiş ve avlanma arazisi Kamenovo köyündeki avcılara verilmiş. İlerleyen yıllarda köydeki avcı sayısı giderek azalmış, bitmiş. 1998 yılında İsmail Abtulov uzun bir uğraşından sonra, köyde yeniden avcı kulübü kurdu ve avlanma alanı olarak ormanlar bu kulübe verildi. Günümüzde kulüp başkanı Kerim Eşrefov'tur ve 27 avcı vardır. Sene içersinde avcılar av hayvanlarını gözetliyor, yem dağıtıyor ve çoğalmaları için hizmet veriyorlar. Komşu köy avcı kulüpleri ile ilişkileri derinleştirip, beraberce ava çıkıyorlar.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

DİN, EĞİTİM VE KÜLTÜR

Din

Köy sakinleri Ortodoks Hristiyanlık ve İslâm dinlerine mensupturlar.

Ortodoks Hristiyan dini.

Hristiyan olan Bulgarlar, On dokuzuncu yüzyılın 50'ci yıllarında, Uzuncaalan'ı tamamen terk etmeden öncesi, Orta Mahalle'nin doğu ve kuzeydoğu kesiminde yaşadığı bilinmektedir. Kiliselerinin bulunduğu yeri tespit etmek için hiçbir kanıt yoktur. Bürhan Hüseyinov Feyzullov'un evin önündeki bahçe, 1982 yılına kadar bir meydan imiş. Yaşlıların, atalarından dinledikleri anılara dayanarak, tahmin ediliyor ki, çok seneler öncesi bu meydanda bulunan yarı yıkık bina, ibadet binası- kilise imiş. Kamenova'ya göç edenler, orada yeni kilise kurmuşlar. Uzuncaalan'daki yarı yıkık kilise binası kendi kendine yıkılıp, ortadan kaybolmuş.

1922 yılından sonra Dobruca'dan gelen Hristiyan aileler, dini inançları ile ilgili ibadetlerini yapmak için bir ibadethane binası inşa edilmesi gerektiğini anlayarak, 1934 senesinde Atanas Kadinov'un inisiyatifi üzere, köyün merkezinde, özellikle ayrılan arsaya, küçük Hristiyan tapınağı kurmuşlar. Kendi aralarında gönüllü topladıkları paralar ile 1963 yılında Kolü Trifonov ve Zdravko Mihov'un teşebbüsü ile, tamir ve tadilât gören bina, ambonlu küçük bir kilise olmuştur. Yıllar boyunca, köyde yerli ve daimi dini hizmet veren papaz yoktur. İbadet için etraf köylerden haftada veya iki haftada bir papaz geliyor. Uzun süre Kamenovo köyünden papaz Şivarov, Razgrad ili Blagoevo'dan (Kızıl Murat) papaz Kınço, Topçu'dan papaz Brıçkov, Krivnâ köyünden papaz Vasilev ve Kubrat şehriden papaz Svetoslav Hristov, ibadet için kiliseye gelmiştir. Köyde Hristiyanlar'ın başka yerlere göç etmesi yüzünden, kilise bakımsız kalmış ve son yıllarda binada 2-3 defa küçük tamirler yapılmıştır.

İslâm dini

Ravno köyüne yerleşen ilk Müslümanların camileri hakkında yazılı bir kanıt yoktur. Söylentilere göre, ilk yerleşenler ibadet için odaları çubuktan örülmüş ve minareleri ahşap basamaklı mescitlere toplanırmış. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (BOA)- İstanbul, yayınladığı 382 numaralı Tapu Tahrir Defteri, 362 ve 363 sayfalarında, 1530 yılında Uzunlar karyesinde Hüsam veledi Hoca kaydedilmiştir. Günümüzde köyde ibadet için 1 mescit ve 1 cami vardır.

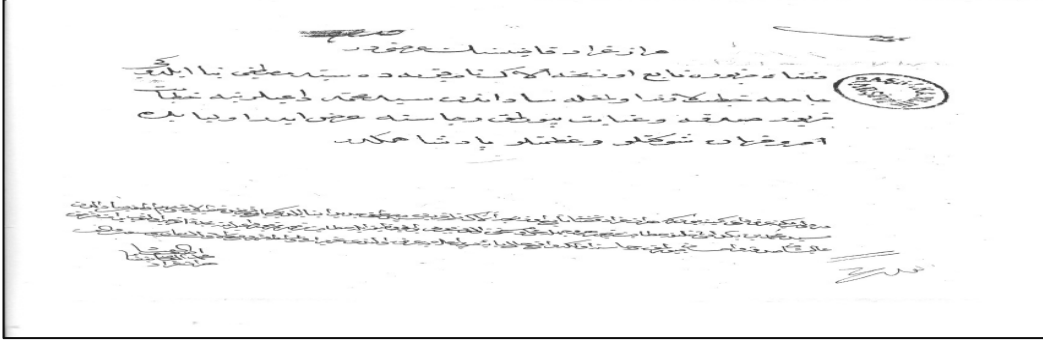
Mescit- Küçük Mahalle'de ibadet yeri

Verilere göre Küçük Mahalle'ye yerleşen ilk Müslümanların ibadet yeridir. Duvarlarını çubuktan örmüşler. Senelerce hizmet verirken, defalarca tamir edilmiş. Ferad Tahir Körhasan anlattığı anılarda, babası Tahir, 1877 yılında yapılan tamiri hatırlıyormuş. Son tamirler ise 1971, yılında olmuştur. Bu tadilât işleri Beytulla Hasan Kanderici, Aptulla Hasan Kanderici, Ramiz Adil Kundaksız, Mehmet Sadıkov ve mahalle sakinleri tarafından imece usulü olmuştur. İmece usulü 1993 yılında binanın dış sıvası yapılmıştır. Hafızlar sülâlesinden dini kişiler uzun seneler hizmet vermişler. 2006 yılında Hafızlar'dan Ahmet Süleyman Halil kendi hesabına çatıyı tamir ettirmiştir. Mescidin anılmış hocası Çemrek hocadır. Mahalle çocuklarını okutmuş ve imamlık yapmış. Molla Osman Hatip mescitte uzun sene imam imiş. Locva'dan Hafız Veli Hasan senelerce 5 vakit namaz kıldırmış ve yerleşip, köyde kalmıştır. Ferad Tahir Körhasan Türkiye'ye gidinceye dek imamlık yapmıştır. 1975– 1993 yılları arasında imam bulunamadığı için kapalı durmuştur. Anahtarlarını Mustafa Kundaksız korumuştur. 1993 yılında Razgrad bölge müftüsü Mehmet Alâ'nın yazılı izniyle yeniden açılmıştır. Türkiye'ye göç etmiş köyün eski sakinleri Osman Abtulov Hasanov (Mutlu), Recep Habilov (Öztürk) ve Hüseyin Şabanov Cakırov'un (Çakır) mescide ibadet halıları ve seslendirme cihazları satın alıp, bağışladılar. Hasan Hasan Mürsel 10 seneden fazla namaz kıldırmıştır. Cemaatin azalması ve imam olmaması yüzünden mescit 2015 yılından sonra kapalıdır. Anahtarları Mehmet Hasan Hacıömer korumaktadır.

Orta Mahalle'de cami – Mustafa cami

Köydeki Müslümanların resmi ve temsili ibadet yeridir. Cami için gerekli mihrap, minber ve minare gibi tüm özellikleri içerir. Günlük beş namazın yanı sıra, Cuma, Bayram namazı ve diğer tüm İslâmi ibadetler düzenlenir. Camiye ait ilk yazılı verileri, Razgrad kadısı Bektaş Halife oğlu Mehmet'in 1667 yılı Babı Âli- İstanbul ile yaptığı yazışmada buldum.

G- № 832, D. 7, F. k. İZ.EV; BOA- İstanbul.

Belge iki bölümden ibarettir:-

Birinci bölüm:

Hezargrad kazası, Uzuncaalan karyesinde, Mustafa camii hitabeti Mehmet'e tevcihi (mükâfatlandırılması) hakkında Hezargrad (Razgrad) kadısı Mehmet tarafından yazılan arz (istek).

İkinci bölüm: Razgrad kadısı Mehmet'e gönderilen cevap.

OSMANLICA OKUNUŞU:

I. Bölüm: *Hezargrad kadısının arzıdır:*

Kaza-i mezbura tabi Uzuncaalan nam karyede seyyid Musta-fa'nın bina eylediği camiye hatib lüzum olmağla Saadeddin Seyyid Muhammed dailerine hitabeti mezbura sadaka ve inayet buyurulmak ricasına arz eder, ol babin emr ve fermanı şevkatlu ve azametlu padişahımdır.

II. Bölüm: *Daire-i arz-ı dai kemine budur ki, Hezargrad kazasına tabi Uzuncaalan karyesinde Seyyid Mustafa cediden bina eylediği camii şerifin hatibe lüzmu mühim olmağla Saadeddin Seyyid Mehmed bin Bekdaş Halife'ye hitabet mezkûra herviçhile mehal ve müstehak olub bunu bin akçe vazife ile tertib. hitabeti mezkûr ve mezdûr dayinetin müceddeden tevciye olunan binan-ı şerif sadaka ve ihsan buyurulması ricası vaka-i hal-i beyye. arz olundu. Tahrir fi 11 Rebiülevvel şehri seman ve semiyin ve elf. Kadı :Mehmet , Kaza-i Hezargrad*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇE ANLAMİ:

I. Bölüm: *Razgrad kadısının isteğidir. Yukarıda adı geçen kazaya bağlı Uzuncaalan köyünde, Mustafa efendi tarafından camii için bağışlanan binaya hatip ihtiyacı olmakla, saadetli Muhammed efendiye hitap ederek sadaka ve iyilik rica eder. Emir ve ferman şevkatli ve güçlü padişahımdır.*

II. Bölüm: *Duacının dairemizden istediği küçük dua şudur ki: Hezargrad kazasına bağlı Uzuncaalan karyesinde, Mustafa efendi tarafından bağışlanan yeni cami binasına hatip mühim olmakla Bektaş Halife oğlu saadetli Mehmet efendiye zikredilmiş hitabeti haklı bulunmuştur. Bağışlanan yeni binayı diyanet için kullanmak çok faydalı ve güzel bir hadise olduğu için yıllık bin akçe mükâfatlandırılmıştır.*

Kadı: Mehmet, Kaza-i Hezargrat

Tarih 20.Ra.1078, (Milâdi: 09.09.1667)

Bu yazışmadan sonra bağış yapan Mustafa, hatip tayin edilmiş ve cami onun adını almış. Binanın doğu tarafında ahşap minare yapılmış. Camiye hizmet eden ve kandilleri yakan kişiye "Kandilci" adını vermişler. Daha sonraları bu sülâlenin adı "Kanderciler" olarak günümüze gelmiştir.

Belediyede ve bölge arşiv müdürlüğünde doğum, evlilik ve ölüm sicil defterlerindeki kayıtları inceleyerek, şu dini kişilerin isimleri tespit edilmiştir.

1844 – Hatip Hasan, adı ve mührü 1844 yılı Uzuncaalan Temettuaat defterinde görünmektedir.

1893 - 1895 Molla Hüseyin

1896 - 1901 Molla Osman

1893 - 1895 Molla Hüseyin

1896 - 1901 Molla Osman

1902 – Hatip Hacı İbrahim

1903 - 1904 Osman İbrahimov Saliev

1905 - 1906 Hatip Hacı İbrahim

1907 - 1908 Ömer Hacı Ahmet

1909 - 1910 Molla Osman

1910 - 1911 Hatip Hacı Hüseyinov Hatibov

1911 - 1913 Molla Osman Hatibov

1914 - 1915 İsmail Saliev

1916 - 1920 Hafız Ali Feradov ve Osman Efendi

1920 - 1930 Hatip Hüseyin İbrahimov

1931 – 1932 Mustafa Hacı Mehmedov

1932 - 1935 Hafız İbrahim Tahir

1936 - 1940 Osman Hüseyinov Azmanov

1941 – Veysel Hasanov Kulov

1942 - 1946 Hasan Hasanov İbrahimov (Kuyucuk köyünden)

1947 - 1951 Hafız Ahmet Hasanov (Topallar'dan)

1951 - 1978 Hasan Yakup (Hasan Usta)

1978 - 1989 Veysel Yahov

1990 - 1998 Şaban Osman

1998 - 2006 Yakup Yusuf Hacıveysal

2006 - 2016 Mehmet Pıdıkov

2017 - 2020 Yakup Yusuf Hacıveysal

İmamlar sülâlesinden birkaç kuşak temsilcileri imam seçilmişlerdir. Onlardan Kara İmam hafızalarda kalmıştır. Hastalık yüzünden Mekke ve Medine'yi hacı olmak için ziyaret edemeyen Kara İmam, ölüm yatağında iken, Memişler'in Hasan İsmail'e şu vasiyette bulunmuş:

"...Hastayım, öleceğim. Mekke'yi göremedim, hacı olamadım. Cenazemi kaldırdıktan sonra, tarlalarımın bir kısmını sat ve paralarla minare inşa edin..."

Vasiyet 1916 yılında yerine geliyor ve ayakta olan bugünkü minare inşa ediliyor. 1951 yılında şiddetli bir fırtına esnasında minareye yıldırım düşüyor. Camii encümenliği, onarımı, köyün en iyi ustası Veliçko Kurtev'e veriyor.

Hatipler sülâlesinden camide birkaç kuşak imam vardır. Kılçıklar, Memişler, Eşrafalar ve Göçler ailelerinden olan dini adamlar köyümüzün en saygılı kişileridir. Eşrafalar sülâlesi Cami Encümenliği'ne 18 dönümlük tarım arazisi bağışlamıştır. 1922 yılında, encümenliğin topladığı paralarla, muhtar İbrahim Hacı Veysal ve Hatip Hüseyin İbrahimov önderliğinde cami avlusunda Özel Türk Okulu için, kerpiçten yapılmış üç adet oda inşa edilmiş. 1951/1952 ders yılına kadar Türk çocukları bu odalarda eğitim gördüler. Ayrı ayrı aileler arasında bazı düşmanlıkların çıkmasına sebep, camide imam olma hevesi imiş. İstanbul'da dini eğitimini tamamlayan Memişler sülâlesinden İbrahim Tahir imam olamamış, çünkü yine İstanbul'da eğitim görmüş Kılçıklar sülâlesinden İbrahim Hacı Efendi bu görevdedir. Tüm Memişler aileleri bir olup, faaliyette olan imamı düşürme yolunu bulmuşlar ve yerine kendi adamını geçirmişler. Kırgın imam Kılçıklar mahallesinde ahşap minareli küçük bir mescit inşa ediyor. Bu mescide ibadet için Kılçıklar, Eşrafalar, Zeynallar, Belberler ve Uzunhasanlar aileleri gidiyormuş. Mescit 1941 senesine kadar hizmet vermiş. 1667 yılında kuruluşundan bu yana, cami kesintisiz olarak faaliyet göstermekte, ezan okunmakta ve her gün namaz kılınmaktadır. 1993 yılında eski Türk Okulu'n 108 dönüm tarım arazisi cami encümenliğine iade edilmiştir.

Türk topluluğu, encümenliğe daima itibarlı, sorumluluk taşıyan, aktif ve yetenekli kişiler seçmiştir. Halen hatırlanan ve saygılı encümen başkanları şunlardır: Recep Selim Kula, Osman Solakov, Seliman Pehlivanov, Hasan Memiş, İbrahim Ferad Memiş, Kerim Hacı Veysal, Yusuf Hacı Veysal, Eyüp Veliyev, Ahmet Veysalov. Mehmet Osmanov Cıba ve Hüseyin Feyzulov Mustafafov. 2005 yılında Mehmet Osmanov Cıba binanın çatısını tamir ettirdi. 1989 yılında, Orta Mahalle'den Türkiye'ye göç edenler Yusuf Kerimov'un insiyatifi üzere ibadet için kilim, PVS doğrama ve seslendirici cihazları bağışladılar. Son 10 yılda Hüseyin Feyzullov Mustafafov cami içinde ve çevresinde tadilatlar yaptırdı.

Mezarlıklar

Bulgar mezarlığı; İlk Hristiyan mezarlığı, Orta Mahalle'nin kuzey kesiminde, Maşatlık denilen mevkide bulunuyormuş. 1850 yılından sonra burası terk edilmiş ve Kamenovo köyüne göç eden Bulgarlar kendilerine yeni bir mezarlık ayarlamışlar. Seneler sonra eski mezarlık tarım arazisine dönüştürülmüş. 1986 yılında, Razgrad Tarih Müzesi'nin uzun seneler müdürü olan, arkeolog Stoyan Stoyanov, Razgrad İl

Komunist Parti Komitesi'nin talebi üzerine, Maşatlık yöresinde kazılar başlattı. Kazı ekibine ildeki liselerden 7 tarih öğretmeni seferber ediliyor. Birkaç gün içinde bir düzine mezarlar ortaya çıkıyor. Ravno ve Kamenovo köyü sakinleri tarafından bilinen 19'uncu yüzyıla ait Hristiyanların mezarları imiş. Bu kazılarla, arkeolog 1985'te Türkler'in isimlerini zorunlu değiştirmeye hizmet eden sürecin ideolojisini desteklemek istiyormuş. Bşlgede yaşayan Türklerin, seneler öncesi Osmanlı tarafından zorbalık ve baskı ile Müslüman olduğunu iddia ediyormuş ve yeniden Bulgar adı almalarını doğru görüyormuş. Elde edilen sonuçlar onu hayal kırıklığına uğratmış, çünkü mezarlar 120 yıl öncesi Kamenova'ya göç eden Bulgarlar'a ait imiş. Buna rağmen, yazdığı sonuç raporunda Türkler'in adlarını değiştirme sürecinin doğru olduğunu, belirtmiş. Müzede çalışan meslektaşları, başta Zlatka Genova olmak üzere, onun sonuçlarıyla birlikte değildiler. Köy muhtarı, Recep Selimov Kulov 1925 yılında, Bulgar mezarlığı için yeni bir arazi oluşturmuş. Aynı mevkide Küçük Mahalle Müslümanları için 8 dekar bir arazi ayrılmış.

Türk mezarlığı; Ravno köyü Müslüman cemaatin 14 Ocak 1949 tarihli 2 No'lu, Ruse şehri müftüsüne gönderdiği mektuptan anlıyoruz ki, köyümüzde iki adet Türk mezarlığı bulunuyormuş.

Büyük mezarlık- 35 dekar bir arazi. 1935- 1938 yılları arasında terkediliyor. Bu arazi 1950 yılında yeni kurulan tarım kooperatife veriliyor. Mezar taşları sökülüyor ve günümüzde tarım kooperatiflerin avlusudur.

Küçük mezarlık- Bugünkü mezarlığa 1938 yılına kadar yalnız Küçük Mahalle Müslümanları gömülüyormuş. Bu tarihten sonra mezarlıkta Küçük ve Orta Mahalle'ler için ayrılmış bölümler oluşturulmuş. Günümüzde böyle bir ayrılık yoktur. Yirminci yüzyılın 50'li yıllarında encümenliğin yöneticisi Seliman İbrahimov Pehlivanov mezarlık sınırına akasya ağacı fidanları diktiriyor. Bugün bu ağaçlar büyüktür ve her tarafa yayılmıştır.

Eğitim

Gabrovo şehrindeki Ulusal Eğitim Müzesi'nden aldığımız 06254/25.10.2003 No'lu mektupta, "Bulgaristan Prensliği'nde 1896/1897 eğitim yılı için, Okul İstatistikleri" Uzuncaalan köyünde, özel Türk okulu faaliyet gösterdiği bildirildi.

Özel Türk Okulu

1947 yılına kadar Bulgar çocukların okuduğu okullara "Halk" okulları adı verilmiş. İhtiyaç ve giderlerini devlet üstleniyormuş. Türk çocukların okuduğu okullara "Özel" okullar adı verilmiş. İhtiyaç ve giderlerini devlet karşılamayıp, mensup oldukları etnik grupların cemaatleri üstleniyormuş. Her iki çeşit okullar eşdeğer değilmiş. Eşdeğer diploma için Türk çocukları ek sınavlara tabi tutulmaları gerekiyormuş. Buna rağmen, köyümüzde 1896/1897 ders yılında, Türk Okulu olması gurur verici bir olaydır ve atalarımız çocuklarının eğitime büyük önem verdiklerini belirten bir alâmettir. Razgrad Devlet Arşivi'nde bu okul için çok az belge bulunmaktadır. Devlet denetimi altında olmayan bu okullarda, eğitim yılı boyunca hazırlanan belgeler, ertesi sene sobalarda ateş yakmak için kullanılıyormuş. 1923'e

kadar döneme ait veriler ve bilgiler Ferad Tahir Körhasanov, Ahmet Memişev, Hasan Hacı Ömerov ve diğerlerin anılarından toplanmıştır (Hiçbiri hayatta değildir). Bu okulların "Sıbyan okulları" (mektebi) oldukları iddia edilmektedir. Genellikle mahalle camilerinin ve mescitlerin yanında açılmış. Çocuklar 4-5 yaşlarındayken mektebe başlanmış. Bu mekteplerin amacı çocuğa Kuran okumayı, yazı yazmayı, dinî görevlerin gerektirdiği basit bilgileri vermek imiş ve şu özellikleri varmış:

- Camide, sıra (rahle) ve kara tahtası olmayan odada, kız ve erkek çocuklar bir arada, sabahtan ikindiye kadar ders alıyorlarmış. Çocuklar hasır üzerine daire yaparak oturur ve daha yüksek sınıfa geçmek olmazmış. Öğrenciler sadece yeni başlayan, ilerlemiş ve geride kalan gruplara ayrılmış. Çok defa ilerleyen grubundaki öğrenciler, yeni başlayan ve geride kalmışları öğretiyorlarmış. Bu esnada imam olan öğretmen, evde veya kırdaki kendi işini görüyormuş. Bir grubun sınavı esnasında diğer çocuklar dışarda oynuyorlarmış. Tek teneffüs öğlende oluyormuş. Çocuklar yemek için eve gidiyorlarmış. Düzgün okumayı öğrendiğinde eğitim sona eriyormuş ve camide "hatim" indirme töreni, öğrencinin akrabaları, mahalle ve köy sakinlerinin iştirakiyle görkemli bir şekilde oluyormuş. Ebeveynler, hocayı ve öğrenciyi hediyelerle bol bol ödüllendiriyormuş. Küçük Mahalleli Hasan Hacı Ömerin anılarından, 1854 yılı Kırım harbi senelerinde doğan babası Ömer Kundaksız, mahalle mescidinde hatip Hasan isminde hocadan ders aldığını öğreniyoruz. Bu, köyümüzdeki dini okulun uzun bir geçmişi olduğunu kanıtlamaktadır. Ağızdan ağıza dolaşan, ilginç bir gerçek ise, Osmanlı devleti, mahkeme salonlarına, bu okuldaki öğretmenleri tanık olarak kabul etmezmiş. Hakimler, küçük çocuklarla çalışmanın sonucunda, öğretmenlerin gittikçe bunalıp, daha merhametli ve duygusal hale gelmesinden korkuyormuş.

Genço Kolev'in oğlu Aleksandır (Bay Sandü) gittiği Kamenovo köyü Bulgar okulundan dönünce, bu dini okula gidip, Arap yazısını öğrenmiş ve İslâm dini ibadetleri ve duaları biliyormuş.

Köyün umum yardımıyla üç genç, İstanbul'da eğitim görmüş ve dini ibadetlerin pratik uygulamaları için Kahire'de ders almışlar. Bunlar: Kılıçklar sülâlesinden İbrahim Hacı Efendi, Memişler sülâlesinden Hafız İbrahim Tahir Memiş ve Hafızlar sülâlesinden Mustafa Halil imiş.

Çocukların eğitim ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamayan bu Özel okullar, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra devletin kabul ettiği kanunlar sayesinde, yavaş yavaş dini kurumların yönetmenliğinden ayrılıp, toplum kurumlarının himayesine girmiş. Eğitim Bakanlığın talimatı üzere, okullara başöğretmen ve Bulgarca, Bulgaristan Tarihi ve Coğrafya'sı derslerini öğreten bir Bulgar, 1500 leva ücret karşılığı tayin edilirmiş. Matematik, Anadili, şarkı, resim ve jimnastik derslerini öğreten bir Türk öğretmen 832 leva karşılığı okulda bulunurmuş. Ayrıca din derslerini öğreten hazırlıklı bir kişi çocuklara ders verirmiş. Yeni eğitim dersleri, dini adet ve geleneklere meydan okuyor olmuş. 1922/1923 öğretim yılında 22 erkek ve 5 kız çocuğu toplam 27 ve 1925/1926 öğretim yılında 34 erkek ve 39 kız- toplam 73 öğrenci olmak üzere, okula kaydoluyor.

Bu ilk ve çok ilkel okul, gelecekte köyün manevi ve kültürel gelişiminin ön saflarında yer alan, yeni aydınların çekirdeğini hazırlıyor.

Arap alfabesinden çağdaş Türkçe alfabesine geçiş çok geç- 1935'te oluyor. Cami ve mescitteki okulların tek bir çatı altına toplama deneyimlerine, Küçük Mahalle'deki anne ve babalar sert direniş göstermiş. Sonunda 1935/1936 öğretim yılında, muhtarlıktan gönderilen belediye bekçileri, öğretmeni ve öğrencileri önüne katarak, Orta Mahalle cami okuluna götürüyorlar.

Özel Türk okulların bakımı, üç yıllık bir süre için seçilen mütevelli heyetleri (okul encümenliği) tarafından sağlanıyormuş. Devlet ve belediye yönetimin bugün yaptığı her şeyi yapıyorlarmış- binaların inşası ve onarımı, öğretmenlerin atanması, mali kaynaklar ve harcamalarının finanse ve kontrol edilmesi, eğitim ve öğretimin metodik ve genel kontrolü, ders kitapları, öğretimde yardımcı gereç ve araçları, vb. Daha fazla kaynak sağlamak amacıyla, okul mütevelli heyeti önerisi doğrultusunda, 1932 senesinde tüm Türk aileleri ek olarak şu ücretleri ödemişler:

Tarlası olmayan köylüler- 50 leva

1 ile 20 dekar tarlası olan köylüler - 78 leva

20 ile 50 dekar tarlası olan köylüler - 100 leva

50 ile 75 dekar tarlası olan köylüler - 150 leva

100 dekar üzerinde tarlası olan köylüler - 200 leva

150 dekar üzerinde tarlası olan köylüler - 250 leva

Ravno köyü arazisinde tarlaları olan komşu köy sakinleri de ek ücret vermişler.

Okul mütevelli heyetine, atılgan, çalışkan ve yetenekli kişileri seçiyorlarmış. Hatırlanan heyet liderleri ve üyeleri şunlardır: Recep Selimov Kulov, Osman Süleymanov Solakov, Yusuf Yakubov Hacı Veysalov, Osman Hüseyinov Fevziev, Hafız İbrahim Tahirov, Recep Karaahmedov, Ali Osmanov, Seliman Pehlivanov, Süleyman Hafız Halilov ve diğerleri. 1927'de kraliyet kararnamesiyle okul mütevelliğine "Kiraz Pındıklığı" mevkide 108 dönüm tarla verilmiş. Eğitimde titizliği ile hatırlanan hocalar, köyümüze 1828 yılı ve daha sonraki Rus- Osmanlı savaşlarından sonra etraf köylerden gelen ailelerdendir. Onlar:

- Svalenik köyünden gelen Hatip Molla Osman, Mollalar sülâlesinden Hüseyin Molla-Tıkanık Hoca.

- Göç Osman- Osenets köyünden gelen Göçler sülâlesinden ve daha sonraları oğlu Sali Osman Göç, ilk pedagoji eğitim kurslarından diplom alıp, köyümüzde lâik bilimler ders öğretmeni olarak atanmış.

- Ömer Hacı Ahmet- köyün en zengin Ömerağalar sülâlesinden.

- Hatip Kara İmam- İmamlar sülâlesinden ve diğerleri.

Eğitim alanında Orta Mahalle'de Hatipler sülâlesinden Hatip Hüseyin ve Küçük Mahalle'den Çemrek Hoca meşhurdurlar.

Kuran ve din öğretmenleri:

1927- 1934 Hafız İbrahim Tahirov.

1934- 1942 Osman Hüseyinov Azmanov

1942- 1946 Hasan Hasanov İbrahimov- Kuyucak'tan (Rakovski köyü)

Köyümüzde yerli öğretmen kadrosu yokmuş. Okul mütevellîği komşu köylerden, rüştiye bitirmiş ortaokul mezunlarını, yeni laik ders öğretmenleri olarak görevlendirmiş. Razgrad Bölge Devlet Arşiv Müdürlüğü'nde muhafaza edilen belgelerde şu kişiler gösterilmiştir:

Protokol № 5/01.10.1923 Duştubak (Yasenovots) köyünden Ali Saliev Ademov.

Protokol № 2/15.09.1926 Killi Kuyucuk (Kiçenitsa) köyünden Hasan Eyübov.

01.09.1927 yılı tutanağı ile Kasım Kuyucuk'tan (Rakovski) Ömer Arifov Delihüsmentov.

Ptotoکل № 2/29.08.1929 Uzuncaalan (Ravno) köyünden Sali Osman Göç. 1938 yılında okuldan ayrılmış.

Protokol № 39/17.11.1939 Rakovski köyünden Mustafa Osmanov Mahmudov.

"Özel" Türk okullarında başöğretmenler:

1926- Nikolay Vilçev, Bulgar okulunda öğretmen ve aynı zamanda Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1927- 1928 Todor Petrov Sapunov, Bulgar okulunda öğretmen ve aynı zamanda Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1929- Eleonora St. Mihneva, Bulgar okulunda öğretmen ve aynı zamanda Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1929- 1933, 1939-1944 öğretim yıllarında Faniçka Popova Mihaylova Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1933- 1934 İvan Todorov Sapunov, Bulgar okulunda öğretmen ve aynı zamanda Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1934- 1935 Elena Hristova Kapıkıranova Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1935- Todor İvanov Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1935- 1937 Penka İvanova Uzunova Türk okulunda Bulgarca dersleri okutan başöğretmen.

1946 yılında kabul edilen yasa ile etnik grupların özel okullarına devlet okulları statüsü verildi.

Ravno köyünde 1947'de *Türk Devlet Okulu* açıldı. Rakovski köyünden Hasan Hasanov Molla İbrahimov başöğretmen olarak iş başına getirildi. 1950'de "Nazım Hikmet" adı ile Türk İlköğretim Okulu'na dönüştürüldü ve Ravno köyü doğumlu, Şumnu Nüvva din okulu, lise bölümü mezunu, Ahmet Hüseyinov Veysalov, Razgrad şehrinde 45 günlük pedagoji kurslarından sonra müdür atandı. 1980 yılına kadar Ravno köyünde ve diğer yerleşim yerlerinde sınıf öğretmeni ve eğitimci olarak çalıştı. 1953'te eski belediye binasının bulunduğu arazide Türk okulu için yeni bir bina inşa edilmeye başlandı. Okul binasının resmi açılışı 05.09.1954 yılında oldu. Okula Bulgarca ve Fransızca öğretmeni genç kız Mariya Petrova geldi. Kısa bir sıra zarfında dürüstlüğü ve sıkı çalışmasıyla hem öğrencileri, hem de meslektaşları ve Ravno köyü halkın güvenini kazandı.

-1955'ten 1958'e dek okul müdürü, Razgrad Pedagoji Okulu mezunu, Ravno'lu Ahmet Osmanov İbrahimov idi. Hayatının sonuna kadar Ravno ve diğer yerleşim yerlerinde sıra öğretmeni ve eğitimci olarak çalıştı.

-1958'den 1959'a dek okul müdürü Ali Abtulov Hasanov'tu. Razgrad şehrindeki Pedagoji Okulu mezunu ve daha sonraları Şumen'deki Öğretmen Enstitüsü'nde, Türkçe, Fransızca, Resim ve El işi öğretmeni için diplom alan Ali Abtulov emekliliğine kadar köy okulunda öğretmendi.

Etraf köylerden öğretmen atanan ve halkın bilincinde derin izler bırakan Smirnenski (Beyalan) köyünden Şükriye ve Numan Kambeş ailesi, Veselets (Şeremet) köyünden Ahmed Karaaliev ve Kiçenitsa (Killi Kuyucuk) köyünden Ahmed Seyfullov ve diğerleri hale hafızalarda korunmaktadır.

1959'da Bulgar ve Türk okulları Bakanlar Kurulu kararı ile birleştirildi. Eğitim tamamen Bulgarca oldu ve "Otets Paisiy" Ortaokul adı verildi. Mariya Petrova müdür tayin edildi.

Bulgar okulu

Yirminci yüzyılın başında, köyde yaşayan 3 Bulgar ailenin çocukları, her gün komşu Güzelcealan köyü okuluna gidip geliyordu. 1922 yılından sonra Dobruca'dan köye yerleşen Bulgar aileleri, çocukları için okul açma niyetine girdiler. 1924 yılında Enço Dimitrov'un yönetimi altında okul mütevelliği (encümenlik) seçtiler. Okul için özel bir evin odasını kiraladılar ve Kaba kulak (Uşintsi) köyünden İliya Penev'i öğretmen tayin ettiler. Ertesi sene okula Rayna Dimitrova'yı öğretmen atadılar. Bulgar çarına mektup yazıp, okul binası için mütevelliğe tarla verilmesini istediler. Çar kararı ile 340 dekar tarla veriliyor ve okul için köy merkezinde 10 dekar arsa ayrılıyor. Mütevelliğin topladığı paralar ve köylülerin büyük yardımı ile inşa edilen yeni okul binası resmen 1936- 1937 ders yılında açılıyor. Çoban Fatme annenin verdiği 500 adet yontulmuş taşlar ile binanın temeli atılmıştır. Öğrenciler, ebeveynler ve toplum arasında saygı kazanan ve okulun gelişmesinde büyük rolü olan İvan Sapunov, Todor Sapunov ve Nadejda Sapunova halâ unutulmamışlardır.

1959- 1960 yılında Türk ve Bulgar çocukları bir arada Bulgarca eğitim almağa başladılar. Okul müdürü Mariya Petrova çocukların eğitimi için okula yenilikler getirdi. 1971 yılında okul ilkokul'a dönüştürüldü. Dimitrička Gaydarova müdür tayin edildi. 1990 yılında yeniden Ortaokula dönüştürüldü. İsmail Abtulov müdür tayin edildi. 2018 yılına kadar bu okulun müdürleri Yordan Tsonev, Şinasi Aptullov, Nurgül Solak, Milena Nâgulova olmuştur. 2018 yılında tekrar ilkokul'a dönüştürüldü. Ümgül Yumuk müdür tayin edilmiştir. Günümüzde okulda sadece 11 öğrenci kayıtlıdır ve gelecekteki kaderi bilinmemektedir. Muhtemelen öğrenci yetersizliğinden kapatılacak ve çocukları komşu yerleşim yerlerin okullarına taşıyacaklar.

Türk okulu öğretmenleri- 1956/1957 ders yılı

Öğretmen Ahmet Karaaliev öğrencileri ile- 1957/1958 ders yılı

Öğretmen Angel Petrov 1949- 1950 doğumlu öğrencileri ile bir arada.
1957/1958 ders yılı

Okul öncesi eğitim

Köyümüzde ilk olarak 1950 yılında yaz Anaokulu açılmıştır. Haziran ayın ikinci yarısında başlayıp, Ağustos ayın sonuna kadar devam eden bu okulda, 4- 6 yaş arasında Türk ve Bulgar çocukları bir binada, ayrı ayrı öğretmenler tarafından eğitim almış. Anaokul öğretmenleri olmadığından, bu göreve genç ve güveniler kişiler getirilmiştir. Totka Rayçeva Bulgar çocuklarına öğretmen, aşçı ise Gana Stefanova tayin edilmiş. Fatme Hasanova Hacıömerova Türk çocuklarına öğretmen, Sebile Topalova ise aşçı olarak atanmışlar. İlk senelerde bu okulun tüm ihtiyaç ve giderlerini belediye karşılıyor. Daha sonraları yeni kurulan Tarım kooperatifi üstleniyor. Bu şekilde daha fazla kadın tarım işlerine iştirak ediyor. Birinci sınıf eğitimine hazırlık için 1959- 1960 öğretim yılında, okulda yarım günlük bir Anaokul grubu açıldı. Diplomalı anaokulu öğretmeni Stoyanka Petrova eğitimci tayin edildi. 1972- 1973 öğretim yılına kadar devam eden bu eğitimde, senelerce Stoyanka Koeva ve Lilâna Ençeva çalıştılar. Çocukların kahvaltılarını okul hizmetçileri hazırlıyordu. 1972- 1973 öğretim yılında, boş kalan Türk okulu binasında, "Detelina" (Yonca) adında, Anaokulu faaliyete başladı. Bu okulda müdürlük yapanlar: Stoyanka Koeva, Rayna Koleva, Yanka Tsoneva, Zlatka Nedelçeva, Ruşen Halilova- 2 dönem, Yordanka Dimitrova ve Nefile Hasanova. İlk yıllarda, diplomalı çocuk öğretmenlerinin olmayışı nedeniyle, lise öğretimini tamamlamış olan, köyden kadın ve kızlar öğretmen olarak atandılar. Bunlar Sabriye Ahmedova, Seher Recebova, Süleya Osmanova, Mariya Virbanova ve diğerleridir. Okula Kamenovo köyünden küçük çocukları otobüsle taşıyorlardı. 2018 yılında, çocukların az olması nedeniyle, okul özerkliğini kaybetti. 8 çocuktan oluşan ve Ravno'da eğitim gören grub, Kubrat şehrinde bir Anaokulun himayesine geçti.

Okuma yazma öğrenim kursları

Ekim 1949 yılında, köyün Belediye Halk Meclisi, yetişkin nüfusu eğitmeye karar verdi. Okuryazarlık grupları hem Bulgar, hem de Türk okullarında 1950 yılı başında çalışmaya başladılar. Türk okulunda okutmanlar Ahmet Hüseyinov Veysalov ve Ahmet Ramizov Yusufov (Türkiye'ye göç eden Ceferler ailesinden). 1953 yılında, kurulan okuryazarlık komitesi kararı üzere, okuma yazma bilmeyenler için iki, az okuma yazmayı bilenler için iki, kadın ve erkek olmak üzere kurslar açılıyor. Dersler akşamları Türkçe'dir ve Orta mahallede Aleksandır Gençev'in kahvesinde, Küçük mahallede ise Abil Abilov'un berber atölyesinde oluyordu. Öğretmenler ise Ali Abtullov, Ahmet Osmanov, Şükriye Kambeşeva ve Numan Kambeşev idi. Kursların araç ve gereç ihtiyaçları ve giderleri, belediye bütçesinden sağlanıyordu. Dersler 1954/55 öğretim yılının sonuna kadar devam ettiler ve sınav ile sona erdiler. 60 kişiden fazla bu kursları başarıyla tamamlayıp, diplom aldılar. Daha sonra onlardan bazıları- Süleyman Solakov, Şaban Osmanov ve Hasan Hacıömerov ve diğerleri, kooperatifin tarım ve hayvancılık işlerinde senelerce önderlik yaptılar. 1976 senesinde, Bulgarca öğrenme kursları açıldı. Dersler okul binasında, Ali Abtullov ve Dimitrička Gaydarova öğretmenleri tarafından gece oluyordu. 1979 yılında 17 kişi bu kursu başarıyla tamamladı

Kültür

Dobruca'dan köyümüze yerleşen Bulgar aileleri, tüm yaşam zorlukların üstesinden gelmesiyle beraber, kültür alanında da bir bakış açısına sahip olmalarını dile getiriyorlar. 20.11.1927 yılı okul odasında yapılan toplantıya 40 kişi iştirak ediyor. Oybirliğiyle Kültürevi (çitalişte) kuruyorlar ve hepsi yeni kuruma üye oluyor. Kültürevi'n heyet başkanı Petır Belçev faaliyetler için Enço Dimitrov'un evinde bir oda kir alıyor. 1928 yılında hükümet kararı ile kültürevine 50 dekar tarla veriliyor. Toplanan kiralardan organize edilen kültür etkinliklerinden toplanan paralarla, özel ayrılmış arsada, 1940 yılında iki odalık bir bina inşa edildi. Köydeki eğitim ve kültür çalışmalarının motoru, Sopunov öğretmen ailesidir. Her yıl sahneye iki tiyatro oyunu konuluyor. Gösteriler Bulgar okulu salonunda yapılıyor. Köy kütüphanesi açılıyor. Kültürevi, gazete ve dergiler almaya başlıyor. 1940 yılında, ilk olarak pille çalışan "Filips" radyosu alınıyor. İkinci Dünya Savaşı yıllarında (1939- 1945) etkinlikler azalıyor. 1945 yılına kadar Türk aileler ve gençler kültürevi etkinliklerine katılmıyor, uzak duruyorlardı. Monarşi rejimin yerini alan yeni sosyalist halk hükümeti, ideolojisini kültürevi etkinlikleriyle yaygınlaştırma amacı ile, Türk toplumunu faaliyetlere çekmek için, Türk tiyatro ve koro topluluğu kurulmasını destekliyor. Bu faaliyetleri öğretmen Ali Abtulov, Ahmet Veysalov, Ahmet Osmanov, Ahmet Karaaliev (Veselets- Şeremet köyünden), Şükriye ve Numan Kambeş ailesi (Smirnenski- Beyalan köyünden) yönetiyordu. Gösteriler yeni kurulan Türk okulu salonunda oluyordu. Hafızalarımızda iz bırakan Namık Kemal'in yazdığı "Vatan Yahut Silistre" piyesi Ravno köyünde sahneye konulması olmuştur. İlk defa Türk kızlarından Fatma Hasanova Hacıömerova, Fatma Ramadanova, Müzeyen Beytullova, Zeliha İsmailova, Halime Memişeva sahneye çıktılar. Kubrat ve Razgrad şehirleri liselerinde okuyan Türk gençleri, tatil öncesi piyes ayırıp, rollerini seçer, öğrenirler ve tatil günlerinde sahneye çıkarlardı. Bunlar arasında Mustafa Ahmedov Sadıkov, Muharrem Ramadanov, Şaban Beyrâmov, Ömer Halilov Hasanov, Mediha Beytullova Hasanova, Hüseyin Ahmedov Mehmetşerifov, İsmail Abtulov Hasanov, Recep Abilov Habilov ve diğerleri vardı. Türk toplulukları bölge yarışlarında köyümüzü temsil ediyordu. Mutallip Ahmedov Besleme şarkılarıyla alkışlar, dereceler ve ödüller kazanıyordu. Türk folklor ekipleri bölge yarışlarına ve festivallere katılıyordu.

Kültürevi kütüphanesine belediye bütçesinden sağlanan gelirler ile kitaplar alınıyor ve bugün kitap sayısı 4500'ye ermiştir. 1970 yılında binada yapılan tadilatın sonra, amatör toplulukların faaliyeti için geniş ortam yaratıldı. 1974 yılında kültürevi başkanlığını üstlenen İsmail Abtulov, amatör toplulukların sayısını ve faaliyetlerini hızlandırdı.

Tiyatro topluluğu. 1976 yılında Senovo belediye yarışlarına katıldılar. Sabriye Ahmedova, Ruska Nedelçeva ve Şerif Hasanov sertifikalarla ödüllendirildiler.

Resital topluluğu. Ulusal bayramları vesilesiyle, öğrenciler ve gençlerin katılımı ile birçok resitaller hazırlandı.

Vokal koro topluluğu. Bu topluluğa köy kurumlarında çalışan kadınlar katılıyordu. Topluluğu Razgrad tiyatrosunda şarkıcı olan Adem Bayraktar yürütüyordu. 1977 yılı belediye yarışlarında ödül ve sertifika kazandılar.

Fotoğraf çalışma grubu. Öğrencilerin ve gençlerin isteği üzere kurulan bu grubu önce Kerim Eşrefov, daha sonra İsmail Abtulov yürüttü. 1977 yılında ileri düzeydeki gruptan iki katılımcı Razgrad il fotoğraf sergisine katıldılar ve sertifika kazandılar. Aynı grup Ravno köyü hakkında kısa bir film çekti. 1990 yılından sonra grubu iki sene öğretmen Ahmet Raimov yürüttü.

Çocuk dans topluluğu. Bu topluluğa yalnız üçüncü sınıfa kadar öğrenciler katılıyordu. Müzisyen Glocevo'dan Nedelço Petrov, daha sonra Ravno'lu Atanas Polifronov, koreograf ise Razgrad'tan Vasil Yorgov idiler. Topluluk 28 defa sahneye çıkmıştır. 1977 yılında Razgrad tiyatro salonunda seyirciler ayağa kalkıp, onları alkışladılar. Hediye olarak kol saati verildi. Tüm grubu Pleven şehrindeki Panoramaya ötürdüler.

Özel konulu akşamlar. Ravno'lu çalışanlara adanmış akşamlardır. *Çok çocuklu anneler, genç aileler, üzüm yetiştiricilere* adanmış akşam kutlamaları yapılmıştır. *MOK- Senovo (Madencilik ve Zenginleştirme tesisi), Razgrad garında "Dânko Stefanov" Düz Cam ve Porselen Zavodu'nda ve Senovo Devlet Otomobil İşletmesinde (DAP) çalışan işçilere* hasredilmiş akşamlar.

3 Haziran 1978 yılında kültürün ellinci jübile yılını kutlamak için büyük bir tören yapıldı. Hayatta olan tüm amatör oyuncalara hediyeler verildi. Başbakanlık Sanat ve Kültür Komitesi kültürünü ikinci dereceli "Kiril i Metodiy" madalyası ile ödüllendirdi.

2018 yılında Kültürevi'n doksanıncı jübile yılı törenle kutlandı. Ruşen Halilova Kültürevi Yönetim Kurulu başkanı olunca, duraklamış olan faaliyetler tekrar canlandı. *Kültürevi başkanları.* Kültürevi mütevelli heyeti (encümenlik) tarafından yönetilir. Türklerin faaliyetlerden uzak durması nedeniyle yönetim heyetine seçilmemişlerdir. 1960 senesinden sonra mütevelli heyet başkanı Ahmet Veysalov seçilmiş ve çok az bir süre bu görevde kalmıştır. 1975 yılında İsmail Abtulov bu göreve getirilmiştir. Daha sonraları bu göreve Seliman Kerimov, Sali Mehmedov ve Ruhşen Halilova getirilmiştir.

Kültürevi sekreter- kütüphanecileri. Bu görevde Türkler arasından ilk olarak Ruziye Ahmedova atanmıştır. Daha sonraları bu görevde İbrahim Efraimov, Kerim Eşrefov, Cemile Hüseyinova, Hatice Hasanova, Şerife Hüseyinova, Aylin Mehmedova ve.Seniha İslâмова. bulunmuştur.

Köyde film gösterimleri 1954 yılından sonra başladığı bilinmektedir. Kubrat şehrinden İbrahim adında kişi, at arabasındaki makine ile gelip, yaz aylarında okulun dış duvarında, kış aylarında ise okul salonunda film gösteriyormuş. 1972 yılında kültürevine film çevirmek için makine getirildi ve monte edildi. Her Salı ve Cuma akşamları film gösteriliyordu. 1993 yılından sonra bu sinema makinesi sökülüp alındı. Günümüzde film gösterisi yoktur.

Ravno'lular Kubrat panayırına gidiyor-1957 yılı

Ravno köyü folklor ekibine katılan gençler, Kubrat şehrindeki festivalde gösteriden sonra köye dönüyorlar. 1958 yılı

DOKUZUNCU BÖLÜM

Ravno köyünde Müslümanların örf, âdet ve gelenekleri

Köyde yaşayan her etnik diasporanın, kendi toplumuna özgü örf, âdet ve gelenekleri vardır. Onlar bu toplumun kimlik ifadesidir. Aile, gelecek genç nesli yetiştirmenin yanı sıra, âdet, gelenek ve töreleri koruyan, geliştiren ve ileten bir kurumdur. Bu görevi ile gençlerde, topluluğa ait olma duygusu aşılır. Hristiyanlar kendi örf ve âdetlerini yerine getirirken, Müslümanlar da kendi geleneklerini korumuş ve geliştirmiştir. Bu bölümde yalnız Ravno köyündeki Türklerin örf ve âdetleri kaleme alınmıştır.

Dinî bayramlar

Müslümanların dîni bayramları, sevinç, şenlik ve dinlenmeden ayrı olarak, Yaratana'ya bağlılık, ilişki kurma sebebi ve yaşanan hayata, yapılmış davranışlara hesap verme günleridir. Aile değerleri, ebeveynler ve çocuklar arasında saygı ön sırada tutulur. Alçak gönüllü olma, tövbe etmeyi, uzlaşma ve affetmeyi sembolize ederler. Gelenek üzere, gençlerin yaşlılara saygı göstermesi ve affedip, bağışlama istemesi, el öpme ile olur.

Ramazân Bayramı

Üç ayların son Ramazân ayında oruç tutulur. Oruç imsak ile başlar, iftar ile sona erir. Sahur yemeğinden öncesi, davulcu geçer, evler önünde durur ve maniler söylerdi:

<i>On bir ayın sultanı</i>	<i>Ramazân ayı geldi mi?</i>
<i>Hoş geldin, ya Ramazân</i>	<i>Yemekler pişirildi mi?</i>
<i>Nur kapladı cihanı</i>	<i>Gece vakti herkes</i>
<i>Hoş geldin, ya Ramazân</i>	<i>Sahura kalktı mı?</i>

Günümüzde davulcu yoktur. Oruç için köyümüzde şöyle bir söylenti vardır: "Önceden oruç tutmayanlar parmakla sayılırdı, şimdi ise oruç tutanlar parmakla sayılmaktadır"

Ramazân öncesinde, evlerde ve camide hummalı bir hazırlık görülür. Temizlik işleri yapılır. Minare şerefesindeki ampuller yenilenir ve orucun açıldığı iftar saatinde, sahur saatin sonuna kadar yakılır. Ramazân, bir ibadet ve sosyal yardımlaşma ayıdır. İftar yemeklerine, ailenin yaşlıları, çocukları ve akrabaları davet edilir. Köyümüzde toplu iftar yemeği verilmez. Razgrad bölge müftüsü ve Türk olan Kubrat belediye başkanı, Ramazân'ın on beşinden sonra, cami cemaati için bir iftar yemeği verir. Akşam namazından sonra, biraz dinlenilir ve camide teravih namazı kılınır. Ramazân sürecinde, oruç tutanlar ve tutmayanlar birbirine anlayışlı davranırlar. Ramazân ayın en kutsal gecesi Kadir gecesinde, camide ve evlerde mevlit okunur, Kur'ân-ı Kerim okunup, dualar edilir. Oruç tutamayanlar, bir yoksulu doyurmak amacıyla sadaka veriyor. Ramazân ayın sonunda, oruç tutsun veya tutmasın, her Müslüman müftülüğün belirlediği kişi başına, çocuklar için de fitre verir. Ailenin reisi, fitreyi ihtiyacı olan

yoksul Müslümanlara veya yetim çocuklara vermektedir. Böylece onlara da Ramazan Bayramını uygun bir şekilde karşılama imkânı sağlanır. Camiye toplanan fitrenin toplamı birkaç muhtaç aileye veya yetimlere dağıtılır. Arife günü Bayram yemekleri hazırlanır. Kolaç veya pesmet pişirip, küçük çocuklar vasıtasıyla, komşu ailelere gönderilir. Mezarlıklara gidilir, dualar okunur ve mezarların bakımı yapılır. Ramazan Bayramının ilk gününde, ailedeki bütün erkekler Bayram namazı için camiye giderler. Namazdan sonra tebrikler yapılır. Bayram 3 gün sürer. İlk gün, en yakın akrabalar davet edilir. Ailenin en büyüğünün evine toplanıp, dargınlıklar için özür dilenir ve el öpülür. Ayrıca ailenin yaşlılarını selâmlamaya ve el öpmeye gelen çocuklara, tatlı ve şekerlemeyle birlikte para verilir. Çocuklar komşu evleri dolaşıp, el öperler. Verilen hediyeleri, el yapımı dokuma işlemeli, keselere toplarlar. Mezarlıklar ziyaret edilir. Bayramda tatlı yemekler, baklavalara ve bol miktarda şekerli kahve servis edilir, bu nedenle Şeker Bayramı olarak da bilinir,

Kurban Bayramı

Ramazan Bayram'dan 70 gün sonra gerçekleşen dîni bir bayramdır. Kutlama tarihi her yıl değişir. Dört gün boyunca devam etmektedir. Arife günü kolaç veya pesmet yapılır, üste bir parça el yapımı helva veya şeker yerleştirilerek, komşulara ve akrabalara dağıtılır. Bayram, camide, sabah erkeklerin Bayram namazı ile başlar. Namazın ardından İmam vaaz eder, İslâm'ın temel değerlerini, kurban kesmenin manevi ve sosyal faydalarını hatırlatır. Kurban kesmenin doğru bir şekilde yerine getirilmesini söyler, refah ve bağışlama için dua eder. Cami avlusunda tebrikler başlar. Daha sonra, ölen yakınlarına saygı göstermek için, mezarlığa giderler. Kurbanlık hayvanlar: koyun, keçi, inek, buzağı ve diğerleri, özel bir dua okuduktan sonra, ailedeki en yaşlı kişi tarafından kesilir. Kurbanların bir kısmı tek sayıdaki (3, 5, 7) parçalara (pay) ayrılır ve fakirlere, komşulara ve akrabalara dağıtılır. İlk gün, ailenin en büyüğü, akrabalarını evine davet eder, el öpülür, af dilenir ve kırıgın olanlar barışır. Bayramlaşmaya gelen ve ellerini öpen çocuklara şeker ve para verilir. Bayram günleri Hac günleridir. Gücü ve mâli imkânları olanlar, Suudi Arabistan'daki Mekke ve Medine'deki Müslüman'lar için kutsal yerleri ziyaret ederler. Bu ibadetten sonra onlara hacı denir. Razgrad bölge arşivinde yaptığım araştırmada 1893- 1910 yıllarında köyümüzde 12 kişi hacı olmuştur. 1990'dan günümüze kadar hacı olanlar: Mehmet Mürselov Feyzullov, Mehmet Aliyev Pıdıkov, Mehmet Selimanov Solakov ve Feride Solakova.

Mevsimlik gelenekler

Hidrellez kutlamaları; Köyümüzde son defa 6 Mayıs 1960 yılında kutlanmıştır. Günümüz gençleri bilmezler ve kutlamazlar. Mevsimlik bayramlardan biri. Baharın ve yeniden doğuşun simgesi olan Hidrellez, içimizde yeşeren, umudu gözler önüne seren, pek çok ritüeli barındıran, bir Türk geleneğidir. Hidrellez günü, yani 6 Mayıs'ta Hızır ve İlyas'ın buluştuklarına, onların buluşmalarıyla ölü tabiatın canlandığına inanılır. Halk inancına göre 6 Mayıs'ın yağmurlu geçmesi, Hızır ve İlyas'ın buluştuklarında sevinçlerinden ağlamalarının ve bulutların da onlara katılmalarının bir ispatıdır. Bu

günde yağın yağmur damlalarına "Altın damlalar" denir, Bolluk ve bereketin artacağına inanılır. Halk inançlarında birçok yönde talepler vardır.

a) Şifa ve sağlık ile bağılı inanç ve âdetler:

- Kuzu etiyle pişmiş yemekleri yemek, sağlık ve şifa getirir,
- Yakılan ateş üstünden atlamak, hastalıktan ve nazardan korur.
- Hıdrellez'de ağaç dikenlerin uzun ömürlü olacağına inanılır.

b) Mal, mülk, bereket ve bolluk için inançlar:

- Hıdrellez sabahı yapılan yemekler fakirlere dağıtılır.
- Yağmur, bolluk ve bereketin sembolüdür.
- Dileklerini kâğıda yazıp, gül ağacın altına yerleştirirsen, gerçek olurlar.
- Gün doğmadan, erken erken yataktan kalkmayanın işi ters gider.

c) Kısmet ve şans için inanç ve uygulama:

Kısmet ve şans açma yönelik bir uygulama âdet haline gelip, köyümüzde şu şekilde uygulanıyordu:

- 5 Mayıs'ta, genç kızlar, küçük, yeşillerle süslenmiş bir bakırı (nişan bakırı) evden eve dolaştırır. Geleceği öğrenmek ve talep isteyip, kısmet açtırmak için kızlar, genç gelinler ve kadınlar bakıra yüzük, bilezik, küpe ve başka özel eşyaları atarlar. Sonunda bakır temiz çeşme suyu ile doldurulur. Ağzı bir bezle örtülüp, bağlanır ve bir gül ağacının altına geceleme için bırakılır. İnanılır ki, o akşamı Hıdır Aleyh-i selâm geçerken, oraya gelecek ve niyetlerin gerçek olmasını sağlayacak. Ertesi gün, 6 Mayıs sabahı, nişan bakırı oradan alınır, önceden belirlenmiş eve götürülür. Küçük bir kız bakırın yanına oturtulur ve örtü ile örtülür. Kadınlardan biri mani söyler, küçük kız eliyle bakırdan bir eşya çıkarır ve: "Bu kimin"? diye sorar. Söylenen manideki belirtiler, o eşya sahibinin talihini gösterir olduğu kabul edilir

İşte Hıdrellez'de söylenen birkaç mani:

<i>Gemici başı mısın?</i>	<i>Masa üstünde vişne</i>
<i>Cevahir taşı mısın?</i>	<i>İşle ablacığım, işle.</i>
<i>Sana bir nişan versem</i>	<i>Biraz sonra geçecek</i>
<i>Koynunda taşır mısın?</i>	<i>Yakışıklı enişte.</i>

<i>Lâmba ışık vermiyor</i>	<i>Yemenim turalıdır.</i>
<i>Şişeyi silmeyince</i>	<i>Kenarı oymalıdır.</i>
<i>Yar kahveden gelmiyor</i>	<i>Dostlara haber verin</i>
<i>Horozlar ötmeyince</i>	<i>Sevdiğim buralıdır.</i>

Öğleden sonra yeşillik bir alanda eğlenceler başlar. Ağaç dallarına salıncaklar kurulur, şarkılar söylenir, ip atlanır, tahta üzerinde atlamalar ve araba tekerleğinden yapılmış dolambaçlarla dolanırlar

Sayıcılar

Maskeli olan bu uygulama sonbaharda, tarım ekonomi yılın sonunda gerçekleştirilir. Son olarak Ekim 1961 senesinde uygulanmıştır. 15- 20 yaş arası gençler katılır. Bunlardan biri kadın kıyafeti giyer. Diğerleri farklı kıyafetler giyerler ve yüzlerini kara-

layıp, tanınmaz hale getirirler. Akşamın geç saatlerinde maskeliler evden eve gezerler. Her evin önünde daire şeklinde toplanırlar ve uzun bir sopaya dizilmiş, çanları sallayarak, büyük bir gürültü çıkarırlar. Ev sahibi için şu maniye söylerler:

Sayıcılar geldi duydunuz mu? Selâm verdik aldınız mı?

Eğer ev sahibi çıkmazsa, çan ve sesler ile daha büyük bir gürültü çıkarılır. Genelde aileler akşamdan, sayıcıların geleceğini bildikleri için, hediyelerini hazırlamıştır. Gençlere elma, ayva, üzüm ve kuru yemişler verilir. Bazıları ise sucuk ve pastırma ikram ederler.

Evde evlenme çağında delikanlı varsa, avlu içinden çıkarken, okudukları mani:

Tarlada pulluğun işlesin, dağda koyunun kışlasın.

Allah sana kara gözlü, karakaşlı gelin bağışlasın.

Evlenecek yaşta kız varsa: "Allah Size damat bağışlasın" derler.

Hayvancılık ile geçimini sağlayan hanelerde ise şu maniye söylerler:

Saya, saya, sallı bey, dört ayağı nallı bey,

Sayıcı geldi, duydunuz mu? Selâmını aldınız mı?

Zengin ailelerin evlerinde şu maniye söylerler:

Selâmün aleyküm, ağalar, beyler. Kim kimleri yeğler.

Selâm verdik aldınız mı? Sayıcılar geldi, duydunuz mu?

Aileler onları, bereketli bir gelecek yılın habercisi oldukları düşüncesi ile karşılayıp, uğurlarlar. Evden eve gezerken, kadın kıyafeti giyen kişiyi sıkı sıkıya korurlar, çünkü sayıcılara katılmayan, "kilimciler" denilen yeni, genç evliler, "kadını" çalmaya çalışırlar. Geleneğe göre, eğer çalınırsa, toplanan tüm hediyeleri onlar alır. Sayıcılar evleri gezdikten sonra, verilen hediyelerle şenlik düzenlerler. Her mahallenin sayıcı grubu vardır.

Doğum, evlilik, ölümden gelenek ve adetler

Doğum

Aile hayatında çocuğun doğumu sevindirici bir olaydır. Kadının akrabalar arasındaki yerini sağlamlaştırır, babaya ise güven verir. Hamile kadına "gebe" veya "yük-lü" denir. Annenin asıl görevi ve endişesi, sağlıklı bir bebek doğurmaktır. Bu amaçla aile tarafından birçok istemler yerine getirilir:

Hamile kadına ağır işler yaptırılmaz. Yarık dudaklı (tavşan ağızlı) bebek doğurmak için tavşan eti yememek, korku ve üzüntü hissi yaşamamak, ip ve maşa üstünden geçmemek vb. İsteddiği veya gördüğü her şeyi yemek, kırmızı yanaklı çocuk doğurmak için bolca elma yemek, güzel ve dolgun yanaklı çocuk doğurmak için ayva yemek ve vb. Aile büyükleri hamilenin en büyük yardımcılarıdır. Doğacak çocuğun cinsiyetini önceden belirlemek için tahminler geçerli olmasa da, yaygın olanlar şunlardır:

İki oturma minder altına, gizlice makas ve bıçak yerleştirilir. Eğer bıçaklı minder üstüne oturursa erkek, makaslı mindere oturursa kız olacağı tahmin edilir. Rüyasında altın ve salatalık görürse, erkek doğuracağına inanılır. Hamile, tatlı yerse erkek, çok ekşi yerse, kızı olacak.

Hamilelik sırasında güzelleşirse erkek, yüzünde lekeler varsa kızı olacak. Hareketleri yavaşlarsa ve uyuma eğilimi fazla ise kız, hareketleri hafifçe olursa erkek doğacağına inanılır. İçine iğne saklanmış hamur parçası pişirilir, pişirilen hamuru parçalarken, ilk önce iğnenin ucu görünürse erkek, kulağı görünürse, kız olacağına inanılırdı.

Günümüzde ultrosonograf ile 20- 24 hafta arasında, doğacak çocuğun cinsiyeti belirlenmektedir.

Doğum, köyün yaşlı ve tecrübeli ebe kadınları tarafından, hamilenin evinde olur. Yardımcı olarak birden fazla doğum yapmış bir kadın bulunur. Doğumda kocasının, annesinin veya yakınlarının olması kabul edilmez. Bebek kordonu kesilir, düğüm-lenir ve dua ederek gömülür. Bebeğin derisini kokmasın ve terlemesin diye tuzlu su ile yıkayıp, tuzlarlar. Kapıda bekleyen kadınlar bebeği belerler. Aile büyükleri bebeğin adını kararlaştırır. Bu konuda genelde aile büyüğünün sözü geçerlidir. Bundan sonra köy imamı çağrılır, veya ailenin en yaşlısı, bebeğin kulağına eğilerek ezan okur, daha sonra üç defa ismini haykırır. İlk çocuğa dedenin veya kayınvalidenin adı verilir. İkinci çocuk ise, annenin pederi veya validesinin adını alır. Daha önce ölmüş çocukları varsa, anne veya babanın adı verilir. Kırkinci gününe kadar, sabah ve akşam olmak üzere, içine bir yumurta karıştırarak, hafifçe ılık suyla yıkanır. Doğum yapan anne loğusadır. Odada yalnız kalmamalı ve dışarı çıkmamalıdır. Gerekirse, bebeğin yanına bir çocuk çağırılır veya bebek örtüsünün altına demirden yapılmış bir alet, makas, bıçak, maşa vb. konulur. Annenin üst giyisinde daima bir iğne takılıdır. Kırkinci doğum gününde, kayınvalide birkaç akraba kadın ile anneyi ve bebeği evden çıkarır ve anneannesine götürür. Yolda karşıladıkları her çocuğa küçük tatlı ve para verilir.

Evlilik

Bir toplumun gelenek ve göreneklerin kişi üzerinde etkisi, evlilikte en belirgin şekilde görülür. 1893'ten 1940 yılına kadar Medeni Sicil kayıtları üzerinde yaptığım analizde, Ravno köyü Türk nüfusu arasında çeşitli evlilik yöntemlerine rastladım:

Görücü usulü evlenme

Düğünlerde ve bayramlarda, çocuğun annesi oğlu için uygun bir kız seçer. Yakın akrabaların ve komşu kadınların da görüşlerini alır. En yakın çevre kızı ile başlar. Aranılan nitelikler: *titizlik, alçakgönüllülük, tasarrufluçluk, yaşlılara ve geleneklere saygı*. Kız gözetlemesi kadın işidir. Aile çevresini, kızın alışkanlıklarını ve davranışlarını öğrenmek için aileler ziyaret edilir. Aynı zamanda, aileler arasında sosyal yakınlık şekilleri araştırılır. Seçim çocuk tarafından değil, annesi tarafından yapılır. Bu arada kızı istemek için dünürücü gönderilir.

Kız kaçırma yolu ile evlilik

Kızın ve ailesinin izni olmayınca, oğlan kızı kaçıır (kız kavraması denir). Kaçıran kız birkaç gün gizlenir. Taraflar çok seyrek mahkemeye gider ve zamanın geçmesi ile uzlaşırlar.

Kız kaçması ile evlilik

Kız babasının talep ettiği çeyiz, para ve altınları, oğlan tarafı sağlayamaz ve iki genç aralarında anlaşarak, kız kendiliğinden oğlana gider (kaçar).

Beşik kertme evliliği

Birbirini çok iyi tanıyan, dost, komşu veya yakınların çocukları beşikteyken, beşiklerine birer kertme (işaret,) yaparak, nişanı gerçekleştirirler. Büyüdükten sonra, onları everirler. Çoğu zaman, çocuklar bu anlaşmaya karşı çıkar ve arkadaş yanlısı aileler, birbirlerine dargınlaşırlar.

İçerli- dışarlı olmak – Berdel evlilik

Hem kızı, hem de oğlu olan aile, diğer aileye kız verip, oradan gelin alır. Böylelikle çeyiz ve düğün masrafı azalır.

Taygeldi evlilik

Dul bir kadın veya erkek, önceki eşinden olan çocuklarını yanına alarak, karşı tarafın evine yerleşmesine denir. Getirilen çocuklar taygeldi olarak adlandırılır.

Baldızlama

Ölen kadının çocuklarına, en iyi teyzeleri bakacağına inanılmaktadır, çünkü o annenin en yakınıdır, Evlenme kararı yaşlılar tarafından alınır. Amaç, kurulmuş olan samimi aile ilişkilerini kesmemek ve yetim çocuklara iyi bakım sağlamak.

Yakın akraba evliliği

Halkımızın ahlak ve toplumsal anlayışından dolayı akraba evlilikleri asla kabul edilmez. Buna rağmen, elde olan mal ve mülkün parçalanıp, saçılmaması için kuzenler arasında evlilikler olmuştur.

Nişan

Aradıkları kızı bulup, geçmişini, soyun ilişkilerini inceleyip, onayladıktan sonra, devreye erkekler girer. Oğlanın babası, kızı istemek için, yakın akrabaları ve her iki tarafta etkili ve saygı duyulan dünürücü kişiler ile kızın evine gider. Çay, ya da kahve ikram edilir. Kız duygularını vermemesi konusunda uyarılır. Konu üzerinde konuşma, her zaman "*Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle, kızınızı oğlumuz istiyoruz*" ifadesiyle başlar. Alınan cevap: "*Biraz düşünelim*". Bir süre sonra, kız ailesi tekrar ziyaret edilir. Ayrıca bu ziyarette oğlanın anası da vardır. Anlaşmağa varıldığında, kız akrabalarından bir kadın "*İsteğimiz var*" deyip, ortaya bir liste sunar. Talepler belirlenir: 20 adet altından oluşan kolye, bilezik, mücevherler, yün, pamuk, basma, yorgan, yatak kumaşları vb.

Baba hakkının (başlık parası- çeyiz) boyutu, nişan ve düğün tarihi tartışılır. Kız tarafı misafirlere hediyeler verir. Bu karşılaşmadan sonra, gençler arasında "*Söz kesme*" olduğu resmen açıklanır. Kız, oğlana nakış işlemeli bir mendil gönderir. Ertesi gün oğlan, bu mendil ile sokağa çıkar, olayı arkadaşları ve boydaşlarına duyurur. Kız ise arkadaşlarına tatlı ikram edip, olayı duyurur. Nişan ve düğün için hazırlık başlar. İki aile, gençlerin yardımı ile, şehirde alışveriş yapar ve önceden onaylanmış gerekli şeyleri satın alırlar. Önceden belirlenmiş günde, konu komşu, hısım akraba ile kızın evine gidilir. Orada kız evi tarafından davet edilen kişiler vardır. Karşılıklı olarak bohçalık verilir. Avlu içinde zilli maşa, daire ve darbuka eşliğinde şarkı ve türkü söyleyip, oynarlar. Kayınvalide geline mücevher takar: küpe, bilezik, kolye vb, Gelin, kayınvali-

de, görümceler, yengeler ve oğlanın diğer akrabaları ile oynar. Böylelikle *resmi nişan töreni* sona erer. Düğüne kadar bayram varsa, kıza bayramlık hediyeleri gönderilir.

Düğün

Düğünler yaz aylarında yapılır ve neredeyse bir hafta sürer. Haftanın başında *okuyucu* kadın belirlenir. Fırında üstü süslü büyük bir ekmek pişirilir. İnce dilimlere kesilir. Okuyucu bütün köyü gezer, bir dilim ekmek ile düğüne çağırır. Aileler okuyucuya para, un, kumaş verir ve onlar ona kalır. Kahve ocağı nerede olacağı ve kahveci belirlenir. Oraya erkekler toplanır, kahve, sigara ikram edilir ve misafir kabul eden odadır. Damadın en yakın dostu sağdıçtır (bilezer) ve düğün esnasında daima onun yanındadır.

Pazartesi gecesi- kavil gecesidir (danışık gecesi) .

Arabalar ile yetişkin erkekler kız evine giderler. Çeyiz ve çeyiz sandığını götürürler. Yemek verilir ve kahveler içilir. Kız tarafından erkekler, sandığı açmak için anahatarı ister ve para karşılığı alırlar. Sandık açılır ve isteklerin yerine getirilip, getirilmediği yoklanır. Eksik şeyler varsa, karşılık olarak tarla veya hayvan istenilir.

Kına gecesi

Salı günü akşamı kına gecesidir. Kızın evinde, arkadaşları toplanır. Akrabaları gelinin ellerine kına vururlar. Kına sırasında özel türküler söylenir. Popüler türkü ise "*Yüksek, yüksek tepelere ev kurmasınlar*". Gelin ağlar. Arkadaşları ile vedalaşmak için beraberce türküler söyler ve oynarlar.

Düğün için müzisyenler damadın ailesi tarafından tutulur ve Salı günü öğleden sonra gelirler. Onlar için sorumlu ayrılan kişi, ne zaman, nerede ve kimin için müzik çalınacağını yönlendirir.

Çarşamba sabahı sorumlu kişi, müzisyenler ile akraba evlerini gezip, düğüne davet eder. Davet edilenler, hediye verir ve düğün bayrağına gömlek veya peşkir asarlar. Bu şekilde davet edilenler, düğüne giderken, hediye olarak saçılık⁵⁵ götürürler. Düğün öğleden sonra kız evinde yapılır. Sadece kadınlar iştirak eder. Uzun odunlar üstüne oturulur, ortada ise oyun alanı vardır. Kızlar, zilli maşa, dayre ve darbuka eşliğinde türkü söyler. Damadın akrabaları gelinle oynar. Oyunlar çoğunlukla sekme, ve birilidir. Akşamları, düğün yine gelinin evinde olur. Yağışlı havalarda, düğün büyük bir kapalı ortamda- ahır veya sayvan altında olur. Sadece kadınlar katılır. Müzisyenler onlara 1- 2 saat müzik çaldıktan sonra, geriye, kahve ocağında bulunan erkeklerin yanına döner. Özel yetkili kişi, 15 yaşından büyük erkekleri, kadınların düğün alanına girmemesini izler, takip edip, şiddet uygular ve dışarı çıkarır. Köy delikanlıları, akşamları "Delikanlı başı" liderliğinde, gelin evine gider. Sıraya dizilir, zilli maşa, dayre ve darbuka eşliğinde türkü söyleyerek gelirler. Solo olarak, iyi şarkı söyleyen kişi türküyü başlar, nakaratı ise tüm delikanlılar söyler. Yemek verilir ve sonra sadece onlar için tasarlanmış "Düğün damına" dönerler. Orada delikanlılar ve genç evliler şarkı, türkü

⁵⁵ Saçılık – Saç üzerinde pişirilmiş peynirli pide.

söyleme yarışları yaparlar. Etraf köylerden gelen düğüncüler, köy dışında karşılanıp, önceden misafir almak için ayrılmış, komşu ailelere, müzik eşliğinde götürülürdü.

Gelin almak

Gelini almak, at arabaları ile olur. Perşembe sabahı damat evine önceden davet edilmiş arabalar gelir. Özel olarak tahsil edilmiş kişi, katılan arabaların sırasını belirler. En önde, delikanlıların arabasıdır. "Delikanlı başı" tarafından yönetilen müzik aletli, türkü söyleyen gençlerden oluşan grup, kız evine varıncaya kadar şarkı, türkü söylerler. Hafızalarda, delikanlı başı liderliğinde bulunanlardan Ramadan Körhasanov, Mutallip Besleme, Efraim Pıdıkov, Osman Cıba ve Karaaliler sülâlesinden Numan, derin izler bırakmışlardır. Onların arkasında, üstü kilimlerle örtülü, gelin arabası yer alır. Arabaya birkaç genç gelin biner. Gelin arabasında olmaları onurdur. Onlardan sonra kayın peder ve kayın valide arabaları ve diğerleri yer alır. Düğüncüler, müzisyenler önde, gelin evine gelirler. Delikanlı arabasına bir gömlek hediye verilir. Erkekler at yarışı, güreş veya ayarlanmış mesafeye asılan yumurtayı tüfekle vurma yarışları yaparlar. Kızın yakın akrabaları gelini çıkarırlar, şarkı söylerler ve oynarlar. Erkeklerin düzenlediği yarışlar esnasında, gelin tarafından çocuklar, arabalardan veya at hamutlarından parçalar saklar. Para alana kadar onları çıkarmazlar, Baba, kızı gelin arabasına kadar getirir. Gelin akrabaların ellerini öperek, vedalaşır. Düğüncüler gittikleri yoldan geri dönmezler, başka yoldan dönerler. Dönüş esnasında bazı kişiler arabanın önüne ip gerip, damattan para alınca, yolu açarlar. Dönüşte bazı arabacılar, araba yarışları düzenler. Damat evinde, gelinin arabadan inmesi için, kayınpeder geline bir hayvan, tarla veya bağ bağışlar. Yengelerin rehberliğinde eve götürülürken testi ile su dökülür. Ön kapı, okuyucu tarafından kilitlenmiş ve para verilince açılır. Kayınvalide gelini tekrar çıkarır. Şarkılar söylenip, oyun oynarlar. Kayınvalide şeker dağıtır. Düğün bittikten sonra, düğün bayrağı için delikanlılar açık ihale müzayedesini düzenler (mezat çıkarmak). Başka bir köye gelin almağa gidilirse, gelin tarafı düğüncüleri durdurur ve "toprak bastı parası" ister. Yatsı namazından sonra eve imam gelir ve iki tanığın huzurunda dini nikâh kıyar. Damadın sırtına vurarak, sağdıç onu gerdek odasına gönderir.

Cuma günü, yeni evliler en yakın akrabaları ziyaret eder ve el öperler.

Cumartesi günü, köy kadınları gelinin çeyizini görmeye gelirler. Akşamı, kadın ve erkekler için *çeyiz altı* denilen akşam yemeği verilir.

Düğün sonrası gelenekler (yerel ağızda "Kız ardı")

Pazartesi günü akşamı kızın ebeveynleri, evlerine akraba ve en yakın dostlarıyla gelen damadı karşılar. Gelin gelmez. Damat el öper. Sofralar kurulur. Küçük çocuklar damattan para alabilmek için yapılamayacak işler yapmasını ister: nallamak için kedi getirirler, tepsi dolusu darı getirip, ayıklamasını isterler veya başka yapılamayacak işler ortaya koyarlar. Damat, karşılık olarak para verir ve kurtulur.

Ertesi günü gelin, baba evini ziyaret eder. El öper ve sohbet eder. Sonraki günlerde kızın ebeveynleri, kardeşleri ve akrabaları kızın yeni evini görmeğe giderler. Gelin, damadın ebeveynlerine ve akrabalarına bohçalık verir.

Ölüm

Ölüm yatağında olan kişiye "can çekiştiriyor" derler ve yanında daima akrabalarından biri olur. Kuran'dan süreler okunur. Bez veya pamuk ıslatarak dudakları ıslatılır. Konuşabilir halde ise, son vasiyeti ne olduğu sorulur. Çok can çekiştiriyorsa, nedeni, yakın bir akraba bekliyor, düşünülür ve çağrılır. Ruhun çıkması için pencereler açılır. Ölüm meleği Azrail'in ruhu alıp, çıktığına ve melâikelerin geldiğine inanılır. Ölümden 10- 15 dakika sonra, vücut sertleşmeden önce şu işler yapılır:

- Ölüm vuku bulunca, ölünün gözleri hafif hareketlerle kapatılır. Ağız açık kalmasın diye geniş bir bezle çeneler bitiştirilerek çene altından başın üstüne bağlanır. Sonra kolları yanlarına doğru bırakılır ve bacakları uzatılır.

Ölümün vuku bulduğu yatağa *ölüm yatağı* denir. *Rahat döşek* adlı yeni bir yatak hazırlanır. Elbiseleri soyularak muhtemel pislikler temizlenir. Odanın ortasına batı- doğu istikametinde battaniye serilip, temiz, veya kullanılmamış döşek yayılır, elbisesiz yatırılır. Şişmemesi için de karnının üzerine bir bıçak veya bir demir parçası konur. Kullanılmamış veya temiz bir yorganla örtülür. Ölen erkekse, bu işler erkekler tarafından, kadınsa kadınlar tarafından yapılır. Her iki tarafın da önceden abdest alması gerekir. Ölüm döşeğindeki tüm eşyalar dışarı çıkarılıp, uygun bir yere asılır. Gece ise ışıklar yanar. Köy imamı selâ okumakla çevreye duyurur. Ölenin mümkün olduğu kadar çabuk gömülmesi gerekir. Kişi akşamlayın veya sabah öldüyse, öğle namazından sonra, öğleyin ölmüşse, ikindi namazından sonra gömülür. İkinci namazından sonra ölenler ertesi gün gömülür. Cenaze sadece gündüz gömülür, Bazı defa uzaktaki yakınlarının cenazeye yetişmesi için morglarda bekletilir. Akraba ve arkadaşlar gömme hazırlığını üstlenirler. Taziyelerini sunmak için gelenler "*Başınız sağ olsun*" der. "*Dostlar sağ olsun*" cevabı verilir. Camide kılınan öğle namazından sonra hoca gelir. En yakın akrabaları, merhumu yıkamak için ayrılmış yere götürüp, teneşir üstüne koyarlar. Yıkama alanı, etraftan görülmesin diye bir bezle sarılmıştır. Alanın hemen yakınında büyük bir kazanda su ısıtılır. Başka bir kazanda ise soğutulur. Sıcaklığı ölçmek için hiçbir zaman parmak daldırılmaz, ancak bir maşrapa ile alınır ve parmakların üzerine dökülür.

Yıkama işi hoca ve ona yardım eden başka biri tarafından gerçekleştirilir. Yıkamada, tüm dini istemlere uyulup uyulmadığını görmek için, aileden biri olabilir. Kefen hazırlanmasında ve merhumun yıkanmasında, hoca kesin belirlenmiş bir dizi hareket ve kurallar izlemek zorundadır. Ölü bir erkek ise, erkekler tarafından, kadınsa kadınlar tarafından yıkanılır. Kurutulduktan sonra, gözler, burun, ağız, kulaklar ve uyluklar⁵⁶ üzerine pamuk konur. Dikişi olmayan kefen giydirilir. Erkekler için kefen 3, kadınlar için ise 5 parçadan ibarettir. Sonunda, sökülmesin diye kefenin kenarları bükülüp, bağlanır. Bütün köy için bir tane olan ve camiden getirilen tabuta merhum yerleştirilir. Aile sakinlerinin son vedalaşması için tabut evin önünde açılır. Merhumun

⁵⁶ Uyluk- . Kalçadan dize kadar olan bacak bölümü.

mezarlığa götürülmesi bir araç ile olur. Önceleri elde, sonraları at arabaları, günümüzde ise römork ile, başı ileride olur. İnanç şudur ki, insan doğarken başı ileri gelir, bu dünyadan giderken de, başı ileride gider. En yakın akraba erkekler römorka biner, tabutun yanına otururlar. Kadınlar mezarlığa gitmezler. Onlar merhumun son kullandığı örtü ve elbiseleri dışarı çıkarıp, sererler.

Defnetmeğe katılanlar, arkadan gelir. Mezar, merhumun akrabaları olmayan, mezarlıklar tarafından kazılır. 2 metre uzunluğunda, derinliği ise erkekler için 1 m, kadınlar için 1 m 10 sm olur. Mezarın dibinde, Kâbe'ye yönelik oyuk vardır. Tabut, musalla taşın üstüne indirilir, Defnetmek için gelenler sıraya dizilir. Hoca öne geçip, cenaze namazını kıldırır. Tabut kazılmış toprağın üstüne koyulur ve kefenli ölü tabuttan alınarak, 3 yakını tarafından mezara indirilir. Önceden yapılmış oyuğa konulurken, sağ tarafından vücudu kıbleye çevrilir, sol tarafı ise toprakla beslenir. Kefen bağları çözülür. Mezarda 1 kişi kalır, tahtaları yanlama dizer ve oyuğu kapatır. Orada bulunanlar iki eliyle üç avuç toprak atar. Toprak atılırken kürekler elden ele verilmez, yere bırakılır, diğeri ise yerden alır. Mezarın üstü tümsek olunca, başucuna 40- 50 cm uzunluğunda gönder dikilir. Baştan ayağa doğru su dökülür. İmam ve orada bulunanlar otururlar. İmamla beraber daha birkaç kişi dua ederler, sonunda Fatiha süresini okurlar. Herkes akrabalarının mezarlarına giderek, dua eder, hoca ise ölünün sorgu meleklerine vereceği cevabı kolaylaştırmak için telkin yapar. Üç defa ölenin ve annesinin adını haykırır. Misafirlere ve definede bulunanlara yemek verilir.

Ölüyü anma

Ölüyü anma daha aynı gün başlar. Yedi gün arka arkaya kadınlar bir araya gelip, Kuran'dan süreler okur, buhur yakarlar. Yedinci gününde büyük bir mevlit yapılır. Kurban kesilir, ellere gülsuyu dökülür, sofrada 7 çeşit yemek ikram edilir. O gün merhumun ruhu, evi terk ettiği düşünülür. En yaygın anma kırkıncı ve elli ikinci günü anmalarıdır. Yine mevlit okunur. Akrabalar, ölünün dostları, cenazeye katılanlar, hizmeti geçenler ve fakirler davet edilir, doyurulur. Tüm anmalara hoca katılır. Senelik anmalar ise birinci, üçüncü ve yedinci yıldönümünde yapılır. Tam tarihte olması zorunlu değildir.

Konut

Ev

Her ailenin doğal özelemlerinden biri ev kurmaktır. Yeni ev aileye, özgürlük ve rahatlık getirir. Ravno köyünde yeni bir evin inşasında nesilden nesile aktarılan gelenek ve görenekler vardır. Ev sahibi daha ilk günü, ailenin gelecekteki talihsizliklerden ve hastalıklardan korunacağı düşüncesiyle, bir kuzu veya horoz keser, kanı ise inşa edilecek evin sınırlarına serpilir. Temel kazıldıktan sonra baş usta, Kible'ye bakan köşeye bir taş yerleştirir, üstüne basıp, sağa sola doğru sallar ve "*Bu taş yerinde durmuyor, altına kama ister*". Ev sahibi para verir ve taş sabit yerini bulur. Evler bir katlı, payandalıdır ve birkaç günde inşa edilir. Komşular, akrabalar ve dostlar ücretsiz yardım ederler. Çatıdaki bele gelince, baş usta bele çıkar, yarım ay şeklinde çubuktan yeşillik ve çiçeklerle süslü bir bayrak çiviler. Ailenin bayanı gömlek veya dokuma peş-

kir hediye eder. Baş usta, Kible'ye doğru dönerek, bol nimet için, güçlü bir sesle mani şeklinde dua eder. Her cümle'nin son hecesi uzatılarak sona erer. Ali Veliev'e göre nimet sözleri şöyledir:

Dinleyin ustalaaaaar

Sesleyin kalfalaaaaar

Tuttuk şu binanın temeliiiiiii

Ustaların marifetiyleeeee

Kalfaların kuvvetiyleeeee

Deyin ustalaaaaar

Ahmet ağa bir bahşiş getirdiiiiii

Ustaları sevindirdiiiiii

Allah da onu sevindirsiiiiin

Ahmet ağanın kesesine berekeeeeeet

İşleyenlere de berekeeeeeet

Ustalara marifeeeeeet

Kalfalara da sopa güneş, deyin ustalaaaaar

Allahümme sallâle, seyyidina Muhammeeed.

Komşular ve akrabalar tarafından getirilen her hediye için dua edilir. İnşaat sona erince, hediyeler ustalar arasında paylaşılır. Yeni eve yerleşenler bir süre sonra, konu komşuyu davet eder, doyurur ve mevlit okutur. Gelenler ailenin ihtiyacını giderecek hediyeler getirir.

Avlu

Ravno köyündeki avlular geniş ve dörtgendir. Ön ve arka bölümleri vardır. Evin önünde küçük bir çiçek bahçesi bulunur. İşletme bölümü arkada bulunur ve ön kısmından hafif çubuk veya tahta ile ayrılmıştır. Bugün tel örgü ile ayrılmıştır. Avlunun işletme bölümünde hasılat ürünlerini depolamak için ambar vardır. Havadar bir yere, kalın tahtadan yapılmış ambarın, ayrı ayrı gözlerine buğday, arpa, çavdar, un, kepek vb. konulur. Önünde, arabayı yerleştirmek için, üstü kapalı saçak vardır. Samanlıkta ise, çiftçinin samanı ve yaz aylarında kuruttuğu otlar toplanır. Bugün samanlıklar yoktur. Onların yerini sağlam temelleri olan, tuğla duvarlarla inşa edilmiş, sayvanlar almıştır. Sayvan altında iribaş ve küçükbaş hayvanlar için ahır, tavuk, kaz ve hindiler için kümes vardır. Ot, yonca ve saman dolu ikinci kata merdiven ile çıkılır. Avlunun geri kalanı sebze ve meyve bahçeleri içindir. Geçmişte, Türk ailelerine has, sokak giriş kapının yanında, kadın topluluğuyla hiçbir ilişkide bulunmamak amacı ile, özel bir misafir odasının bulunmasıdır. Hem köyden, hem de etraf köylerden gelen erkekleri burada ağırlarlar. Her akşam boydaş ve hem fikirli kişiler, bir araya gelip, saatlerce muhabbet ederler. Günümüzde böyle odalar kalmamıştır.

Yemek

Ekmek. Her ailenin masasında bulunur. Geçmişte ev yapımı ekmek ekşi hamur, mayalı ve mayasız hazırlanırdı. Büyük annelerimiz *ekşi hamur mayası* yapmak için, cam ya da porselen kapta, su ve unu karıştırıp, krep (akıtma) ile kek arasında hamur yo-

ğunluğuna getirirdi. Karışım gece boyunca oda sıcaklığında bırakılır ve birkaç saat arayla hamurun bir kısmı alınıp, taze un ve su ile beslenirdi. Üstüne kabarcıklar çıkmaya başlayıp, hareket ederse, ekşi hamur hazırdır. Uzun bir zaman korumak için un ile sert ve tıkız hale getirilir. Küçük, yuvarlak toplar oluşturulur ve kurumaya bırakılır. Yeniden canlandırma ise sıcak su ile olur, hamura katılıp, ekmekler yapılırdı. Ekmekler sıcak bir yerde bırakılır ve kabarcıklar fırına atılır. Pişmiş ekmek, eşsiz, mis kokulu bir tada sahiptir. İyi depolanırsa, bir hafta boyunca tüketilebilir. Küflenmez ve ufalanmaz.

Kartalaç; Mayalı veya mayasız, yumurtalı bir hamur türüdür. Hamur parçalara bölünüp, yuvarlanır. Oklava ile 1 cm kalınlığında ve 20- 25 cm genişliğinde açılır. Tat için peynir ilâve edilir. Saç üstünde pişirilir.

Akıtmı (Krep), Derin bir tabakta yumurta karıştırılır, tuz ve taze süt eklenir. Boza karışımı elde edilene kadar azar azar un ilave edilir. Birkaç dakika dinlenmeye bırakılır. Karışımdan tek bir kepçe alıp, önceden ısıtılmış saç veya tavanın üzerine dökülür ve incecik yayılır. Bir tarafı pişince, diğer tarafı çevrilip, pişirilir. Pekmez ile ikram edilmesi tercih edilir.

Gözleme: Un, tuz ve su içeren bir fırın ürünü. Hamur küçük parçalar halinde kesilir. Oklava ile ince ince açılır. Ortasına peynir veya ekşimik (lor) döşerler. Uçları birbirine karşılıklı olarak yaslanır ve saç üzerinde pişirilir.

Ev yapımı pilâv (erişte): Derin bir tabakta, yumurta ve tuz köpükleninceye kadar dövülür. Başka büyük bir tencereye un dökülür, dövülmüş yumurta ilave edilir. Yavaş yavaş yumuşak ve pürüzsüz bir hamur elde edilinceye kadar karıştırılır, Kullanılan yumurtaların sayısına göre küçük toplara bölünür. Bezle örtülüp biraz dinletilir. Oklava ile ince tabakalara (pazı) yayılırlar. Kuruması için güneşli bir yere serilirler. Kuru- duktan sonra, parçalanırlar. Daha iyi kuruması için fırınlara atılırlar. Uzun süreli depolama için, torbalara doldurulur. Uzun ömürlü olup, önümüzdeki yaza kadar kullanılabilir. Tüketmek için gereken miktar alıp, bir sıcak su kabına dökülür. Kabardıktan sonra, üzerine un ile kavrulmuş yağ ve ufalanmış peynir ilâve edip, sıcak ikram edilir.

Mamaliga; Yıllarca süren savaş ve uzun kuraklık yıllarında, ailelerin mısır unundan yaptığı besindir. Bir kapta kaynamış suya, çok iyi öğütülmüş mısır unu yavaşça dökülür. Ağaç kaşıkla sürekli karıştırılır. Kaşığa yapışmaz hale geldiğinde mamaliga hazırdır. Kaşıkla alınır ve küçük toplar halinde tabaklara yerleştirilir. Sıcak ve macun ile tüketilmesi tercih edilir.

Popara (Sütlü papara); Büyük ve küçükbaş süt hayvanları bakan aileler için popüler bir kahvaltıdır. Bayat veya kızartılmış ekmek parçalarıyla dolu, derin bir tabağa, kaynatılmış süt dökülür. Üzerine ufalanmış peynir serpilir.

Tarana- (Tarhana): Uzun bir kullanım süresine sahip geleneksel bir yiyecek- bütün bir yıl kullanılabilir. Aileler ekşi hamurla taze süt veya yoğurt karıştırırlar. Bazı aileler kaynatılmış kuru meyve- sebze karışımı ekler. Tuz ilâve edip, sert bir hamur elde edilinceye kadar yoğurulur. Hamurdan küçük parçalar kopararak, elle yuvarlanır. Kurumaya 3-4 gün bırakılır. Sonra ufalanır ve bez torbalara depolanır. Kışın, tarhana-

dan bir avuç alıp, sıcak su veya süt dolu kaba dökülür ve sürekli karıştırılır. İçine bayat veya kızartılmış ekmek parçaları ilâve edilir. Ezilmiş bir baş soğan ile tarana yemek zevk verir.

Macun aşısı (Pekmez aşısı) Bölgeye has özel bir yemektir. Un, yağlı bir tabakta, altın rengi alıncaya kadar kavrulur. Az miktar suda eritilmiş macun tabağa dökülür ve ko-yulaşınca kadar sürekli karıştırılır. Desert olarak soğuk tüketilir.

Hoşaf; Soğuk olarak, yemekten sonra kaynatılmış kuru meyvelerin şurubundan oluş-
şan yiyecek. Kurutulmuş elmalar, erikler vb. sıcak bir su kabında kaynatılır, kuru kayı-
sı veya diğer kuru meyveler de ilâve edilir, Yaz aylarında taze, olgunlaşmamış erikler
kaynatılır. Şeker veya bal ile tatlandırılır. Tatlandırmak için bazı aileler şeker pancarı
parçalarını kaynatırlar.

Keşkek; Aile kutlamaları ve törelerde hazırlanan özel bir yemektir. Defalarca yıkanmış
buğday, tuzlu suda, uzun süre kaynatılır. Tereyağı eklenir. Kabarınca kadar sürekli
karıştırılmaz. Karışık hale geldiğinde pişmemiş taneler yoktur. Ateşten çekmezden
önce, tereyağı eritilir, un ile kavrulur. Keşkeği durultmak için süt eklenir ve alınana
kadar karıştırılır. Üstüne kırmızı biber ve parçalanmış tavuk eti ilâve edilip, servis edi-
lir.

Aşure; Aile kutlamaları ve törelerde hazırlanan özel bir yemektir. Bulgur, fasulye,
nohut ve kuru üzüm yıkanır ve 1 gece boyunca kabarmak için ayrı ayrı su kaplarına
konur. Ertesi gün bulgur süzgeçten süzülür, kaynatılır ve üstünden köpükler alınır.
Fasulye ve nohutlar süzgeçten geçirilip, ayrı ayrı kaplarda kaynatılır. Pirinç yıkanır ve
bulgura eklenir. Nohut, fasulye, kuru kayısı, portakal kabukları, erik ve kuru üzüm
ilâve edilir. Elde edilen kalın bulamaca bal veya şeker ilave edilir. Ateşten indirildik-
ten sonra elma parçaları, fındık ve badem eklenilir. Porsiyonlar, üstüne öğütülmüş
ceviz ile servis edilir.

Giyim

Türk nüfusunun giyimi, bireyin bulunduğu sosyal konumun bir yansımasıdır. Hem kumaşın kalitesi, hem de rengi, elbisenin biçimi ve modası, toplumda aldığı katkı-
lım derecesini gösterir.

Bayan giyimleri; Bayanlarda gündelik ve bayramlık kıyafetler vardır. 1950'lere
kadar kadın gündelik giyiminde şalvar, entariler, yelek ve fereceler vardı.

Şalvarlar; Gündelik kullanım için şalvarlar, pamuklu bir bezden yapılmışlardır. Bay-
ramlık şalvarlar ise mor, mavi kırmızı ve yeşil atlas, kadife ve kutnudan yapılır. Atlas-
tan dikilen ve "Bindallı" şalvarların ceplerinde, paçaların eklerinde, çok parlak pul ve
süslemeler bulunur. Şalvarlar uçkur ile arkaya bağlanır. Uçkurun arkada görünen
kısımında çok pul ve süslemeler vardır.

Gömlek; Gündelik elbise, el dokuması pamuklu kumaştan yapılır. Diz kapağına kadar
uzun, yakasız ve süslemeleri olmayan, sürekli giyilen elbisedir. Bayram ve aile kutla-
malarında, kızlar ve genç gelinler, ev yapımı ipek kumaştan yapılmış ipek gömlekler
giyerler. Yakanın ve kolların kenarlarında geniş mavi veya kırmızı süslemelere sahip-
tirler ve bu nedenle "Kenarlı" olarak adlandırılırlar.

Yelek: Bayramlık yelekler, kırmızı ipek kumaştan, bindallı yelekler ise kırmızı, mor, mavi veya yeşil kadife kumaştan yapılırlar. Sırmalı yeleklerde ise, önceden boyanmış ipek iplikler ile işlenmiş, birçok çıkıntılı, parlak renkli süslemeler vardır. Ön tarafları kısa ve çok açık. Bazıları alt taraftan iki düğme ile iliklenir, bazıları ise iliklenmez. Kutnu kumaşından dikilmiş yelekler de taşınmaktadır. Ayrıca bez kumaştan dikilmiş gündelik yelekler vardır.

Boy yelek; Kolsuz, dizlere kadar uzun, pamuk kumaştan yapılmış kış giyimidir. İçi ise kalın yün veya pamuk doludur. Soğuktan korunmak için kış günü giyilir.

Başörtüsü (çember); Kadınların başörtüleri el dokuması pamuk kumaştan veya fabrikalarda üretilen kumaşlardan yapılırlar. Resmi etkinliklerde, düğünlerde, genç kız ve gelinler "Kefiye" adı verilen özel bir başörtüsü kullanırlar.

Kadın kıyafeti *ferece veya bez* ile tamamlanır. Sokağa çıktıklarında kadınlar başlarına bez örterler. Köyümüzde, ev dokumalı pamuktan ve mavi dikdörtgen çizgileri olan bezler taşınırlar. Tipik ferece yoktur.

Erkek giyimi; 1940'lara kadar Türk erkek giysileri çağşır (çakşır), mintan, yelek ve kuşaktan oluşuyordu.

Çakşır; Çakşır geniş, derin dipli, üst erkek elbisesidir. Kahverengi, siyah veya koyu mavi ev yünlerinden yapılırlar. Paçaları dar ve tel düğmelerle tutturulmuştur. İç kısmı olmayan cepleri var. Belinde ise, uçkur geçirmek için kıvrılmış yer bulunmaktadır. Bayram ve düğünlerde cep ve paçaları gaytan örgülerle süslenmiş çakşır giyilir.

Mintan; Üst kat, yakasız, kollu bir gömlek türüdür. Tek renkli veya şeritli kumaştan yapılırlar, Düğmelerle iliklenir.

Yelek; Bayramlık yelek mintanın üstüne giyilir. Sadece üst kısımdan oluşan, aşağıya sarkan, alt kısmı olmayan kolluğu vardır. Çeşitli nakışlarla zengin bir şekilde süslenmiştir.

Kuşak; İnce yün veya pamuk ipliğinden, beyaz veya kırmızı boyanmış, bele sarılan, uzun ve geniş kumaş. Uzunluğu 3- 4 defa bele sarılır. Bele sarılan kuşağın içinde, erkekler sigara tabakası, ateşli çakmaktaşı ve küçük bir bıçak taşırlar. Başlarında fes taşırlar. Fesin üstüne pamuktan veya ipekten yapılmış renkli sarık dolarlar. Çakşırın dar paçalarına kadar uzanan pamuk veya yün çorap giyerler. Ayaklarında çarık veya kısa boylu ayakkabı taşırlar.

Bugün, Ravno köyündeki Bulgarlar ve Türkler, yalnızca kentsel, Avrupa kıyafetleri giyiyorlar.

Yağmurluk; Yağmurda ıslanmamak için giyilen, genellikle su geçirmez kumaştan yapılmış üstlük. Kalın yünlü çuhadan yapılmıştır. Başlığı (kapşon- kapüşon) vardır ve kış günlerinde, dış mekânda çalışmaya yarar. Çobanların yağmurluğu ise kollar için iki delikli, kolsuz, bir pelerin şeklindedir.

Gabin; Koyu renkli çuha, yün kumaştan yapılmış, iç tarafı koyun kürklü, kapüşonlu, soğuktan korunmak için üste giyilen, uzun elbise. Gabin, daha zengin adamlar dikti- rirdi.

Zengin kişilerin kıyafetlerinde cep saati ayrı bir parçadır. Yeleğin cebine, uzaktan görülebilen uzun, altın zincirle yerleştirirlerdi.

ONUNCU BÖLÜM

İnançlar ve halk meteorolojisi

Yarının güvensizliği, korkusu, doğal afetlerden duyduğu hayal kırıklığı, yoksulluk, hastalık, sefalet ve savaşlar, insanda belirli bir dünya görüşünün oluşumunu sağlamıştır. Yıllar boyunca yapılan gözlemlerden elde edilen bulgularla, çevreye karşı tutumlarını geliştirmişler. İşlerin ve olayların birbirine bağımlı olduğu ve etkilediğini anlamışlar. Bu şekilde elde edilen sonuçlar, senelerce nesilden nesile aktarılıp, inanç haline gelmişler. Kendilerini güvenceye almak ve korumak için, dini kurumlardan ve kişilerden yardım aramaya başlamışlar. Dua edip, elbise ve yiyecek vermişler. Kurban kesmeye başlamışlar.

Ravno köyü sakinleri neye inanır?

Dünyayı, doğayı ve tüm canlıları Tanrı yaratmıştır.

Şeytan insana kötülük getirir, Tanrı'dan ise yalnız iyilik gelir.

Ahirete inanırlar. Cennet ve Cehennem var olduğuna inanırlar. Kötü ruhların varlığına inanırlar: şeytanlar, cinler, melekler, baş melekler, vampirler, tılsımlar, karakoncalar, periler, ejderhalar, vs. Dünyada kötülük, günden güne, iyilikten üstün gelmekte ve bu, dünyanın sonu yaklaştığının işareti olduğuna inanırlar. Doğal afetler- gök gürültüsü, şimşek, dolu ve fırtınalar Tanrı'nın insanoğluna bir cezasıdır. Akşamları, anneanneler çocukları uyuturken şeytan, peri, cin, tılsımlar ile korkuturlar. Ravno'lulara göre, boğa en güçlü hayvandır. Boynuzlarının üstünde dünyayı tutar. Kızdığı ve kafasını salladığı zaman dünya titrer, deprem olur. Gelincik kötülüğe neden olur. Hayvanların kanlarını içer. İnsanlar onu veya yavrularını öldürmeye çalıştıklarında, akşam eve gelir ve intikam alır. Onu görenler yüksek sesle konuşmazlar ve sessizce şöyle derler: "*Değirmene git, bir fare düğünü var, seni sağdıç için davet ediyorlar.*" Horozların ötmesiyle kötü ruhlar, vampirler, cinler, periler uzaklaşır, görünmez olurlar. Kişinin ön dişleri arasında büyük bir mesafe varsa, zengin ve mutlu olacak. Aptal ve özürlü çocuklara gülerseniz, çocuklarınız da öyle olacak. Kara kedi önünden geçerse, iyi değil, işin yürümeyecek, geri dönüp dolaşmak zorundasın. Ev çatısında baykuş öterse, bu evden ölü çıkacak. Kedi ve köpek ölümlerin üstünden atlamamalıdır, çünkü ölümler hortlayacaklar. Kişinin sırtındaki elbiseye düğme dikerseniz, fikirlerini dikmiş olursunuz ve delirir, Dikmek zorundaysanız, elbiseden bir parça iplik ağzınıza alın. İnce dudaklı adam, inatçıdır, Kırılan ayna mutsuzluk ve ölüm getirir. Sol kulağınız çınlarsa, bazıları sizin için kötü sözler söylemektedir, sağ kulağınız çınlarsa, sizin için iyi sözler konuşulmaktadır. Tavuk horoz gibi ötüyorsa, evden birisi ölecek. Ölmek için onu kesmek gerekir. Sol elin avucu kaşınıyorsa, para kaybedeceksin, sağ avucun kaşınıyorsa, para alacaksın. İyi ve güzel şeyler konuşursanız, kötülük gelmesin diye bir tahtaya 3 kez vurun. Mezarlığı parmağınızla gösterirseniz veya oradan bir şeyler kesterseniz, başınıza talihsiz olaylar gelir. Gece vakti mezarlıklardan geçilmez. Yakın bir

yerden geçerken sessiz olmalısınız. Eğer Sizi çağıran bir ses duyarsanız, karşılık vermeyin, bu hortlayan birinin aldatıcı sesi olabilir. Yeni bir eve taşınırsanız, eski süpürgeyi götürmeyin. Kişi yolda bir tavşan görürse, iyi değil, yolunun üstünden geçerse, başına kötü bir şey gelecek. Papazın yolunu kesersen iyi değil, papaz senin yolunu geçerse, başına kötü şeyler gelecek. Eşik üstüne oturma, orada şeytan var, seni yoksulluk bekleyebilir. Her evde, evi koruyan bir yılan vardır. Mayıs yağmuru altındır. Merdivenin altından geçmek, şeytanla arkadaşlık olarak kabul edilir.

Halk meteorolojisi

Köyümüzde, yüzyıllara dayalı yerel deneyim, görgü ve tahminlerle atmosfer olaylarına ilişkin bilgiler, oldukça yüksek doğruluk oranlarına ulaşmıştır. Yaşamın tamamen doğal etkenlere bağlı olan hava tahminlerindeki bilgiler, nesilden nesillere aktarılmaktadır:

Bacadan çıkan duman yukarı çıkmayıp, dağılırsa, hava bozulacak ve bunun tersine- yukarı, doğru olarak yükselirse, hava güzel olacak. Ayın etrafında bir daire varsa, hava bozulacak. Karıncalar yuvalarını büyük koloniler halinde terk ediyorsa, yağmur yağacak. Sinekler fazla ısırırsa- yağmur yağacak. Kırlangıçlar alçaktan uçuyorsa, fırtına gelecek. Kargalar sürüsü havada daire yaparak uçup, çirkin sesler çıkarıyorsa, hava bozulacak. Yağmurdan önce, kurbağalar şiddetli sesler çıkarır. Bacakların ve kolların eklemeleri ağrıyorsa, hava bozulacak. Eğer uzaktan geçen tren tekerleklerin gürültüsü duyuluyorsa, soğuk olacak. Sığırlar ayaklarıyla toprağı kazarsa, havalar bozulacak. Yaban ördekleri güneye uçarsa, çok soğuk, kuzeye uçarsa, sıcak olacak.

Ağaçların yaprakları tepeden dökülüyorsa, kış sert olacaktır.

Yağmurun yetersiz olduğu zamanlarda yağmur isteğini dile getiren yağmur duası törenleri yapılır. Yağmurun yeterince, memnun edici yağması halinde ise "şükür duası", yapılır.

Lânetlemeler (Beddualar)

Köy halkı lânetlemelere inanır, lâkin lânetlemeden çekinirler ve korkarlar. En kötü ve en tehlikeli şey, bir annenin çocuğunu lanetlemesidir. İnanılır ki, anne lânetlemesi daima gerçekleşir. Çocuk ölürse, annesi tarafından lanetlendiği sanılır. Lânetlemelerin birçoğu eltiler arasında, kayınvalide ve gelin, gelin ve görümceler, komşular arasında olur. Beddualarda (lânetlemelerde) istenen şeyin doğrudan değil, sanatlı bir ifadeyle dile getirildiği görülür.

Sıkça karşılaşılan lânetlemeler:

Ak gün görme; Allah'ından bul; Allah belânı versin; Başına gelsin; Cadının cadısı; Cehennem dibine giresin; Çenen kurusun; Dermansız dertlere düşesin; Dokuz kat yerin dibine batasın; Ettiğini bulasın; Evlât yüzü görmeyesin; Faydasını görme; Hayrını görme; Hastalıktan kurtulma; Gittiğin yerden leşin gelsin; Geberip de, kara toprağı giresin; Gözlerin kör olsun; Kör olası; İki gözün kör olsun; İki yakası bir araya gelmesin; Sürüm sürüm, yerde sürünsün; Soyun, sopun kurusun; Şeytan çarpsın; Umarım patlarsın; Yerin dibine giresin; Yok olası; Yıldırım çarpsın; Zehir içesin; vb.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Sülâle ve lâkaplar

Bu bölümde arşiv belgelerinde köydeki sülâle, aile ve lâkaplar için edindiğim bulguları açıklıyorum. 1878 yılı öncesine ait olan belgelerde baba ve soyadından sonra "ov, ev" ekleri yoktur. Sülâleyi belirlemek için Osmanlı belgelerinde "oğlu" kelimesi kullanılmış. (Beslemeoğlu, Koroğlu, Çakıroğlu, vb.) Bu tarihten sonra Bulgaristan Sivil Kayıt Yasası'na dayanarak, adlar etnik veya dini gelenekleri empoze etmeyecek şekilde, baba ve dede, veya sülâle adından sonra erkekler için "ov, ev", kadınlar için "ova, eva" ekleri, cinsiyete göre ilâve edilerek yazılmıştır. Bu yüzden araştırmalarımı daha fazla belgelerde bulduğum sülâle lâkapları olan aileler üzerinde yoğunlaştırdım. Sülâlenin lâkaplarında, kişilerin fiziki yapısı, boyu postu, yüz rengi, saç rengi, ayakları, yaptıkları iş, bazı defa ise argo⁵⁷ olarak verilen özellikler vardır. (Uzunoglu, Topallar, Pıdikler, Çobanlar, Kulalar. Karaaliler. Kundaksızlar vb). 1844 yılı kayıtlarda, sülâle lâkabı gösterilmeyen 9 hane için daha sonraki senelerde hiçbir bilgi ve belge bulamadım. 1893 yılından sonra oluşturulmaya başlayan Medeni Durum Kayıt Sicili'nde doğum, evlilik ve ölüm tarihlerinde çelişkili durumlar vardır. Yeni doğan bebek, birkaç ay beklenir ve ölmezse belediyeye bildirilirmiş. Bazı defa kayıtlara geçen bebek vefat edince, aile yeni doğan bebeğe aynı adı veriyor ve kayıtlarda ölen bebeğin doğum tarihi ile kalıyor. Evlâdını everen baba ve ananın yaşı, mecburen kayıtlara geçiriliyormuş. Aynı kişi, birkaç ay veya sene sonrası, başka bir kişinin doğum veya ölüm olayı için belediyede şahitlik ettiyse, gösterdiği yaşta bazı defa 4- 5 sene fark vardır. Kaleme alınan olay ve seneler, o sülâlenin tarihi olmayıp, yalnızca sülâlenin resmi belgelerde kayıt olduğu senelerdir. Sülâlenin sicilini yazıp, çizilmesini kolaylaştırmak için verilmiştir. **Sülâle ve kişi adları yerel ağızda söylendiği ve resmi Bulgaristan belgelerinde yazıldığı şekilde verilmiştir.**

ARABACILAR; Kamenovo /Güzelcealan/ köyünden 1960'lı yıllarda gelip, Orta Mahalle'ye yerleşmişler. 21 yaşındaki Arabacı Veli ve 51 yaşındaki Osman Bilâl, 15 Nisan 1894 yılında, İsmail Ahmet'in vefat ettiğini belediyeye bildirip, imzalamışlar.

ARAPLAR; Bu sülâle Orta Mahallede oturuyormuş. Günümüzde köyde böyle sülâle yoktur. 40 yaşındaki Arap Ali, 14 Ocak 1896'da vefat eden Hüseyin Cuguş'u /60 yaşında/ belediyeye bildirip, imzalamış.

ARAPOSMANLAR; Bu sülâle Küçük Mahallede oturuyormuş. Sülâleden Arap Kadirin kızı Kadriye, 26 Mart 1909'da Ahmet Hasan Besleme ile evlenmiş. Olayı Selim Kula Ali ve Hasan Hüseyin Çemrek belediyeye bildirip, imzalamışlar. Günümüzde bu soyadını taşıyanlar köyde yoktur.

AYAZLAR; Orta Mahalle'de yaşıyorlarmış. Günümüzde bu soyadı ile yaşayan aile yoktur. 40 yaşındaki Ayaz Ali ve eşi Emine Numan'ın /38 yaşında/, 29 Temmuz 1896'da doğan Zülkâr isminde oğlunu, belediye Medeni Sicile Hüsmen Kadioğlu /55 yaşında/ ve Hasan Kadioğlu /65 yaşında/ kayıt ettirip, imzalamışlar.

⁵⁷ Argo-Serserilerin, külhanbeylerinin kullandığı dil.

AZMANLAR; Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. Günümüzde bu soyadı ile yaşayan aile vardır. 49 yaşındaki Azman Hüseyin ve Tahir Memiş /47 yaşında/, 21 Ocak 1896'da, İbrahim Ahmet Cıba ile Bediş Molla Hüseyin'in evliliğini belediyeye bildirip, imzalamışlar. 1899'da Ömer Azman Ali /1879 doğumlu/, Selime Sar Ahmet /1880 doğumlu/ ile evlenmiş. Bu sülâleden Osman Hüseyin Azman senelerce imamlık yapmış ve okulda çocuklara dini dersler vermiş.

BELBERLER; Köyümüzde 3 sülâleye Belberler adı verilmiştir. İkiisi Orta Mahalle'de oturuyormuş. Onlardan biri Razgrad şehrinden gelmiş ve Kanderciler sülâlesi ile yakın akrabalık bağı var olduğu bilinir. Üçüncüsü ise Küçük Mahalle'de oturmuş ve Hafızlar sülâlesinin oğlu Abil, Belberabiller adı ile bilinir. Yakup Belber ve Atçe İbrahim'in, 3 Eylül 1896'da, 3 yaşındaki oğlu Mehmet Yakubun vefat ettiğini belediyeye Yakup Belber ve Aliş Mehmet beyan etmişler.

BESLEMELER; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde 3 adet Beslemeler kayıtlıdır: Beslemeoğlu Kel Himmed bin Abdullah, Beslemeoğlu Feyzullah bin Mehmed, Beslemeoğlu Himmed bin Mehmed. 15 Nisan 1893 yılında Hüseyin Fevzi'nin /45 yaşında/ vefat ettiğini, Besleme Hasan /30 yaşında/ ve Mustafa Çemrek /31 yaşında/ belediye Medeni Sicil'e kayıt ettirip, imzalamışlar. Besleme Ahmet'in 1908'de eşi Halime Köroğlu vefat etmiş ve Arap Kadirin kızı Kadriye ile 26 Mart 1909'da ikinci evlilik yapmış. Günümüzde Beslemeler sülâlesinin torunları köyümüzde yaşamaktadır.

BEYTULLALAR; Küçük Mahalle'ye Kırım savaşıdan sonra Drâново köyünden, oraya ise Macaristan'dan gelmişler. Kulalar ve Ceferler aileleri ile yakın akrabalık bağları vardır. Şerif Beytulla /27 yaşında/ ve eşi Ayşe'nin /25 yaşında/, 12 Ocak 1899 tarihinde Haşe /Ayşe/ isminde kızları doğmuş. Olayı belediyeye Deliismaillerden İsmail Ahmet /41 yaşında/ ve Cefer Mehmet /38 yaşında/ beyan edip, imzalamışlar. Köyümüzde bu soyadını taşıyan aileler vardır.

CAMBAZLAR; 1844 yılı Temettuat defterinde 3 adet Cambaz ailesi kayıtlıdır: Cambazın Ömer bin Abdi, Cambazın Abdi (Abdullah) bin Hasan ve Cambazoğlu Hasan bin Halil. Bu 3 aileden hangisi günümüze erdiğini bilen yok, ancak Cambazlar soyadı ile köyümüzde yaşayan aileler vardır.

CEFERLER; Kamenovo /Güzelcealan/ köyünden gelip, Küçük Mahalle'ye 1850'li yıllarında yerleşmişler. Kulalar ve Beytullalar sülâleri ile akrabalık ilişkileri kurmuşlar. Boza ürettikleri için Bozacılar olarak ta bilinirler. 40 yaşındaki Cefer Ahmet ve 35 yaşındaki Selim Ahmet, 15 Mayıs 1894 yılında doğan Ali İsmail'i belediye Medeni Sicil'e yazdırıp, imzalamışlar.

CIBALAR – Söylentilere göre bu sülâle 1828-1829 Osmanlı- Rus harbi yıllarında, Solenik /Svalenik/ köyünden Türkiye'ye giderken Yambol şehrine kadar ermişler. Geri dönüp Razgrad'a yerleşmişler. Oradan da köyümüze, akrabaları olan ve Solenik'ten gelen Mollalar sülâlesinin yanına gelmişler. 28 Ocak 1896 tarihinde Ahmet Cıba'nın /56 yaşında/ oğlu İbrâm ile Molla Hüseyin'in Bedriş isminde kızına nikâh kıyılmış.

Nikâha Veysal Yakup /40 yaşında/ ve Azman Hüseyin /52 yaşında/ şahitlik etmiş. Günümüzde, köyümüzde yaşayan Cıbalar sülâlesinin torunları bulunmaktadır.

CUGUŞLAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde, Cuguşoğlu Hasan bin İsmail kayıtlıdır. Küçük Mahalle'nin yerli ve en eski sülâlesi olduğuna inanılır. 55 yaşındaki Ahmet Cuguş ve 65 yaşındaki Mustafa Cuguş, 1 Temmuz 1894 tarihinde, Hüseyin Ömer'in doğumunu beyan etmiş. 75 yaşındaki Süleyman Cuguş ise 5 Temmuz 1894 tarihinde doğan Ayşe Veysalı, belediye Medeni Sicil'e kaydettirip, imzalamışlar. Cuguş Mustafa /70 yaşında/ ve eşi Selime Hacı Osman, oğlu Yakup Cuguş Mustafa'yı, /doğum 1878/, 21 Şubat 1902'de Refiye /Rayfe-21 yaşında/, ile evermişler. Kızın babası Beytulla Hacı Mehmet- 55 yaşında ve anası Anife- 50 yaşında, şahitler ise Selim Kula Ali- 40 yaşında ve Cefer Hacı Mehmet- 40 yaşında. Günümüzde, sülâlenin torunları köyde yaşamaktadır.

ÇAKIRLAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Çakıroğlu Mehmed bin el Hacc Süleyman kayıtlıdır. Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. Tüm arşiv ve belediye belgelerinde rastladığım en yaşlı kişi, 90 yaşında, 15 Nisan 1894 yılında vefat etmiş. Olayı Ahmet Karağaçlı ile Hüseyin Ali, belediyeye bildirip, Medeni Sicil'i imzalamışlar. Günümüzde, sülâlenin torunları köyde yaşamaktadır.

ÇEMREKLER; Küçük Mahalle'de oturuyorlarmış. 15 Nisan 1893 tarihinde, 31 yaşındaki Mustafa Çemrek ile 30 yaşındaki Besleme Hasan, vefat eden Hüseyin Fizi'yi belediyeye bildirmişler ve Medeni Sicili imzalamışlar. Günümüzde bu sülâleden köyümüzde yaşayan yoktur. Gelibolu yarımadasına göç ettikleri bilinmektedir.

DELI AHMETLER- (DELI İSMAİLLER)- 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Deli Ahmedoğlu Hüseyin bin Ahmed kayıtlıdır. Kamenovo /Güzelcealan- Dere Mahallesi/ köyünden gelip, Küçük Mahalle'ye yerleşmişler. Kulalar ile aynı sülâledendirler. Günümüzde bu soyadı ile aile olmamasına rağmen, başka ailelerde torunları vardır. Anılarda Deliismailler olarak kalmışlar. Sülâleden Nazif Hoca, Küçük Mahalle mescidinde köyde ilk olarak, Türkçe ezan okumuş. Ahmet Deliismail ise gür sesiyle çok güzel türküler söylüyormuş.

EŞREFALAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde, Süvari zaptiye memurlarından Mehmed bin Sadık kayıtlıdır. Razgrad zaptiye memurluğunda mali sorumlusu imiş. 1828 yılında yeniçeri ordusu ortadan kaldırılınca, köyümüze yerleşmişler. Bu sülâleden Silistre eyaletinde görevde bulunan zeamat sahibi Emin ağa, Uzuncaalan'daki malına hizmet etmek için Tatar Pazarcık /Dobriç/ şehrinden Andrey isminde çırak getirmiş. Sülâlede dini hizmet veren hoca ve hafızlar varmış. Camiye 18 dönüm tarla hediye etmişler. Bu sülâleden daha sonraları Zeynallar sülâlesi oluşmuş. 62 yaşındaki Eşref Emin, İbrâm Yusuf ile, 2 Ekim 1894 yılında doğan İbrâm Hakkı'yı belediye Medeni Sicile yazdırıp, imzalamışlar. 12 Eylül 1898'de Sadık Eşref /34 yaşında/ ve eşi Fatme'nin /33 yaşında/ Kadriye isminde kızı doğmuştur, 29 Ocak 1909'da aynı ailenin Muharrem ve Süleyman adlı ikizleri doğmuş, ama 1 ay sonra birisi vefat etmiş. Bu sülâleden daha 2 kuşakta ikizler doğmuştur. Bugün sülâlenin torunları köyümüzde yaşamaktadır.

FİZİLER (FİZOLLAR); 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Deli İbişin Feyzullah bin İbrahim kayıtlıdır. Fiziler sülâlesi Küçük Mahalle’de oturuyormuş. Bu aileden Kara Mürselin babası Mehmet Orta Mahalle’ye gidince Fizollar adını almış, Küçük Mahalle’de kalanlar ise Fiziler.adı ile bilinirler. Küçük Mahalle’nin alt tarafında, İbiş Feyzulla ile bağlı İbiş yasağı bulunmaktadır. 15 Nisan 1893 yılında Hüseyin Fevzi /45 yaşında/ vefat etmiş. Olayı Besleme Hasan /30 yaşında/ ve Mustafa Çemrek /31 yaşında/ belediye Medeni Sicile kayıt ettirip, imzalamışlar. Bu sülâleden Feyzulla Mehmet, Balkan ve Birinci Dünya savaşlarında belediye başkanı imiş. Aynı kişi 6 Ekim 1910’da Şefika Salim ile ikinci evlilik yapmış. Şumen Nüvvap okulundan mezun olan Ahmet Veysal, senelerce öğretmen imiş. Günümüzde, Fizollar ailesinden Hüseyin Feyzulla, güçlü tarım şirketi ile başarılı faaliyet göstermektedir.

GÖÇLER; Bu sülâle 1877- 1878 Rus- Türk harbinden sonra Ösençe /Osenets/ köyünden gelip, köyümüze yerleşmiş ve eski lâkabı Hatipler unutulmuş, Göçler olarak bilinmiştir. Bu sülâleden Osman hoca, ömrü boyu imam imiş. Oğlu Sali /Jon Sali/ köyün ilk laik dersleri öğreten öğretmeni imiş. Göçler soyadını taşıyan aileler köyümüzde Orta Mahalle’de yaşamaktadır. Hacıveysallar sülâlesi ile yakın akrabalık bağları vardır.

HACIVEYSALLAR– Söylentilere göre bu sülâle Ösençe /Osenets/ köyünde oturuyormuş. Köyümüze 1854- 1856 Osmanlı- Rus harbi senelerinden sonra Türkiye’ye giderken Karagöz /Veselina/ köyünden dönüp, Uzuncaalanda Memiş Hasan’ın dedesi, Memiş Ahmet’in evine yerleşmişler. Hacı Veysel Karagöz köyünde doğmuş. Daha sonraki senelerde Ösençe’den gelen Göçler sülâlesi, yakın akrabalarıdır. Orta Mahalle’de oturuyorlar. 9 Nisan 1893 tarihinde Veysal Yakup, Ahmet Karaağaçlı ile /45 yaşında/, vefat eden Emine Ahmet’i /55 yaşında/ Medeni Sicil’e kayıt ettirip, imzalamışlar. Bu sülâleden 1871 doğumlu Yakup, Ahmet Karaağaçlı kızı Ayşe ile 8 Ekim 1896’da evlenmiş. Yakup ve İbrahim Hacı Veysallar uzun seneler muhtarlık yapmışlar. Günümüzde sülâlenin torunları köyümüzde yaşamaktadır.

HATİPLER– 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Ömeroğlu Hasan köyün hatibidir. Bu sülâle Orta Mahallede oturuyormuş. 1902– 1930 seneleri arasında, sülâleden İbrahim ve Hüseyin camide kesintili olarak imam imişler. Günümüzde köyde Hatipler sülâlesinin torunları yoktur.

HOCALAR; Köye 1940 yılından sonra, Glodjevo /Locva/, Yeşil Hocalar sülâlesinden, Küçük Mahalle mescidine imam olarak gelen ve Uzuncaalanda kalan, Veli Hasan’ın ailesi, Hocalar lakabı ile bilinir. Yeşil Hocalar sülâlesi Locva’ya Yonuzlar (Prelez) köyünden gelmiştir. Uzun seneler Küçük Mahalle’de imamlık yapan Veli Hocanın oğlu Ali, günümüzde cami faaliyetlerinde sürekli yer almaktadır.

İPÇAVUŞLAR; Küçük Mahalle’de oturuyorlarmış. 45 yaşındaki İpçavuş ve 55 yaşındaki Mehmet Kehaya, 13 Ekim 1894 yılında doğan Ayşe Yusuf’u belediye Medeni Sicil’e kayıt ettirip, imzalamışlar. Günümüzde köyde İpçavuşlar sülâlesinin torunları yoktur.

KARAAHMETLER; 1844 yılı Temettuat defterinde Karaahmet oğlu Hasan bin Ali kayıtlıdır. 45 yaşındaki Hüseyin Karaahmet ve 35 yaşındaki Salim Kadioğlu, 6 Nisan

1894 tarihinde doğan, Firdevs Salim'i belediye Medeni Sicil'e kayıt ettirip, imzalamışlar. Köye sonradan yerleşen Mollalar sülâlesi ile akrabalık bağları kurmuşlar. Köyümüzde Karaahmetler sülâlesinin torunları yaşamaktadır ve Pandesler olarak bilinirler.

KARAALİLER; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde, Kara Alioğlu İsmail bin Himmet kayıtlıdır. Orta Mahalle'de yaşıyorlarmış. Bugün bu soyadı ile köyümüzde aile yaşamaktadır. Kerim Velioğlu ve eşi Hava Murat'ın, Yusuf adında 2 buçuk aylık bebeğin vefat ettiğini, Topal Ahmet ve İbrahim Veli, belediyeye bildirip, imzalamışlar. Kerim Veli /30 yaşında/ ile eşi Hava'ın /28 yaşında/, 3 Eylül 1897'de Veli adında oğlu doğmuştur.

KARAAĞAÇLI; Bugün köyümüzde bu sülâleden yaşayan yoktur. 18 Nisan 1893 tarihinde Hüseyin Kanderici /40 yaşında/ ile Ahmet Karağaçlı /55 yaşında/, vefat eden Hasan Mahmut'u /30 yaşında/ Medeni Sicil'e kayıt ettirip, imzalamışlar.

KARAHASANLAR; Küçük Mahallede oturuyorlarmış. Bu sülâleden Osman, Kundaksızlar sülâlesi Züre ve Veysel'in kızı, Halise ile evlenmiş. Bugün bu soyadı ile köyümüzde yaşayan aile yoktur.

KARAMEHMETLER; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Kara Mehmed'in Hüseyin bin Mehmed kayıtlıdır. Küçük mahallede oturdukları tahmin ediliyor. Bugün bu soyadı ile köyümüzde yaşayan yoktur. 25 yaşındaki Selim Karamehmet ve 58 yaşındaki Mehmet Kehaya, İsmail Hacı Ahmet /28 yaşında/ ve eşi Fatme Osman'ın /22 yaşında/, 17 Şubat 1896'da doğan kızı Hafize'yi, belediye Medeni Sicil'e kayıt ettirip, imzalamışlar.

KADILAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Kadioğlu Himmed bin Ömer kayıtlıdır. 65 yaşındaki Hasan Kadioğlu ve İbrâm Yusuf, 13 Mayıs 1894 yılında doğan, Atçe Ömer'i belediyeye kayıt ettirip, imzalamışlar. Bulgaristan Askeri Arşiv belgelerinden Mehmet Ahmedov Kadioğlu, kırk sekizinci alay, üçüncü bölükte er, 02.12.1916 senesinde, bugün Romanya topraklarında bulunan, Baltageşti köyü savaşlarında şehit düştüğü kayıtlıdır. Köyden bir grup emekli bu bölgeyi ziyaret ettik. Köyümüzde Kadılar sülâlesinin torunları yaşamaktadır.

KAHVECİLER; Orta Mahalle ve Küçük Mahalle'de yaşamışlar. Bu lakabı taşıyan aile bugün köyümüzde yoktur. Sülâleden Hüsmen anılarda yaşamaktadır. Senelerce köy tüketim kooperatifinde yumurta, hayvan ve meyve alıcı olarak çalışmıştır.

KANDİLCİLER (KANDERCİLER)- 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Kandilcioğlu Hüseyin bin Abdullah kayıtlıdır. Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. 1667 yılında ibadete açılan Mustafa camide, kandillere hizmet eden kişi Kandilci soyadını almış. Daha sonraları Kandericiler olarak bilinirler. 18 Nisan 1893 tarihinde Hüseyin Kanderici /40 yaşında/ ile Ahmet Karağaçlı /55 yaşında/, vefat eden Hasan Mahmut'u /30 yaşında/ Medeni Sicil'e kayıt ettirip, imzalamışlar. Sülâlenin büyük bir kısmı Edirne, İstanbul, Gelibolu ve Urla şehirlerinde oturmaktadır. Sülâlenin diğer kısmı köyümüzde yaşamaktadır.

KÂYALAR; Küçük Mahalle'de oturuyorlarmış. 20 Nisan 1893 yılında Mehmet Kâya /50 yaşında/ ile Hasan Kâya /55 yaşında/, komşuları Dahil Hüseyin'in /28 yaşında/ vefat ettiğini, Medeni Sicil'e kayıt ettirip, imzalamışlar. Bugün bu soyadı ile köyümüzde yaşayan yoktur.

KELLER (KELMUSTAFA); Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. Günümüzde bu soyadı ile yaşayan aile yoktur. Türkiye'de, Urla şehrinde oturdukları bilinir. Köyümüzde, halâ az miktarda su tutan, Kelmustafa gölü vardır. 17 Haziran 1897'de doğan Veli Deliahmedin adını, belediyeye 46 yaşındaki Kelmustafa bildirmiş.

KILÇIKLAR; 1844 tarihli Uzuncaalan Temettuat defterinde, Kılçıklıoğlu Hasan bin Süleyman kayıtlıdır. Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. 26 Nisan 1893'te Atçe Yakup /55 yaşında/ vefat etmiş. 70 yaşındaki Mehmet Kılçıklı ve 35 yaşındaki Hasan Ahmet belediyeye haber verip, imzalamışlar. Söylentilere göre, Osmanlı zamanında adını öğrenemediğimiz sülâleden bir kişi, Bâla şehrinde kadı ve Yambol şehrinde ise müftülük yapmış. Anılmış Kılçıklı Hoca ruh hastalarını tedavi ettiği söylenmektedir. İbrahim Hacı Efendi İstanbul'da dini eğitim görmüş ve camide imam imiş. Camide meydana gelen bir kırıngılıktan sonra, kendi evin yanında mescit açmış. Köyümüzde sülâlenin torunları yaşamaktadır.

KIRCALILAR; Köyümüze 1980 yılından sonra, Kırcali tarafından, tütün yetiştirmek için, birkaç aile gelmiş. Bazıları daha sonra köyü terk etmişler. Köye yerleşen ailelerin lâkapları Kırcali Ahmet, Kırcali Recep ve Kırcali Tefik olarak kalmış.

KIROĞULLAR (KIROLLAR); Köyümüze 1960 yılında Veysal Kirov ailesiyle birlikte Senovo'dan gelmiş. 1962 yılında ise ağabeyi Emin Kirov gelmiştir.. Kısa bir zaman içinde köy halkına karışıp, toplum etkinliklerine katılmışlar. Veysal Yahov Kirov 1978- 1989 yılları arasında camide imamlık yapmış ve 1989 senesinde Türkiye'ye göç etmiştir. 2007 yılında İstanbul'da vefat etmiş. Bugün köyümüzde bu ad ile sülâle olmamasına rağmen, sülâlenin torunları yaşamaktadır.

KOZLAR (ÇOBANLAR- HACİÖMERLER); 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Kozoğlu Mustafa bin Mehmed kayıtlıdır. Kozoğlu Osman, bulduğu define zenginliğinden sonra, her iki kızına iç güveyisi getirmiş ve ondan sonra birisi Çobanlar diğeri ise Hacıömerler lâkabı ile bilinmiş, Kozlar soyadı unutulmuş. Yeni oluşan her iki sülâle varlıklı ve zengin olmuşlar. Günümüzde Hacıömerler ve Çobanlar lâkabı olan aileler, köyümüzde yaşamaktadır.

KÖRHASANLAR; Kamenovo köyünden gelip, Küçük Mahalleye yerleşmişler. 23 Ağustos 1893 yılında 35 yaşında olan Kör Hasan'ın Fatme isminde kızı doğmuş. 10 Mayıs 1893 yılında ise Tahir Körhasan'ın oğlu Ferad doğmuş. Ferat Tahir Küçük Mahalle'de uzun seneler imam imiş. Köyümüzde sülâlenin torunları yaşamaktadır.

KÖROĞLULAR; 1844 yılı Temettuat defterinde Köroğlu Ahmed bin Ömer kayıt edilmiş. Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. 1908 yılında Hüseyin Köroğlu'nun Ahmet Besleme'ye evli kızı Halime vefat etmiş. Bugün bu soyadı ile köyümüzde aile vardır.

KUNDAKSIZLAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Kundaksızoğlu Mehmed bin İbrahim kayıtlıdır. Küçük Mahalle'de oturuyorlarmış. 6 Kasım 1896'da, 60

yaşındaki Fatme Hasan vefat etmiş. Olayı belediyeye, 51 yaşındaki Kundaksız Hasan ve 38 yaşındaki Çemrek Hasan bildirip, imzalamışlar. Cuguşlar sülâlesi ile yakın akrabalık bağları bulunmaktadır. 28 Ocak 1899'da Hüseyin Kundaksız /33 yaşında/ ve eşi Şafiye'nin /31 yaşında/ Ümgül adında kızları doğmuş. Olayı belediyeye Deliismailler'den İsmail Ahmet ve Mehmet Kehaya bildirmişler. Bu sülâleden Bulgaristan Millet Meclisine üye seçilen kadın vardır ve sağlık alanında eğitim alıp, çalışanlar bulunmaktadır. Günümüzde, bu soyadı ile köyümüzde aileler vardır.

KULALAR; 1844 tarihli Uzuncaalan Temettuat defterinde, Kulaoğlu Hüseyin bin Himmed kayıtlıdır. Dere Mahallesi'ne Ostrovo (Ada köy) köyünden gelmişler. Daha sonraları akrabaları olan, Deliismailler ailesiyle beraber Küçük Mahalle'ye yerleşmişler. Beytullalar ailesi ile yakın akrabalık bağları vardır. 24 yaşındaki Selim Kula Ali ve Çemrek Hasan /46 yaşında/, 14 Mart 1897 yılında doğan İbrâm Tüfekçi ve eşi Emine'nin, Seyde adında kızını belediyeye yazdırıp, imzalamışlar. Köyde seneler öncesi ün salmış muhtar, Recep ağa, bu ailedendir. Köyümüzde sülâlenin torunları yaşamaktadır.

MANAVLAR; Manav Hasan 14 Nisan 1894 yılında vefat etmiş. Olayı Manav İbrâm /30 yaşında/ ile İbrâm Abdi /54 yaşında/ belediyeye bildirip, imzalamışlar. Orta Mahalle'de oturuyormuşlar. İbrâm Mehmet Manav (1910 doğumlu) 21.2.1936 tarihinde Kubrat mahkemesinden 1 ay hapis cezası almış. Günümüzde bu sülâleden köyde yaşayan yoktur.

MANTARCILAR; Kamenovo /Güzelcealan- Dere Mahallesi/ köyünden geldikleri bilinir. İlk önce sülâlenin adı Hatipler imiş, Sülâle fertlerinden birisi orman mantarlarından zehirlenince, Mantarcılar adını almışlar. Orta Mahalle'de yaşayan ve bu soyadını taşıyan aile vardır.

MEMİŞLER; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde bu sülâle yoktur. Kesin olarak ne zaman ve nereden geldikleri bilinmemesine rağmen, bazı kişilerin iddiasına dayanarak, 1828– 1856 Kırım harbinden sonra Solenik /Svalenik/ köyünden geldiklerini, başka bir bulgu ortaya çıkıncaya kadar kabul etmek doğru olacaktır. 49 yaşındaki Azman Hüseyin ve Tahir Memiş /47 yaşında/, 21 Ocak 1896'da, İbrahim Ahmet Cıba ile Bediş Molla Hüseyin'in evliliğini belediyeye bildirip, imzalamışlar. 31 Ocak 1896 yılında, İbrahim Hüseyin ve Emine Hafız evlenmişler. Tahir Memiş /47 yaşında/ evliliği belediyeye kayıt ettirmiş. Hafız İbrahim Tahir Memiş İstanbul'da dini eğitim almış ve senelerce imam imiş. Memişler'den Şaban Osman tarım kooperatifinde senelerce yönetici idi ve camide imamlık yaptı. Şaban Mehmetşerif Memiş, tarım kooperatifinde senelerce eleman olarak çalıştı.

MOLLALAR- 1844 Uzuncaalan Temettuat defterinde İmam Molla Hüseyin bin Ahmed kayıtlıdır. 1828- 1829 Osmanlı– Rus harbinden sonra Solenik'ten /Svalenik/ gelip, köye yerleşmişler. Molla Hüseyin, Karaahmetler sülâlesinden bir kızla evlenmiş. 11 Nisan 1893 yılında Fatme Ömer'in /14 yaşında/ vefat ettiğini, Molla Hüseyin /35 yaşında/ ve Ömer Ahmet /36 yaşında/ belediye Medeni Sicil'e kayıt ettirip, imzalamışlar. Günümüzde bu soyadını taşıyanlar köyde yoktur.

MURATLAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Muratoğlu Ahmed bin Ali kayıtlıdır. Orta Mahalle’de oturuyorlarmış. Topçu köyünden geldikleri iddia edilmektedir. Murat Hasan’ın, Hüseyin Kılçıklı’ya evli, 30 yaşındaki kızı Ayşe, 17 Ağustos 1896 yılında, 10 senelik evlilikten sonra, vefat etmiş ve olayı belediyeye Molla Hüseyin ile Ayaz Ali bildirmişler.

ÖMERALAR; (ÖMERAĞALAR) 1844 Uzuncaalan Temettuat defterinde Hacc Hasan bin Ömer köyün hatibi olarak gösterilmiş. Hatipler sülâlesi ile yakın bağılılığı vardır. On dokuzuncu asırda köyün en zengin ailesidir. Gelen tüccarlara, misafir odasında hizmet vermek için, Trâvna dağları kolibelerinden olan Gençö Koley’i getiriyor, everiyor ve ev kuruyorlar. Ömer Hacı Ahmet /38 yaşında/ Ahmet Karaağaçlı ile, 13 Nisan 1894 tarihinde doğan Mustafa Molla Osman’ı belediye medeni sicile yazdırıp, imzalamışlar. Köyümüzde bu sülâleden yaşayan yoktur.

PELVANALİLER; 1844 tarihli Uzuncaalan Temettuat defterinde Pehlivan Osman bin Osman kayıtlıdır. Orta Mahalle’de oturuyorlarmış. Bayram ve düğünlerde güreşe çıkan gençleri varmış. Osman Pehlivan Ali /35 yaşında/ ve eşi Emine’nin /30 yaşında/, 8 Eylül 1898 yılında, ikiz evlatları Mehmet ve Halime doğmuş. Köy sakinlerine senelerce hizmet vermiş Pelvanaliler'den Muharrem ve Ramadan kardeşler vardır.

PİDİKLER; Söylentilere göre bu sülâle Karaaliler sülâlesinden ayrılmış ve Pıdikler sülâlesi oluşmuş. Çocukların adlarına dayanarak Pıdikaliler, Pıdiktahirler ve Kenarpıdikler diye bilinirler. Orta Mahalle’de oturuyorlar. Günümüzde bu soyadında aileler köyümüzde yaşamaktadır. Raim Pıdikali /25 yaşında/ ve eşi Rayme’nin /22 yaşında/, 18 Kasım 1898 yılında Ahmet isminde oğulları vefat etmiş. Olayı belediyeye Hüseyin Pıdikali /35 yaşında/ ve Mustafa Kılçıklı /48 yaşında/ bildirip, imzalamışlar.

POŞLOFLAR; Uzuncaaalana, Senovo yerleşim yerinden, 1950 yıllarından sonra gelmişler ve daha sonraları Türkiye’ye göç etmişler. Bugün köyde bu soyadı ile yaşayan aile yoktur.

SAKALILAR; Nereden geldikleri bilinmemektedir. Küçük Mahalle’ye yerleşmişler. Bu sülâleden köyümüzde yaşayan yoktur. Arif Sakalı Ahmet’in ve eşi Sebile Arif’in, 13 Mayıs 1894 yılında Fatme isminde kızı doğmuş. Olayı belediyeye 45 yaşındaki Mustafa Kula ve 42 yaşındaki Süleyman Dahil bildirmiş ve imzalamışlar.

SALİMLER; Ravno köyüne, Kamenovo’dan /Güzelcealan- Dere Mahallesi/ 1961 yılından sonra gelmişler. Salimler Sülâlesi Dere mahallesinde anılmış ve itibarlı bir sülâle imiş. Çolak Salim haksızlığa tahammül edemeyen bir kişi imiş. Çerkezlerin baskınına uğrayan Bulgar ve Türk aileleri, ondan yardım bekliyormuş. Çolak Salim /37 yaşında/, 10 Ekim 1897 yılında vefat eden Ayşe Ebazer’i belediyeye bildirmiş. Mehmet Çolak Salim /48 yaşında/, Mehmet Hüsmen /38 yaşında/ ile beraber, Ömer Delihüseyin ve eşi Fatme’nin 19 Ocak 1899 doğumlu kızları Ayşe’yi, belediyeye bildirip, imzalamışlar. Çolak Salim’in torunları Salim, Ömer ve Mehmet Dobrucan Mahallesi’ne yerleşmişler ve Salimler, Mesut abbalar ve Mehmet Menderes lâkabı ile bilinmektedirler.

SAROĞLAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Saroğlu Hüseyin bin Mehmet kayıtlıdır. Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. 16 Aralık 1896'da Ahmet Saroğlu /58 yaşında/ vefat etmiş. Olayı belediyeye Ömer Hacı Ahmet /43 yaşında/ ve Osman Hatip /30 yaşında/ bildirmişler. 28 Ağustos 1898'de Mehmet Sar Ahmet /33 yaşında/ ve eşi Rayme'nin /33 yaşında/, Ahmet adında oğlu doğmuştur. Bu soyadı ile köyümüzde bilinen torunları vardır.

SEYİTLER /SEYİTABİLLER/; Küçük Mahalle'de oturuyorlarmış. 1935 yılında malını mülkünü bırakarak Türkiye'ye göç etmişler. Günümüzde bu sülâleden köyümüzde yaşayan yoktur.

SOLAKLAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Solakoğlu Hüseyin bin Abdullah kayıtlıdır. Kamenovo köyünden geldikleri söylenmektedir. Günümüzde, bu sülâleden köyümüzde yaşayan aile yoktur.

SOLAKAPTİLER; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Solakoğlu Apti bin Süleyman kayıtlıdır. Sülâle fertlerinden aldığım veriler, Topçii köyünden geldiklerini göstermektedir. 16 Mayıs 1893 yılında, 45 yaşındaki Süleyman Abdi ve 45 yaşındaki İsmail Abdi beraberce, Vasviye Salim'in /3 yaşında/ vefat ettiğini belediyeye bildirip imzalamışlar. 28 Ekim 1907'de ikinci defa Şerbane Çakır'a evlilik yapan Abtulla Deliismail'in nikâhına Osman Solak Süleyman /20 yaşında/ şahitlik yapmış. Sülâlenin torunları köyümüzde yaşamaktadır.

SÜLEYMANOĞULLAR (HAFIZLAR); 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Deli Süleymanoğlu Mehmed bin Süleyman kayıtlıdır. Küçük Mahalle'de oturuyorlarmış. Sülâlede dini hizmet veren kişilerin fazla olmasından dolayı HAFIZLAR lâkabını almışlar. Hafız Halil'in oğlu Mustafa Halil İstanbul'da dini eğitim görmüş, Hafız Halil Hacı Ahmet /56 yaşında/ ve eşi Seyde Hüseyin'in /50 yaşında/, oğulları, Süleyman Hafız Halil'i /doğum 15 Temmuz 1882/, 5 Haziran 1905 tarihinde, Çoban İsmail'in kızı Kâfiye /doğum 9 Ocak 1886/ ile evermişler. Bu evlilikten sonra ailenin maddi durumu iyileşmiş, itibarı yükselmiş. Süleyman Hafız Halil'in Ahmet isminde oğlu, Küçük Mahalle caminin çatısını kendi hesabına tamir ettirmiş. Günümüzde bu soyadını taşıyan aileler, köyümüzde yaşamaktadır.

TATARLAR; Orta Mahalle'de yaşıyorlar. Nereden ve ne vakit geldikleri bilinmiyor.

Tatar Hasan ismini ilk olarak Razgrad'lı araştırmacı İvan Ganev Zaptiev "*Razgrad ili yerleşim yerleri tarihine ait malzemeler*" (*Materiali za istoriyata na seliştata ot Razgradski okrig*) Devlet Arşivi'ne hediye ettiği özel defterinde kaleme almıştır.

TOKOĞULLAR; 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde 3 adet Tokoğlu ailesi kayıtlıdır. Tokoğlu Hasan bin Ali, Tokoğlu Hüseyin bin Osman, Tokoğlu Mustafa bin Hasan. Hangi mahallede yaşadıkları bilinmiyor. Gümümüzde bu soyadı ile yaşayan aile yoktur.

TOPALLAR; Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. Söylentilere göre Karaaliler sülâlesinden oluşmuştur. Ahmet isminde çocuğun arabadan düşüp, total olması ile Topallar (Halk arasında Topalahmetler) soyadını almışlar. Raim Ali ve eşi Rayme İbrâm'ın, 15 Mayıs 1896'da doğan Halime isminde kızını belediyeye, 35 yaşındaki Ahmet Topal ve 35

yaşındaki İbrâm Veli ile haber verip, imzalamışlar. 18 Temmuz 1897'de, Ahmet Topal /36 yaşında/ ve eşi Ayşe'nin /33 yaşında/, Açe isminde kızları dünyaya gelmiş. Belediye haber edenler ise Hüseyin Pıdıkali- 34 yaşında ve İbrâm Karaali- 35 yaşında. Bu sülâle köye hizmet veren değerli din adamları ve köy muhtarı vermiştir. Bu soyadı ile köyde yaşayan aile yoktur.

TÜFEKÇİ (ANADOLCU); Bu sülâleden köyümüzde yaşayan yoktur. On dokuzuncu asrın başında Anadolu'ya göç edip, dönünce, yerli halk lakabını Anadolu olarak belirlemiş. Küçük Mahalle'de oturuyorlarmış. Hasan Tüfekçi /28 yaşında/ ve eşi Ümgül Hüseyin'in, 15 Ocak 1899'da Firdevs adında kızları doğmuş. Olayı belediyeye Hüseyin Tüfekçi Osman /56 yaşında/ ve Selim Kula Ali /41 yaşında/ bildirip, imzalamışlar.

UZUNLAR (UZUNHASANLAR); 1844 yılı Uzuncaalan Temettuat defterinde Uzunoğlu Hasan bin Ali kayıtlıdır. Orta Mahalle'de yaşıyorlarmış. Günümüzde, köyde bu sülâle-nin torunları yaşamaktadır.

VEHAPLAR- Günümüzde Orta Mahalle'de yaşamaktadırlar. Vehap Mutallip /33 yaşında/ ve Yakup Belber Mehmet /43 yaşında/, 2 Nisan 1910'da evlenen İsmail Ömer Hacı Ahmet /21 yaşında/ ve Fides İbrâm /15 yaşında/ nikâhını belediyeye bildirip yazdırmışlar. Oğlanın babası Ömer hacı Ahmet, anası ise Zübeyde Ömer, kızın babası ise İbrâm Karaahmet, anası ise Müzeyem İbrâm. Sülâlede orman bekçisi /koruyucu/ var olduğu söylenmektedir.

YALAMALAR; Kamenovo /Güzelcealan- Dere Mahallesi/ köyünden gelmişler. Günümüzde bu soyadı ile aile köyde yaşamamaktadır.

YAŞARLAR; Müslüman Rom (Çingene) sülâlesidir. Arşim Deli Hasanov ismini ilk olarak Razgrad'lı araştırmacı İvan Ganev Zaptiev "*Razgrad ili yerleşim yerleri tarihine ait malzemeler*" (*Materiali za istoriyata na seliştata ot Razgradski okrig*) Devlet Arşivi'ne hediye ettiği özel defterinde kaleme almıştır. Deli Hasan sülâlesi Prelez köyünden gelip Kamenovo (Güzelcealan) köyündeki Çapar yamasındaki Rom mahallesine yerleşirler. Oğlu Arşim (Haşim) Ravno köyüne gelir. Arşim'in iki oğlunun adını taşıyan iki kola ayrılırlar- YAŞARLAR ve SALİ ABBALAR. Her iki kol köyde yaşamaktadır.

YONUZLAR; Kamenovo /Güzelcealan-Dere Mahallesi/ köyünden 1960'lı yıllarda gelmişler. Günümüzde bu soyadı ile köyde yaşayan aileler vardır.

YUSUFLAR; Orta Mahalle'de oturuyorlarmış. Sülâleden Yusuf oğlu Mehmet, Küçük Mahalle'li Çoban İsmail'de çoban iken, İsmailin kızı, Şafiye ile evlenmiş, zengin ve itibarlı kişi olmuş. Ailesi Çobanlar sülâlesi olarak bilinir. Yusufklar sülâlesinden senelerce imamlık yapan kişiler vardır. Sülâlenin torunları Celezler olarak bilinirler.

ZEKERİYELER; Kamenovo /Güzelcealan- Dere Mahallesi/ köyünden gelmişler. Günümüzde bu soyadı ile köyde yaşayan aile yoktur.

ZEYNALLAR; Bulunan verilere göre, sülâle Eşrafalar sülâlesinden oluşmuştur. 12 Ekim 1894 tarihinde Hakkı Eşref ve eşi Süleya Hasan'ın /her ikisi de 28 yaşında/ yeni doğan oğulları İbrâm Hakkı, belediye Medeni Sicil'e kayıt edilmiş. Aynı ailenin 13 Eylül 1898 yılında Uriye /Ürkiye ?/ adında kızları doğmuş. Belediyeye bildirenler Sadık Eşref /34

yaşında/ ve Eşref Emin /60 yaşında/. Hakkı, İbrahim ve Süleya isminde torunları Orta Mahalle'de oturmaktadır.

KÖYÜN GELİŞMESİNDE ÖNEMLİ GÖREV VE SORUMLULUK ÜSTLENEN KİŞİLER

Bu bölümde muhtarlıkta, okulda, költüründe, tarım kooperatiflerinde ve toplum hayatta, yönetici görevinde bulunup, köyün gelişmesinde sorumluluk üstlenen kişilerin adları, alfabetik sıralama ile verilmiştir.

Ahmet Hüseyinov Veysalov

1923 yılında Ravno'da doğdu. /Fiziler sülâlesi/ 1938 yılında köydeki Özel Türk okulunda ilkökul eğitimini tamamladı. Daha sonra Şumnu Nüvvab Okulu, tâlî⁵⁸ kısmında okudu. Razgrad Eğitim Müdürlüğü'nü düzenlediği 45 günlük kurslara iştirak etti ve öğretmenlik hakkı kazandı. 1950- 1955 yıllarında, yeni açılan "Nazım Hikmet" Türk Ortaokulu'nda müdür idi. Emekli oluncaya dek Ravno ve başka köylerde eğitimci idi. İki kızı ve bir oğlu var. 20 Ekim 2002 yılında vefat etti.

Ahmet Osmanov İbrâmov

1932 yılında Ravno köyünde doğdu. /Cıbalar sülâlesi/ Ortaokulu Kiçenitsa'da (Killi Kuyucuk) köyünde bitirdi. 1956 yılında Razgrad Pedagoji Okulu'ndan mezun oldu ve sıra öğretmenlik hakkı kazandı. İş hayatına Ravno köyünde öğretmen olarak başladı. Daha aynı yıl müdür tayin edildi. Hayatı boyunca Ravno, Kamenovo, Krumovgrad (Koşlukavak) belediyesi köyleri ve Sliven sancağı köylerinde öğretmen ve terbiyecisi olarak çalıştı. Evli, bir kızı ve bir oğlu var. 1992 yılında vefat etti.

Ahmet Raim Hasan (Pıdikler sülâlesinden)

1969'da Kamenovo köyünde doğdu. Ortaokulu bitirdikten sonra, lise tahsilini Razgrad "Mariya Küri" Bioteknoloji Teknik Okulu'nda tamamladı. 1990 yılında Ravno köyü "Aziz Otets Paisiy" Ortaokulu'nda kimya dersleri öğretmeni olarak iş hayatına başladı. 1995 yılında Sliven Yüksek Güçlü Elektrik Uzman Koleji'nden mezun oldu. Bir sene sonra Ruse Pedagoji Enstitüsü'nde sıra öğretmenliği hakkını açık öğretim yolu ile kazandı ve sıra öğretmeni olarak çalışmaya başladı. Birkaç yıl Samuil (Işıklar) köyünde eğitimci idi. Razgrad kimya sanayisi "Biovet" hissedar şirketinde çalıştıktan sonra, öğretmenliğe döndü. Günümüzde Ravno köyü ilkökul'unda öğretmendir. Evli, bir kızı ve iki oğlu vardır.

⁵⁸ Tâli- Nüvvab okulunda, lise statüsünde ikinci kısım.

Ali Abtulov Hasanov

Ravno köyünde 1935 yılında doğdu.(Kanderciler sülâlesi) İlkokulu doğduğu köyde, Ortaokulu ise Glodjevo'da bitirdi. 1956'da Razgrad Redagoji Okulu'ndan mezun oldu ve sıra öğretmenlik hakkı kazandı. 1958 yılında Şumen Öğretmen Enstitüsü'nden mezun oldu. İhtisas alanı Türk Dili ve Edebiyatı, Fransızca, Resim ve El işleri eğitimi idi. Ömrü boyu Ravno köyü ve Kamenovo ortaokullarında öğretmenlik yaptı. Köydeki toplum aktivitelerde başarılı oldu. Okul ve okul dışı başarıları için madalyalarla ödüllendirildi. İki kızı ve bir oğlu vardır. Her üçü de eğitimci oldu. 27 Mart 2008'de vefat etti.

Aylin Zülküf Mehmedova

1987 yılında Kubrat şehrinde doğdu. Ortaokulu ve daha sonra lise eğitimini 2006 yılında Glodjevo şehrindeki "Hristo Botev" okulunda tamamladı. Ravno köyünde Eşrafalar'ın Mehmet ile evlilik yapınca, köyümüze yerleşti. İş hayatına Anaokul'da yardımcı personal olarak başladı. 2017 yılında köydeki Kültür evine kısa bir süre için kütüphaneci olarak atandı.İki kızı vardır.

Aysel İsmailova Abtulova (Kitaplı)

(Kanderciler sülâlesinden, İsmail Abtulov'un kızı)

1968 yılında Glodjevo'da doğdu. İlkokulu Ravno köyünde, Ortaokulu ise Razgrad'ta bitirdi. Lise eğitimini Razgrad şehri Ekonomi Teknik Okulu'nda tamamladı. 1990 yılında Varna Ekonomi Üniversitesi'nden mezun oldu ve Üniversite'nin Pedagoji bölümünde ek eğitim aldıktan sonra, Ravno okulunda iki yıl öğretmen idi. Açık öğretim ile Şumnu Üniversitesi'nde ikinci yüksek eğitimini aldı. Razgrad belediyesinde vergi memuru olarak çalıştı. 2002 yılında İstanbul'da yaşayan Kenan Kitaplı ile evlendi. 2014 yılından itibaren ailesi ile birlikte Almanya'da yaşamaktadır. Bir kızı vardır.

Aysel Muhidin Hasan

(Cuguşlar sülâlesinden, Pidikler'in Ahmet'in eşi)

1971'de Kamenovo köyünde doğdu. Ortaokulu bitirdikten sonra, Razgrad şehri Ekonomi Teknik Okulu'nda lise eğitimini 1989'da tamamladı. 1995 yılında Silistre Pedagoji Enstitüsü'nde Biyoloji, Kimya ve Beden terbiyesi öğretmenlik hakkını açık öğretim yolu ile kazandı. 1991 yılından günümüze dek Ravno köyü okulunda öğretmendir. Evli, bir kızı ve iki oğlu var.

Ayşe Alieva Osmanova

(Kanderciler sülâlesinden, Medovene-(İnceköy) köyünde evli)

1952'de Ravno köyünde doğdu. Ortaokulu 1966 yılında Ravno'da bitirdikten sonra, Kubrat şehri "Geo Milev" lisesinden 1970 yılında mezun oldu. 1973 yılında Şumnu Enstitüsü'nde eğitimini tamamlayarak, İlkokul sıra öğretmeni hakkı kazandı. 1974'de Rusçuk Enstitüsü'nde Anaokul öğretmeni ihtisaslığı yaptı. Ravno, Glodjevo ve Medovene yerleşim yerlerinde öğretmen idi. Medovene köyü muhtarlığında bir dönem sekreter idi. 1998 yılından sonra, Belçika'da yaşamaktadır. Evli, bir oğlu vardır.

Ayşe Ramadanova Eşrefova

(Pehlivanaliler sülâlesinden, Salimler'in Kerim'in eşi)

1952'de Ravno'da doğdu. Doğduğu köyde Ortaokulu bitirdikten sonra. Razgrad Ekonomi Teknik Meslek Lisesi'nde tahsilini tamamladı. İş hayatına Kamenovo Tüketim Kooperatifi ve Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği'nde /TKZS/ muhasebeci olarak başladı. 1976 yılında Razgrad'a yerleşti. 1989'da Türkiye'ye göç etti ve döndü. 1990'da Ravno köyü muhtarlığında vergi memurluğuna atandı. 1997- 2013 yılları arasında Posta şubesinde yönetici idi ve emekli oldu. Evli, bir kızı vardır.

Çoban Fatme (Çoban anne- Kozoğlu Hacı Osman kızı)

Çoban İsmail'in eşi Çoban Fatme, 1905 yılında, 1886 doğumlu kızı Kâfiye'yi everirken, 50 yaşında imiş, yani 1855 doğumlu. Eşi İsmail Çoban ise 55 yaşında imiş, yani 1850 doğumlu. Çoban anne, babası Hacı Osman ve eşi Çoban İsmail'in edindikleri zenginliği korumuş. Köy okulu inşaatına 500 adet yontulmuş taş hediye etmiş. Altı kızı ve bir oğlu varmış. 1934 yılında Türkiye'ye göç etmiş. Mezarı Edirne ili, Sinan köyündedir.

Fatme Necatieva Yahova

1967'de Kamenovo köyünde doğdu. Ortaokul eğitimini 1982 yılında Strajest (İğnebekçi) köyünde bitirdi. Lise eğitimini Razgrad Profesyonel Seramik ve Cam Teknik Okulu'nda 1985 yılında tamamladı. Aynı yıl iş hayatına Razgrad Devlet Otomobil İşletmesi-kargo bölümünde başladı. Daha sonraları Ravno köyünde Terzi atölyesinde çalıştı. 1997 yılında belediyede vergi memuru idi. 2005 yılında köy okulunda idari teknik işleri sorumlusu olarak atandı. Evli, bir oğlu ve bir kızı var.

Hasan Hasanov İbrâmov (Hasan Hoca)

1923'te Rakovski köyünde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra tahsilini Şumnu Nüvvab Okulu, tâlî⁵⁹ kısmında devam etti. Razgrad Eğitim Müdürlüğü'n düzenlediği 45 günlük kurslara katıldı ve öğretmenlik hakkı kazandı. 1942-1946 yıllarında Ravno köyü camide hem imam, hem de Özel Türk Okulu'nda din. Türkçe, Tarih, Cografya, Şarkı, Beden terbiyesi ve El işleri dersleri verdi. 1947 senesinde açılan Devlet Türk Okulu'nda 1950 yılına kadar başöğretmen idi. 1953 yılında köyden ayrıldı ve emekli oluncaya kadar doğduğu Rakovski'de (Kuyucuk) öğretmen olarak çalıştı. 1989'da Türkiye'ye göç etti. 29 Ekim 2006 yılında vefat etti.

Hasan Hacı Ömer Kundaksız

1920'de Ravno köyünde doğdu. Zengin ailenin tek evlâdıdır. Gençlik yıllarında toplum etkinliklerine katıldı, Köy meclis üyesi seçildi. 1956 yılında yeni kurulan Emek Tarım Kooperatif Ziraat Çiftliği'nde /TKZS/ 10 yıl yönetici /brigadir/ olarak atandı. Daha sonraları emekli oluncaya dek köy tarım bekçisi olarak çalıştı. 29.07.1999'da vefat etti.

Hatice Bekirova Hasanova (Kanderciler'in İsmail Abtulov'un eşi)

1945 yılında Glodjevo'da, Mümünler sülâlesinde doğdu. Ortaokulu doğduğu köyde bitirdi. Lise eğitimini Kubrat "Geo Milev" lisesinde başlayıp, Senovo Meslek Öğrenim Merkezinde tamamladı. Ravno'da İsmail Aptulov ile evlendi ve Anaokul'da senelerce yardımcı personal olarak çalıştı. 1978 yılında Kültürevi'ne sekreter- kütüphaneci olarak atandı. 1980 yılında Razgrada göçtü. İki kızı var ve her ikisi de liselerde öğretmen hakkı kazanmıştır.

Hikmet İbrahimov Topalov (Şen)

1957'de Ravno'da doğdu. /Topallar sülâlesi/ Ortaokulu doğduğu köyde bitirdi. Lise eğitimini ise Şumen'de tamamladı. 1978 yılında Türkiye'ye göç etti. Çalışma hayatına Bursa "Uludağ" Üniversitesi'nde memur olarak başladı. 1988'de Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünü bitirdi. Aynı Üniversitede, yıllarca Bilimsel Araştırma Fonu Saymanlığı, Mali İşler Müdürü ve Teknik Bilimler Meslek Yüksek okulunda, Yüksek okul Sekreteri olarak görevde bulundu ve emekli oldu. Evli, bir oğlu ve bir kızı var.

⁵⁹ Tâli- Nüvvab okulunda, lise statüsünde ikinci kısım.

Hüseyin Ahmedov Mehmetşerifov

1943'te Ravno köyünde doğdu. /Kundaksızlar sülâlesi/ İlk ve Ortaokulu doğduğu köyde bitirdi. Kubrat şehrinde lise eğitimine başladı. Tıp alanında eğitim almak için, 9'uncu sınıftan sonra Haskovo Tıbbi Kolej'e geçiş yaptı ve 1966'da bitirdi. Senelerce Bogomiltsi /Sofular/, Ravno ve Rakovski yerleşim yerlerinde feldşer (sağlık görevlisi) olarak çalıştı. Razgrad Antibiotik Kombinât'ında vardiye şefi olarak 15 sene görev aldı. 15.12.2015'te Brüksel'de /Belçika/ vefat etti ve Razgrad şehrinde toprağa verildi. Evli, bir kızı ve oğlu vardır.

Hüsnü Hüseyinov Hasanov (Işık)

1948'de Ravno köyünde doğdu. (Kanderciler, sülâlesi) İlk ve Ortaokulu Ravno'da bitirdi. Tahsilini Razgrad Yapı İnşaat Okulu ve daha sonra Varna İnşaat Teknik Okulu'nda tamamladı ve inşaat teknisyenliğini kazandı. 1978'de Türkiye'ye göç edinceye dek, MOK- Senovo'da (Madencilik ve Zenginleştirme Tesisi) Sermaye Yatırım bölümünde inşaat teknisyeni olarak çalıştı. Türkiye'de ise İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi'nde çalıştı ve emekli oldu. Evli, iki oğlu ve bir kızı var.

Hüseyin Feyzullof Mustafov (Fizollar sülâlesi)

1948'de Ravno köyünde doğdu. Ortaokulu doğduğu köyde bitirdikten sonra, eğitimini İşperih şehrinde Makine ve Traktör Okulu'nda /MTU/ tamamladı. İş hayatına Razgrad şehri Devlet Otomobil İşletmesi'nde /DAP/ şoför olarak başladı. Daha sonra Kubrat Devlet Otomobil İşletmesi'ne geçti ve iş yeri olan Topçii köyü taş ocağında çalıştı. Kısa bir zamanda güven kazanarak, şoförlerin grup yöneticisi oldu. 1989'da Türkiye'ye göç etti ve döndü. 1993 yılında Şampiyon adında tarım şirketi kurdu. Günümüzde 25000 dönüm tarla işler ve bölgede güçlü tarımcıdır. Evli, üç oğlu vardır.

İbrahim Efraimov Osmanov (Göçler sülâlesi)

1949'da Ravno'da doğdu. Ortaokulu Ravno'da bitirdikten sonra Zavet kasabasında Tarım Teknik Okulu'nda lise eğitimini tamamladı. İş hayatına köy okulunda terbiyeci olarak başladı. Daha sonraları Kültürevi'nde sekreter- kütüphaneci olarak çalıştı. Köyde posta şubesi açılınca, şube başkanı olarak atandı. Sofya'da hayvan tohumlama uzmanlık eğitimi aldıktan sonra, Kamenovo Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği'nde /TKZS/ çalıştı. Köy muhtarlığında meclis üyesi seçildi. 1989'da Türkiye'ye göç etti ve döndü. Ravno Tarım Kooperatifi'nde yönetici /brigadir/ idi. 15 yıl MOK-

Senovo'da (Madencilik ve Zenginleştirme Tesisi) çalıştı ve emekliliğe ayrıldı. Evli, bir kızı ile bir oğlu var.

İbrahim Hasanov Topalov (Şen)

1927 yılında doğdu. /Topalahmetler sülâlesi/ Köyde açılan Ortaokulu bitirdi ve eğitim için Sofya parti okulu seminere gönderildi. 1956- 1959 yıllarında köye muhtar seçildi. Köyün elektrikleştirilmesini sağladı. Türklerin toplum hayata katılması için uğraştı. Onun bu çalışmalarına köy öğretmenleri destek verdi. Kültürevin'de tiyatro oyunlarına katıldı. Daha sonraları maden

ocaklarında çalıştı. 1978 yılında Türkiye'ye göç etti. 1996 yılında Bursa'da toprağa verildi. İki kızı ve bir oğlu vardır.

İsmail Abtulov Hasanov

1944 yılında Ravno'da doğdu. (Kanderciler, sülâlesi), ortaokulu 1958 yılı doğduğu köyde bitirdi. Razgrad Pedagoji Okulu'ndan 1962 yılında mezun oldu. Aynı yıl Kircali sancağının Konçe köyünde öğretmenlik hayatına başladı, daha sonra Glodjevo ve Ravno köyünde devam etti. Yüksek eğitimini Sofya "Kliment Ohridski"

Üniversitesi, Şarkiyat Bölümü'nde 1974 yılında tamamladı. 1979 yılında köye muhtar seçildi. 1980-1988 yılları arası, lisans üstü ve uzmanlaşma alanında Sofya Sosyal Bilimler Akademisi'nde, Moskova Sosyal Bilimler Akademisi felsefe yönü ve Sofya "Georgi Stoykov Rakovski" Askeri Akademisi'nde subay rutbesi için eğitim gördü. 1990'lı yıllarında Ankara Hacet Tepe Üniversitesi'nde Türk Dili eğitimi seminerlere katıldı. Çalışma yıllarında, eğitimden dışarı Glodjevo köyü muhtarı, Senovo ilçesinde Vatan Cephesi başkanı, Senovo BKP Birinci Sekreteri, Vetovo ilçe başkanı, okul müdürlüğü görevinde bulundu. İki kızı vardır. Her ikisi de Varna Yüksek Ekonomi Enstitüsü'nden mezun oldu. İsmail Aptullov köy tarihi üzerine üç kitap yazmıştır.

Kerim Kerimov Eşrefov (Salimler Sülâlesinden)

1950'de Rakovski (Kuyucuk) köyünde doğdu. Aynı yıl anası ile birlikte Kamenovo köyüne yerleştiler. Ortaokulu Kamenovo'da bitirdikten sonra, Zavet kasabasında Tarım Teknik Okulu'nda lise eğitimini tamamladı. İş hayatına 1971 yılında Ravno Kültürevi'nde sekreter- kütüphaneci olarak başladı. 1976 yılında Razgrad'a yerleşti. 1989'da Türkiye'ye göç etti ve döndü. 1990 yılında

Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği'ne /TKZS/ başkan seçildi. 1993 yılından günümüze kadar "Ustrem" Üretim ve Tüketim Kooperatif'in başkanıdır. Bir dönem Kubrat belediyesinde Meclis üyesi idi. Evli, bir kızı vardır

Mehmet Mehmetşerifov Veysalov (Kundaksızlar sülâlesi)

1925 tarihinde Ravno köyünde doğdu. İlkokuldan sonra, gece yürütülen açık öğretim kursları ile 1954 yılında eğitimini tamamladı. 1957 yılında Emek Kooperatifi Ziraat Çiftliği /TKZS/ yönetimi tarafından bağcılık alanında kurslara gönderildi. Döndüğünde, kooperatifte bağcılık yöneticisi /brigadir/ atandı. Kısa bir zamanda, köyün Kuzey kısmındaki arazide, 25 dönüm bağ yetiştirdi. Bir-

kaç seneden sonra Razgrad garında, Düz Cam Üretim Zavodu'n inşaatına katıldı ve emekli oluncaya dek cam üreticisi olarak çalıştı. 1980 yılında, iş saatinden sonra çalıştırdığı camcılık atölyesi açtı. 27.01.1992 yılında vefat etti. Vefatından sonra, oğlu Yüksel atölyede 2005 yılına kadar hizmet verdi. Evli, 3 kızı ve bir oğlu vardır. 27.01.1992 yılında vefat etti

Melda Necati Abtulova Veselets (Şeremet) köyünden. Ravno köyü Kanderciler sülâlesinden Şinasi Abtulov'un eşi).

1982 yılında İspirih şehrinde doğdu. 1997'de Ortaokulu Veselets köyünde bitirdi. Zavet şehri Tarım Teknik Okulu'nda 2001 yılında, lise eğitimini tamamladı. Açıköğretim ile 2009 yılında Şumnu Üniversitesi'nden mezun oldu. Anaokul ve ilköğretim okullarında öğretmen olma hakkı kazandı. Ravno köyü Ortaokulu'nda öğretmenlikten sonra, Anaokul'a öğretmen atandı. Evli, bir kızı vardır.

Mustafa Ahmedov Sadikov (Eşrefalar sülâlesi)

1936'da Ravno köyünde doğdu. Ortaokulu Razgrad ili Kiçenitsa (Killi Kuyucuk) köyünde tamamladı. Daha 14 yaşında iken hafız oldu. Liseyi Kubrat kentinde bitirdi. Dobriç'te /Tolbuhin-Tatar Pazarcık/ veterinerlik okudu. 33 yıl Razgrad Bölgesel Veteriner Memurluğu'nda çalıştı ve emekli oldu. Yasenovets köyünden Lüfet ile evlilik yaptı ve oraya yerleşti. Emeklilik yıllarında Yasenovets köyü camide müezzinlik yaptı.

31.12.2019 yılında vefat etti ve Yasenovets köyünde toprağa verildi.

Naalân Seid Sali

(Haciveyseller sülâlesinden, Cuguşlar'ın Hüseyin'in eşi)

1967 yılında Kubrat'ta doğdu. Ortaokulu Kamenovo'da bitirdi. Lise eğitimini Kubrat şehrinde tamamladı. 18.11.1985 yılında Ravno köyü muhtarlığında iş hayatına başladı. Günümüzde muhtarlıkta Kıdemli Medeni Durum Uzman'ı olarak çalışmaktadır. Evli, bir kızı ile bir oğlu vardır.

Nail Nail Adil, Silistre sancağı, Zebil (Kan İpe) köyünden.

1970'te Dulovo (AkKadınlar) şehrinde doğdu. Ortaokulu Zebil köyünde bitirdikten sonra İspirih şehrinde, Tarım Teknik Okulu meslek lisesinde tamamladı. 1996 yılında Ruse şehrindeki Tıp Enstitüsünden mezun oldu. Aynı yıl Vetovo belediyesi Acil Yardım dairesinde feldşer (sağlık görevlisi) olarak iş hayatına başladı. İş saatinden sonra Ravno'da sağlık hizmetleri verdi. 1997 yılında eşi Ferah köyümüze hemşire olarak atandı. 2013 yılında Razgrad şehrine yerleşti ve İl Acil Yardım dairesinde işe başladı. İş saatlerinden sonra köyümüzde sağlık hizmetleri vermektedir. Evli, bir kızı ve bir oğlu vardır.

Nefile Hasanova Hasanova

1955 yılında Ravno köyünde Kundaksızlar sülâlesinde doğdu. Ortaokul'u bitirince, Kubrat şehrinde "Geo Milev" lisesinden 1973'te mezun oldu. Ruşçuk Üniversitesi'nde, Okul ve Okul Öncesi Pedagoji bölümünde, Yüksek tahsilini tamamlayarak, öğretmenlik hakkı kazandı. Bojurovo köyünden Tahir ile evlilik yaptı ve daha sonraları ailesi ile birlikte Kubrat şehrine yerleşti. Ravno köyünde Anaokul ve İlkokul sıra öğretmeni idi. Glodjevo kasabasında sıra öğretmeni olarak çalıştı. 2006 yılında Ravno Anaokul müdürü görevine getirildi. 41 sene öğretmenlik yaptıktan sonra emekli oldu. Evli, iki kızı vardır.

Ömer Halilov Hasanov (Vatansever)

1941'de Ravno köyünde doğdu. (Kanderciler sülâlesi). İlk ve Ortaokulu Ravno'da bitirdi. Tahsiline Kubrat şehrindeki lisede devam etti. Askerliğini bitirince, Razgrad Devlet Otomobil İşletmesi'nde kondüktör olarak iş hayatına başladı. Daha sonraları Devlet Demiryolları İdaresi'nin tertiplediği kurslara iştirak etti ve tren istasyonlarında hareket memuru olma hakkı kazandı. Senelerce Senovo ve Razgrad demiryolu istasyonlarında hareket memuru idi. 1989 yılında Türkiye'ye göç etti. Evli ve bir oğlu var. 21 Ekim 2014 yılında vefat etti.

Recep Selim Kula /Recep ağa/

1880 yılında Ravno köyünde doğdu. Çiftçilikle geçimini sağlayan babası Selim Kula'ya yardım etti. Genç yaşta köyde sayılır kişi oldu ve 1924- 1926 ve 1929- 1930 yıllarında köy muhtarı idi. Yeni Türk ve Bulgar mezarlıklarına arazi ayırdı, köy içinde kaldırımlar yaptırdı. Daha sonraları orman bekçisi idi. 3.10.1961 yılında vefat etti.

Remziye Mehmedova Müvselova (Hafızlar'ın Lâtifin eşi)

1961'de Glodjevo'da doğdu. Orta eğitimini doğduğu şehirde bitirdi. Lise eğitimini Kubrat şehri "Geo Milev" okulunda tamamladı. İş hayatına 1979 yılında MOK- Senovo (Madencilik ve Zenginleştirme Tesisinde) başladı. 1997 yılından sonra okul yemekhanesi sorumlusu olarak çalıştı. Daha sonraları Ravno köyü muhtarlığında finans görevlisi ve muhasebeci görevini aldı. Evli, bir oğlu ve kızı var.

Rujdi Mehmet Solak

1961'de Ravno'da doğdu. /Solakaptiller sülâlesi/ Ortaokulu Kamenovo'da bitirdi. Razgrad lisesinde, makine yapımı eğitimi aldı. Sofya'da hayvan tohumlama uzmanlık eğitimi aldıktan sonra, Kamenovo Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği'nde /TKZS/ iş hayatına başladı. Şoför olarak devam etti. Türkiye'ye göç etti ve döndü. Ravno'da hayvancılık yöneticisi /brigadir/ atandı. Az

bir süre köyde mağaza açtı ve daha sonraları Ruse şehrine yerleşti. Evli, bir kızı ve oğlu vardır.

Ruşen Alieva Halilova

(Kanderciler sülâlesinden, Hafızlar'ın Süleyman'ın eşi)

1962'de Kamenovo'da doğdu. Ortaokul'u 1977'de Kamenovo'da bitirdikten sonra, 1981'de Razgrad Mekanik Teknik Okulu'nda lise eğitimini tamamladı. 1984 yılında Rusçuk şehri Öğretmen Enstitüsü'nden mezun oldu ve Ravno köyü Anaokulu'nda öğretmen olarak iş hayatına başladı. Açık öğretim yolu ile 1991 yılında Şumnu

Pedagoji Enstitüsü'nde Okul öncesi ve İlköğretim Pedagoji Master'liği yaptı ve İlkokul'da sıra öğretmeni olma hakkı kazandı. 2007 yılında Rusçuk Enstitüsü'nde İlkokul İngilizce öğretmeni ihtisaslığı yaptı. İş hayatını Ravno köyünde geçirdi. Ortaokulda sıra öğretmeni ve Anaokul'da ise öğretmen ve 2 dönem müdür idi. Evli, iki kızı vardır.

Ruziye Ahmedova Mehmetşerifova (Savaş)

1949'da Ravno köyünde, Kundaksızlar sülâlesinde doğdu. Ortaokulu bitirdikten sonra, Obratzov Çiftlik'te, Tarım Teknik Okulu'ndan 1967 yılında mezun oldu. İş hayatına Ravno Anaokulu'nda öğretmen olarak başladı. Daha sonraları Kültürevi'nde sekreter- kütüphaneci olarak çalıştı. Kamenovo belediyesi Kom-somol Gençlik Teşkilâtı başkanı seçildi. Razgrad şehrindeki Parti

kadroları yetiştiren okulda, eğitimini başarı ile kazandı. 22 yaşında, Bulgaristan'ın

altıncı Millet Meclisine üye seçildi. Mecliste, Gençlik ve Spor komisyonunda yer aldı. 1975- 1989 yılları arasında, Razgrad şehrinde Sendika Kültürevi başkanı idi. 1989'da Türkiye'ye göç etti. Evli, bir kızı ve bir oğlu vardır.

Sabriye Ahmedova Ömerçavuşeva

1955 yılında Ravno köyünde Cıbalar sülâlesinde doğdu. Ortaokulu doğduğu köyde bitirdi. Lise eğitimini 1974 yılında tamamladıktan sonra, Anaokul'a öğretmen tayin edildi. Kısa bir süre Ravno kültürvinde sekreter ve kütüphaneci idi. Sliven ili Tiça köyünden Mustafa Ömerçavuş ile evlilik yaptı ve orada çalıştı. Emekli olunca, doğduğu köye döndü ve senelerce Anaokul'da çalıştı. Evli, bir kızı ve bir oğlu vardır.

Sali Osman Mustafov (Hatibov) (Göç, Jön⁶⁰ Sali)

1910 yılında Ravno köyünde Göçler sülâlesinde doğdu. Köydeki Özel Türk okulundan sonra, Razgrad Türk Okulu ruştıye kısmından mezun oldu. Razgrad Eğitim Müdürlüğü'n düzenlediği 45 günlük kurslara iştirak edip, öğretmenlik hakkı kazandı. 1929 yılında Uzuncaalan Özel Türk Okulu'nda ilk diplomalı Türk öğretmenidir ve Türkçe, Tarih, Coğrafya, Şarkı, Beden terbiyesi ve El işleri dersleri verdi. 1938 yılından sonra köyden ayrıldı ve Kuyucuk köyüne yerleşti. 04.02.1988 tarihinde vefat etti. Bir oğlu ve bir kızı vardır.

Sali Mehmedov Süleymanov

1969'da doğdu. İlköğretimini Ravno'da. Ortaokulu ise Kamenovo'da bitirdi. Lise eğitimini Razgrad şehri "Mariya Küri" Kimya ve Biyoteknoloji Meslek okulunda tamamladı. Askerliğini bitirdikten sonra Ravno okulunda idari teknik işleri sorumlusu görevine getirildi. 1999 yılı yerel seçimlerde köy muhtarı seçildi. Evli, bir oğlu ve bir kızı var. Günümüzde ailesiyle Belçika'da yaşamaktadır.

Seher Recebova Belberova (Belberler sülâlesi)

1954'te Ravno'da doğdu. Ortaokulu doğduğu köyde bitirdi. Lise eğitimini Razgrad Ekonomi Teknik Okulu'nda tamamladı. İş hayatına Ravno köyünde Anaokul öğretmeni olarak başladı. Daha sonra Çereşevo köyünde öğretmen idi. Kısa bir süre sonra Kubrat kentindeki Tarımsal Sanayi Kompleksi'ne (APK) muhasebeci tayin

⁶⁰ Jön Türkler; Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ortaya çıkan, meşrutiyetçi /anayasacı/ ve Abdülhamit II.dönemine muhalif olan genç ve aydın kuşağa verilen isimdir.

edildi. Eşi Yaver ile Türkiye'ye göç ettiler. 30.03.2013 yılında vefat ett. Bir oğlu vardır.

Seliman Aliev Kerimov (Karadağlı)

1947'de Ravno'da doğdu. Ortaokulu doğduğu köyde bitirdi. MOK- Senovo'da (Madencilik ve Zenginleştirme Tesisi) şoför olarak işe başladı. Daha sonraları Senovo Devlet Otomobil İşletmesi'nde /DAP/ çalıştı. Kısa bir süre içinde güven kazanarak işletme yönetimi, kendisine acemi şoför eğitimi görevini verdi. 1982- 1987 yılları arasında köy muhtarı idi. Köy içinde bayındırlık ve altyapı işlerine önem vererek, özveri ile çalıştı. 1987'de Kamenovo köyü inek fermasında yönetici /brigadir/idi. 1988'de Ravno köyündeki Terzi atölyesi inşaatın sona erdirilmesi ve üretime geçmesi, tamamen onun himayesi altında oldu. 1989 yılında Türkiye'ye göç etti. Evli, iki oğlu vardır.

Selvin Müvselov Efraimov (Fizollar sülâlesi)

1979'da Razgrad şehrinde doğdu. Ortaokulu Ravno köyünde bitirdi. Lise eğitimini Razgrad şehri "Şandör Petöfi" Teknik lisesinde tamamladı. Rusçuk şehri "Angel Kınçev" Üniversitesi'nde yüksek tahsilini tamamlayarak, bilgisayar mühendisliği uzmanı oldu. Aynı okulda yüksek lisans yaptı. İş hayatına Glodjevo şehri okulunda, bilgisayar öğretmenini olarak başladı. 2004 yılında "Şişecam" şirketi, İstanbul merkez yönetiminde, bilgisayar mühendisi olarak çalıştı ve bir sene sonra aynı şirketin Tırgovişte şehrindeki koluna atandı. Bölüm yöneticisi görevinde bulundu. Güven kazandı ve "Şişecam" zavodu Avrupa bölge sorumlusu, bilgisayar müdürlüğünü üstlendi. Evli, bir oğlu vardır.

Seniha Şaban İslâмова (Fizollar sülâlesinden, Yüzeyir'in eşi)

1977'de doğdu. İlköğretimini Ravno köyünde bitirdikten sonra, lise eğitimini 1998 yılında Razgrad Tarım Teknik Okulu'nda tamamladı. İş hayatına Ravno köyündeki Tekstil işletmesinde dişiçi olarak başladı. 2013'te Ravno Posta şubesi yöneticisi görevine atandı ve Kamenovo köyündeki Posta şubesinde de hizmet vermeyi üstlendi. 2019'da Ravno köyü Kültürevi'nde kütüphaneci olarak ikinci göreve başladı. Evli, iki oğlu var.

Sevilcan Müvselova Efraimova (Fizollar sülâlesi)

1971'de tarihinde doğdu. Kamenovo köyünde Ortaokulu bitirdikten sonra, lise tahsiline Razgrad "Şandor Petöfi" Teknik Okulu'na devam edip, mezun oldu. Açık öğretim yolu ile 1996 yılında yüksek eğitimini Şumnu "Piskopos Konstantin Preslavski" Üniversitesi'nde tamamladı. İş hayatına Ravno köyü okulunda eğitimci olarak başladı. Glocevo'ya evlilik yapınca. sıra öğretmenliğine atandı.

16.12.2000 tarihinde vefat etti.

Seyfulla Salimov Recebov (Salimler sülâlesi)

1959'da Kamenovo'da doğdu. 1961 yılında babası Ravno'ya yerleşti. Ortaokulu Kamenovo'da bitirdi. Eğitimini 1977'de Razgrad Makine Yapımı Meslek Lisesi'nde tamamladı. İş hayatına Ravno köyü muhtarlığında bütçe memuru olarak başladı. 1986'da ailesi ile Razgrad şehrine yerleşti. 1989 yılında Türkiye'ye göç etti ve döndü. Günümüzde üretim ve ticaret ile meşguldür. Evli, bir kızı ve oğlu vardır.

Sevinç Recebova Belberova (Belberler sülâlesi)

1960 yılında Ravno köyünde doğdu. Ortaokulu bitirdikten sonra lise eğitimini Kubrat şehri "Geo Milev" okulunda tamamladı. İş hayatına 1979 yılında Anaokul öğretmenisi olarak başladı. Daha sonraları köy muhtarlığında Sivil ve İdari Hizmetler Sistemi'nde memur olarak çalıştı. Glodjevo şehrinde Musalar'ın Cevdet ile evlendikten sonra dikişçilikte çalışmaya başladı. Halâ dikişçilik alanında çalışmaktadır. İki oğlu ve

bir kızı vardır.

Süleya Yusufova İbrahimova (Osmanova)

1949 yılında Ravno'da, Zeynallar sülâlesinde doğdu. Göçler sülâlesinden İbrahim'in eşidir. Köyde Ortaokulu bitirdikten sonra, lise eğitimini Kubrat şehrinde "Geo Milev" okulunda tamamladı. İş hayatına Anaokul eğitimcisi olarak başladı. Sene-lerce bu görevde bulundu. Daha sonra Tarım kooperatifi'nde muhasebeci idi. Tekrar Anaokulu'na atandı ve emekli olunca-ya dek orada çalıştı. Toplumda güvenilir ve irtibatlı kişi olarak

bilinir. Bir kızı ve bir oğlu var.

Süleyman Mehmedov Külev

1910 yılında Ezerçe köyünde doğdu. Babasının ölümünden sonra, ikinci evlilik yapan anası ile birlikte Senovo köyüne geldi. Bulgarca'yı öğrendi. Fiziler sülâlesi'nden Ravno'lu Sali Hüseyin, 7 sene askerlikten döndükten sonra, onu kızına iç güveyisi getirdi. Ağırbaşlı ve hizmet etmeyi seven Süleyman Külev, 1952 yılında seçim yolu ile Ravno belediyesi İcra Komitesi sekreterliğine getirildi. Altı ay geçmeden, okuryazarlığı zayıf olduğu ve yazışmaları yürütme becerisi olmadığını anladı ve istifasını verdi. Köydeki Tüketim Kooperatifi'nde senelerce kahvecilik yaptı. Misafirperverliği ve hizmeti ile ün salan Süleyman Külev, kahvesinde etraf köylerden gelenleri de karşılıyordu. İki oğlu ve bir kızı var. 1989 yılında Türkiye'ye göçtü ve 15.02.2002 tarihinde vefat etti.

Süleyman Osmanov Solakov (Abdioğlu)

Ravno köyünde 1919'da doğdu. 1944'te, İkinci Dünya Savaşı'nda, yedek asker olarak Sırbistan cephesine kadar gitti. Bulgar okulunda hademelik yaparken, gece yürütülen açıköğretim kursları ile 1954 yılında eğitimini tamamladı. Sofya parti okulu seminere gönderildi. 1957 yılında Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği'ne /TKZS/ hayvancılık yöneticisi /brigadir/ atandı. Bu görevde 27 yıl çalıştıktan sonra emekli oldu. 1989'da Türkiye'ye göç etti ve ailesiyle Nevşehir'e yerleşti. 02.11.1992'de vefat etti. Bir kızı ve oğlu vardır

Şaban Mehmet Mürsel

1949'da Ravno köyünde doğdu. /Fizollar sülâlesi/ Ortaokulu Topçii köyünde bitirdikten sonra, eğitimini İşperih şehrinde Makine ve Traktör Okulu'nda /MTU/ devam etti. 1970- 1986 yılları arasında Kamenovo Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği'nde ve daha sonraları Razgrad "Lenin" Tarımsal Sanayi Kompleksi'nde " (APK) şoför olarak çalıştı. 1994- 1999 yılları arasında yeni kurulan "Zadruga" Tarım Kooperatif'e başkanlık yaptı. 27.12. 2010 tarihinde vefat etti. Evli, iki kızı vardır.

Şaban Osmanov Hasanov (Öz)

1926'da Ravno'da doğdu. /Memişler sülâlesi/ Gece yürütülen açıköğretim kursları ile 1954 yılında eğitimini tamamladı. 1956 yılında Emek Kooperatif Ziraat Çiftliği'ne /TKZS/ tarım yöneticisi /brigadir/ atandı. Emekli oluncaya dek bu görevde bulundu. 1989'da Türkiye'ye göç etti ve döndü. Uzun seneler köyde imam idi. 13.05.2013 yılında vefat etti. İki kızı ve bir oğlu vardır

Şaziye Hasan Mutlu

1955 yılında Glodjevo'da doğdu. 1969 yılında doğduğu şehirde Ortaokulu bitirdi. 1974 yılında Zavet Tarım Teknik okulunda lise eğitimini tamamladı. İş hayatına Kubrat otogarında başladı. Ravno köyünde Fiziler sülâlesinden İsmet Mehmedov ile evlilik yaptı ve költürevinde kütüphaneci görevine getirildi

Daha sonraları Senovo'da MOK- (Madencilik ve Zenginleştirme Tesisi'nde) çalıştı. Bir süre Razgrad avukat bürosunda görevli idi. 1996 yılında Ravno köyü muhtarı seçildi. Evli, iki oğlu var.

Şemsiye Mehmedova Hasanova

1962'de Ravno köyünde, Hocalar sülâlesinde doğdu. Glodjevo, Yeşil Hocalar sülâlesinden gelip, köyümüze yerleşen Veli Hasanov'un torunudur. Hacıömerler sülâlesinden Orhan'ın eşidir. Ortaokulu Kamenovo köyünde bitirdi. Lise eğitimini 1980 yılında Kubrat şehrinde tamamladı ve Senovo Bölgesel Tüketim Kooperatifi, Ravno köyünde, mağazacı olarak işe başladı. MOK- Senovo

(Madencilik ve Zenginleştirme Tesisi) kimya laboratuvarında çalıştı. Daha sonra Ravno Anaokulu'nda eğitimci idi. 1996'da Razgrad Ekonomi Okulu'nda bilgisayar muhasebe sınavlarını kazandı ve günümüze kadar "Ustrem" Tarım Kooperatifi'nde muhasebecidir. Evli, bir kızı ve oğlu vardır.

Şinasi Aliev Abtulov

1969 tarihinde Razgrad ili Kamenovo köyünde doğdu.(Kanderçiler sülâlesi) Ortaokulu Kamenovo köyünde bitirdi. 1988'de Razgrad "ŞandorPetöfi" Teknik Okulu'ndan mezun oldu ve üretimde otomatikleştirme uzmanlığı aldı. Yüksek eğitimini Şumnu "Piskopos Konstantin Preslavski" Üniversitesi'nde tamamladı. İhtisas alanı Ortaokul ve Liselerde Matematik ve Fizik öğretmeni idi.

Öğretmenlik hayatı Zavet şehri Tarım Teknik okulunda başladı ve daha sonra 2002 yılında, Ravno köyü "Aziz Otets Paisiy" Ortaokulu'nda öğretmen ve müdür olarak devam etti. 2011'de köye muhtar seçildi.

Tenzile İsmailova Abtulova

(Kanderciler sülâlesi İsmail Abtulov'un kızı)

1965'te Glodjevo'da doğdu. İlkokulu Ravno, Ortaokulu ise Kamenovo köyünde bitirdi. Lise eğitimini Razgrad şehri Ekonomi Teknik Okulu'nda tamamladı. 1989 yılında Varna Ekonomi Üniversitesi'nden mezun oldu ve Üniversite'nin Pedagoji bölümünde ek eğitim aldı. Varna şehrinde hâlen lise ve Teknik okullarda Ekonomi derslerinden öğretmendir. Bir kızı vardır.

Zülkâr İbrahimov Hüseyinov (Fizollar sülâlesi)

1969'da doğdu. İlköğretimini Ravno köyünde, Ortaokulu ise Kamenovo köyünde bitirdi. Lise eğitimini Razgrad şehri Ulaşım Teknik okulunda, 1988 yılında tamamladı. Askerliğini bitirdikten sonra Loveç ili Slatina ve Bahovitsa köylerindeki Emek Kooöeratif Ziraat Çiftliklerinde (TKZS) hayvancılıkta çalıştı. Daha sonraları Ravno "Zad-ruga" Tarım kooperatifinde eleman olarak işe alındı. 2017 yılında

Tarım kooperatifin başkanı seçildi. Evli, iki kızı var.

ON İKİNCİ BÖLÜM

BELGESEL ÖYKÜLER VE ŞİİRLER

Öyküler, Ravno köyünde oluşan olaylardan ilham alınarak, kişilerin gerçek adları ile edebi araçlarla anlatılmıştır.

ÇÖMLEK ZENGİNLİĞİ

Değirmen sahibi Kirimne'li⁶¹ Mahmut, derenin suyunu değirmen oluklarına doğru çevirdi, eliyle beyazlanmış sakalını sıvazladı ve:

- Osman bey, Kirimne deresinde⁶² şimdilik su bol, kismetse ikindiye kadar dokuz çuval buğdayı öğütürüz. Elimizi çabuk turalım.

Uzuncaalan'lı Koz Mustafa'nın oğlu Osman, hambardan son buğdayı öğütmek için öküz arabası ile su değirmenine gelmişti. Yardımı olur düşüncesi ile, büyük kızı Fatma'yı da getirmişti. Değirmen taşın üstündeki tahta sandığa, ilk çuvalı boşalttı. Değirmen taşı dönüyor, ağaçtan yapılmış "çakıldak" denilen kol ona sürünüyor ve hiç durmadan ses çıkarıyordu. Değirmenci:

- Bu değirmen çakıldağı, taş durunca susar. Çok ve durmadan konuşan insanları ona benzetirler ve onlara "değirmen çakıldağı" derler.

Osman tıknaz, kısa ve kalın yapılı, dolgunca, geniş omuzlu, bir adamdı. Öküzleri değirmen dolayındaki yeşil ağaçlara, ilikadan⁶³ örülmüş uzun iplerle bağladı. Gökyüzüne baktı ve sanki içindeki korkulu şüpheyi bastırmak için:

- İnşallah yağmaz, dedi. Un teknesine akan undan biraz alıp elleriyle ovuşturdu. Memnundu. Zira en kaliteli un öğüten su değirmenine gelmişlerdi. Kızına baktı ve gülümseyerek:

- Sen boşalan çuvalları silkele ve yavaş yavaş un teknesindeki koca susakla doldurmaya başla. Ben onları arabaya götürüp yükletirim. Kenarda, örtü altındaki toprak fırında, birde çörek pişirse iyi olmaz mı? dedi.

Fatma kafasını salladı, çok iyi olur demek istedi. Öğle oluyordu. Köyden ezan sesi duyuldu. Değirmenci ile abdest aldılar ve öğle namazını kıldılar. Kızı çöreği pişirmiş, çıkıdan taze koyun peynirini çıkarmış ve bir bez üstüne yaymıştı. Çöreğin tadını beğendiler.

Mayıs ayı idi. Her taraf yeşillikle bürünmüş, kuş sesleri etrafı çınlatıyor, deredeki kurbağalar, sanki aralarında ses yarışması yapıyorlardı. Son çuvaldaki buğday öğütüldü. Osman un çuvallarını arabaya yerleştirdi. Üstlerini çullarla örttü, çulların üstüne

⁶¹ Kirimne- Bugün Krivnâ

⁶² Kirimne deresi- Beli Lom nehri

⁶³ İlika-ıhlamur kabuğu liflerden örülen ip.

eski kilimi ve sonra da kuru otları yaydı. Yağmur gelir de un telef olur düşüncesi onu rahatsız ediyordu. Zira Uzuncaalan'a yolculuk iki saat sürecekti. Ufukta, kuzeybatı istikametinde tek, tük siyah bulutlar belirmişti. Osman arabanın önünde öküzleri yediyor, vakitle eve döneceğine seviniyordu. Evde eşi ve küçük kızı Ayşe kalmıştı. 1855 doğumlu büyük kızı Fatma ev işlerinde annesine yardım ediyor, hayvanları seviyordu. Küçük kızı Ayşe ise daha fazla babasının tarla işlerine katılıyordu.

Fatma arabaya oturmuş, arada burada "diy, diy" diye bağırıp, sağ taraftaki öküzü, elindeki değnekle dürtüyordu. Senovo köyü kavşağında biraz durakladılar. Kara kara bulutlar hayli kabarmıştı. Osman endişeliydi. Uzuncaalan'a giden yol yokuştı. Ormanlık içinden geçen yol, derin bir vadi boyunca demiryolu istasyonu geçidine çıkıyordu. Ansızın şiddetli gök gürültüsü ile gelen şimşekler ortalığı sarstı. Arabayı büyük meşe ağacın altına güçlkle çekti ve durdu. Yaz yağmuru, ansızın gelir, geçer dedi. Yağmur tanecikleri hayli iriydi ve sanki bardaktan dökülür gibi yağıyordu. Yol üzerinde akan sel gittikçe büyüyor ve hızlı akıyordu. Güçlkle arabanın arka tekerleğine büyük bir taş dayadı. Fatma daha fazla ıslanmaması için arabanın altına sığındı. Yolun üstünden akan sel, toprağı söküp, sürüklüyordu.

Osman, çuvallardaki unun mahvolduğunu düşünmek istemiyordu. Son gök gürültüleri ve şimşekler uzaklaşmaya başladı. Yoldaki sel suları kuvvetini kaybedip azaldılar ve yavaş yavaş durdular. Ayaklarının dibinde, toparlak, sarı renkte, bir akçe büyüklüğünde bir şey gördü. Hemen aldı, kolu ile çamuru sildi, altın düşüncesi ile ağzına götürdü, dişleri ile sıktı. Hakikaten altın olduğuna inandı. İki metre ileride daha bir gördü ve aldı. Altınları sel sürükleyerek getirdiğini düşünerek aramaya başladı. Arabanın yirmi metre uzaklığında, yolun sol tarafında, kırmızımsı bir çömleğin kenarı görünüyordu. Çömlekte altın var düşüncesi ile koşarak arabaya döndü, küçük keseri ve boş bir çuval aldı. Kızın sorularına aldırmadan, gerisi geriye döndü. Keser ile toprağı eşti, çömleği çıkardı. Büyüktü, altın ile doluydu. Belli olmasın diye ayakları ile çamuru çekti ve açılan kuyuyu kapadı. Çömleği boş çuvalın içine koydu ve arabanın ön kısmına, çuvalların arasına sıkıştırdı. Unları unutmuştu. Neler olduğunu anlayamayan kızı şaşkın, şaşkın bakıyor ve sesini çıkarmıyordu. Osman öküzlerin önüne geçti, arabayı çamur yoldan zorla düzlüğe çıkardı. Arabaya bindi, kızına dönüp, kısık bir sesle:

- İnşallah vakitle eve varıp, unu yerleştiririz. Yağmurdan korktun mu? Sel, arabaya yarayacak bir parça sürükleyip, getirmiş. Onu arabaya aldım.

Kızın genç olması ve sır tutmasını bilemez düşüncesi ile altın bulduğunu söylemedi. Osman bir daha konuşmadı. Neler yapacağını, hayatlarında ne gibi değişiklikler olacağını tasavvur ediyor ve arada bir arkasına dönüp, takip edenler var mı, diye gözetliyordu. Eve vardılar, karısı tokatları açtı, Arabayı içeri aldılar. Tokatları iyice örtükten sonra, kızı Fatma'yı ve karşılamağa çıkan küçük kızı Ayşe'yi içeri gönderdi. Çuval-ları indirdi ve yağmur sularının una zarar vermediğini görünce Allah'a şükretti. Karısına arabadaki son çuvalı gösterdi ve gülümseyerek:

- Önümüze büyük kısmet çıktı. Altın dolu büyük çömlek buldum.

- Yavaş konuş, işitecekler. Nereye götürelim onları?

Osman altınları yattıkları odaya götürdü ve birer birer saydı. Çok idiler.

- Allahım, bu zenginlik torunlarımın torunlarına da yeter, dedi.

Odadaki musandıra⁶⁴ üstünde dürülmüş yorganların arkasına sakladı. Gözlerine uyku girmiyordu. Ne yapacaklarına karar veremiyorlardı. Fısıltı ile konuşuyorlardı. Osman:

- Bu zenginliği bize Allah gönderdi. Duamızı eksik etmeyelim. Lüzumsuz harcamalar yapmayacağım. Tanrı'ya şükretmek için Hacca gitmeliyim.

Karısı endişeli sesle:

- İki kızımız var. Onların geleceğini düşünelim. Başka hanelerde çile çekmelerine gayret edemem. Her ikisini de mal, mülk sahibi etmeliyiz. Osman biraz düşündükten sonra fısıldayarak:

- Kızları ele vermeyiz. Damat getiririz. Büyük kız, hayvanları seviyor. Ona bir iki sürü küçükbaş hayvan alırız. Küçük kız, kır işlerini merak ediyor, ona tarla satın alırız. Bunu işiten karısı nazik bir hareketle kocasının yüzünü okşadı. İlk horozlar öttü. Osman uyumadan kalktı. Karısı:

- Neden kalktın?
- Çömleği Mehmet dedemin mezarına gömeceğim.

Zor zaman için bir tas altın doldurdu, yünden dikilmiş torbaya koydu ve musandıraya sakladı. Mezarlık iki yüz metre uzaktaydı. Dediğini yaptı. Çömleği dedesinin mezarına gömdü. Eve döndüğünde tan yeri aydınlanmaya başlamıştı.

Dört sene sonra Osman artık bambaşka bir insan olmuştu. Küçük Mahalle'nin sayılır kişisiydi. Davarları⁶⁵ ve sığırları vardı. Orman ortasında, Ortaburun mevkide, Dayama kulağında, davarlarına çitten örülmüş, üstü samanla örtülmüş sayalar yaptırmıştı. Davarlarına bakacak, çalışkan ve namuslu çoban aradı. Orta mahalleden, zenginliği ve misafirperverliği ile anılmış Ömerağalar sülâlesinden, Hacı Ahmed'in çobanlık yapan, İsmail isminde genci çırak aldı. İsmail, hayvanları çok seven ve hizmet vermesini bilen, çalışkan bir gençti. Osman onun işini beğendi ve iç güveyi olarak, evlenme çağına gelmiş olan büyük kızı Fatma'yı ona everdi.

Yüz elli dönüm tarla satın almıştı. Tarlalarda çalışan işçileri vardı. Hayatından memnundu. Osman, damadı İsmail'i merakla çalıştığını görünce, sürüleri ona teslim etme kararını aldı. Kızı Fatma'yı ve damat İsmail'i odasına çağırды:

- Görüyorum ki, koyun ve keçilere hizmetiniz büyük. Sayenizde ürediler, türediler ve sayıları çoğaldı. Ben artık yaşlandım. Davarlarımı size verme kararını aldım. Kendinize arsamın bir tarafına ev kurun, evlât yetiştirin. Ayşe'yi everdikten sonra Hacca gideceğim.

Her ikisi de teşekkür edip, baba ve annenin ellerini öptüler. İki sene sonra küçük kızı Ayşe'ye düğün yaptı. Yine iç güveyi olarak Küçük Mahalle'den Kundaksızlar'ın

⁶⁴ Musandıra- Yüklük; yorgan, döşek konulan yer.

⁶⁵ Davar - koyun ya da keçi sürüsü, ya da bunların karışık bulunduğu sürü

Ömer'i damat getirdi. Ömer mahallenin gençleri arasında adaleti, doğruluğu ve dürüstlüğü seven, haksız davranışlara tepki gösteren, dinine hizmet eden, tarlada çalışan gençti. Osman'ın iki sene zarfında verdiği nasihat ve talimatlar sayesinde, kızları ve damatları hilekârlık etmeden çalıştılar. Sürülere sürü, tarlalara tarla kattılar. Osman her gün ormanda davarları görmeğe gidiyor, tarlaları dolaşıyor. Zenginliği israf etmeyeceklerine inanıyordu.

Az zaman sonra karısı, kızları ve damatları ile vedalaşarak Hac yolculuğuna çıktı. Mekke ve Medine'den dönüşünde Orta Anadolu'yu gezdi. Konya ve Ankara'ya uğradı. Onun için bağımsız olan Bulgaristan artık güvenilir memleket değildi. Köyden ve köy insanlarından uzak, köyden kimsenin gitmediği bir yere yerleşme düşüncesi, aklından hiç çıkmıyordu.

Köye döndüğünde konu komşular, akrabaları ve dostları artık ona Hacı Osman diye hitap ediyordu. Köyün en zengini olmuştu. Küçük mahalle mescidinde beş vakit namazını kılıyor, Cuma ve Bayram namazlarına Orta Mahalle'ye özel arabası ile gidiyordu. Ansızın eşi vefat edince, bahar ve yaz aylarında, uzun bir süre ortalıktan kayboluyor ve artık köye dönmez diye düşünen cami cemaatı, namaza geldiğini görünce, şaşıyorlardı. Bu tuhaf geziler ve ansızın kaybolup, dönmeler iki üç sene devam etti. Son olarak mayıs ayında ortadan kayboluyor ve bir daha köye gelmiyor. Kızlarını terk edip, Anadolu'ya yerleştiği anlaşılmış. 1924 yılında büyük kızı Fatma'nın tek oğlu Ahmet onu görmeğe gitmiş ve döndüğünde dedesinin büyük çiftliği olduğunu anlatmış. Nerede öldüğü ve mezarın yeri bilinmemektedir. Yaygın olan söylentilere göre Hacı Osman birkaç defa ansızın ortalıktan kaybolduğunda, Mehmet dedesinin mezarına gömdüğü altınları alıp, Türkiye'ye götürmüştü. Çiftlik edinmiş, mal mülk sahibi olmuş.

Kasım ayı ortasında damat Çoban İsmail, koyun derisinden diktirdiği gocuğu giydi, atına bindi, Ortaburun orman mevkide, Dipsiz Kuyu yanına vardı. Yağmurdan sonra göle toplanan su dalgalanıyordu. Birkaç keçi sürüden ayrılmış, su içiyordu. Genç keçilerden biri, gölün alt tarafında, büyük bir karaağaç altında zıplayarak atlıyor, ön ayaklarını vurup toprağı eşıyordu. Bir tıngırtı işitti. Bu demirden çıkan tıngırtı idi. Genç keçi ürkmüştü. Arkasına dönmeden uzaklaşıyordu. Acele oraya vardı. Gözlerine inanmadı. Önünde toprağa gömülü, üstü örtülü, küçük süt bakırı duruyordu. Hemen bıçağını çıkardı, toprağı eştı ve bakırcığı çekti. Altın doluydu. Altınları atın üzerindeki heybeye koydu. Eve döndü. Karısını çağırdı, heybeyi açtı, altınları gösterdi:

- Dayama kulağında, Allah bana altın dolu bakır gösterdi. Aşağı yukarı altı yedi kile var. Her halde dağda gezen eşkiyalar saklamışlar. İkimizden başka kimsenin haberi olmasın. Sakın, sırrımızı kimse öğrenmesin!

Öyle de yaptılar, kimseye bir şey söylemediler. Fatma ve eşi İsmail ailesine, köy halkı "Çobanlar" soyadı verdiler. Kızkardeşi Ayşe ve kocası Ömer ailesi ise "Hacılar" soyadını aldılar. "Kozlar" soyadı unutulmuş ve ortadan kalkmıştı

Çoban İsmail, her gün davarlarını güden çıraklarını görmek için ormana gidiyordu. En fazla Mandacı iğrek⁶⁶ mevkide mandaları seyretmeyi seviyordu. Öğle sıcaklarında mandalar Topkoru gölüne girip, saatlerce su içinde yuvarlanırlardı. Büyük meşe ağacın gölgesinde oturan Çoban İsmail mis kokulu çöreği kırdı, taze koyun peynirini kaprincaktan⁶⁷ çıkardı. Öğle yemeğine hazırlanıyordu. Yer deliğinden çıkmış gibi, ansızın karşısına birisi dikiliverdi. Kısa kesilmiş sakalı, kuşağına sokulmuş tabanca, uzun bıçak ile küçük kılıcı andıran yatağanı fark eden Çoban İsmail, eşkiya olduğunu anladı. Korktu. Yumuşak bir sesle:

- Hoş gelmişin, buyurun yemeğin tadını beraber tadalım, dedi.

Yabancı oturdu ve sesini çıkarmadan yemeğe başladı. Çoban İsmail hayli korkmuştu. Dolayda Şayka Mahmut isminde eşkiyanın hırsızlık yaptığını, kervanları soyduğunu, zenginlerin altınlarını gasp ettiğini duymuştu. Bulduğu altınları, neden aldığını soracak düşüncesi, onu kuralıyordu. Durumu gerginliğe düşürmemek için:

- Böyle tatlı yemekten sonra sıcak bir kahve içmek ailemde gelenektir. Ne yazık ki, evimde değiliz, ama biraz ötedeki davar sayalarında, daima kahve ve cezvem bulunur. Beraberce gidelim, dedi.

Eşkiya sakalını sıvazladıktan sonra:

- Tamam, gidelim, dedi.

Kahveyi hopurdatarak içtiler. Zor giden bir sohbet başladı. Çoban İsmail, sohbeti kiminle yaptığını anlamak istiyor, zararı olmazsa daima yardım edeceğini belirtmek istiyordu. Bunu anlayan eşkiya:

- Bana Locva'lı Şayka Mahmut derler. Asker kaçagım. Eşkiyalığımı yalnız yaparım. Kara İbrahim adında eşkiya dostum var. O Senovo tarafında gezer, birbirimize yardım eder, ama engel olmayız. Seyrek te olsa, gizlice kahveni içmeğe gelirim. Kış aylarında evini de ziyaret ederim. Yalnız şunu bilmeni isterim. Görüştüğümüzü başka birisi öğrenirse, malın, mülkün, sen ve ailen yok olur.

Geldiği gibi ağaçlar arasına sızarak, ortalıktan kayboldu. Çoban İsmail eşkiyadan kurtulamayacağını anladı. Zarar almaması için, dost olup, yardım etmekten başka çare yoktu. Yaz aylarında ormandaki davar sayalarında buluşuyor, yemek yiyip, kahve içiyorlardı. Birbirlerine güven kazandılar. Soğuk kış aylarında, Çoban İsmail, iki katlı ahşap evin alt katında, sığırların yanında, ona bir sığınak hazırladı. Sığınağın üstündeki odanın döşemesinden bir delik açtı. Bu delikten her yediği yemekten ona verip, yedirdi. Aralarında dostluk o kadar derin oldu ki, Bahar gelip, ağaçlarda tomurcuklar belirince Şayka Mahmut:

- Ben gidiyorum. Tüm altınlarımı burada bırakıyorum. Eğer altı ay gelmezsem, öldürüldüğümü iştirsen, senin olsunlar, derdi.

Son gidişinden yedi ay geçmişti. Eşkiya ortada yoktu. Varna tarafında öldürüldüğünü duydu. Mezarını bulmak için trene bindi ve o tarafa gitti. Döndüğünde eşi Ço-

⁶⁶ İğrek- Ormanda davar ve sığırların sağılması, ya da dinlenmesi için ayrılan dört yanı kapalı, üstü açık yer, ağıl.

⁶⁷ Kaprincak- yerel ağızda, ağaçtan oyulmuş, kapağı olan ve tuz, biber veya peynir taşımağa yarayan tabak.

ban Fatma'ya haberin doğru olduğunu söyledi. Fıçılar içinde, zahire ile örtülmüş altınları iki gün birer birer saydılar. Görülmedik, duyulmadık zenginliğe ermişlerdi.

Çoban İsmail'in ardı ardına 6 kız ve sonunda bir erkek evlâdı oldu. En büyük kızı Şafiye'yi Yusuf⁶⁸ sülâlesinden, davarlarına bakmak için çırak tuttuğu, gece gündüz çalışıp, kendini sevdiren, güven kazanan, Mehmed'e everdi ve iç güveyisi kabul etti. İki kızı Kâfiye ve Açe'yi Afızlar sülâlesinden Halil'in oğulları, iki kardeş Süleyman ve Abil'e everdi. Diğer üç kızı Ayşe Fatme ve Nefize evlendikten sonra Türkiye'ye göç ettiler. Bu sülâlelerden köyde yaşayan yoktur. Her altı kızına yirmişer adet davar ve yirmi beşer dönüm tarla verdi. Afızların Süleyman'a evli kızı Kâfiye, ayağına daha çabuk olduğu için, babasının güvenini ve saygısını kazanmıştı. Çoban İsmail evindeki küçük bakkal dükkânını, içindeki bir aile için en gerekli ürünlerle, ona teslim etti.

1898 doğumlu tek oğluna, babası olan Ömeralar'ın Ahmed'in adını verdi. Çoban İsmail'in ölümünden sonra hanede tek erkek, ince, yüksek boylu, zayıf bedenli oğlu Ahmet kalmıştı. Anası Fatma, Güzelcealan'da (Kamenovo) evli olan kızlarının yardımı ile Fatma isminde bir kızı, oğluna gelin getirdi. Kapılarına gelenler artık "Ahmet ağa" diye hitap ediyordu. Gündüzleri at üstünde tarlaları ve sürüleri dolaşüyor, geceleri ise mahallede ve etrafta şan, şöhrat kazanmış misafir odasında boydaşları ve dostları ile eğleniyordu. Doğan iki kızına Zeliha ve Firdevs adı verdi. Kibardı. Sabretmiyordu. Tez sinirleniyor ve derin derin düşünmeden karar alıyordu. İbiş yasağı⁶⁹ altında orman içinde davarları için özel bir gölcüğü vardı. Sıcak orak ayı günün birinde, Senovo köyüne giden bir Bulgar çavuş, üstüne saldıran iki köpeği silâhı ile vurdu. Sürünün çobanı haberi Ahmet ağaya bildirdi. Hırslanan ağa, atına binip çavuşa yetişti. Silâhını üzerine boşalttı. İşlediği cinayetten kurtulmak için Vehaplar sülâlesinden, akrabası olan, ruhsatlı silâh taşıyan, orman koruyucusuna çok yalvardı ve cinayeti üstüne almasına ikna etti. Kişinin aile nafakasını üstlendi. Ülkede ilân edilen af dolayından, koruyucu kısa bir zamanda hapisten çıktı. Bedeni zayıf düşen Ahmet hastalandı ve yirmi sekiz yaşında vefat etti. Çoban ailede erkek kalmamıştı. Çoban Fatma anne, Ahmedin anasını, kocası Çoban İsmail'in sülâlesi Ömerağalar'dan, köy muhtarı olan Ahmet'e everdi. Torunu Zeliha'ya, çok küçük yaşta iken, Kanderici Hasan'ın beş oğlundan biri olan Ali'yi iç güveyisi getirdi. Damat Ali'nin diğer dört kardeşi Halil, Aptulla, Beytulla ve Hüseyin hep birlikte Çoban Fatme'nin ailesine yardımlarını esirgemediler.

Seneler huzurlu değildi. Romanya devleti, Dobruca'da yaşayan Bulgarları sınır dışı edince, Uzuncaalan köyüne kısa zamanda 120 aile yerleşti. Aralarında, tez ve kolayca zengin olmak isteyenler, geceleri gruplar halinde zengin Türk ailelerine baskın

⁶⁸ Yusuf⁶⁸ Köydeki bugünkü Çelezler sülâlesi.

⁶⁹ Yasak- yerel ağızda, köy ve mahalleye bağlı işlenilen tarla

yapıp, korkutuyor ve malını mülkünü bırakıp, Türkiye'ye göç etmelerini mecbur bırakıyorlardı.

Sene 1934. Gece yarısı baskın yapmak için gelen, erkek seslerini duyan, Çoban Fatme anne, yavaşça kapıyı araladı ve tabanca şarjöründeki mermileri seslerin geldiği tarafa sıktı. Biraz bekledi ve ikinci şarjörü de seslerin uzaklaştığı tarafa boşalttı. Ertesi gün Küçük mahallede büyük cami kurdurmak için hazır ettiği beş yüz yontulmuş büyük taşları, köy okulun inşaatına hediye etti. Göçmenlik hazırlığı başladı. Maddi durumları gayet iyi idi. Rusçuk şeker fabrikasından aldığı kesme şekerler için iki vagon kiraladılar ve Türkiye'ye gönderdiler. İki kızı Zeliha ve Firdevs, damadı Ali ve bebek torunu Mediha ile trene bindiler. Büyük bir zenginliği sınırdan gizli geçirdiler.

Seneler sonra söylentilere göre iki vagon kesme şekerini sülâlenin diğer fertleri yüzünden alamamışlar ve onları Çoban Fatma devlete, huzur evlerine yardım olarak hediye etmiş. Başka bir söylentiye göre, devlet sattığı şekerlerden edindiği paraları Edirne'de göğüs hastalıkları hastanesi inşaatına harcamış.

Sene 2014. Seksen yıl sonra Çoban İsmail'in ve Çoban Fatme'nin torununun torunu, Sabiha, ailesiyle birlikte Uzuncaalan (Ravno) okuluna konuk idi. Büyük dedesi Çoban İsmail'in iki katlı ahşap evini ve zemin katındaki şayka Mahmut'un siperini gördü.

20.03,2015

Ravno

Çoban Fatme annenin torunlarından Sabiha (alt sırada soldan sağa üçüncü) ve eşi Metin (ikinci sırada soldan sağa ikinci) 2014 yılında Ravno köyü okulunda.

DİRENİŞ

Sene 1792, Ağustos ayı. Uzuncaalan köyü muhtarı, Ömerağaların Hacı Ahmet, Razgrad kadısı Mehmet efendi tarafından görevlendirilen Ziraat müdürü vekili Süleyman efendiyi, misafir odasında ağırlıyordu. Süleyman efendi, özel görev almıştı. Köy ve mahalleleri gezip, görevini anlatıyordu. Odaya köyün hatibi Hasan ve imam Yusuf da çağırılmıştı. Oturduğu yere daha rahat yerleştikten sonra, Süleyman efendi ciddi ve yumuşak bir sesle:

- Hacı Ahmet bey, Hezargrad Ayanı Hacı Ömerzade Ömer Ağa'ya ferman gönderilmiştir. Kendisine eşkiya Tirsinikli⁷⁰ İsmail'in öldürülmesi buyrulmuştur. Eşkiyayı ortadan kaldırma emri Şumnu Ayanı Çavuşzade İsmail ve Ruşçuk Ayanı Kadişzade Ahmet ağa da almışlardır. Önceki senelerde Tirsinikli kardeşler, ağabeyi Ömer ile İsmail, etrafına eşkiya toplayıp, dolay köyleri basmış, halkı katletmiş ve mallarını yağmalamışlar. Ozi⁷¹ valisi Vezir Mehmet Paşa efendi onları tutuklayıp hapse atmış. Bir grup eşkiya ile hapisten firar etmişler. Tekrar eşkiyalık faaliyetine başlayınca, Ömer tutuklanıp idam edilmiş. Buna öfkelenen kardeşi İsmail, daha acımasız olup, köyleri basarak, şiddetli zulüm edip, ona destek verilmesini sağlamış. Yanına yüzlerce asker kaçağı toplamış, silâhlendirmiş. Destek alamadığı köyleri yağmalıyor, zorla egemenliğini kabul ettiriyormuş. Köylerde düzen ve güvenlik bozulmuştur. Halkın yaşadıkları yerleri terk etmesine neden olmuştur. Tirsiniklizade İsmail'in öldürülmesi emredilmiştir. Uzuncaalan'da yaşayan Türk ve Bulgar halkından destek alamadığını biliyoruz ve köyünüze baskın düzenleyeceğini tahmin ediyoruz. Köyün muhtarı ve devlet görevlisi olarak, üzerinize düşen sorumlukları yerine getirip, eşkiyaya tepki göstermenizi ve ortadan kaldırmak için gereken tedbirleri almanızı bildirmek için görevlendirildim. Sorumlukları yerine getirmeyen köy halkı ve muhtarlar, eşkiyadan acımasız zulüm ve işkencelere maruz kalacaklar.

Hatip Hasan inandırıcı bir sesle :

-Muhterem Süleyman efendi, anlattıklarınız sır değildir. Dolay köylerde olanı biteni duyuyoruz ve korkuyoruz. Anlattıklarınızı camii cemaati ile paylaşacağız. İnşallah devletin yardımı ile bu hırsızdan kurtulabiliriz.

Sessizce dinleyen imam Yusuf ilâve etti:

-Köy halkı tedirgin. Silâhlı eşkiyaya karşı koymayı her kişi cesaret edemez. İnandırıcı olmamız için etraf köylerdeki yapılan eşkiya zulmünü derinlikleriyle anlatmamız gerekir. Bunu camilerde yapabiliriz. Ancak, Hezargrad'tan bir zabıta grubu köyümüze koğuşlandırılırsa güvenliğimiz sağlanabilir.

Hayli düşünceli olan muhtar Hacı Ahmet :

-Köyümüzde yaşayan Bulgarlar da rahatsızdır. Geçen gün Hacı Marin yanıma geldi ve ailelerini korumak için her şeye hazır olduklarını söyledi. Papaz efendiyi ve

⁷⁰ Tirsinik- Bugün Ruse ilindeTristenik köyü.

⁷¹ Ozi – Bugün Ukrayna'nın güneyinde Oçakiv(Очаків) şehri. 1492 yılında Kırm Tatarları tarafından kurulmuştur.

onu çağırıp birlik olmamızı, beraberce eşkiyaya karşılık vermemiz gerektiğini kendilerine anlatırım.

Akşamüstü, atına binen misafiri uğurladıktan sonra, muhtar, hatip ve imam tekrar odaya döndüler. Camide ve köy halkı arasında neler yapılması gerektiğini belirlediler ve aralarında paylaştılar. İmam Yusuf tımar sahibi Mahmut beyin delikanlı sipahilerini⁷² yöneten Yiğitbaşı Hüseyin ve dirlik⁷³ sahibi Emin ağanın koruyucuları ile özel konuşmayı üstlendi. Camide konuşmaları Hatip Hasan yapacaktı, Muhtar Hacı Ahmet ise, papaz ve Hacı Marin ile görüşecekti.

Daha o gece köyün giriş ve çıkışında, cami dolayında, mahalle meydanlarında siperlenen nöbetçiler yerlerini aldılar. İki gün sonra şehirden gelen zabıta grubunu karşıladılar. Eşkiyaları bekliyorlardı. Yiğitbaşı delikanlı Hüseyin'in sipahilerine, Emin ağanın silâhlı koruyucularına ve kazadan gelen zabıtalara güveniyorlardı.

Tirsinikli İsmail giderek gücünü artırmış, Rusçuk, Selvi⁷⁴ ve Tırnova'dan başka Hezargrad⁷⁵, Şumnu, Yenipazar⁷⁶, Cuma⁷⁷ ve Osmanpazarı⁷⁸ gibi kazaları elde etmiş, Karadeniz sahiline kadar olan bütün bölgeyi himayesi altına almıştı. Deliorman bölgesinde birkaç köy kendisinin taraftarı olmamıştı. Onlara ders vermek amacı ile, ilk önce Podayva ve sonra da Uzuncaalan köyüne baskın yapıp, yağmalama niyetine girmişti.

Ekim ayın ortası idi. Yanına atlı eşkiya grubu toplayıp, bir kısmını Podayva köyü ormanında bıraktı. Geri kalan eşkiyalarla Uzuncaalan köyüne yöneldi. Amacı gece karanlığında, cami dolayında siper tutup, yerleşmek ve sabah namazına gelenleri katletmek idi. Gece bulutlu ve yağmur yağıyordu. Atlarını köyün kuzey tarafında boş bir koyun sayasına bıraktılar. İslanmamak için cami dolayındaki samanlıklara sızdılar. Samanların içine gömülerek, görünmez oldular.

Orta Mahalle cami yanında ev penceresinden meydanı izleyen koruyucu, uyu-mamak için yerinden kalktı, çubuktan örülmüş avlu boyundan yürüdü. Samanlık ya-nından geçerken derinden gelen öksürük duydu. Kendi kendine sordu:

-Neydi bu? Yağmurda gece yarısı samanlıkta ne iş olur?

Ayaklarının ucuna yavaş yavaş basarak yaklaştı. Kulak verdi, bekledi. Ses ve gürültü yoktu. Yerinden kımıldamadı. Tam dönecekti, samanlıktan aynı öksürük sesi geldi. Artık birisinin gizlendiğine emindi. Meydanın diğer ucundaki nöbetçiyi buldu. Delikanlı Yiğitbaşı Hüseyin'e haber gönderdiler. Tan yeri ağarmadan Orta mahallesi her taraftan kuşatıldı. Bulgarlar da mahallenin sokaklarında siper almıştı. Cami müez-

⁷² Sipahiler- Tımar sahibi tarafından eğitilen, silâh ve atı ile Osmanlı ordusuna katılan asker sınıfı.

⁷³ Dirlik – Osmanlı devletinde bir hizmete karşılık için bir kişiye

verilen arazi ve gelir.:

⁷⁴ Selvi – Bugün Sevlievo.

⁷⁵ Hezargrad – Bugün Razgrad

⁷⁶ Yenipazar- Bugün Novi pazar

⁷⁷ Cuma – Bugün Tırговище

⁷⁸ Osmanpazarı – Bugün Omurtag

zini camiye geldi, ezanı okudu. Nöbetçiler, ibadet için gelenlere, fısıltı bir sesle geriye dönmelerini ve sokağa çıkmamalarını söylüyordu. Ortalıkta köpek havlamalarından başka bir ses duyulmuyordu.

Öksürüğün işitildiği samanlık tarafından insan silüeti belirdi. Camiye yaklaştı, avlusunu dolaştı, kapıyı arıyordu. Yabancı idi. Kapıyı açmak üzere iken iki tüfek patladı. Yabancı "o..o..oh" diye bağırdı. Ayaklarından vurulmuştu. Yere çöktü, yattığı yerden nişan almadan havaya üç defa ateş açtı. Arkadaşlarına "Tuzak var, gizli durun!" haberini veriyordu. Beklediler, ama ortaya silâhlı yabancı çıkmadı. Yaralı çok kan kaybetmiş yerde yatıyordu. Dudaklar arasından, son nefesini veren bir sesle:

-Tirsiniikli Sizi. yok edecek, köyünüzü ateşe verecek, mahvedecek, diye fısıldıyordu.

Koruyucu tabancası ile yaralıya daha iki el ateş edince kımıldamaz oldu. Artık iyice ayazlanmıştı. Yiğitbaşı Hüseyin ile muhtar Hacı Ahmet, cesedin yanından geçip, camiye girdiler. Hacı Ahmet:

-Anlaşılan eşkiya cami etrafında siper almış, ifşa edildiklerini anlayınca, siperlerinden çıkmayacaklar, akşamı bekleyip, hücum edecekler, köye zarar verip, sessizce kaçmağa çalışacaklar.

Müezzin titrek bir sesle:

-Kaç kişidirler? Nerede gizlendiklerini bilmiyoruz. Sokaklara kimse çıkmasın, ne yapacakları belli olmaz. Masum insanları öldürüp, mallarını telef ederler.

Savaşta tecrübesi olan Yiğitbaşı Hüseyin:

-Siperlerini bulup, köy kenarına kaçmalarını becerebilirsek, orada savaşa başlar ve tepeleyebiliriz. Müezzin bey, şimdi minareden var sesinle köye Tirsiniikli İsmail eşkiyaları girdiğini, siperleri cami dolayında olduğunu, her ev, sayvan, samanlık ve hayvan damlarının köydeki sipahiler tarafından aranılacağını, yabancı bir kişi görürlerse derhal camiye bildirmelerini, ısrarla üç defa tekrarla. Maksat köy halkını korumak ve eşkiyayı köyümüzden kovmak.

Müezzin biraz düşündü, kafasını salladı, minareye giden kapıyı açtı, basamaklardan her gün ezan okuduğu şerefeye çıktı. Ellerini kulaklarının üzerine koydu, kibleye döndü. Gür, güçlü ve güzel sesiyle, herkesin işiteceği haberi duyurmağa başladı:

"... Dikkat, dikkat! Herkes bilsin ki, köyümüzü Tirsiniikli İsmail eşkiyası basmıştır. Cami mahallesinde siper tutmuşlar, gizleniyorlar. Evinizden dışarı çıkmayın! Kapılarınızı iyice mandallayın!⁷⁹ Yabancı insan gördüğünüzde, hemen haber verin! Köyümüzdeki sipahiler ev ev gezip arama, tarama yapacaklar. Çocuklarınızı koruyun, sokaklara çıkmasınlar!"

Bu haberi üç dakika ara ile üç defa tekrarladi.

Köyün üzerine ezici bir sessizlik çöktü. Hiçbir yerde hareket yoktu. Kadınlar kapı mandallarını sürmüşler, erkekler ellerine geçen bıçak, balta, şiş veya silâh ile ev köşelerinde siper almışlar, aileyi, malı mülkünü savunmaya hazırlanmıştı.

⁷⁹ Mandal – Kapalı tutmak için, kapının arka tarafına sürülebilen, tahtadan veya metaldan yapılmış parça.

Bulgar mahallesinden feryatlar duyuldu. Az sonra kiliseden çan sesi ortaya yayıldı, durmuyordu, sanki acı haber verip, yardıma çağırıyordu. Gökyüzüne üç taraftan kara kara dumanlar yükselmeye başladı. Eşkiyalar mahallede gizlendikleri samanlıkları tutuşturmuşlardı. Yiğitbaşı Hüseyin, daha beş silâhlı sipahi ile atlarını dört nala sürerek oraya yönlendiler. Todoroglu Çapar Vasil, Nikoğlu Penço ve Rahmetli Draganoglu sağır Dobri'nin samanlıkları yanıyordu. Yangınlar her an evlere sıçrayabilirdi. Cami tarafından da çığlıklar yükseldi. Türk mahallesinde yangın çıkmıştı. Muhtar Hacı Ahmet yanına dirlik sahibi Emin ağanın silâhlı dört koruyucusunu alıp, yanan ev ve samanlıklar tarafına gitti. Kadıların Ömeroğlu Süleyman ve Himmet kardeşlerin, Solak Abdioğlu Süleyman'ın, Kılçıklı Süleymanoğlu Hasan'ın ve Uzunların Alioğlu Hasan'ın samanlıkları ve evleri yanıyordu. Her taraftan kadın ve çocuk feryatları yükseliyordu. Köyde pınar ve su kaynağı yoktu. Yakındaki Suvat ve Tahtalı gölcüğünde genç gruplar, kağrı arabalardaki fıçılara su dolduruyor, kalabalık hısım akraba kitlesi ise getirilen sularla yangınları önlemeye çalışıyordu.

Eşkiyalar, köy içindeki büyük kargaşalıktan faydalanıp, atlarını bıraktıkları, kuzeydeki boş koyun sayalarına doğru çekiliyordu. Atlarına binip Almalık önünden, Eskiekinliğe ve oradan Yılanlık kulağına geçip, izlerini kaybettirip, Pınarlık'ta atlarını dinlendirmek ve sulamak idi. Yiğitbaşı Hüseyin, eşkiyanın o tarafa gideceğini tahmin etmişti. Arkasına silâhlı sipahi ve atlı zabıta alarak var hızı ile kısa yoldan Sarorman yolunu tuttular. Eşkiyadan, önce kısıyoldan pınarlara varmayı düşünüyordu. İspe-dense orman gürlüklerini aştıktan sonra, atlarını uzakta bırakarak, pınarların etrafındaki çalılıklar arasına gizlendiler.

Eşkiyalar pınarlara erdiler. İlkönce içmek için pınarlardan su çektiler, beygirlerini suladılar ve bir araya toplandılar. Eşkiya başı durumu değerlendiriyordu.

Takipçiler, çalılıklar arasından silâhlarını ateşlediler. Üç eşkiyayı devirdiler. Atlardan beşi yere yıkıldı. Neye uğradıklarını anlayamayan Tirsinikli İsmail, atına binmeğe çalışırken, ayağına bir kurşun aldı. Zorla orman içine girdi, ağaçlar arasından nefret dolu sesiyle:

-Beş, on gün sonra yüz atlı toplayıp, Uzuncaalanı yeniden basacağım, yağmalayıp öcümü alacağım, dedi ve uzaklaştı. Arkasından çok az eşkiya gidiyordu.

Atsız kalan eşkiyalar kaçamadı. Ağaçlar arasına sığındılar. Son kurşunlarına kadar savaştılar, ama kurşunları bitti. Yiğitbaşı Hüseyin, bunu fırsat bilerek, sipahilerine "Hepsini indirin" emrini verdi. Kanlı bir savaş oldu. Akşam olmuştu. Yerde yedi eşkiya cesedi yatıyordu. Yiğitbaşı:

-Leşleri orman içine sürükleyip, bırakın! Kurda kuşa yem olsunlar! Burasını kurtmasınlar, diye bağırdı

O günden bugüne kadar, Uzuncalan halkı Pınarlık kulağına, Kanlı Pınarlık demektedir.

Eşkiya başı Tirsiniklizade İsmail, köyü yağmalamaya gelip gelmediğine dair belge ve söylenti bilinmemektedir. Bilinen şudur ki, 9 Aralık 1792 tarihinde Ruşçuk şeh-

rine saldırmıştır. Bundan birkaç yıl sonra Uzuncaalan köyünde yaşayan Bulgar ailelerden bazıları köyü terk etmişler. Dere mahallesi, küçük nehir boyunda bulunan ovaya, ağaçlar kesip, evler kurmaya başlamışlar. Yavaş yavaş 1860 yılına kadar Uzuncaalan'da tek bir hristiyan aile kalmamış. Hepsi, yeni kurulan ve Güzelcealan (Kamenovo) adı ile bilinen köye göçetmişler.

Seneler sonra Razgrad kadısı Mehmet Efendi, konağına köy muhtarı Hacı Ahmet, Yiğitbaşı Hüseyin ve Hacı Marin'i davet etmiş. Kısa süren bir sohbetten sonra, kadı Mehmet efendi yumuşak bir sesle:

-Silistre valisi, Muhterem Arslan Mehmet Paşa, köyünüzde eşkiya İsmail'e karşı yaptığınız cengi haber alınca, konağındaki baş kâtip Ahmed Kudsizade'yi Sizlerle karşılaşmağa göndermiş, dedi ve sözü kâtibe verdi.

Kâtip, Uzuncaalan ahalisinin bir olup, eşkiyaya karşı gösterilen direncin, etraf köylere örnek bir davranış olduğunu belirttikten sonra, vali Arslan Mehmet Paşa'nın emri üzere, yangında evleri yananlara yardım verileceğini söyledi. Biraz durakladı ve:

-Tirsiniklizade İsmail için defalarca ölüm emri verilmesine rağmen, yakalanamamış, eşkiyalığa devam etmiş. 1795 yılında affı için Eflak⁸⁰ Voyvodası Aleksandır İpsalanti sultan sarayına yazı yazmış. Bundan sonra devlet ile ilişkilerini düzelterek İsmail, Vidin tarafında eşkiya başı Osman Pazvantoglu'nu takip etmek için, başbuğ⁸¹ tayin edilmiş. Nüfuz alanının genişlemesiyle, kendisine Rusçuk'ta "Ayan" unvanı verilmiş. 1801 yılı ortalarında Hezargrad (Razgrad) İsmail Ağa'nın nüfuzu altına girmiştir. Kısa bir zamanda Deliorman, Dobruca, Provadya, Tırnovo, Plevne dolayında tüm kazaları eline geçiren ayan, öylesine güçlenmiş ki, merkezi hükümet kendisini ortadan kaldırma yolunu aramağa başlamış, dedi ve önündeki kâğıdı alıp Sultana gönderilmiş mektubu okudu.⁸²(Mektup öykü sonunda verilmiştir)

Doğup, yetiştiği köydeki büyük çiftliğine seyrek geldiği vakit, istediği kız ve genç evli kadınları getirtirip, eğlenceli geceler geçiriyormuş. 12 Ağustos 1806 tarihinde çiftliğinde, sundurmada otururken, tek kurşunla öldürülmüş. Öldüren yakalanamamış. Bugün ölümü ile ilgili birkaç rivayet vardır. Onların birinde şu anlatılır:

"Tristenik'te bir düğün sırasında silâhla yumurta vurma yarışı yapılır. Tüm Türk ve Tatar avcılar birer birer ateş ederler, ancak yumurtayı vuramazlar. Ortaya 90 yaşlarında aksakallı biri çıkar. Tüfek isteyince, gençler onunla alay eder. Israr edip, aldığı tüfeği ateşleyince, yumurtayı vurup, düşürür. Üzgün bir sesle:

-Yüz metre uzaktan, bir kurşunla İsmail'i gözünden vuran insan, yumurtayı vuramaz mı? demiş.

Yarışmayı seyredenler, seneler önce, köyden ansızın çıkıp giden ve bir daha köye dönmeyen hocayı tanımışlar. Eşkiya İsmail'i kimin vurduğunu anlamışlar. Meğer seneler önce, İsmail ağa, dul kalan hocaların genç gelinini, zorla çiftliğine getirtip, gün-

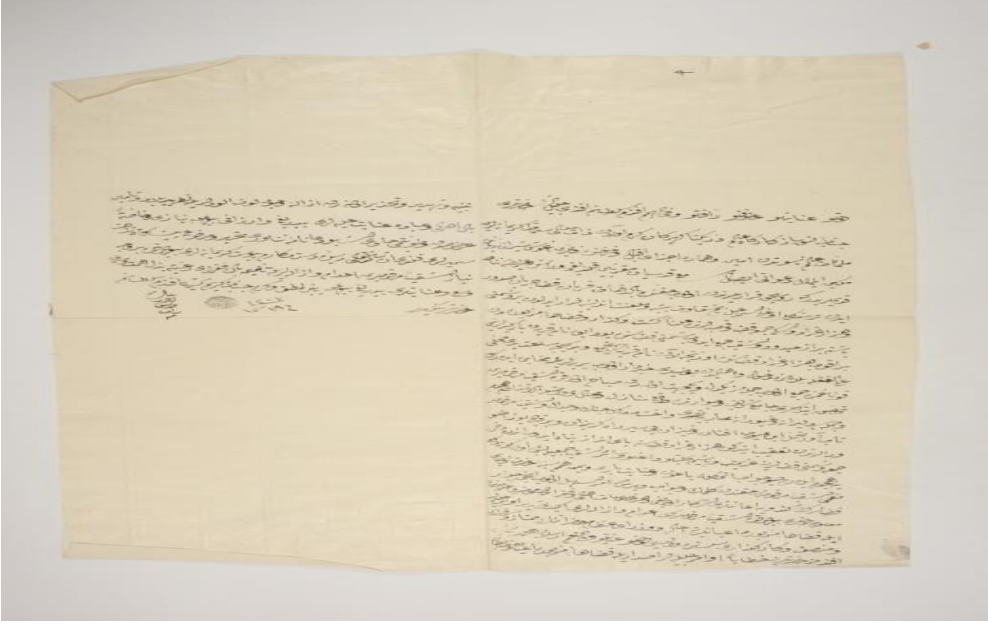
⁸⁰ Eflak- Romanya

⁸¹ Başbuğ- Başkomutan, önder

⁸² Gönderilen mektup, İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinden kopye alıp, öykünün sonunda verilmiştir.

lerce eğlendikten sonra, gerisi geriye salıvermiş. Buna dayanamayan hoca, ailesiyle köyü terk etmiş. Seneler sonra hırs düşmanını öldürüp, intikamını, öcünü almış.

Not: Bu öyküde köy, şehir ve kişi adları arşiv belgelerinden alınmış ve gerçektir. İstanbul Osmanlı Arşiv’inde mevcut olan Ahmet Kudsi Zade’nin saraya gönderdiği mektup.

Tarih: 19(R) 1207(Hicri) Dosya № :38 Gömlek № :1878 Fon Kodu: Ceride Zabıta.
(Orijinelden kopye)

Osmanlıca okunuşu:

Devletlü, inayetlü, atıfetlü, re’fetlü ve fil-himem efendim sultanım efendi-i celil-i şan hazretlerienab-ı hak-sazkar-gah-ı âlem zer-i yekta güher-gan-ı kerem olan zat-ı mual-la-simat-ı kerimaneleri mülhakat(?) âlem-i nasutdan emin ve hemare ecza-yı ikbal ve ferhunde fanilerin ağuş-ı şiraze ziyanında mekin eylemek davatı isal sami’-i kudsiyan-ı mukarrebın kılındığı verasinde ariza-i senaver-i kadimleridir ki Rusçuk firarilerinden olub hakkında bid-def’at ferman-ı kaza cereyan-sudur iden Tirsenekli oğlu İsmail nam şekavet-pişe ve mel’anet-endişe firar edeliden berü Şumnu ve Hezargrad ve Eski Cuma kaza ve kasabalarında alenen geşt ü güzar ve kazaha-i mezbureden başına biraz haydud ve eşkiya cem’ idüb Şumnu kazasında Podayova nam karyede bargirlerini bırakub Hezargrad kazasında Uzuncaalan nam karyede tecemmu ve bir gice saat yedi mahalli alel-gafle beldemize duhul ve ahaliden bazıları haberdar olub birbirleriyle muhabere iderek konağımıza cem olub cümlemiz yekdil ve yekcihet olarak sabah oldukda eşkiya-ı merkumların tahassun itdikleri cami’-i şerif ve civarında vaki menazil ve mahal ve mevazi’e bil-ittifak hücum cümlesi dilirane ve gayurane muharebeye tasaddı ve ahşama değin cenk u cidal ve eşkiya-yı merkumlar tab-âver tahammül idemeyüb eftan ve hizan pi-sîr-vah-ı girizan ve birkaç yüz atlı veralarından ta’kib it-

dikde Hezargrad kazasına pay-ı endaz-penah idüb andan dahi Cuma ve Şumnu kazalarına azimet ve başıma külliyetlü dağlu ve sair eşkiya cem'iyile beş on güne dek yine hücum iderim deyü cevap itmekle bi-avn ve inayet-i bari ve yumn-i himem-i seniyye-i hazret-i evliya fehmi eşkiya-yı merkumun hakkından gelmek ve cevap vermek emr-i eshel olub ancak civar (yukarda sözü geçen eşkiyanın hakkından gelip, cevap vermek kolay olup, ancak civar kazaların kendiye ianetleri aşikar olduğu ve her hususat ahali ve fukaranın mehazır ev ilamlarından malum-ı devletleri buyuruldukda eşkiya-i merkumların idam ve izaleleri ekid ve şedid evamir-i celileler (bilinir. Yüksek devletten kesin ve sert emirler buyuruldukta yukarıda adı geçen eşkiyayı idam edip ortadan kaldırmayı ile kazaha-i mezbura a'yanlarına ihale ve vüzera-yı izâm hazeratının mümtaz ve ser-firazi muttasıf ve kar-güzarı Silistre Valisi devletlü inayetlü veliyyün-niam Arslan Mehmed Paşa Efendimiz hazretlerine hitaben evamir-i celileler ısdarıyla kazaha-i mezbure ayan ve zabitanına tenbih ve tehdid ve tahzir olunarak izale-i vücud ve levs-i aludlarıyla tathir-i bilad ve temin-i olup, suç işlemiş bu pisliğin vücudunu temizlemek ve kentlerde kuşku ve korkuyu gidermek bal-i ahali ve ibada inayet-i aliyeleri bildirig ve erzanı buyurulmak niyazı ve hassaten arz-ı sıdk ve taviyyetimi havi işbu duaname-i senaveri tahrir ve merfu' pişgah-ı nüzhet semirleri kılındı inşaallahu teala reside-i dest-i mekarim peyvest-kerimaneleri buyuruldukda ber-vech-i niyaz eşkiya-i merkumların i'dam ve izaleleriyle temin-i bâl-i fukara-yı ragabete bezl-i himmet ve sarf-ı -vüs' ve inayetleri bi-dirig buyurulmak babında lütf ve kerem cenab-ı kerimüşşiyem efendim sultanım hazretlerininindir.

19 Rabiülevvel 1207
(04.11. 1792 i)

Ahmed Kudsi-zade
(mühür)

Günümüz Türkçe anlamı :

Asil, kendine eşi olmayan, yüksek onur kaynağı, şerefli, şan ve şöhret örneği, iyi bir dünya düzeninin yaratıcısı, ölümlü insanlara ışık tutan, güçlü, merhametli, mutlu, Haşmetli Sultanım, eski Rusçuk kaçaklarından olup, hakkında birçok padişah buyruğu olan Tirsinikli oğlu İsmail, eşkiyalığa alışmış ve lânet edilmeğe değer, firar edildiğinden beri Şumnu Hezargrad ve Eski Cuma kaza ve kasabalarında eşkâre gezip, dolaşıp, yukarıda adı geçen ilçelerde, başına biraz haydut ve eşkiya toplayıp, Şumnu kazası Podayva köyünde beygirlerini bırakıp, Hezargrad kazası Uzuncaalan köyüne yollanmış. Bir gece saat yedide mahalleyi boş bulup beldemiz içersine dahil olmuş. Ahaliden bazıları haberdar olup, birbirleriyle haberleşerek konağımıza toplanarak, hepsi gönül birliği ve hemfikirli olarak, sabah olunca adı geçen eşkiyanın saklandıkları mubarek camii ve civarında sığınaklara, mekân ve mevzilere birlikte hücum edip cümlesi yiğitçe savaşa girişti ve akşama kadar savaş ve kavga etti. Adı geçen eşkiya dayanmaya tahammül edemeyip, düşe kalka, pınarlarda yaralanarak kaçarken, birkaç atlı arkalarından takip edip, Hezargrad kazasına canını atıp sığınan, Cuma ve Şumnu kazalarına gidip ve

genellikle dağlarda dolaşan çok eşkiya toplayıp beş on güne kadar yine hücum ederim demiş. Ulu Allahın yardımı ile yukarda sözü geçen eşkiyanın hakkından gelip, cevap vermek, kolay olup, ancak civar kazalar kendisine aşikâr olduğu ve her hususta ahaliden ve fıkardan rencide edip, alınan yardım bilinir. Yüksek devletten kesin ve sert emirler buyuruldukta, yukarıda adı geçen eşkiyayı idam edip, ortadan kaldırmayı büyüklerin büyüğü, seçkin ve üstün vezir-i azam adı geçen kanun kaçağını kazalara havale etmeyi, nitelikli iş yapan, nimetlere ermiş, devletli, gayretli Silistre valisi Arslan Mehmet Paşa yüce efendimiz hazretlerine yönlendirilmiş emirler çıkarıp, adı geçen kazalarda ayan ve zabıtaya yönlendirilmiş hatırlatma, korkutma ve sakındırma (sındırma) olup, suç işlemiş bu pisiğin vücudunu temizlemek, kentlerde kuşku ve korkuyu gidererek, insanların güvenini yeniden kazandırıp, sağlayacaktı. Gerekli huzuru ve esenliği sağlamak için şu anki isteğim, yukarıda adı geçen basit kişiyi ortadan arındırmaktır. Barışı ve refahı sağlamak için mümkün olan her şeyi acımasızca yapma emri devletlü Sultanımdır.

19 Rabiülevvel 1207
(04.11. 1792)

Ahmed Kudsi-zade
(mühür)

24.11.2016
Ravno

REHİNE

Şubat ayın ilk yarısı. Kış doksanı idi. Kuzeydoğudan esen rüzgâr kar taneceklerini havada uçurup savuruyor, yere inmelerini oyalıyordu. Küçük Mahalle mescidinde yatsı namazını kıldıktan sonra çıkanlar, mahalledeki en geniş ve misafirsiz kalmayan, Hacı Ömerin odasına gidiyordu. Mahallede daha 5 misafir odası vardı. Üç akşam ardı ardına Kundaksızlar, Cuguşlar, Çobanlar, Körhasanlar ve Kanderciler'in odalarına gidenler, Hacı Ömer'in odasına erken erken gidip, yer tutuyordu. Her gelene kahveci kahve yapıyordu. Odanın ortasında oturan, Besleme Ahmet, elinde özel yapılmış, kahve fincanı koymaya yeri olan, uzun bir değnek ile, yerinden kalkmadan, fincanları her tarafa veriyor ve sonra da aynı şekilde geri alıyordu. Elden ele gezen Hacı Ömer'in büyük gümüş tabakasından tütün sarıp, çakmak ile sigaralarını ateşledikten sonra, kahvelerini sıcak sıcak höpürdeterek içenler, sabırsızlıkla Sali abbanın öyküsünü anlatmasını bekliyorlardı.

Sali abba, kahvecinin tam karşısına, herkesin görebileceği yere, koyun postu üzerine oturmuş, saç ve sakalı ağarmış, önüne bakıyordu.

Köşeden bir ses:

- Sali abba, bu akşam yeni misafirler geldi, başından geçenleri yeniden anlatırsan, onlar da dinler.

- Neden bana abba dersiniz, ben ihtiyar değilim, gencim.

- Herkes seni öyle çağırıyor da, ondan ?

Sali abba sakalını sıvazladı, derinden gelen bir öksürükle boğazını temizledikten sonra, yavaş yavaş anlatmağa başladı:

- Seferberlik ilân edildiğini duymuştuk, ama köyümüze gelince çok vakit geçer, bize gelince savaş biter dedik. Öyle olmadı. Bir akşam üstü, muhtarın yolladığı kâya evimize geldi, elime bir kâğıt sıkıştırdı, imzamı aldı ve gitti. Bulgarca okuma yazmamız yoktu. Akrabamız olan muhtar, Fizollar'ın Feyzulla Mehmed'i buldum ve iki gün içinde asker toplama yeri Balbunar'a (Kubrat) gitmemi söyledi. Köyümden çıktım ve tam 7 sene sonra geri döndüm. Balbunar'da birbirimizi tanımayan 50 kişi toplandık. Çoğu Bulgarca'yı bilmiyordu. Her 10 kişiye bir Bulgar onbaşı koydular. Bulgarca bilenler, alınan emirleri bize Türkçe anlatıyorlardı. On dokuzuncu Şumnu piyade alayın geri hizmetlerini yapan bölüğe kaydedildik. Savaşa katılmadık. Ayrı ayrı ekipler kuruldu ve her birine beygir, öküz ve manda arabaları verildi. Bazı ekipler silâh, bazıları yiyecek taşıma ile görevlendirildiler. Bizim ekip savaş alanında ölenleri toplama, taşıma ve gömme işlerini yapacaktı. Bulgar ordusu Tutrakan kalesini Romanya'dan geri aldıktan sonra, çok işimiz vardı. Daydır⁸³ köyünden Tutrakan tabyalarına kadar uzanan tarlalarda, yüzlerce ölü asker yatıyordu. Bulgar, Türk ve Alman askeri yanyana düşmüşlerdi. Bizden önce geçen ekipler yaralıları toplamıştı. Manzara dehşetti. Bazı ölülerin kolu, bazılarının ayakları yoktu. Çok defa yalnız kol, ayak buluyorduk. Kurşunun gözlerden girip, kafataslarını parçaladığını gördük. Arabalara yükleyip, Daydır köyü yakınlarına götürüyor ve toplu mezarlara bırakıyorduk. Ölü insan kokusu ortaya yayılmasın diye gece gündüz çalıştık. Uyku yoktu. Yiyecek kıttı. Bu leş insan kokusundan, boğazımızdan bir yudum ekmek geçmiyordu. Yıprandık. Birdenbire ihtiyarladık. Bir taraftan cephede savaşanlar sırasında olmadığımızı Allaha şükredip, dua ediyorduk. Daha sonraları Daydır köyüne yakın Bobla ormanı⁸⁴ savaşlarında Locva'dan çok asker bulunduğunu ve şehit düşenler de olduğunu öğrendim. Onlardan Mehmed Seid Tüloğlu ile seneler sonra buluştuk ve dertleştik. Her sene ben, Locva'dan Mehmet Tüloğlu ve Sırtalan'dan Dail Haciosmaan, Kubrat panayırında toplanıp, savaş günlerini anlatıyoruz.

Tutrakan savaşında geri hizmet veren askerler, 1916

⁸³ -Daydır- Bugün Şumensî,Tutrakan belediyesi

⁸⁴ Bobla ormanı- Silistre ili, Staro selo köyünde bulunur.

Odadakiler öyle dinliyorlardı ki, kısıp kısıp öksürenlere, elle işaret ederek susmalarını istiyorlardı. Cuguş Yakup sessizliği bozarak:

- Sali abba, köyümüzden Balkan savaşlarına ve Birinci dünya harbine katılanlar var mı?

- Evet. Seferberlik ilân edilince, Güzelcealan (Kamenovo) Bulgarlarını silâhla sa-
vaşan cephe bölüklerine almışlar. Köyümüzde yalnız 3 yaşlı Bulgar ailesi olduğundan askere alınan yoktu. Biz Türkleri ordunun geri hizmetlerini yapan bölüklere aldılar. Zeynallar sülâlesinden Ali ve İbrahim Hakkı Hoca kardeşler hâlâ dönmediler, namı ve nişanları yok, bilinmiyor. Karaaliler'den Mehmet Feyzulla benim gibi tam yedi sene sonra döndü. Savaşın sonunda sağ eve dönenler: Solakaptilerden Osman Süleyman Solak, Zeynallardan İbrahim Zeynal, Kundaksızlardan Adil Veysal, Afızlardan Habil Halil, Körhasanlardan Ferad Tahir, Ömeraagağlardan İsmail Ömer, Uzunlardan Hasan Naim, Belberlerden İsmail Yakup.

Locva'lı dostum Mehmet Tüloğlu'dan öğrendiğime göre, Mecidiye⁸⁵ şehrini ele geçiren bölüklerimiz, 2.12.1916 tarihinde Baltageşti⁸⁶ köyü civarında çetin bir çarpışma sonunda Uzuncaalan'lı Kadılar sülâlesinden, 48. alayın ikinci bölüğünde, er olan Mehmet Ahmet Kadioğlu, şehit düşüp ölüyor ve oraya gömülüyor...

Sali abba durakladı, gümüş tabakadan kâğıt ve kıyılmış tütün alıp, yavaş yavaş sigara sardı. Koyun derisinden postlar üstüne oturmuş, onu dinleyenler, ardı ardına birkaç soru sordular:

- Başka cephelerde bulundunuz mu?
- Kimlere karşı savaştınız?
- Hep aynı işi mi yaptınız?
- Esir düştünüz mü?

-Şimdiye kadar anlattıklarım Dobruca cephesinde olmuştu. Ben hep aynı bölükte, aynı işi yaptım. Tuna nehri ağzı Karadeniz çıkışına kadar Dobruca cephesindeydik. Yukarıdan gelen bir emirle 1917 yılı son aylarında, bizi Makedonya cephesine götürdüler. Asker rubası vermediler. Kendi elbiselerimizle kaldık. Bana bir öküz arabası teslim ettiler. Öküzler nereden alınmıştı bilmiyorum, ama çok zayıftılar. Yağışlı ve çamur günlerde ileri giden bölüklerin arkasından, ölüleri zorla taşıyorduk. Dağlık bir yerdi. Uzakta deniz gibi görünen bir göl vardı. Adını Ohri Gölü diyorlardı. Biz onun batısında idik. Öküzlerin otu, alafı çok azdı. Onları otlatıyor ve bazen de etraf köylerden, gizlice alaf çalıyorduk. Bulgar ordusu Fransızlara, İngilizlere, Yunanlılara ve Sırp-lara karşı savaşıyordu. Eylül 1918 sonuna doğru cephede bir kırılma olmuş. Fransız generallerin baskısı altında, Bulgar hükümeti savaşta yenilgiye uğradığını ve muharebeden çıktığına dair bir anlaşma imzalamış. Bu anlaşma gereğince bizim 19-uncu Şumnu piyade birlikleri silâhlarını teslim etmişler ve rehine⁸⁷ olarak Fransızların eline düşmüşler. İki gün sessizlikten sonra Fransız askerleri bizi bir araya topladılar, bağır-

⁸⁵ Mecidiye- Bugün Romanya, Köstence ilinde bir şehir

⁸⁶ Baltageşti- Bugün Romanya, Köstence ili, Kruca ilçesinde, Tuna nehir ağzı çıkışında bir köy

⁸⁷ Rehine - bir anlaşmanın yerine getirilmesini sağlamak için güvence olarak tutulan, ele geçirilen kimse.

dılar, çığırdılar, ama biz bu dilden birşey anlamadık. Silâhlı askerler eşliğinde Köprülü (Veles) kasabasına götürdüler. Kasabadan hayli uzakta, dağ içinde, tel örgülerle sarılmış, bakımsız bir binanın ikinci katına kapadılar. Her taraf asker ve köpeklerle bekleniyordu. Esir olmadığımızı, Bulgar hükümeti imzalanan anlaşmayı tamamen yerine getirdikten sonra, serbest kalacağımızı söylediler. Sevindik. Beklemeğe başladık. Tam üç sene o günü bekledik, ama gelmedi. Burası Bulgaristan sınırlarından dışarı, Fransız asker ve subayları tarafından idare edilen, bir esir kampı idi. Bize çok kötü davranıyorlardı. Günde yalnız 125 gram kuru, küflenmiş ekmek veriyorlardı. Açtık. Sabahın erken saatlerinde, asker ve köpekler eşliğinde, bazılarını taş ocağına, diğerlerini ise Köprülü kasabasını Pirlepe (Prilep) şehrine bağlayan yolda çakıl taşı kırmaya götürüyorlardı. İstedikleri şekilde ezgi yapıyor, tüfek dipçikleri ile vuruyor, alay ediyorlar ve küfürler savuruyorlardı. Subay ve askerler geceleri içkili eğlenceler yapıyor, aramızdan birkaç kişiyi alıp, yalınayak kar üstünde kaçmalarını söyleyip, arkalarından havaya ateş ediyorlardı. Korktuklarını görünce, zevk alıp kahkalar atıyorlardı. Bu işkencelere, açlığa, ağır işlere dayanamayanlar ölüyordu. Ölülerini kaldırıp, orman içinde kuyulara atıp, gömdürüyorlardı. Bulgar ve Türk ayırmadan, duası ve namazı kılınmadan, çok kişi gitti. Elbiselerimiz yırtılmış, ayakkabılarımız dağılmıştı. Soğuktan korunmak için meşe ağacı kabuğundan parçaları, ayaklarımıza sarıyorduk. Devlet tarafından unutulmuştuk. Nerede olduğumuzu, yaşayıp yaşamadığımızı, kimse bilmiyordu, öğrenmek bile isteyenler yoktu. Kurtulup köye dönme, aile ve evlâtlarımızı görme ümüdümüz kalmamıştı. İnsana değil, hayvanlara bile yapılmayacak davranışlara maruz kaldık...

Daha sonraları bizi Yunan askerlerine teslim ettiler. Yunan esir kampı insansız, içme suyu olmayan bir adada idi. Soğuktan ve açlıktan çok esir öldü. Bugar ve Türk ayırmadan, kuyulara atıldılar ve üstlerine toprak çekerek duasız gömdüler. 3 gün ara ile küçük bir gemi gelip, ekmek çuvallarını sahilten 20- 30 metre uzağı, tuzlu deniz suyuna atıyorlardı. Onları almağı giden esirlere, uzaklaşan gemiden ateş açıyor ve öldürüyorlardı. Ölülleri ise deniz alıp götürüyordu. Hayli bir zamandan sonra tekrar eski Fransız esir kampına götürdüler.

Sali abba derin bir o-o-o-oh, oh, çekti, kuşağından küçük bir bez parçası çıkardı, gözyaşlarını sildi. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Ortalığı derin bir sessizlik düştü. Odanın en gösterişli yerinde oturan, oda sahibi Hacı Ömer sessizliği bozdu:

- Kahveci, herkesin kahvesini tazele. Bu acıyı çeken, kurtulduğuna şükür etsin, Allaha duacı olsun, aramızda olduğuna sevinelim...

Artık kimse kimseyi seslemiyordu. Fısıltı ile karşı karşıya konuşuyor ve arada bir odanın dört köşesinden "Allah korumuş", "Başımıza gelmesin", "Allah ömürler versin" sözleri duyuluyordu.

Belber Abil, boğazının derinliklerinden gelen gür sesiyle:

- Zavallı bunları hatırladıkça duygulanıyor, çektiğı acıları, gördüğü işkenceyi, kötülüğü yeniden hissediyor ve kendini tutamayarak gözyaşlarını döküyor.

Kahvesini içen, fincanı gerisi geriye veriyor, kahveci Besleme Ahmet ise elindeki su testisinden su ile yıkıyor ve tabak yerine kullanılan büyük bir tepsiye diziyordu. Bununla bu akşam daha fazla kahve yapılmayacağına işaret veriyordu. Odayı terketme niyeti kimsede yoktu. Aksine, arkalarındaki duvara dayalı yastıkları düzeltip, rahat oturmaya çalışıyorlardı. Sali abbanın devam etmesini bekliyorlardı. Kundaksız Adil, elindeki maşa ile sönmeğe yüz tutmuş, ocaktaki ateşin külünü eşeledi, birkaç odun koydu ve:

- Savaş olduğu senelerde beni de askere aldılar. Ordunun geri hizmetlerinde depolara erzak taşıyorduk. Bizi her zaman gözetliyor ve sorguluyorlardı. Daha sonra duyduğumuza göre, İbrahim Zeynal Balkan harbinde, köyümüze 1925 senesinden sonra yerleşen ve lâkabı Çingene Vasil ile öküz arabasıyla Çatalca'ya askeri malzemesi taşımışlar. Savaş alanlarından uzakta kalmak için Çingene Vasil öküzlerin ayaklarına çivi vuruyormuş. Bizim bölüğü altı aydan sonra serbest bıraktılar, evimize döndük, bir daha da aramadılar.

Sakinleşen Sali abba yumuşak bir sesle:

- Herkes kaderine yazılanı yaşamış. Rehine tutulduğumuz kampta çok kişi öldü. Odada yirmi bir kişi kaldık. Aramızda yalnız dört Bulgar vardı, onlardan biri Kubrat şehriden idi. Üç sene geçti. Yaşama ümüdümüz kalmamıştı. Kamp Makedon köylerine yakın bir yerde idi. Bir yaz akşamı, Fransız askeri muhafız kıtası refakatında, işten dönüyorduk. Dağlık ve dar bir geçitten geçerken, tepeden Bulgarca'ya yakın bir dilde yüksek ses duyduk. Kişiyi görmedik, söylediğini de anlamadık. Askerler acele ediyor, üstümüzden kapıları kilitleyip, yalnız onlara ait binaya toplanıyorlardı. Eğlenceye hazırlanıyorlardı. Odamızdaki Bulgar rehinelerden biri:

- Dağ tepesinden duyduğumuz ses, bu bina bu akşam bombalanıp, rehinelerle havaya uçurulacağını, kendinizi kurtarın, haberini verdi. Bugarca'ya yakın Makedonca idi. Buradan kaçmalıyız.

İlk dakikalarda hepimiz derin bir sessizliğe kapıldık. Bazıları ağlamaya, bazıları ise:

- Sonumuz geldi. Bu akşam eğlenceye toplanıyorlar, sarhoş kafa ile binayı havaya uçurup, rehinelerden bir iz bırakmayacaklar. Buradan kaçma çaresini bulalım; diyorlardı.

Kapı dış taraftan demir sürgü ile kapanmış ve kilit vurulmuştu. Kaçma yalnız pencereden olabilirdi, ama pençerenin kanatları açılmasın diye dış taraftan enselerle çivilenmişti. Açılmıyordu. Aramızda Deli dediğimiz, Musa isminde biri çakşır paçasındaki demir ilikleri gösterdi ve onlarla pencerenin alçıklarını söküp, cam enselerini çıkarıp, camı indirebileceğini söyledi ve hemen işe başladı. Biz ise bellerimizdeki kuşakları indirip, en sağlamlarından beş tanesini birbirine sımsıkı bağladık. Deli Musa pencerenin iki kanadından camları indirdi. Etrafta gardiyan ve köpek sesi yoktu. Fransız asker ve subayların bulunduğu binadan, müzik sesi ve kahkahalar geliyordu.

Anlaşılan kampın ve bizim son gecemizi kutluyorlardı. Uyumamızı bekliyorlar ve bombalarla binayı üstümüze yıkıp bizleri yok edeceklerdi.

Birbirine bağladığımız kuşakların bir ucunu, iki üç yatağın ayaklarına bağladık, diğer ucunu yavaşça pencereden aşağı saldık. Biraz bekledik. Ses seda yoktu. İlk Deli Musa penceredeki kuşaklardan aşağı indi. İki direk arasındaki dikenli telleri söktükten sonra kuşağın yerdeki ucundan tutup salladı. Bu bize "Herşey tamam, inmeğe başlayın" anlamındaydı. Hepimiz indik ve ses çıkarmadan orman içine girdik. Nereye gittiğimizi bilmiyorduk. Zifiri karanlık idi. Nekadar yol katlettik bilmesekte, uzaklaşmak ve kurtulmak duygusu bize kuvvet veriyor, gücümüzü artırıyor. Önümüzde büyük ve hızlı akan geniş bir su çıktı. Arkadaşlarımdan Vardar nehri diye fısıltılar duydum. İzimizi kaybettirmek için suyun karşığı sahiline geçmemiz gerekiyordu. Var olan kuşak ve sarıkları birbirine sıkı sıkıya bağladık. Bir ucunu kalın bir agaca bağladıktan sonra diğer ucunu Deli Musa beline bağladı ve suya atladı. Hayli bir zaman sessizce bekledik. Kuşağın diğer ucu sahile vardığını ve sıkı sıkı gerilip bir ağaca bağlandığını işaret eden kuşak sallamaları bize "Sizi bekliyorum", diyordu. Birer birer, korka korka, kuşaklara var kuvvetlerimizle sarılarak, sır sıklam su içinde, diğer sahile geçtik. Bir arkadaşımız sudan çok korktuğundan geçemedi. Olduğu yerde kaldı. Yüzmeğe bilmediğimden ben de çok korkmuştum. Kuşaklara öyle sarılmışım ki, sahile bastığımda, halâ suya batacam diye ellerimi kuşaktan bırakmıyordum. Sahilin diğer tarafında kalan arkadaşımız kuşakları söktü, bizde hepsini yanımıza çekip aldık. Artık arkamızda bizi bulmak için iz bırakmamıştık. Vakit kaybetmeden kayalıklar arasından yüksek bir tepeye vardık. Alaca karanlık idi. Tan yeri yaklaşıyordu. Kampın bulunduğu taraftan büyük bir gürültü duyduk. İçimiz burkuldu. Hainler her tarafa bombalar dizdikten sonra binayı havaya uçurmuşlar. Kampı terk ediyorlardı. Kurtulmuştuk. Müslüman olan arkadaşlarım ellerini kaldırarak dualar okuyor, Allah'a şükrediyordu. Bulgarlar ise Bulgarca dua okuyup, vaftiz ediyordu. Islaktık, ama üşümüyorduk. Olduğumuz yerde, kayalıklar arasına saklandık. Yaz güneşi ortalığı kızdırıyordu. Hem ısındık, hem de elbiselerimiz kurudu. Uzaklarda köyler vardı, ama hangi ülkede olduğumuzdan haberimiz yoktu. Aramızdan bir Bulgar askerini komutan ayırdık. Açtık. Komutan üç kişiyi yakın yaylada meyve aramağa yolladı. Çok geçmeden döndüler ve yetirince elma ve armut yedik. Komutan beni ve daha üç arkadaşımı en yakın köye yavaşça sızıp, ekmek aramaya gönderdi. Ele verilmemek için çok gizli ve dikkatli idik. Tam köye yakınlaştığımız sırada çocuk ve kadın çığlıkları duyduk. Türkçe çığlık atıyor ve ağlıyorlardı. Yunan askerleri hepsini kurşuna dizdi. Geriye dönüp komutana anlattık. Yunan topraklarında olduğumuzu söyledi. Dağlık içinden kuzeye doğru hareket ettik. Bulgar ordu birliklerini bulup teslim olmayı düşünüyorduk. Yalnız geceleri yürüyorduk. Ayın ışıkları yolumuzu aydınlatıyordu. Gündüzleri çalıklar arasında saklanıyorduk. Altıncı akşamdan sonra Bulgar ordusu elbiseli, elinde silâh taşıyan nöbetçi bir asker gördük. Sesimizi çıkarmadan bekledik. Nöbetçiyi, gece vardiyesinden sonra, değiştirmeye gelen askerlerin Bulgarca konuştuğunu duyan komutanımız hemen bağırdı, ellerini kaldırarak teslim oldu. Biz gizlendiğimiz yerden seyrediyorduk. Çok

geçmeden eliyle işaret ederek bizi yanına çağırdı. Gittik. O bölgenin askeri kumandanının karşısına çıkardılar. Sorguya tutulduk. Yedi gün ekmek yemediğimiz için herbirimize yedişer askeri tayın ekmeği⁸⁸ verdiler. Öyle yedik ki, az sonra karnımızda sancılardan duramaz olduk. Askeri hekim geldi. Muayeneden sonra ekmekleri elimizden almalarını emretti. Meğer senelerce az yemekten ve 7 gün açlıktan sonra görmemişler gibi yediğimiz ekmekler, mide ve barsklarımıza zarar vermişler. Harp çoktan bitmişti. Bir haftadan sonra trene bilet aldılar ve köyün yolunu tuttum. Trenle Rusçuğa erdim ve oradan da Senovo tren istasyonuna indim. Hava kararmıştı. Yolu biliyordum. Herhalde çok hızlı yürümüşüm, Küçük mahalleye geldiğimde gaz lâmba ışıkları görünüyor, köpekler ise durmadan havlıyordu. Küçük mahalleye erdim ve evimizin önüne geldim. Ev kapısının önünde yatan köpek kalktı, kuyruğunu kaldırıp, ayaklarına sürünmeğe başladı. Bu benim Ustun adını verdiğim köpekti. Beni tanıdı. Eğildim, okşadım. Kendimi tutamadım, sesle ağlıyor Ustunum, Ustunum diyordum. Birdenbire kapı açıldı. Annemdi, beni tanıyamadı:

- Kimsin sen, ne istiyorsun ?

- Anne, ben, ben ... Sali!

Öyle bir çığlık attı, öyle bir feryad kopardı ki, bütün mahalle ne oluyor diye toplandılar. Ben olduğuma inanamıyorlardı. Nasıl inanacaklardı? Saç sakal birbirine karışmış, giysiler lime lime parçalanmış, elde bir değnek, sırtımda kocaman bir torba, üstümde fıkır fıkır gezişen bitler, aç susuz kalmış, gece yarısı gelen bir dilenciye benzetmişlerdi beni. İçeri alır almaz elbiselerimi ateşe attılar. Özlediğim, annemin sıcak yemeklerini yedikten sonra, sabaha kadar konuştuk...

Kandercı Hasan sakalını sıvazladı, boğazına toplanan büyük topacı çıkarır gibi gürültülü bir öksürükten sonra:

- Sali abba, Allahın verdiği ikinci bir hayatın varmış. Onu istediğin şekilde yaşa, küçük küçük yolsuzluklara kulak verme, yaşadığın günlerin zevkini çıkar. Bu akşam bu kadar yeter, neredeyse ilk horozlar ötecek. Evlerimize dönelim, dedi ve ayağa kalktı. Arkasından diğer erkekler de ayağa kalktılar ve çıktılar.

Hakikaten, hayatının sonuna kadar Sali abba kendisini hiç sıkıntıya vurmadi, üzülmeyi, yormadı. Her gittiği yere köpeği Ustun ile gidiyordu. Ustun, sahibi geriye dönünceye kadar, kapı dibinde bekliyor ve eve doğru giderken kuyruğunu sallayıp, arkadan geliyordu. Mahalle ve köy odalarına davet ediliyor ve saatlerce anılarını anlatıyordu. Çok şeylere kulak asmıyordu. Odaların birinde kahvesini yudumlarırken, kendi evin bacası tutuştuğuna dair haber alıyor. Sanki kendi evi değil de, etraf köyde bir evin bacası yanarmış diye şu cevabı vermiş:

Ateşi söndürmek bana kalırsa, oraya varıncaya kadar bütün ev yanar. Gidecek vaktim yok. Evdekiler söndürüversinler!

⁸⁸ Tayın – çavdardan yapılmış ekmek

Topkoru kulağındaki tarlasına kovanlık yapıp, arı sepetleri yerleştirmiş. Kendisine bir av tüfeği almış ve tavşan avına gitse de, tüfeğini ateşlemeden geri dönüyormuş. Bunu gören zevzek avcılar, avladıkları bir tavşanı saman yığını yanına görünür şekilde yerleştirmişler. Sali abba tavşanı görünce tüfeğini alır, havaya iki el ateş eder, tavşan yerinden kıpırdamaz. Sali abba:

- Zavallı tavşan niye durursun? Hadi ben canını bağışladım, ama Ustun seni görürse, kurtulamazsın.

Ustun ise yanında kuyruğunu sallıyor ve sanki "Kaç tavşan kaç, canını bağışladık" diyor.

19.10.2017

Ravno

YAŞAM – HAYATTA KALMAKTIR !

Pazar günüydü. Kubrat panayırın üçüncü günü başlıyordu. Tüccarlar, büyük bir canlanma bekliyordu. Gökyüzü masmavi, çok uzakta, hemen batıda, bembeyaz bulutlar gözüktüyordu.

Hancı Goşo elini kaldırdı, büyük dörtgen avlunun kapısındaki gardiyana gelmesi için işaret etti. Gardiyan koşarak geldi. Yumuşak, fakat inandırıcı bir sesle :

- Bugün fazla insan ve araba gelecek. Handa. gece kalacak olanlar, arabalarını sayvan altına, diğerleri ise avluda boş yerlere bıraksınlar. Araba hareketleri tek taraflı olmalı. İsteyenlere, atları için bol bol alaf ve yulaf verebilirsin.

Her handa olduğu gibi, Georgi Robev'in hanındaki meyhaneye, ana caddeden, demir mandallı, büyük bir ahşap kapıdan girilirdi. Tezgâh dipte, arkasındaki raflara ise büyük ve küçük rakı, likör ve konyak şişeleri dizilmişti. Tezgâhın üstünde, sağ köşede, fıçılardan bira çıkarmak için tesisat vardı. Hancı birayı, büyük bardaklarla ve üstündeki köpüğü, küçük el yapımı bir kürekle alıp, servis ederdi. Hancı eğildi, taze getirilmiş, samanla sarılmış buz kalıplarının, tezgâh altına "buzdolabı" denilen aralıklara, yerleştirildiklerini kontrol etti. Meyhaneye 9 masa yerleştirmişti. Avluya açılan pencerenin yanındaki masa üstünde "Ayrılmış" yazısı vardı.

1908 yılından beri Kubrat panayırı her zaman Mayıs ayında olmaktaydı. Sabahın erken saatlerinde, Glodjevo, Kamenovo, Ravno, Belovets, Brestovene, Tetovo, Sevar ve Bisertsı köy yolları, panayıra gelen, arabalar ve renkli kıyafetlerle giyinmiş insanlarla kararmıştı.

Hancı, Mayıs panayırına önceden hazırlanmıştı. Getirilen taze kuzu etlerin parçalanıp, parçalanmadığını görmek için mutfağa girdi.

Saat 10'da, hana uzun boylu, beyaz saçlı, yaşlı bir adam girdi. Düz ve ince yürüyüşü vardı. Erkeklerin çoğu gibi, o da el dikimi bir entari, üstüne de kısa boylu yelek giymişti. Siyah renkli pantolonu ütülenmiş, pürüzsüzdü. Ayaklarındaki çok iyi cilâlanmış, askeri kunduralar dikkat çekiyordu. Eski, askeri bir adam olduğu belliydi. Ayrıl-

miş masaya yöneldi. Kubrat kasabasından Dragni Dragnev'ti. Kendisine "Feldfebela" (Çavuş) derlerdi. Hancıyı selâmladı ve:

- Her yıl olduğu gibi, bu yıl yine cephe arkadaşlar ile bizim masada karşılaşacağız.

- Zaten Sizin için ayırdım. Umarım gelirler.

Öksürerek, uzun ceket giymiş, bir adam hana girdi. Başında siyah renkte, ezilmiş, köylerde taşınan, bere vardı. Ayaklarında lâstik ayakkabı taşıyordu. Glodjevo köyünden Mehmet Seit idi. Onu Tüloğlu adıyla çağırıyorlardı.

Hemen ardından hana, kısa boylu, geniş omuzlu, tombulca birisi geldi. Geniş ve uzun boynu vardı. Gayet iyimser ve gülümser görüntülü idi. Elinde taşıdığı büyük sepeti, ayrılmış masanın yanına bıraktı. Belovets köyünden Dail Hacıosman idi.

Neşeli, canlı, bakış ve güler yüzle, birbirinin ellerini sıktılar. Sarmaş, dolaşmak yerine, yanaklarını iki kez dokundurdular ve oturdular.

Dördüncüsü olmadığından, sohbet başlayamıyordu.

Dail sessizliği bozdu:

- Ölmedi, yaşıyor, gelecektir. Ne kadar yavaş olduğunu biliyorsunuz. Acele etmez, kendisini zorlamaz.

Sözünü bitirmemişti, hana sanki uykusu tamamlanmamış, kara ve kuru yüzlü bir köylü girdi. Zayıftı, siyah ve seyrek sakalı vardı. Sırtında, buruşuk, kollarında yamaları olan palto taşıyordu. Bulanık ve nemli bakışla, birer birer hepsi ile sarmaştı. Ravno köyünden Sali Hüseyinov Feyzulov idi. Herkes ona Sali abba diyordu.

Hancı taze kaynatılmış, sıcak kahveleri getirip, masaya koydu ve ortaya da kesme (küp) şeker tabağı bırakarak:

- Kahveler hancıdan dedi

Belovets köyünden Dail ona büyük sepeti uzattı ve:

- Bahçemden tatlı ve çok sulu taze kiraz getirdim. Tüm masalara birer tabak koy, bizim masada ise, her kişinin önünde tabak olsun!

Feldfebel Dragnev Sali abbaya döndü ve:

- Çok üzgün görünüyorsun, seni üzen ne? Rahatsız mısın? Derdini bilirsek, yardım ederiz, rahatlırsın.

Sali abba Dragni'ye ve Mehmed Tuloglu'ya baktı. Hafif ve yumuşak bir sesle:

- 1916'da seferber oldum. Dobruca cephesinden, Makedonya cephesine aktarıldık. Fransızlara esir düştük. Kamptan toplu bir kaçış yaptık ve 7 yıl sonra köyüme döndüm. Esir kamplarında her türlü işkenceler, küçük düşürmeler, korkunç gaddarlıklar, boşu boşuna insan öldürülmeleri gördüm. Hepsine dayandım. 30 gün önce karım öldü. Dünyam yıkıldı, çok üzüldüm, üzgünüm...

Glodjevo'dan Mehmet Tüloğlu hafifçe omuzuna dokunarak:

- Sali abba, "Başın sağ olsun"! Yakın bir kişiyi kaybetmek, her zaman acı vericidir. Neler görmedik, nelere katlanmadık...Çok acı çekiyorsun. İnsan hayatının sonu daima ölümdür. O beklenilir bir şeydir. Ama savaş sırasında ölüm, çok ani, beklenmedik ve acımasız ölümdür. Tutrakan cephesindeydim. 2 ve 7 Eylül 1916 tarihleri

arasında, binlerce bizim ve yabancı askeri, ortak bir mezara taşıyıp, gömdük. Bazılarının kolları, bazılarının bacakları yoktu, bedeni olmayan kafalar ve bazen de kafaları olmayan cesetler bulduk ve gömdük. Savaştan birkaç gün geçmesine rağmen, savaş alanına yayılmış insan eti kokusu, dayanılmaz idi. Verilen ekmeği yiyemez olduk.

Sali abba başını eğdi ve sustu. Feldfebel Dragnev durumu sakinleştirmek için konuşmaya başladı:

- Ben Korgeneral İvan Kolev'in komutasındaki süvari bölüklerindeydim. Saat 8'de, Romanya savunma hattının ikinci sektöründe, hafif bir geri çekilme olduğunu fark ettik. Bir kasırğa gibi atlarımız ile hücumla geçtik. Uzun bir ağaca tırmanan Roman askerlerin makineli tüfekleri tarafından karşılandık. Dümdüz olan, tüm savaş alanını tarıyorlardı. Yüzlerce asker hayatını kaybetti. Topçularımız atışları ile ağaçları devirdiler. Makineli tüfekler sustu. Kasırğa gibi ilerliyorduk. Savaş ruhumuz, morali-miz yüksekti. Dövüş ruhumuza dayanamadılar ve Tuna'ya doğru kaçmağa başladılar. Ansızın, top mermisinden şarapneller, sağ omuzuma ve atın kafasına isabet ettiler. Atım düştü ve ben onun altında kaldım. Arkadaşlarım devam etti. Bilincime ne kadar sonra geldiğimi bilmiyorum, ama kendimi bir öküz arabasında buldum. Arabada daha iki yaralı vardı. Birisinin dizkapağından aşağısı yoktu. Benim sağ bacağım birkaç yerden kırıldı. Omuzum, köprücük kemiğim, müthiş acıyordu. Arabanın yanında yorgun, zayıf bir refakatçi vardı. Zaman zaman:

- Çok az kaldı, doktorlar Sizi iyileştirecek. Sizi bulduğumuza sevinin. Düzeleceksiniz!

Alayın yaralı toplama noktasına erdik. Her taraftan yaralıların korkunç, acı çığlıkları, bağışları ve yalvarmaları duyuluyordu. Arabacı ile refakatçi beni alıp sedyeye koydular. Daha sonraları refakatçinin Tetovo köyünden Angel Mihalev Penkov olduğunu öğrendim. Arabacı ise Glocevo köyünden Mehmet Seit Tüloğlu imiş. Tüloğlu ile aile dostu olduk. Oğlu Ali çok defa evime gelir. Tedavim, aşamalarla, diğer hastanelerde devam etti. İyileştikten sonra, Razgrad garındaki müsadere deposunda, askeri göreve atandım. Vatan uğruna, çok yakın akrabalarım ve dostlarım kemiklerini savaş alanlarında bıraktı. Sali abba, kederin büyük. Savaş alanındaki acılarımız, anılarımız uğruna bugün beraberiz. Geldiğın için teşekkür ederim. Belovets'ten Dail arkadaşımızı zı dinleyelim.

Dail Haciosman, sol elini çenesinin altına dayadı, sağ elini dirsekten kıvrıp, masa üzerine uzattı. Öksürükle boğazını temizledi ve yavaşça başladı:

- Evliydim. 1916'da köyümüzden epeyce genç seferber edildi. Geri hizmetler veren bir timde görev aldım. Dobruca cephesinden, Makedonya cephesine aktarıldık. Kuzenim Mehmet Ömerov Haciosmanov ile onuncu piyade alayı, dokuzuncu bölükte askerdik. Önce Sırp ordusuna, ardından Fransız ve Yunan ordusuna karşı savaştık. Ağır savaşlar oldu. Bazı köylere birkaç defa girdik ve sonra da, geri çekilmek zorunda kaldık. Düşman kuvvetleri köylerde zorbalıklar yapıp, soydular, tecavüz ettiler ve öldürdüler. Korkmuş ve tedirgin olan insanlar, dağlarda saklanıyordu. Bir köye ikinci veya üçüncü girmemizde, önüme koşan ve çığlık atan bir kadın çıktı. Bir elinde be-

lenmiş bebek, diğerinde ise bir çıkı vardı. O kadar çok korkmuştu ki, çıkı yerine belenmiş bebeği çalılıklar arasına attı. Ağlayan bebeği hemen aldım, kadına yetiştirdim ve Türkçe "Korkma, korkma! Bizden zarar görmezsin", dedim ve bebeği eline verdim. Benim söylediğimi anladı mı, bilmiyorum, ama bana sarmaştı, öptü ve hemen koşmağa başladı.

Dail kıyma tütün tabakasını çıkardı, sigara sardı ve yaktı. Aynısını diğerleri de yaptı. Sessizdiler. Dail devam etti:

- Üç defa yaralandım. İlk defa mermi, sol gözümün üstünden anlığın derisini yüzerek geçti. Bir hendeğin içine düşmüşüm. Oradan geçen Alman subayı beni görmüş, atına bindirip, doktorlara teslim etmiş. İkinci ve üçüncü kez, top mermi şarapnelleri, göğsümden ve sırtımdan vurdu. Uzun süre alay hastanesinde tedavi oldum. İyileştikten sonra, yeniden bölüğüme gönderdiler. 5 Eylül 1917'de Makedonya'da "Zmeitsa" pozisyonundaydık. Kuzenim Mehmed Ömerov, Haciosmanov (Yakubov) ağır şekilde yaralandı ve yere düştü. Onu kucağıma alıp, korunak bir yere- nehrin yanındaki çukura götürdüm. Sesini zar zor duyabildim, su istediğini anladım. Kafasını dizimin üstüne koyup, mataramda kalan birkaç damla suyu, dudakların arasına verdim. Yere yatırdım ve yeniden doldurmak için nehre koştum. Döndüğümde, kanlı kafası sağa dönmüş ve yaşam belirtisi yoktu. Ölmüştü. Arkadaşlarımla yardımı ile oraya gömdük. Öldüğü yer, mezarı oldu. Daha sonra burası, Makedonya'da Pirlepe çevresindeki, Dobro Pole'de olduğunu öğrendim. Köye haber gönderemedim. Bulgarca yazmağa bilmiyorduk, zaten posta da yoktu.

Bitolâ (Manastır) şehri etrafında Birinci Dünya Savaşı- 1916

Yüzüne iri gözyaşları düştü. Ağlıyordu, ama sessizce. Hepsini susmuştu. Avucunun tersi ile gözyaşlarını sildi ve devam etti:

- Savaş, bir milletin başına gelebilecek en kötü şeydir, ancak bir askerin esir düşmesi daha büyük vahşettir, 1918 yılı yaz sonu yaklaşıyordu. Ateşkes anlaşması olduğunu öğrendik ve sevindik. Eve döneceğimiz yerde, bizi Fransızlara rehine bıraktılar. Bizim bölüğümüzden 200 kişi rehine, esir, kaldık. Bölüğün önüne geçen Fransız subay bağırıyor, çığırıyor, bir şeyler söylüyordu ama biz anlamadık. Tercüman, Bulgar hükümeti imzalı sözleşme uyarınca, yükümlülüklerini yerine getirdiğinde, serbest

bırakılacağımızı açıkladı. Böylece 80,000'den fazla askerimiz rehine kaldı. Fransızlar bizi Sırlara teslim ettiler. Sırp rehine kampları, ölüm kamplarıydı. Konvoy altında, Bitola ve Pirlepe çevresindeki yollarda çalıştık. Kış geldi, yalınayaktık, ayakkabımız yoktu. Karaağaç kabuğundan, çarık yaptık. Yiyecek yoktu. O kadar kuvvetsizdik ki, açlıktan ölmek için, at fışkılarından, arpa tanelerini ayırıp, yedik. 40 kişi kaldık. Diğerleri ölmüştü. Yeniden Fransız rehine kampına döndürdüler. Yine silâhlı konvoy altında çalışıyorduk. Askerler Faslı ve Senegalli idi. Daha düzenli tutulduk ve sırasınca yemeğimizi verdiler. Müslüman bayram günlerinde, bayramları kutlamak için din adamları sağladılar, temiz giysiler ve bayram hediyeleri verdiler. Kutlamak için dinlence günleri verildi. 1921'de serbest bıraktılar. 6 sene seferberlikten sonra köye döndüm. Seneler boyu, benden haber almamışlardı.

Selanik (Solun) yakınlarındaki Senegal askerleri tarafından korunulan Bulgar esirlerin kampı, 1919

- Sağ olduğuma inanamadılar. Annem ne yapacağını bilemiyordu. Hem seviniyor, hem ağlıyordu. Yüksek sesle "Dailim geldi, Dailim geldi" diyerek, başörtüsü ucu ile gözyaşlarını siliyordu. Bir aralık kulağıma fısıldadı:

- Öldüğünü düşündük. Karın Glodjevo''dan biriyle evlendi.

Kaderime öyle yazılmış...Bir süre sonra Glodjevo'ya gittim. Mehmed Seid Tüloglu ile tanıştım. Dost olduk. İkinci evliliğinden karımın 2 çocuğu olduğunu söyledi. Belovets'ten başka biriyle evlendim. Oğullarım ve kızlarım oldu. Torunlarıma yaşadıklarımı anlatıyorum. İlgileniyorlar. Küçük torunum Lutfi bana en çok soru soruyor. Bugün, Tanrı'ya dua ediyorum, evlâtlarım, torunlarım, halkımız savaş görmesin, yaşadığımız acıları çekmesinler!.

Gözlerini geniş açtı, her birine ayrı ayrı baktı ve bitirdi:

- Bu karşılaşmalar çok yararlı. Her birimiz söylenenleri anlıyor ve hatırlıyor. Anılar bizim yaşadığımız hayattır. Ne de olsa, YAŞAM - HAYATTA KALMAKTIR. Biz hayatta kaldık. Sali abba karısı için yas tutsa da, hayatta kaldığı için mutlu olsun.

Sali abba'nın bir şey söylemesini bekliyorlardı

- Evet, bu yüzden buradayım, sözleriyle Sali abba konuşmaya başladı:

- Bugün, anılarımızı tazeledikçe hayata daha da değer veriyorum. Köyümde, seferberlik yıllarımı çok anlattım. Bizi rehine alan Fransız subaylar 1919'un sonuna doğru Yunanlara teslim ettiler. Yunan rehine kampı bir adada idi. İçecek su ve yiyecek yoktu. Rehinelerin yarısı soğuktan öldü. Türk ve Bulgar ayırmadan, hepsini ortak mezara, duasız gömüyorduk. Kimse nerede olduğumuzu, yaşadığımızı, ayakta olduğumuzu bilmiyordu. Unutulmuştuk. Devletimiz bizimle ilgilenmiyordu. Ekmek ve su, 3 günde bir, küçük gemiyle getiriyorlardı. Kıydan 20 – 30 metre uzakta, ekmek denilmeyecek kadar, kötü şeylerle dolu çuvaları, tuzlu deniz suyuna bırakıyorlardı. Adadaki Yunan subayları denize girip, çuvaları çıkarmamızı emrediyorlardı. Girenlerden yarısı geri dönmüyordu, çünkü çekilmekte olan küçük gemideki subaylar, tabancaları ile ateş ediyor, rehine öldürme yarışı yapıyorlardı. Ölülere denizden çıkaracak kimse yoktu, sularda kaybolup gidiyorlardı. Bir süreden sonra, başka bir Fransız rehine kampına döndürdüler. Köprülü (Veles) ve Pirlepe (Prilep) arasındaki yol için taş kırıyorlardı. Bu yolda başka kamplardan çok rehine çalıştırıyorlardı. Bir akşam, orman içindeki kampa dönerken, dağın uzak tepesinden, Bulgarca'ya yakın sözlerle birisi, bu gece rehineler uyurken, kampın bombalarla yıkılacağını ve öldürüleceğimizi bildirdi. Kaçıp, canımızı kurtarmamızı uyardı. Gece yarısından sonra, bizde olan kuşaklarımızı birbirine bağlayıp, ip yaptık ve ikinci kat pencereden aşağı indik. Zifiri karanlıktı. Büyük bir suya erdik. Vardar nehri imiş. Korkunç hızlı akıyordu. Yine kuşak ve sarıklarımızı bağlayıp, karşı kıyıya geçtik. İzimizi kaybettirdik. Az zaman sonra kamp tarafından büyük patlama sesi duyduk. Kaldığımız binayı havaya uçurmuşlardı Yedi gün, yalnız gece hareket ediyor, bulduğumuz meyve ve sebzeleri yiyorduk. Yunan topraklarında olduğumuzu anladık. Teslim olmak için bir Bulgar askeri bölüğü arıyorduk. Sonunda bulduk ve teslim olduk. Birkaç günden sonra tahliye ettiler. Sene 1922 idi. Köyden 7 yıl önce çıkmıştım. Evdekiler benden hiç haber almamıştı. Ölmüş düşünerek Kuran ve mevlit okutmuşlar. Köye gece erdim. Avlu içine girdim. Ustun adındaki köpeğim beni tanıdı, Kuyruğunu sallayarak, yanıma geldi ve bacaklarıma sürünmeye başladı. Eğildim ve okşadım. O akşamdan sonra benden ayrılmaz oldu. Ev kapısına varmadan annem çıktı. Beni tanıyamadı. Dilenci düşünerek, uzaklaştırmaya çalıştı.

- Anne, ben...ben...Sali, diye haykırdım.

Öyle bir çılgılık attı, öyle bir karmaşa oldu ki, bütün mahalle toplandı. Yeniden dirilen ölüyü gördüklerinde, gözlerine inanamıyorlardı. Nasıl inanacaklardı? Saç sakal birbirine karışmış, giysiler lime lime parçalanmış, elde bir değnek, sırtımda kocaman bir torba, üstümde fıkır fıkır gezişen bitler, aç susuz kalmış, gece yarısı gelen bir dilenciye benzetmişlerdi beni. Sesimden tanıdılar. O zamandan sonra adım Sali abba kaldı. Bir süre sonra evlendim. Bir oğlum, iki kızım var. Onlar benim en kıymetli ya-

kınlarımdır. Kızımın birine, Senovo'dan iç güveyisi getirdim. Hakikaten Dail çok doğru söyledi: "YAŞAM - HAYATTA KALMAKTIR"

Kalktı, yamalı paltosunun iç cebinden bir dilim ekmek çıkarıp, giriş ahşap kapının dışında yatan Ustun köpeğine vermek için hızlandı.

Feldfebel Dragnev yüksek sesle hancıya dönerek:

- Goşe, sipariş verdiğim kuzu etlerini masamıza getirebilir misin?

Bir süre sonra masa, taze pişirilmiş, sıcak kuzu eti, taze soğan, sarımsak, sebzeler ve kirazla dolduruldu. Dragnev, bir bardak bira ve diğerleri ise büyük bardaklarda ayran aldılar. Öğle yemeğinden sonra, birbirleriyle samimiyetle kucaklaşarak, sağlıklar dilediler, aynı yerde yeniden karşılaşmak dileğiyle ayrıldılar

25.08.2019

Razgrad

SOYUMUZ,... BOYUMUZ !

*Adım: İsmail, 58 yaşımdayım.
Atalarımızı destandan öğrendim.
Torunlarıma bu destanı anlatayım.
Boyumuzu, soyumuzu bildireyim.*

*Soyumuz Oğuzdandır.
Boyumuz yirmi dördtür.
Oğuz Han dünyaya geldiği gün,
Gürledi gökyüzü sevinçten.
Oynadı yedi ırmak derinden.
Kükredi denizler dalgadan.*

*Geldi dünyaya bir bebek.
Yüzü gömgök, gözleri elâ,
Kaşları, saçları kara,
Ayakları iri, beli kurt beli,
Omuzları, samur omuzu,
Göğsü, ayı göğsü.*

*Annesinden emdi ilk sütü, etrafı süzerek konuştu.
Çiğ et çorbası içti, kırkıncı gün yürüdü.
Ata binip, av avladı, bir geyiği tutup, dala bağladı.
Eliyle kuş tuttu, ağacı kökten söktü.*

Gökten bir ışıık indi.
 Güneşten daha parlak idi.
 Işığın içinde, güzel bir kız vardı.
 Oğuz bu kızı beğendi, evlendi.
 Günler geçti, oğulları oldu.
 Çocuklara Ay, Gün, Yıldız adı verdi.

Oğuz ava çıktı.
 Ağaç kovuğunda, dalgalı saçlı,
 İnci dişli. dünya güzeli bir kız gördü.
 Onu da sevdi, evlendi, üç oğlu oldu.
 İsimlerini Gök, Dağ, Deniz koydu.

Toy topladı, beylere seslendi:
 "Adımızı Tanrı verdi. kaderimizi belirledi.
 Yürüyeceğimiz büyük, kutlu yolumuzu,
 Gösterecek gök yeleli, gök tüylü kurt.
 Yoktur bükecek kolumuzu.
 Yalvarırız, yalnız Tanrıya Biz.
 Ona indiririz anlımızı Biz.
 Boyum tükenmeyecek, sonsuza dek kalacak.
 Boy boylanıp, üreyecek, türeyecek.
 Oğuz soyu Günbatıya, Gündoğuya göç edip, gidecek".

Asırlar öncesi, budur bizim soyumuz, boyumuz.
 Mevsim yaz, dört nala koşan dedelerimiz,
 Durmadılar, nefes alıp, yürüdüler.
 Uçsuz bucaksız yol geçtiler,
 Anadolu'ya, yıllar önce yerleştiler.

Seneler,...seneler,...
 Boncuk taneleri gibi dizilmiş seneler...
 Yıllar geçmiş, yüzyıllar geride kalmış.

Yaylalarda hayvan ürettiler.
 Kendilerine, yörük dediler.
 Haksızlığa gayret edemediler.
 Ayaklandılar, sürgün edildiler.
 Orduların önüne koydular.
 Yola devam dediler.

Dedem derdi ki,
 Müslüman yola çıkarken, mutlaka
 Kuran-ı Kerim'den birkaç ayet okumalı.
 Özellikle "Yasin" ve "Fatih" önemli,
 Yol boyunca, başka şey konuşmadılar.

Yaya, yürüye, yürüye Tuna yalısına, Deliorman'a erdiler.
 Köyümüze akşam üstü geldiler.
 Uzun bir ova, ortasında armutluk.
 Etrafında orman, ormanda kuşlar, çiçeklik, yeşillik
 Adını çağırdılar "UZUNCAALAN" dediler.

Erkekler, önce bir mekan ayırıp,
 Adını "Küçük mahalle" demişler.
 Mahalle ortasına ibadet odası,
 'MESCİT'İ büyük ümitle kurmuşlar.
 Toprağı sevmişler, evlât yetiştirmişler.
 Savaşlarda şehit vermişler.
 Törelerini korumuşlar, geliştirmişler.

Seneler,...seneler,...
 Boncuk taneleri gibi, dizilmiş seneler...
 Yıllar geçmiş, yüzyıllar geride kalmış.

Dedelerimiz çalışmışlar, toprağı işlemişler
 Hoşkond, İspedense, Eskienginlik, tarlamız olmuş
 Dıralıköy, Hoşkond, Çerkezlik komşu köylerimiz olmuş.
 1573 yılında Uzuncalan'lı Veleddin Abdurrahman,
 Ve Yakub Abdullah, İstanbul'a, Topkapı sarayına,
 Köy ve yaylanın adına, küçükbaş hayvan ticareti etmişler.

Seneler,...seneler,...
 Boncuk taneleri gibi, ardı ardına dizilmiş
 Seneler, yüzyıllar, acı ve tatlı anılar.

1811, 1829, 1837, 1867 yıllarında
 Veba hastalığından Dıralıköy dağılmış, bitmiş.
 1856-1864 yılları arasında, Çerkezlik yöresine
 Yerleşen Çerkezler, 1877 yılında köyü terk etmiş.

1874 yılında, köyümüzden geçen,
 Macar seyyahati Feliks Kanits ,
 "DONAN BUGARİEN UND DER BALKAN", Laypsig'te
 Basılan seyahatnamesinde, her yerde, çok toz olduğundan
 Köyümüze Tozlu alan adı vermiş.

Mescit ve camiler, eğitim ocağı olmuş.
 Dedelerimiz ilim ve bilgiden geri kalmamış
 İstanbul ve Kahire'ye öğrenci göndermişler.
 Tüm köylü birlik olup, yardımcı olmuşlar.
 Dinimize lâyük hocalar yetiştirmişler.

Kılçıklardan: İBRAHİM HACI EFENDİ.
 Hafızlardan: MUSTAFA HALİL.
 Memişlerden: HAFİZ İBRAHİM MEMİŞ.
 İstanbul ve Kahire'de tahsil görmüşler.
 Köyümüze dönmüşler. öğrenci yetiştirmişler.

Seneler,...seneler,...
 Boncuk taneleri gibi, ardı ardına dizilmiş
 Seneler, yüzyıllar, acı ve tatlı anılar,

Bunları yeni nesil torunlarıma anlattım.
 Kardeşliği sevsinler.
 Hayatlarının anlamı "Hoşgörü" olsun.
 Köyümüzü sevsinler, insanlarda "Dostluğu" bulsunlar.
 Bunu onlar da torunlarına anlatsınlar!

Mart, 2002
 Ravno

NOT: Bu şiirin kısaltılmış versiyonunu, müzik eşliğinde, öğrencilerim Ruse, Razgrad, Kubrat, Gelibolu ve İstanbul- Avcılar'da sahneye koymuşlardır.

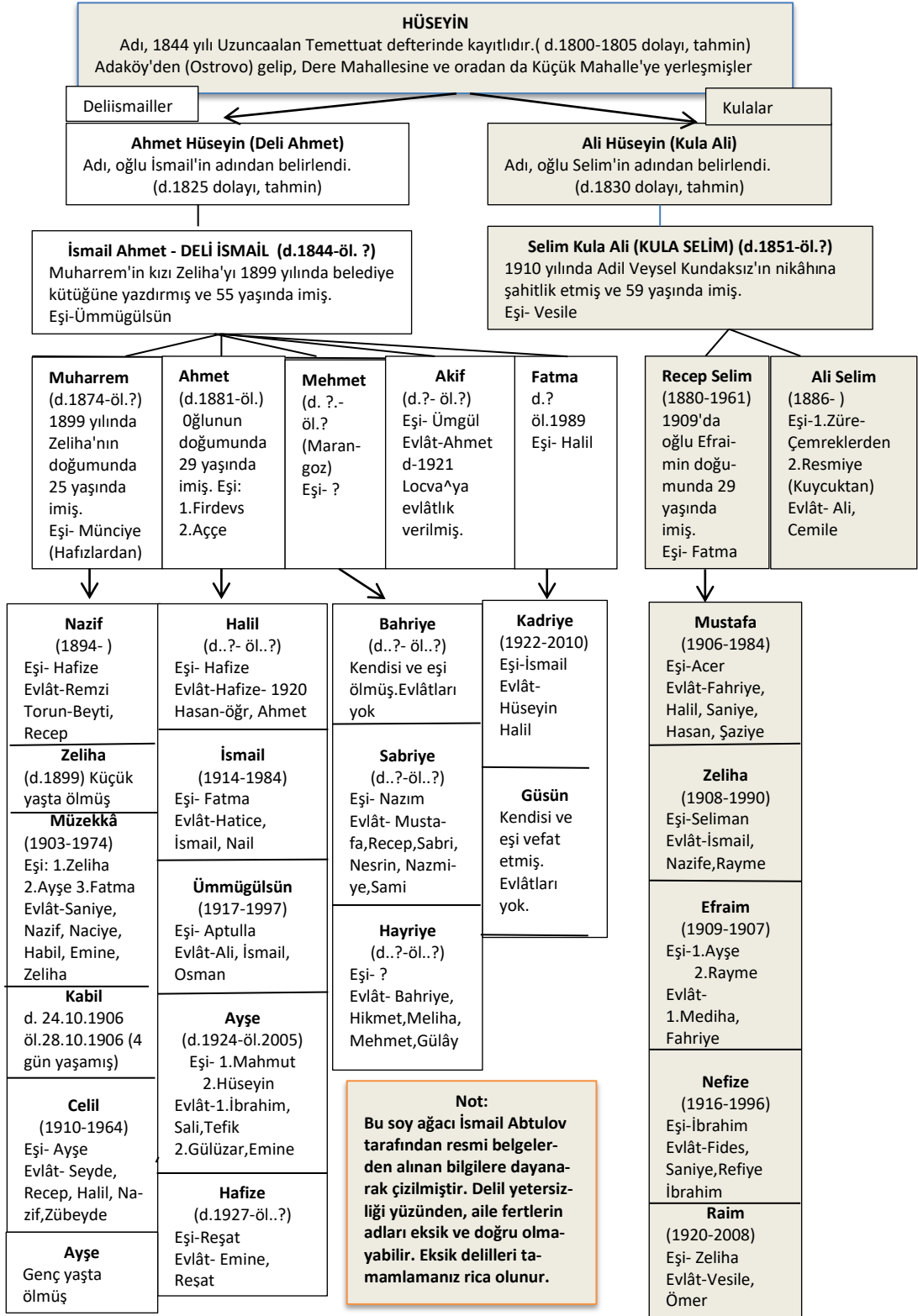
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOY AĞACI ÇİZELGELERİ

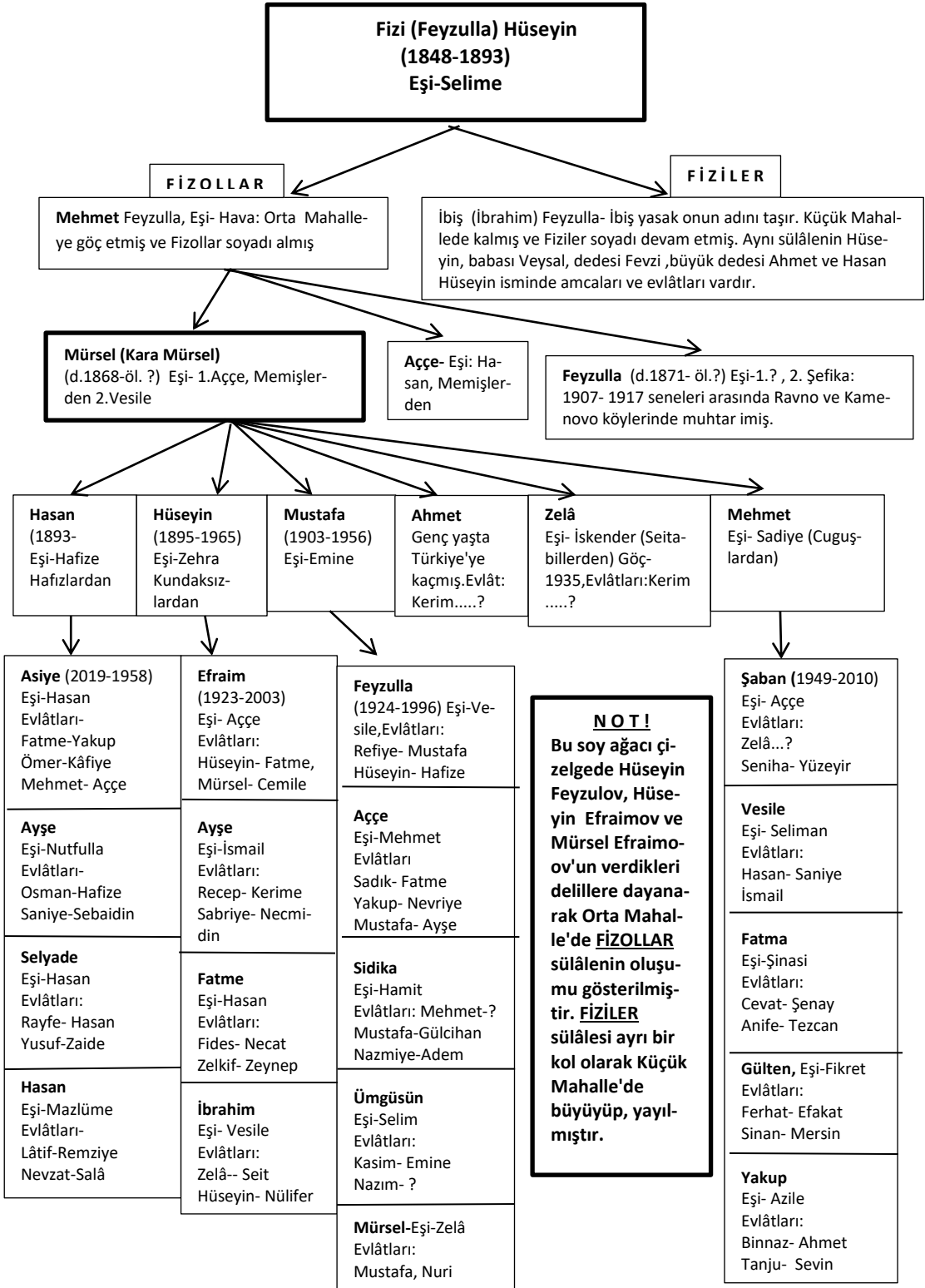
Bu bölümde Ravno köyünden 9 sülâlenin soy ağacını çizmeğe çalıştım. Her sülâlenin fertleri ile karşılaşıp, deliller topladım. Delilleri devlet müesselerinde korunan belgelerle karşılaştırıp, doğru olanı çizelgelere aktardım. Maalesef, genç nesiller sülâlenin geçmişini bilmiyor ve hısım akrabalık bağlarını tam anlatamıyorlar. Bu nedenle soy ağaçlarında eksik veya doğru olmayan deliller olabilir.

Ümit ediyorum ki, gelecek senelerde, yeni nesiller, sülâlenin ortak emeği ile eksik yerleri tamamlayıp, yeni soy ağaçları çizecekler.

DELIİSMAIL VE KULALAR SÜLÂLESİ

FİZOLLAR (FİZİLER) SÜLÂLESİ

HACIVEYSALLAR SÜLÂLESİ

YAKUP ALİ, EŞİ- AYŞE

Veysel (1849-1941)

Veselina (Karagöz) köyünde doğmuş. 1897 yılında HACI olmuş.. 92 yıl yaşamış. Eşi- Zehra

Ağızdan ağıza söylenen verilere göre sülâle Razgrad ili Ösençe (Osenets) köyünde yaşıyormuş. Rus-Osmanlı harbi başlayınca, Türkiye'ye kaçarken, Karagöz (Veselina) köyünden dönüp, Uzuncaalana yerleşmişler.

Yakup (1871 - 1936)

1892-1906 ve 1921-1922 yılları arasında köy muhtarı imiş. Eşi-Şafiye (Eşrafalardan,çok genç ölmüş.7 aylık kızı Sabriye anasız kalmış,ama 103 yıl yaşamış-(1890-1893) .Yakup, 1896'da Ayşe ile ikinci evlilikten sonra Razgrad'a yerleşmiş.

Evlât: **Birinci eşi Şafiye'den:-**Sabriye. Sabriyenin iki eşi olmuş-*Birinci eşi* Kuycuklu Hüseyinden 1. Zeiha. 2. Şafiye. *İkinci eşi* Uzuncaalanlı Manavların Yusuftan 3.Fatme, 4.Kâfiye, Eşi:Veli, Glodjevo-Ademalardan, Evlâtları: Hüseyin, Halime, 5.İsmail, 6.Hafize-Eşi:Daud Daudov, Glodjevo, Evlâtları- Mehmet-Şükrüye, Daud- Necmiye, Gülten-Lütfi. **Yakubun ikinci eşinden evlâtları:** 1.Ahmet-Kubrat'ta iç güveyisi, Eşi-?, Evlâtları:..Veli,İbrahim,Yakup 2.Mehmet-Genç yaşta Türkiye'ye kaçmış

İbrâm,(1874 – 1926

1922-1924 yılları arasında köy muhtarı imiş. Eşi- Saniye

Kerim
(1903-1978)
Eşi: 1.Refiye
2.Hayriye

Kabil
(1905-1978)
Eşi- Fatma

Yusuf
(1910-1980)
Eşi-Ayşe

- 1.Ümgüsün:** Eşi-Hüsmen;Evlâtları-Şaban,Şerife
- 2.Vesile:** Eşi- Feyzulla,Evlâtları-Refiye, Hüseyin
- 3.Sabriye:** Eşi-Yusuf, Evlâtları- Ramadan
- 4.Emine:** Eşi- Ömer, Evlâtları- Zülfiye. Mehmet
- 5.İbrahim:** Eşi- Fatme, Evlâtları- Kerim
- 6.Veysel;** Eşi-Leylefer,Evlâtları-Hüseyin, Hakan
- 7.Hüseyin:** Genç yaşta vefat etmiş.
- 8.-Zehra:** Eşi- İsmail, Evlâtları-Reyhan,Recep,Hayriye

- 1.Acce-**Evlenmeden vefat etmiş
- 2.Yakup:** Eşi- Asiye
Evlâtları- Abil, Beyzat
- 3-Sevit:** Eşi – Sadife
Evlâtları: Naalân,Dinçer
- 4.Gafur:** Eşi-Fatme
Evlâtları- Yusuf, Ayşe

- 1.İbrâm:** Eşi- Firdevs,Evlâtları-Zülfiye, Halime, Enver
- 2.Zeliha:** Eşi- Niyazi.Evlâtları- Rifai, Neriman,Nevcihan
- 3.Hava:** Eşi- Beytulla. Evlâtları- Aptulla,Nelifer,Aysel
- 4.Serife:** Eşi-Irfan. Evlâtları- Şener, Fatme

Yusuf Haciveysal ve Kosta Gençev

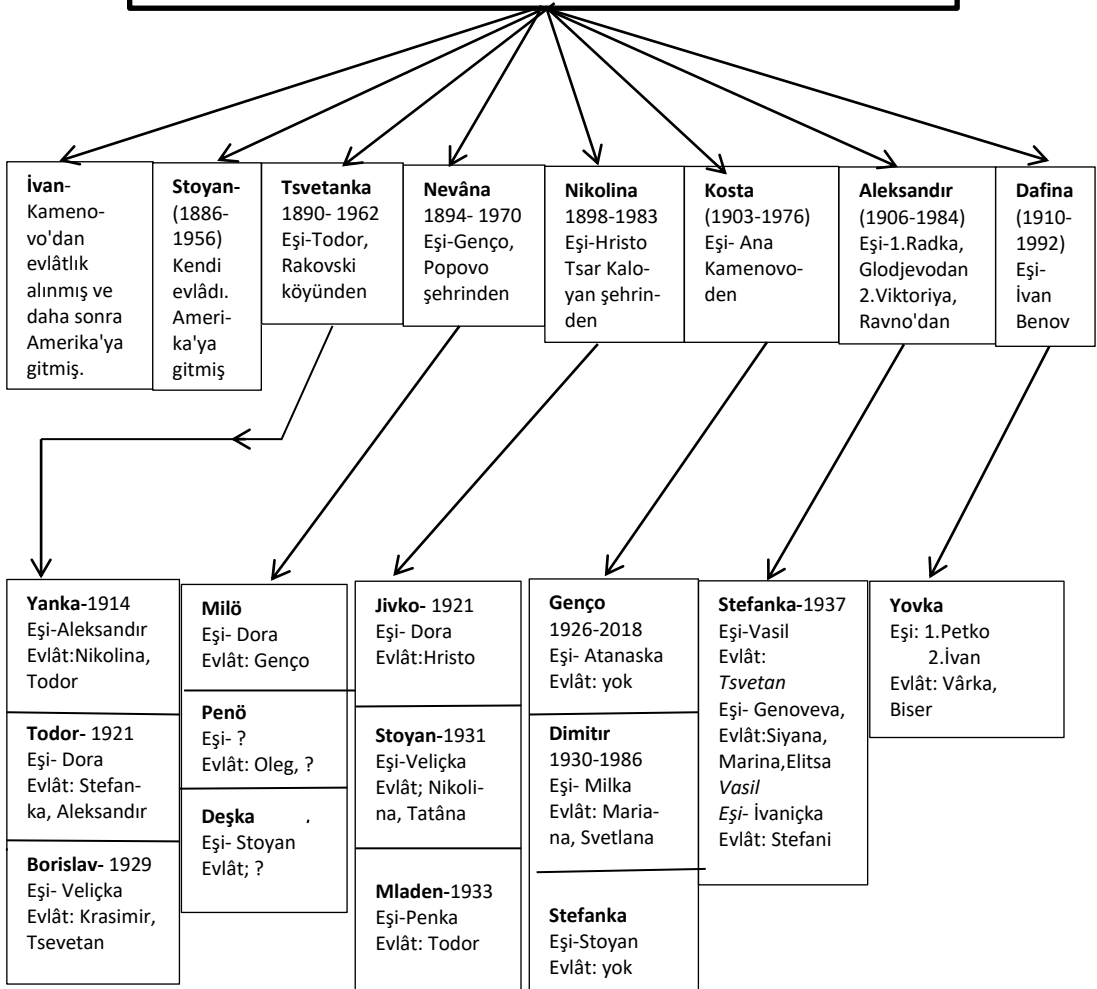

NOT !

Bu soy ağacı çizelgesi Ravno köyünden Yakup Yusuf Haciveysal, Naalân Seid Sali ve Glodjevo'dan Ademaların Halime Veli ile Şükrüye Daudova'nın verdiği delillere dayanarak çizilmiştir.

GENÇO KOLEV SÜLÂLESİ

GENÇO KOLEV (1851-1930). Trâvna köylerinde doğmuş ve kardeşi Tsanko ile Razgrad'a abacılık öğrenmeğe gelmiş. Uzuncaalan'dan Orta Mahalle'li Hacı Ömer'-in 1869 yılında köydeki misafir odasında hizmet verme davetini kabul eder ve köye gelir. Daha sonraları Razgrad'tan Stefanka ile evlenerek, köyde ilk Bulgar ailesi olmuş. 14 evlâtları olmuş. Arka arkaya ölen çocuklardan sonra Kamenovo'dan evlâtlık almışlar ve sağ kalan kendi evlâtları ile çizelgede verilmişlerdir.

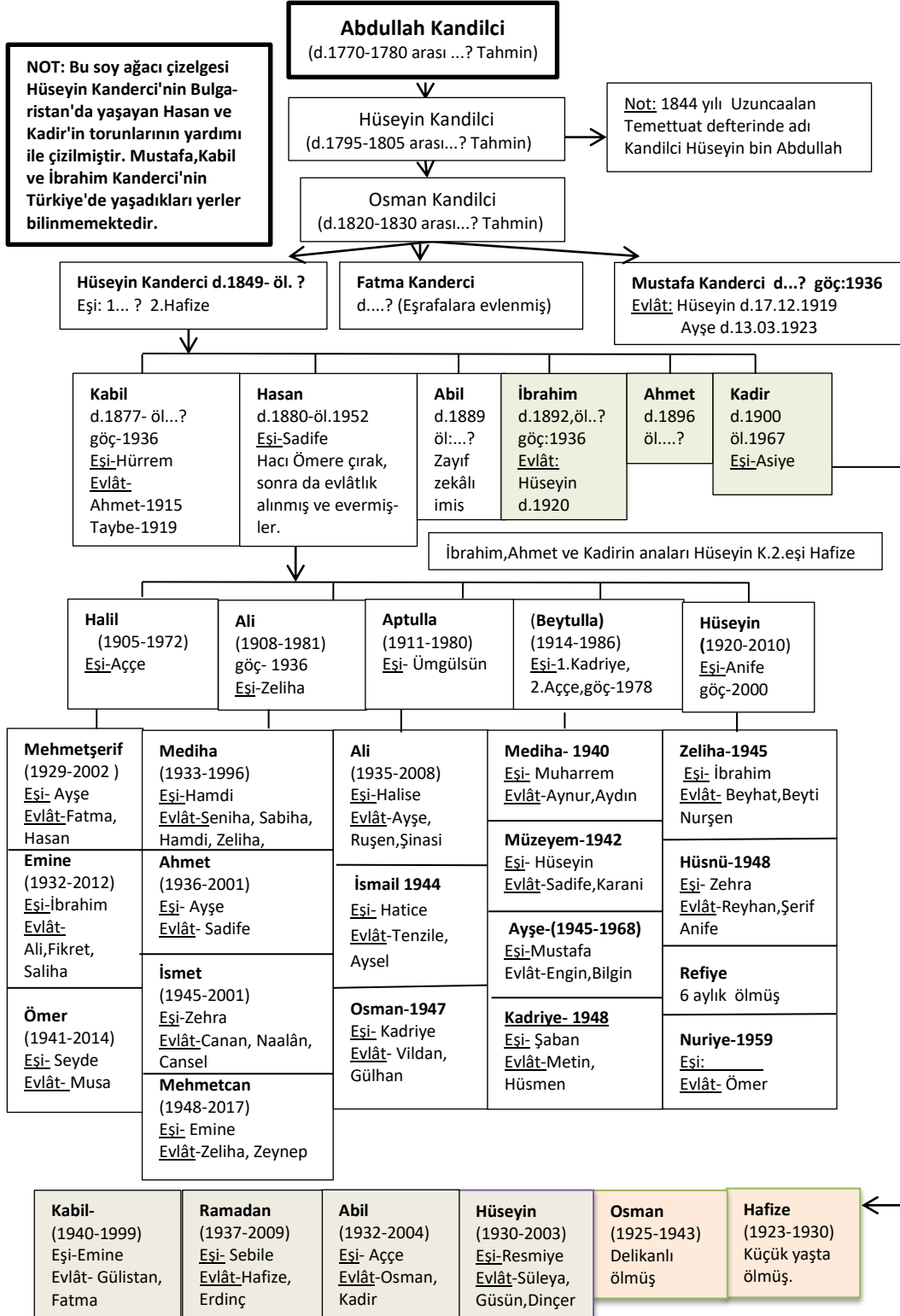

NOT: GENÇO KOLEV sülâlesi-nin soy ağacı çizelgesi Alek-sandır (Sandü) Gençev'in kızı Stefanka'nın (Sila) verdiği bilgilere dayanarak çizilmiştir.

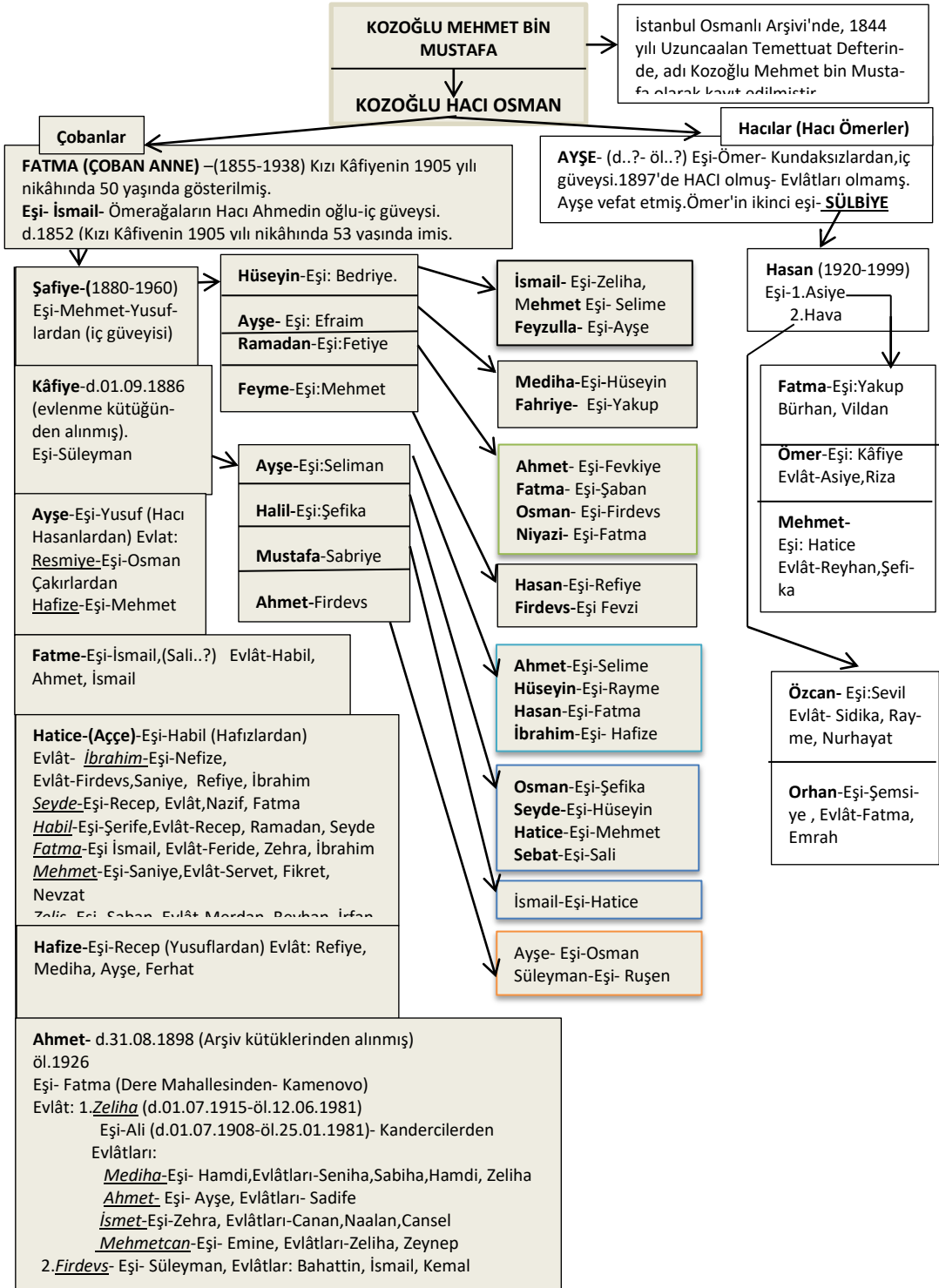

GENÇO KOLEV

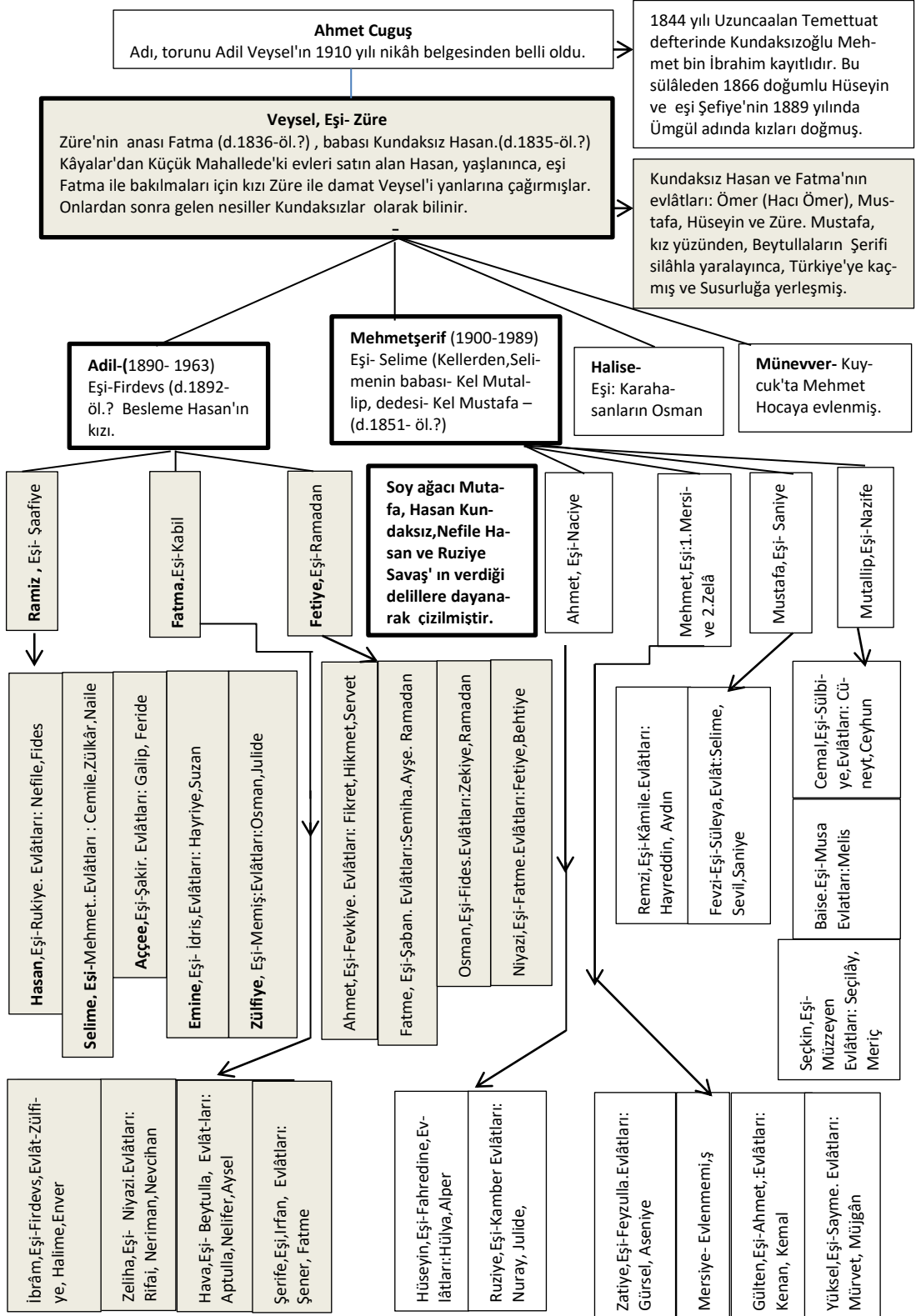
KANDERCİ (KANDİLCİ) SÜLÂLESİ

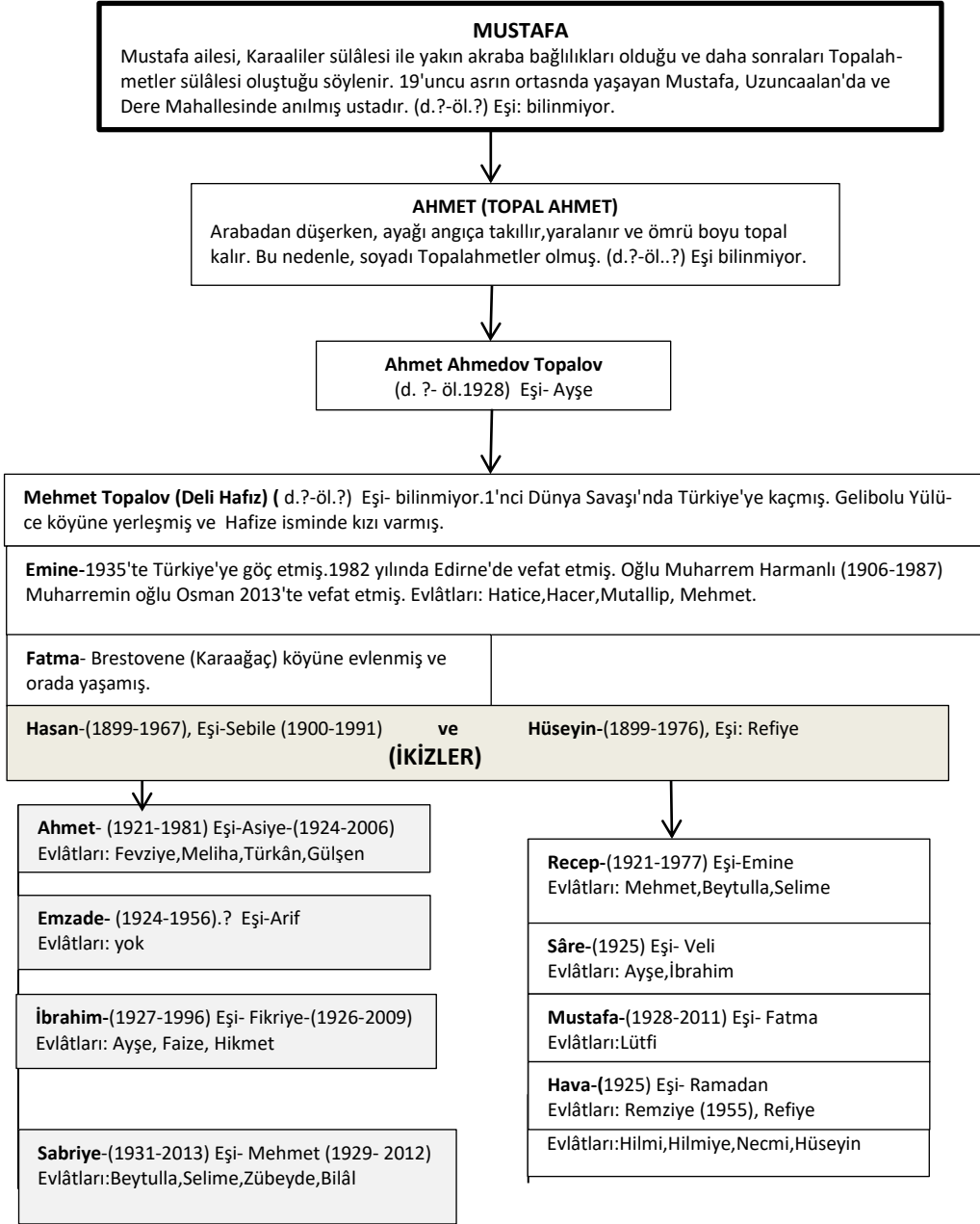
KOZLAR (HACILAR VE ÇOBANLAR) SÜLÂLESİ

KUNDAKSIZLAR SÜLÂLESİ

TOPALAHMETLER SÜLÂLESİ

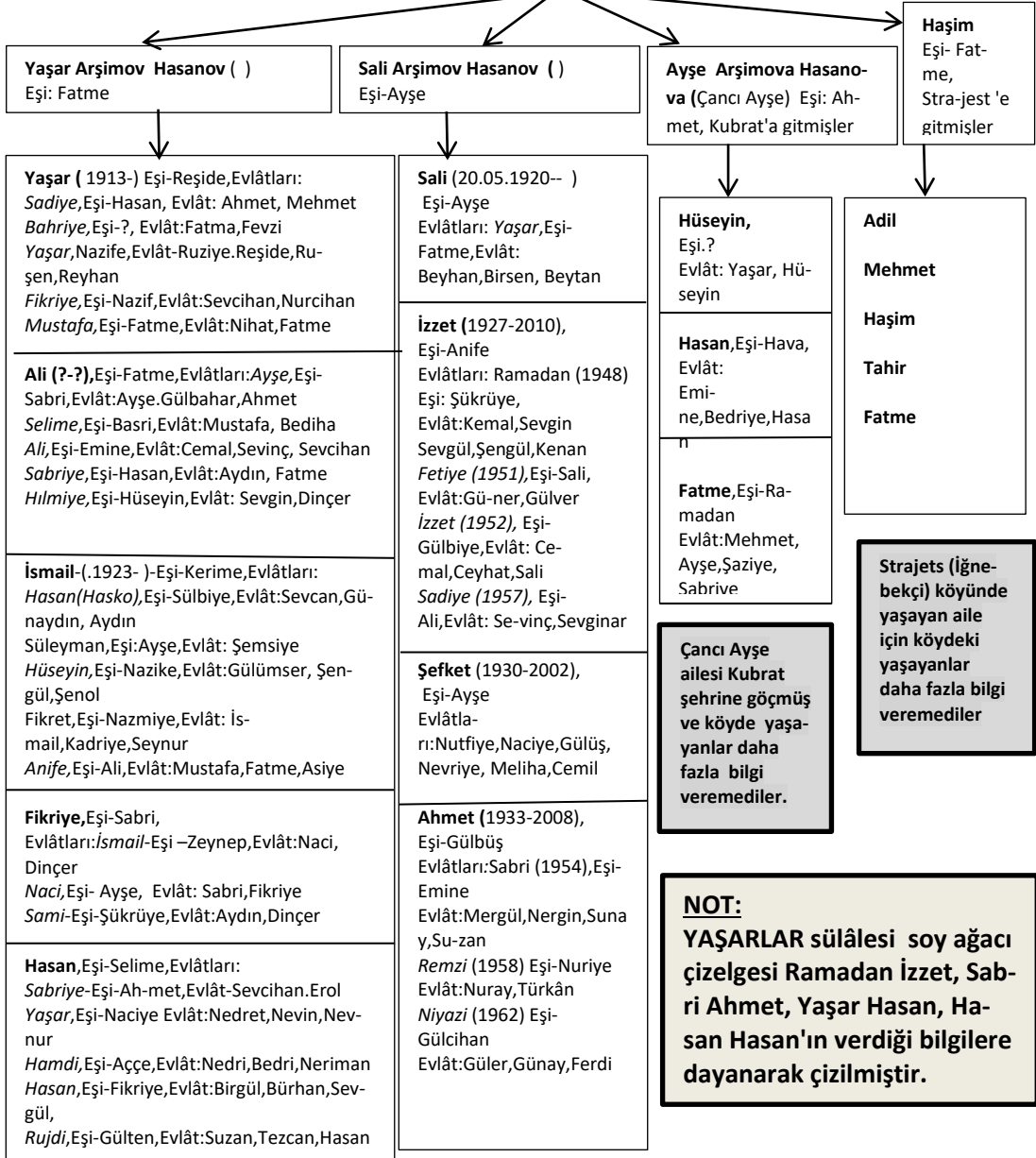

Not: Bu soy ağacı çizelgesi İbrahim Topalov'un (Şen) oğlu, Hikmet Topalov'un (Şen) verdiği bilgi ve delillere dayanarak çizilmiştir. Kendisine şükranlarımı sunarım !

YAŞARLAR SÜLÂLESİ

DELİ HASAN ailesi Prelez köyünden gelip, Kamenovo köyüne Çapar Yaması'ndaki Rom (Çingene) Mahallesine 1900'lü yılların başında yerleşmiş. Oradan Ravno köyüne gelip, kendilerine verilen Suvat gölcüğü mahallesine yerleşmişler. Mahallede yetişen söğüt ağacı sülâlenin sembolü olmuştur. 1905 yılında 67 kişi imişler.

ARŞİM (HAŞİM) DELİHASAN

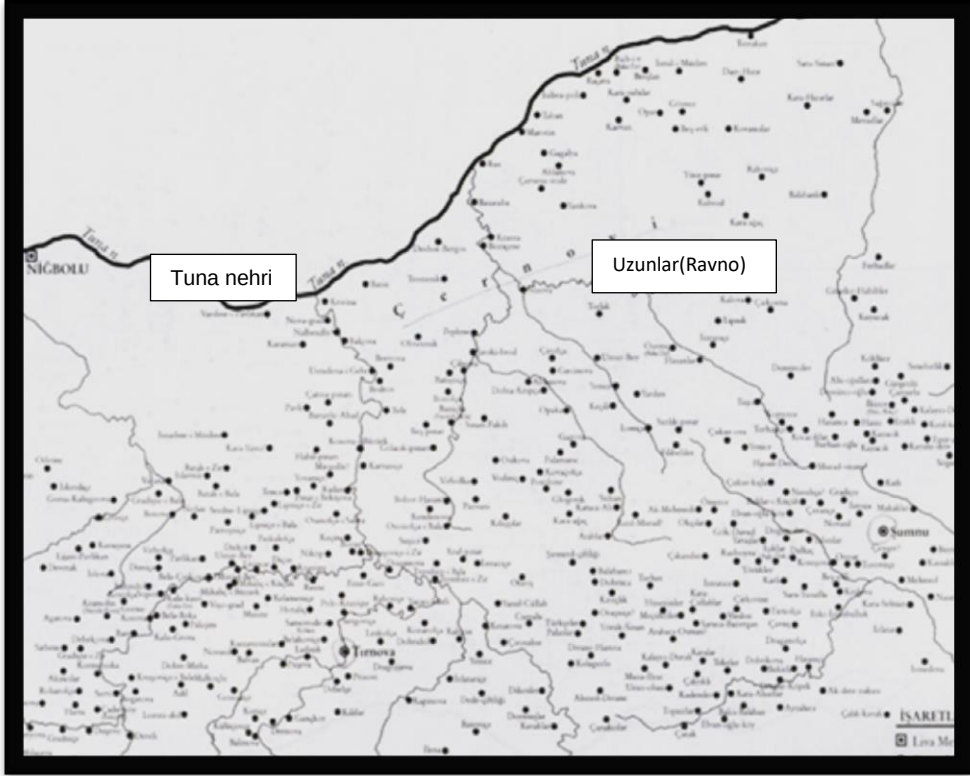
KAYNAKÇA

1. *Arheologičeski otkritiya i pazkopki prez 2012 godina*. Derleme. (Bulgarca) Sofya; BAN- Natsionalen arheologičeski institut, 2013, s. 528.
2. *Baskakov, N. A.* Türskiy yazıyıkı. Moskva, 1960, s. 126- 131 (Rusça).
3. *Vestnik TUNA* sayı 794/1873, Ruse. (Kütahya'dan Aliosman Gürcan'ın katkısı ile)
4. *Dirjaven vestnik*, № 86/1909.
5. *Dirjaven vestnik*, № 33/14.05.1925.
6. *İvanov, Kristü*, Kamenovo, Razgradski okrıg, Varna, "Georgi Bakaalov", 1984 (Bulgarca).
7. *İliev, Boris*. Grad Kubrat. Sofya; KPD " Podno Ludogorie", 1999 (Bulgarca).
8. *İreçek, Konstantin*. İstoriya na Bilgarite. Sofya, 1978 (Bulgarca).
9. *Kanits. Feliks*. Dunavska Bilgariya i Balkanıt, cilt 3, Sofya, 2003 (Bulgarca).
10. *Kolev, D. Kristeva, A. Krumova, T.* Razkazani pitišta. Veliko Tırnovo, 2003 /Bulgarca/.
11. *Mikov, Lúbomir*. İzkustvoto na heterodoksnite müsülmani v Bilgariya (XVI – XX yy) Bektaşi i kızılbaşı /alevii/ Sofya, 2005 (Bulgarca).
12. *Mutaftçiev, Petır*. İztok i Zapad v evropeyskoto Srednovekovie. Sofya, 1993 /Bulgarca/.
13. *Pavlov, Angel*. Administrativno i teritorialno delenie na Razgradska oblast /1877 – 2011/ Sofya, 2011 /Bulgarca/.
14. *Statističeski godişnik na okrıg Razgrad*. Sofya, NSİ, 1960
(Ulusal İstatistik Enstitüsü, Razgrad İstatistik Ofisi, Bulgaristan' da 1881- 2011 yılına kadar yapılan resmi nüfus sayımları). (Bulgarca).
15. *Yalimov. İbrahim*. İstoriya na turskata obştnost v Bilgariya. Sofya, 2002 /Bulgarca/.
16. *Petrov, Petır* "Po sledite na nasiliето". Sofya, 1972. (Bulgarca)
17. *Draganova, Slavka* "Tuna Vilâyeti'nin köy nüfusu" Ankara, 2006. (Türkçe).
18. *Hezarfen, A.* "Rumeli ve Anadolu Âyan ve Eşkiyası – 2 (Osmanlı Arşiv Belgeleri), İstanbul, 2004,
19. *Erdoğan, M. Feribaş, M. Çolak, K.* "Ruşuk Ayanı" İstanbul, 2009. (Türkçe).
20. *Gökbilgin, M.* "Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân" İstanbul, 2008. (Türkçe).
21. *Doğru, Halime Kozlube* "1844 nüfus sayımına göre Deliorman ve Dobruca'nın demografik, sosyal ve ekonomik durumu" Ankara, 2011.
22. *Ayhan, A.* "Balıkesir'in Kimliği" Cilt- 1 ve 2. Balıkesir, 2011.
23. **Arşiv belgeleri**
24. *Narodna Biblioteka " Sv. Sv. Kiril i Metodiy"* Orientalski otdel, Sofya, sig. OAK129.
25. *BOA - Başbakanlık Osmanlı Arşivleri – Türkiye, İstanbul:*
26. *Gömlek № 11957, Fon kodu: ML. VRD. TMT d.* /Uzuncaalan karyesi, Güzelcealan mahallesi Temettuât defteri - 1844/.

25. *Gömlek № 11988. Fon kodu: ML.VRD.TMT d. /Uzuncaalan karyesi, Temettuat defteri - 1844/.*
26. *Gömlek № 1878, Fon kodu: C..ZB /Silistre eyaleti valisinden, Sultan sarayına, İsmail Tirsiniklizade'nin yok edilmesi için mektup.*
27. *Gömlek № 749, Fon kodu: ML. CRD /Uzuncaalan ve diğer karyelerde gayrimüslim yoklama d. – 1844 /.*
28. *Durali Fakih (Dıralıköy) Temettat defteri – 1844 Kod: ML. VRD. TMT. d, № 12105, BOA – İstanbul.*
29. *BOA, İstanbul MVL- 887 (Silistre eyaletinde 1858 yılında Uzuncaalan'lı Yahya'ya verilen "Kürek çekme" ceza mazbataları.*
30. *Gömlek № 832, Dosya 7, Fon kodu: İE.EV /09.09.1667 yılında Razgrad kadısının Uzuncaalan camisine hatip atanması için istek/.*
31. *370 Numaralı Muhasbe-i Vilâyet-i Rûm– ili defteri (937/1530) II. s. 202. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara – 2002.*
32. *Tsentralen Dirjaven Arhiv, Sofya, f. 113A, op.2, a.e. 250.*
33. *Tsentralen Dirjaven Arhiv, Sofya, f. 228, op.4, a.e. 15.*
34. *DA Razgrad, Medeni Sicil defterleri (891 – 1910).*
35. *DA Razgrad, Çastiçno postipleniye № 371 (Özel kişi belgeleri).*
36. *DA Razgrad, f. 64, op. 1, a.e.116.*
37. *DA Razgrad, f. 154K, op. 1, a.e. 6,13,14,15,17,18,20.*
38. *DA Razgrad, f. 154K, op. 2, a.e. 3.*
39. *DA Razgrad, f. 157K, Özel Türk Okulu encümenliği tutanakları.*
40. *DA Razgrad, f. 159K, Bulgar Okulu encümenliği tutanakları.*
41. *DA Razgrad, f. 160K, op. 1, a.e. 10.*
42. *DA Razgrad, f. 165K, op. 1, a.e.3, 2 7.*
43. *DA Razgrad, f. 333K, op. 1, a.e.5, 10.*
44. *DA Razgrad, f. 334, op. 1, a.e.2.*
45. *DA Razgrad, f. 684 op. 1, a.e.33, 10.*
46. *DA Razgrad, f. 64, op. 1, a.e.116.*
47. *DA Ruse, f. 316 K, op. 1, a.e.19.*
48. *Ravno köyü sakinlerin anıları; Yazarın özel arşiv belgeleri.*

HARİTALAR

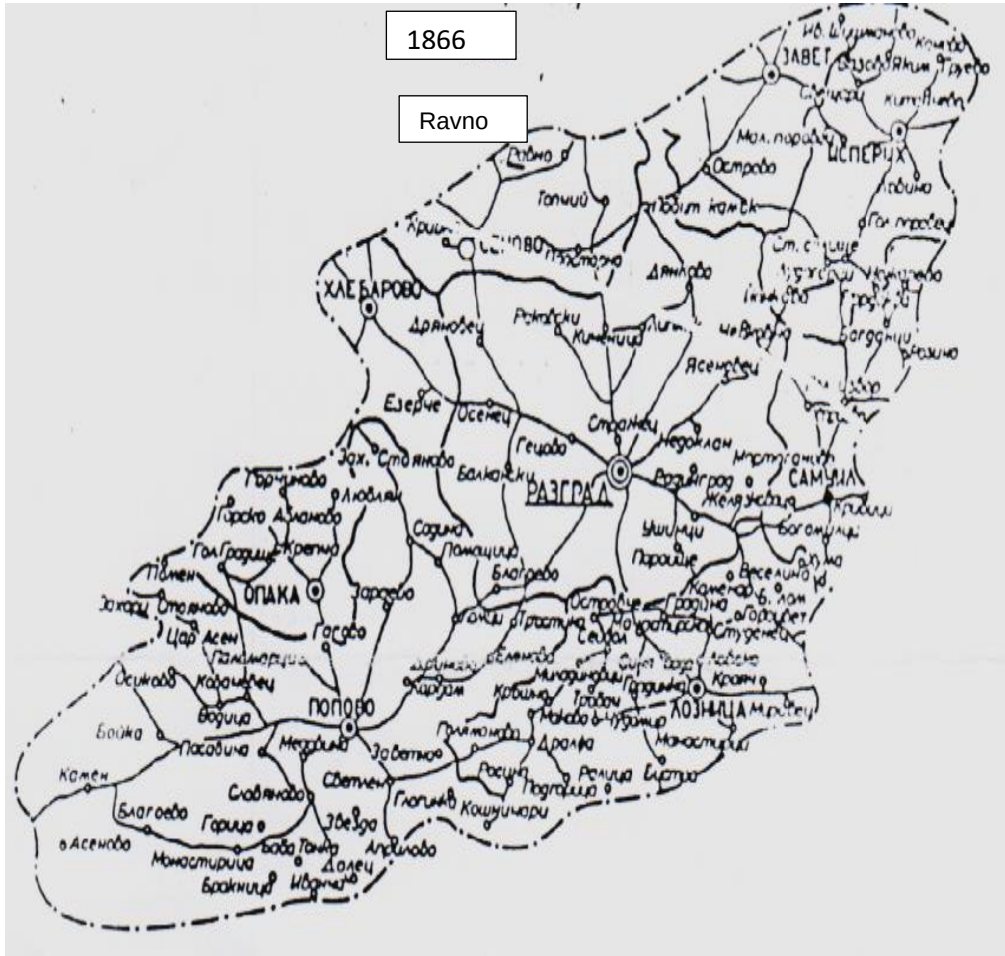
1530 TARİHİNDE, NİGBOLU LİVASININ TIRNOVO, ŞUMNU VE ÇERNOVİ KAZALARI

"370 NUMARALI MUHASEBE- İ VİLÂYET- İ RUM İLİ DEFTERİ (937-1530) II",
Ankara- 2002, s. 153,(Kopye)

NOT:Yazar (Uzunlar-Uzuncaalan-Ravno) köyün adını dörtgen içine almıştır.

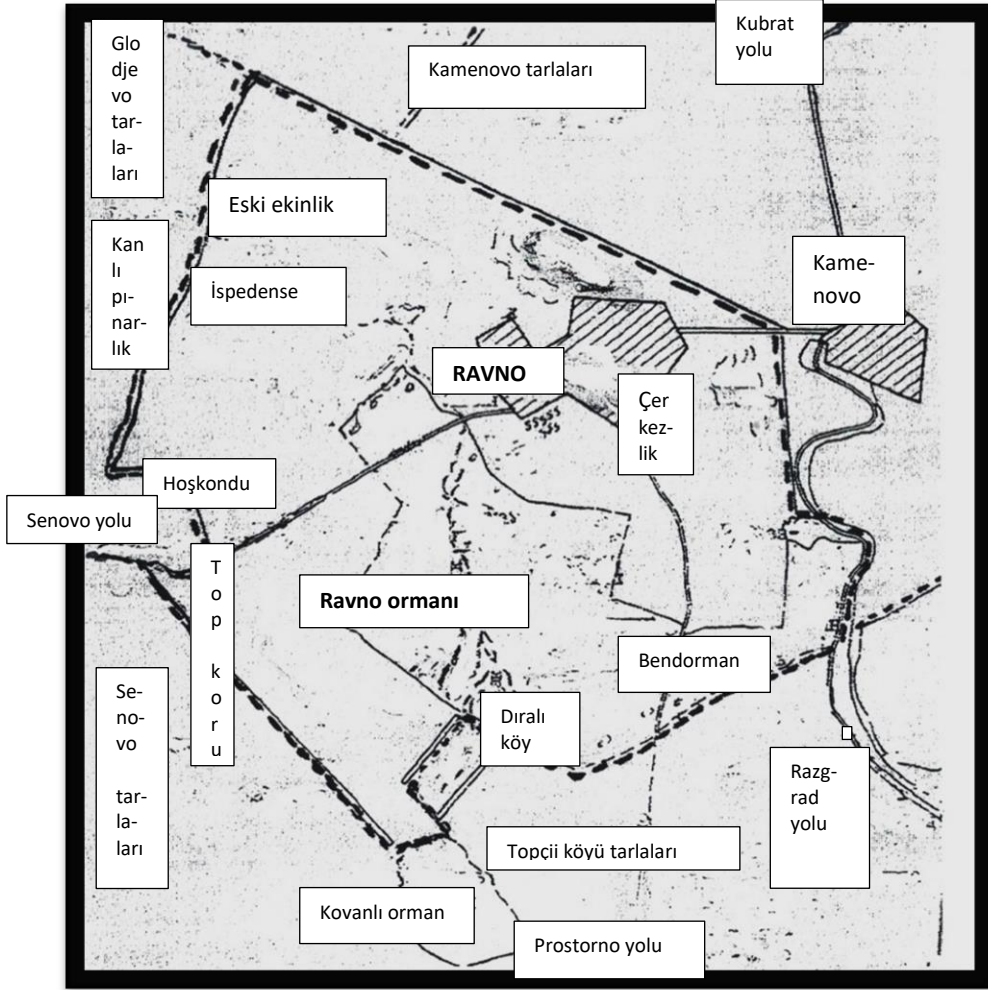
RAZGRAD (HEZARGRAD) KAZASI

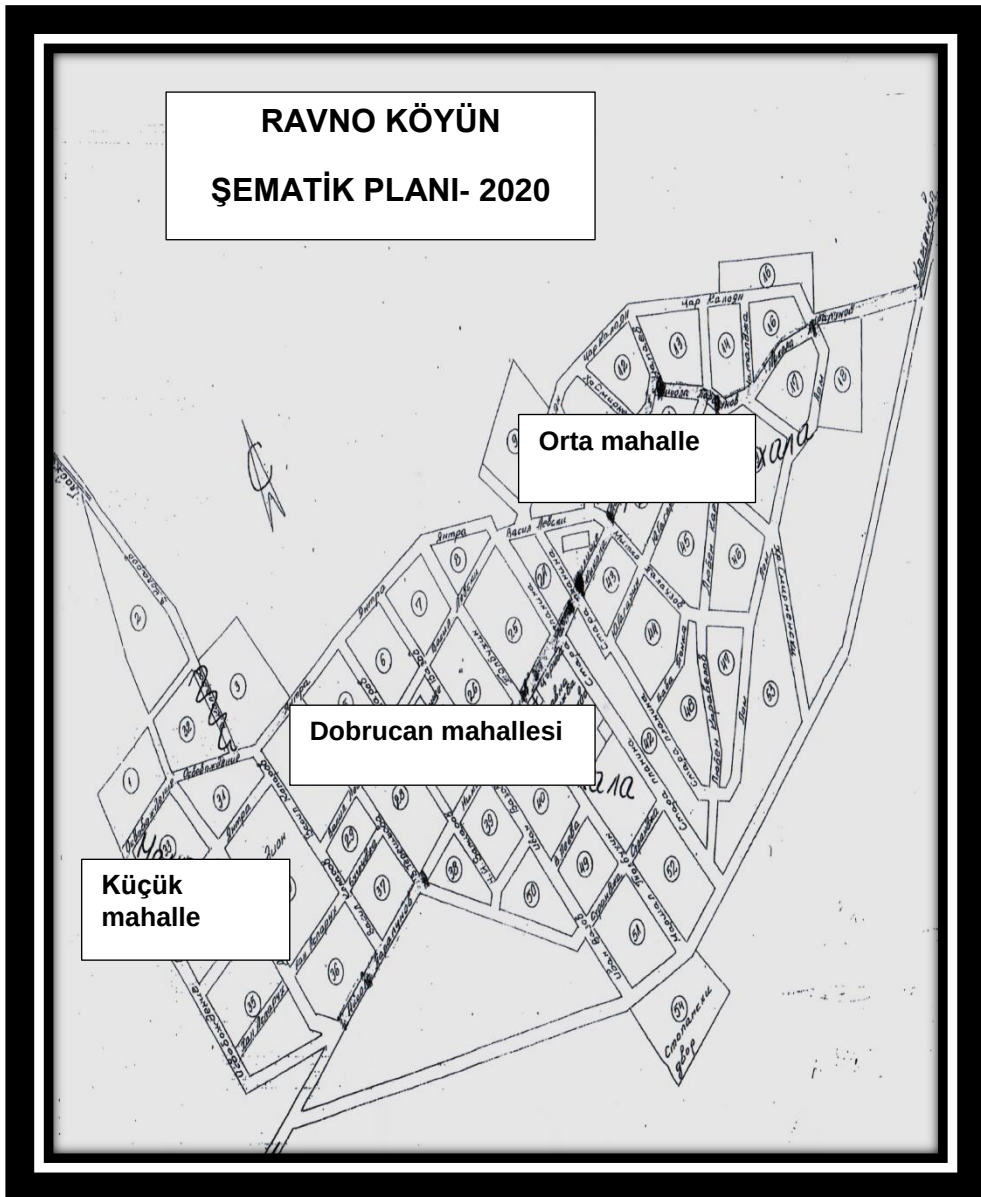
Harita, 1866 senesi Cizye vergisi defteri verilerine dayanarak çizilmiştir. Dimitir Hristov'un "İkonomikata na Razgrad i negoviya administrativen rayon prez Vizrajdaneto i Kapitalizma" (Canlanma /Rönesans/ ve Kapitalizm Döneminde Razgrad ve İdari Bölge Ekonomisi") kitabından kopye edilmiştir.

/Ravno köyü dörtgen içine alınmıştır/

Ravno köyün arazi haritası- 2020

NOT: Harita yazarın kendisi tarafından çizilmiştir.

Not: Mahalle adları dörtgen içine alınmıştır.

FOTO ALBÜM
1924 – 2020 YILLARI ARASINDA
"OTETS PAİSİY" OKULU MÜDÜRLERİ

İliya
Penev
(1924-1925)

Rayna
Dimitrova
(1925-1927)
(1938- 1946)

Nadejda
Sapunova
(1925-1935)

Todor
Sapunov
(1935-1937)

İvan
Sapunov
(1946-1949)

Niko Petrov
(1953-1956)

Radko
Raçev
(1950-1953)
(1956-1959)

Mariya
Petrova
(1959-1971)

Dimitriçka
Gaydarova
(1971-1990)

İsmail Abtulov
(1990-1992)

(Yordan Tsonev)
(1992-2002)

Şinasi Abtulov
(2002-2011)

Nurgül Solak
(2011- 2015)

(Milena Nâgolova)
(2016-2018)

Ümgül Solak
(2018- 2020)

"NAZIM HİKMET" TÜRK OKULU MÜDÜRLERİ
(1947-1959)

Hasan İbrâmov
(1947 – 1950)

Ahmet Veysalov
(1950 – 1955)

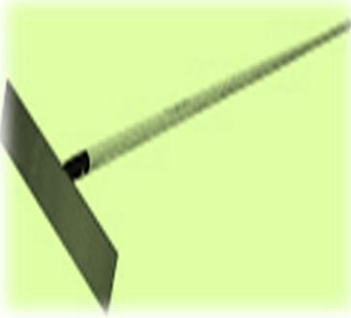

Ahmet Osmanov
(1956 -1958)

Ali Abtulov
(1958 -1959)

Tarımda eski iş aletleri

GELBERİ

DÜVEN

ESKİ HARMAN MAKİNESİ (BATÖZ)

Ellik

Ağaç saban (Kara saban)

Taş el değirmeni

Öküzlerle harman

Çeğiz sandığı

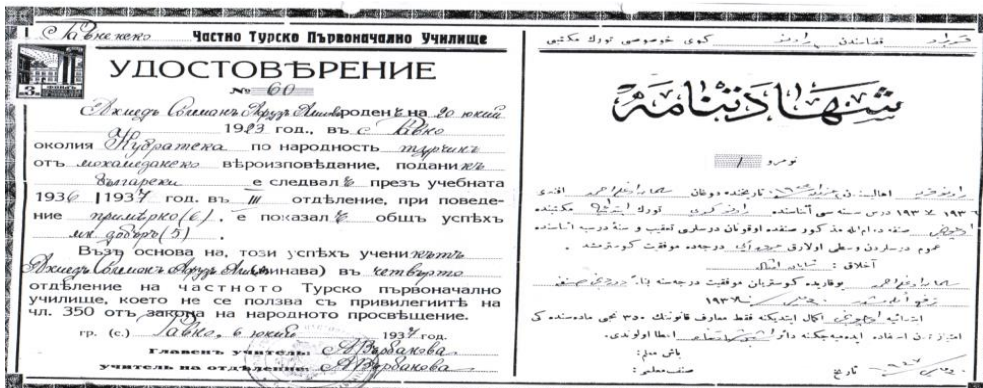
Ravno köyünde kamu binaları

Ravno okul binası

Anaokul binası

1936/1937 ders yılı sonunda Ahmet Süleyman Hafız Halil'e Özel Türk okulundan verilen şahadetname.(Kopye)

Orta mahallede Mustafa camii

Küçük mahallede mescit

Kilise

Köy mağazaları

Kültürevi

Öğrenci dans grubu kutnu elbiseleriyle

Öğrenci folklor grubu

Kültürevi kadınlar folklor grubu

Muhtarlık binası

Köy merkezinde çocuk oyun alanı

Köy parkı

Park içinde anıt plâkaları

Yaylân arazisi

Çakmaklık'ta kazıların yapıldığı araziden bir görünüş

Bendorman'da höyük (Üğücek)

İSMAİL ABTULOV

RAVNO - (UZUNCAALAN)
ÜÇ "ALAN" KÖYLERİNDEN BİRİ"

Yazar	İSMAİL ABTULOV
Redaktör	AYDIN NAİM
Basım öncesi düzenleme	HİKMET TOPALOV (ŞEN)- Bursa Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma Fonu Saymanı
Yayınev i	Razgrad-Poligraf-OOD

Razgrad, 2020
